

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ № 1

РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Матеріали
підсумкової науково-теоретичної конференції
здобувачів вищої освіти приуроченої до
Дня карного розшуку України
та з нагоди відзначення 100-річчя з Дня заснування
Національної академії внутрішніх справ
(Київ, 14 квітня 2021 року)

Київ – 2021

Редакційна колегія:

Чернявський С.С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор заслужений діяч науки і техніки України, полковник поліції;

Хуторянський О.В., директор навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції;

Калиновський О.В., завідувач відділення організації наукової діяльності перемінного складу відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, підполковник поліції;

Єфименко І.М., в.о. заступника директора з навчально-методичної та наукової роботи навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, капітан поліції;

Стецька Х.С., завідувач відділення забезпечення освітнього процесу навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, старший лейтенант поліції;

Лісун С.Л., фахівець навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ.

*Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ
(протокол № 4 від 19 квітня 2021 року)*

Видання містить матеріали підсумкової науково-теоретичної конференції здобувачів вищої освіти «Роль юридичної науки у забезпеченні правоохоронної діяльності», яка відбулася на базі навчально-наукового інституту № 1 НАВС. У збірнику досліджуються питання ролі юридичної науки у забезпеченні правоохоронної діяльності. Матеріали доповідей учасників конференції подано за редакцією авторів.

Р64 **Роль юридичної науки у забезпеченні правоохоронної діяльності** [Текст] : матеріали наук.-теор. конференцій (Київ, 14 квітня 2021 р.) / [редкол.: С. С. Чернявський, О.В. Хуторянський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 364 с.

УДК 340.12:351.74/.76
ББК Х
© Укладачі, 2021
© ННІ № 1 НАВС, 2021

ЗМІСТ

ХУТОРЯНСЬКИЙ О.	
ВІТАЛЬНЕ СЛОВО.....	13
БАЛЮК Т.	
ПРАВО НА ПОДАННЯ ДО СУДУ ЗАЯВИ ПРО НАДАННЯ ПРАВА НА ШЛЮБ.....	14
БОНДАР А.	
ВНУТРІШНЬОВІДОМЧИЙ КОНТРОЛЬ ТА ФОРМИ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	17
БРАЗЛУК М.	
РОЛЬ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ НАУКИ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	21
БУГАЙЧУК Ю.	
ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЩО ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ.....	24
БУЯЛЬСЬКА В.	
ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСАНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ.....	27
ВЕРЕМЕЙ С.	
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЩОДО БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ).....	30
ВОЛЯНЮК К.	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ.....	33
ГАВРИЛЬЧЕНКО Г.	
POLICE ENROLEMENT IN THE UNITED STATES...	37
ГАРДЕР Ю.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ТА СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	41
ГАРУС А.	
ОГЛЯД ІДЕЙ ЗАПРВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ	44

ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В РОБОТІ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ.....	
ГЕМБА К.	
КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНІ НАСЛІДКИ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ.....	47
ГРОМАЗІНА С.	
SPEZIALEINHEITSPOLIZEI DER BRD GSG GRUPPE 9: STRUKTUR, BEWAFFNUNG UND AUSRÜSTUNG.....	50
ГУСЕНОВА А.	
СМЕРТНА КАРА В ІСТОРІЇ – ЧИ МАЄ ПРАВО НА ІСНУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	53
ДУДА А.	
ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ПІДОЗРЮВАНОГО (ОБВИНУВАЧЕНОГО) У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	56
ЄМЧУК К.	
КВАЛІФІКАЦІЯ ДІЯНЬ СПІВУЧАСНИКІВ.....	60
ЗАКОМІРНА Ю.	
ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ В РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА.....	63
КАЛАШНИК В.	
ТАКТИКА ВИКРИТТЯ НЕПРАВДИВИХ ПОКАЗАНЬ ПІД ЧАС ДОПИТУ.....	66
КАЛАШНИК В.	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ В УКРАЇНІ.....	69
КИСОРЕЦЬ Є.	
МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	73
КОЖАН Ю.	
ВИКОРИСТАННЯ ЛЮМІНОЛУ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ.....	77
КОЖАН Ю.	
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ВІДПУСТОК ПОЛІЦЕЙСЬКИМ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID- 19.....	80
КОНІЩУК В.	

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З НАСЕЛЕННЯМ.....	83
КОНОПАЦЬКА В.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ ПОРЯДКУ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ.....	87
КОНОПАЦЬКА В.	
ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	90
КОНОПАЦЬКА В.	
КОНТРОЛЬ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ.....	95
КОРНІЙЧУК М.	
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ.....	99
КОРНІЙЧУК М.	
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	103
КОРНІЙЧУК М.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КОРД НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	107
КОТЛОВА Н.	
КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ.....	111
КРИВОРОТЬКО Н.	
РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	113
КУЗНЕЦОВ І.	
COUNTERING MODERN SEXUAL OFFENCES IN USA.....	117
ЛЕВКОВЕЦЬ А.	
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТАКТИКИ ДОПИТУ, ЙОГО ВИДИ.....	119
ЛІСОВИЦЬКА О.	
НАСИЛЬСТВО ТА ЙОГО ПРОЯВИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ. БУЛІНГ ЯК ФОРМА НАСИЛЬСТВА НАД ПІДЛІТКАМИ.....	122
ЛУК'ЯНОВИЧ Я.	

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЯК ОДНА ІЗ ЗАСАДНИЧИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	126
МАЗІЙ К.	
ШЛЮБ ТА ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ В ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ.....	129
МАМІНЧУК А.	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ.....	133
МАРКОВ М.	
КРИМІНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ.....	137
МАРТИМ'ЯНОВА М.	
ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЯ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ...	139
МЕВША А.	
РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	144
МЕЛЬНИЧУК Н.	
ЩОДО ПРОБЛЕМ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПО «ГАРЯЧИХ СЛІДАХ».....	147
МИРОНОВА А.	
ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОГО СЛЕНГУ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ МОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ.....	150
МИРОНОВА А.	
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ ПРАВОПОРУШНИКА.....	154
МИРОНОВА А.	
ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ ПРИ СПЕЦІАЛЬНІЙ ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЖІНОК-ПРАВООХОРОНЦІВ.....	158
МИРОНОВА А.	
ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ АВТОМАТИЧНОЇ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.....	161

МИРОНЮК Т.	
ORGANIZED CRIME: THE POLITICAL DIMENSION.....	165
МИРОНЮК Р.	
ЕКСПЕРТНІ ПОМИЛКИ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ.....	169
МІШКО М. С.	
АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ, ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	172
НАЗАРЕВИЧ В., ЦИМБАЛЮК І.	
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	177
НЕГОДА-ЗБАНАЦЬКА І.	
«НЕЗАДЕКЛАРОВАНА ПРАЦЯ», ЯК НЕГАТИВНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....	180
НЕРОДА М.	
КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.....	184
НОВІКОВА П.	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОПЕРАТИВНО – РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ПІДРОЗДЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ.....	188
ОВЕРЧУК Р.	
ДАВНІСТЬ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	191
ОСПОВА Я.	
МОТИВИ, ЯКІ СПОНУКАЮТЬ ДО ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	194
ОСТАПЧУК С.	
ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ ВІДВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ.....	198
ОСУХОВСЬКИЙ Р.	
КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ	

БЕЗПЕКИ.....	202
ПАВЕЛКО О.	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ.....	206
ПОЛИВОДА В.	
ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	208
ПОПАДЮК А.	
УМОВИ ПРАВОМІРНОСТІ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ.....	211
ПРИЩЕПА О.	
CYBER SECURITY AND ITS ASPECTS IN TODAY'S REALITIES.....	215
РЕДЬКА Ю.	
ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ТА ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН.....	218
РИНДЮК І.	
КЕРУВАННЯ ОСОБАМИ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ (АВТОПЛОТУ) З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ.....	223
РОМАНІВ Р.	
СУБ'ЄКТИВНІ ПРАВА НА КОМПІЛЯЦІЮ ДАНИХ (БАЗУ ДАНИХ).....	227
РОМАНЮК А. М.	
ГЕНЕЗИС ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН.....	230
РУКОМАНОВА Д.	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА ВІДПУСТКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ЄС.....	235
СЕМЕНОВИЧ А.	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО- ДОВІДКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	238

СКУЙБИДА К.	
ПРАВОВІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	242
СЛЕПКО Б.	
ПРОБЛЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЇ КАТУВАННЯ ТА СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я.....	246
СОКИРКО М.	
STRATEGIES FOR COMBATING CRIME IN AFRICA: THE GHANAINA EXPERIENCE.....	249
СОКОЛ Т.	
СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ.....	252
СОКОЛ Т.	
COMMUNITY POLICING ЯК МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З НАСЕЛЕННЯМ.....	256
СРІБНА А.	
ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	260
СТУЖУК К.	
THEFT AS A CRIME.....	264
ТОММА Р.	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ (ВИКРИВАЧІВ), ЯКІ НАДАЮТЬ ДОПОМОГУ В ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	266
УСТИМЧУК В.	
БЛОКУВАННЯ ТА/АБО ВИДАЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ, ЩО ЗОБРАЖУЮТЬ СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	269
ФРАНЧУК Ю.	
ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ ТРУПА ПРИ ПОВІШЕННІ.....	273
ФРАНЧУК Ю.	
ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ.....	277

ФРАНЧУК Ю.	
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ.....	281
ХАРЧЕНКО А.	
ПРОЦЕСУАЛЬНІ І ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО.....	286
ХОРОШКОВСЬКА В.	
НЕОБХІДНА ОБОРОНА ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ.....	291
ЦІТЛЕС Б.	
TERRORISM – SIGNIFICANT, COMPLEX AND VERY UNPREDICTABLE.....	295
ЧАБАНЕНКО Ю.	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СХЕМ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	299
ЧЕКОТУН О.	
ORGANIZED CRIME: THE COMMERCIAL DIMENSION.....	302
ЧЕКОТУН О., ЦІТЛЕС Б.	
MISSION OF THE ALTERNATIVE FORMS TO INCARCERATION.....	305
ЧЕРНИХ Т.	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ВІДПУСТОК ПО ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ ДО ДОСЯГНЕННЯ НЕЮ ТРИРІЧНОГО ВІКУ В ЗСУ.....	308
ЧИЧКАЛО М.	
ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШОВИХ ЗНАКІВ.....	312
ЧОРНИЙ М. В.	
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НАВС.....	315
ШАПОВАЛЕНКО Є.	

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖЕВОГО ДОДАТКУ (SIENA) ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	319
ШЕЙДА О. ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕННІСТЬ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА СУДОВА ПРАКТИКА.....	322
ЮРІКОВ О. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ЯК ПРЕДМЕТ УМИСНОГО ПОШКОДЖЕННЯ АБО РУЙНУВАННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ МЕРЕЖІ.	326
ЯНКОВСЬКА О. СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ І СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЇХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	330
ЯЩЕНКО Т. THE LATIN AMERICAN DIMENTION ON DRUG TRAFFICKING.....	333
ЄФІМЕНКО І., СТЕЦЬКА Х. ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 6 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ КРАЇН СКАНДИНАВСЬКОЇ ГРУПИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....	337
БОЦА Н. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС УПОВНОВАЖЕНОГО З ГЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ В УКРАЇНІ	340
БАШИСТА Д. СУЧАСНІ ТЕХНІЧНІ СИСТЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	343
КРИВОРОТЬКО Н. ФАНТОМНІ ПАТРУЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	346
КУПРЕНЮК Є. ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ СУДНОВОДІЇВ НА СТАН	349

АЛКОГОЛЬНОГО І НАРКОТИЧНОГО СП'ЯНІННЯ

МАЛИК О.

ГАРАНТІЇ	ПРЕЗУМЦІЇ	ПРАВОТИ	
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО.....			353

ЩУР Б.

ОСОБЛИВОСТІ	ЗАСТОСУВАННЯ		
ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ	ЕЛЕКТРОШОКОВИХ		
ПРИСТРОЇВ.....			356

ШАПОВАЛОВА К.

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ			
ІНТЕРВ'Ю ІЗ ЗАТРИМАНОЮ ОСОБОЮ ЯК			
КЛЮЧОВОГО НОВОВВЕДЕННЯ СИСТЕМИ			
CUSTODE RECORDS.....			359

КУКОС М.

ВИСВІТЛЕННЯ	ПРОБЛЕМ	РОЗСЛІДУВАННЯ	
КРИМІНАЛЬНИХ		ПРАВОПОРУШЕНЬ,	
ПОВ'ЯЗАНИХ З ВТЯГНЕННЯМ НЕПОВНОЛІТНІХ			
У СФЕРІ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ.....			363

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні здобувачі вищої освіти!

Від імені керівництва Академії, навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ вітаємо Вас із початком роботи підсумкової науково-теоретичної конференції здобувачів вищої освіти «Роль юридичної науки у забезпеченні правоохоронної діяльності», приуроченої до Дня карного розшуку України та відзначення особливої дати – 100-річчя заснування нашої альма матер.

Науково-дослідна діяльність молодих учених, курсантів, слухачів і студентів є невід’ємною складовою науково-дослідницької діяльності закладів вищої освіти системи МВС України. Організаційною формою наукової роботи здобувачів вищої освіти навчально-наукового інституту № 1 НАВС є діяльність наукового товариства та юридичної клініки. Цього року до оргкомітету надійшло близько 120 наукових доповідей з різних закладів вищої освіти, у яких розкрито найбільш актуальні проблеми сучасної юридичної науки у сфері правоохоронної та правозастосовної діяльності. У них розглядаються як загальнотеоретичні питання, так і практичні проблеми правозастосування, що дає змогу пов’язати між собою юридичну науку і правничу практику. Саме такі заходи дають змогу молодим дослідникам поділитися досвідом, взаємно збагатити арсенал знань, визначити національні та світові тенденції розвитку правознавства.

Ми впевнені, що ключові тези доповідей цієї конференції набудуть практичного застосування не лише в науці, а й на практиці. Адже зовсім недалеким є той час, коли молоді вчені, які нині тільки набувають досвіду, візьмуть у свої руки священний вогонь правничої науки й понесуть його на славу рідної України.

Сподіваємося, що участь у сьогоднішньому заході залишить у вас позитивні враження та послугує стимулом до подальшого наукового пошуку. Тож зичимо Вам міцного здоров’я, плідної праці та вагомих наукових здобутків.

**Директор
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
майор поліції**

Олександр ХУТОРЯНСЬКИЙ

Балюк Тетяна Миколаївна,
здобувач ступеня доктора
філософії кафедри цивільно-
правових дисциплін Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чурпіга Ганна Вікторівна,
професор кафедри цивільно-
правових дисциплін Національної
академії внутрішніх справ доктор
юридичних наук, професор

ПРАВО НА ПОДАННЯ ДО СУДУ ЗАЯВИ ПРО НАДАННЯ ПРАВА НА ШЛЮБ

В українському законодавстві склалася стійка традиція, згідно з якою процесуальний порядок розгляду сімейних справ регулюється як цивільним процесуальним, так і сімейним законодавством. Зокрема, СК України характеризується наявністю великої кількості норм, що визначають порядок здійснення судочинства в сімейних справах. При цьому процесуальні норми в СК України не утворюють спеціального розділу, а розміщені практично в усіх розділах цього кодифікованого акту і розраховані на застосування при розгляді конкретних категорій сімейних справ [1, с. 56].

Так, зокрема, щодо справ про надання права на шлюб у правових нормах, що їх містять ч. 2 ст. 23 та ч. 4 ст. 26 СК України, визначено, що за заявою особи, яка досягла шістнадцяти років, за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо буде встановлено, що це відповідає її інтересам. Також за рішенням суду може бути надане право на шлюб між рідною дитиною усиновлювача та усиновленою ним дитиною, а також між дітьми, які були усиновлені ним.

Виходячи із зазначеного, можна стверджувати, що вид цивільного судочинства, у порядку якого розглядається дана категорія цивільних справ, визначається нормами матеріального, сімейного права. Отже, так як провадження у справах про надання права на шлюб відкривається на підставі заяви, як вже відмічалось, дані справи розглядаються судом у порядку окремого провадження.

Щодо інших особливостей процесуальної форми розгляду цієї категорії цивільних справ, то, керуючись тим, що ЦПК України не встановлює спеціального порядку їх розгляду, можна стверджувати, що цивільне судочинство у справах про надання права на шлюб здійснюється одночасно за правилами:

1) загальними для всього цивільного судочинства (за певними винятками і доповненнями), визначеними у ЦПК України.

Так, окреме провадження тісно пов'язане з іншими видами цивільного судочинства, проходить ті ж стадії, засноване на загальних засадах цивільного процесу. Зокрема, при розгляді справ окремого провадження діють принципи відправлення правосуддя виключно судом, незалежності суддів та підкорення їх тільки закону, гласності тощо [2, с. 541].

Загальними також є вимоги, що стосуються порядку відкриття провадження у справі (статті 184–188 ЦПК України), підготовчого провадження (статті 189–200 ЦПК України), розгляду справи по суті (статті 209–257 ЦПК України), судових рішень (статті 258–273 ЦПК України), а також перегляду судових рішень в апеляційному (статті 351–387 ЦПК України), касаційному порядку (статті 388–422 ЦПК України), чи за нововиявленими або виключними обставинами (статті 423–429 ЦПК України).

Під винятками слід розуміти ті елементи цивільної процесуальної форми, які не застосовуються при розгляді справ у порядку окремого провадження (відсутність сторін, позову та пов'язаних із цим інститутів тощо) Доповненнями є норми, які встановлюють додаткові особливості розгляду і вирішення справ окремого провадження порівняно із загальними правилами цивільного судочинства. При цьому такі винятки та доповнення визначені двома рівнями: перший рівень – це винятки і доповнення, притаманні усім справам окремого провадження; другий рівень – винятки та доповнення, визначені окремими главами, присвяченими розгляду і вирішенню конкретних категорій справ окремого провадження [2, с. 541];

2) властивими окремому провадженню у цілому (статті 293–294 ЦПК України);

3) притаманними виключно певній категорії цивільних справ (ч. 2 ст. 23 та ч. 4 ст. 26 СК України) [3, с. 523].

Відповідно до частин 1–3 ст. 4 ЦПК України кожна особа має право в порядку, встановленому ЦПК України, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів. У випадках, встановлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах. Відмова від права на звернення до суду за захистом є недійсною.

У науковій доктрині право на подання до суду заяви розглядається як окремих інститут цивільного процесуального права, який регулює право особи на порушення судової діяльності для захисту своїх прав чи охоронюваних законом інтересів або для захисту у передбачених законом випадках прав та інтересів інших осіб [4, с. 106].

При цьому, право на подання до суду заяви відмежовується від права на судовий захист: останнє, на відміну від першого, означає право особи вимагати в судовому порядку захисту своїх прав чи охоронюваних законом інтересів. Водночас, право на подання до суду заяви є саме правом звернутися до суду для захисту своїх прав чи охоронюваних законом інтересів. Відтак, право на судовий захист має будь-яка особа, права чи охоронювані законом інтереси якої порушені, не визнані або оспорені, а правом на подання до суду заяви наділені тільки ті особи, які відповідають визначеним у законі вимогам [1, с. 57].

Таким чином, право на подання до суду заяви про надання права на шлюб – це право звернутися до суду із заявою про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для створення умов здійснення особою права на шлюб.

Список використаних джерел

1. Нікітенко Р. С. Окреме провадження у справах про розірвання шлюбу : дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 / Р. С. Нікітенко. К., 2014. 193 арк.

2. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / [Бичкова С. С., Білоусов Ю. В., Бірюков В. І. та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. [2-ге вид., допов. і переробл.]. К. : Атіка, 2010. 896 с.

3. Цивільне процесуальне право України : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та

ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. К. : Атіка, 2009. 760 с.

4. Мельников А. А. Правовое положение личности в советском гражданском процессе / А. А. Мельников ; отв. ред. В. С. Тадевосян. М. : Наука, 1969. 248 с.

Бондар Ангеліна Володимирівна
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 3 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Білик Вадим Миколайович
доцент кафедри поліцейського
права Національної академії
внутрішніх справ кандидат
юридичних наук, доцент

ВНУТРІШНЬОВІДОМЧИЙ КОНТРОЛЬ ТА ФОРМИ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Центральні органи виконавчої влади, які входять до системи МВС, можна вважати поліцейськими організаціями. Під поліцейськими організаціями розуміють інструменти виконавчої влади, які мають реальну монополію на законне право застосування сили для підтримки громадського порядку у суспільстві у світлі виконання ними своїх функцій. Обсяг повноважень, якими наділені співробітники правоохоронних органів, створює спокусу і можливості їх використання в якості інструмента зловмисних дій проти держави, насильства, прав людини та корупції як з боку окремих співробітників, так і з боку керівників виконавчої влади. Отже, в демократичному суспільстві повинні існувати відповідні гарантії, що служби внутрішніх справ слугуватимуть інтересам суспільства, які вони покликані захищати, а не інтересам політиків, чиновників чи самого інституту поліції. У даній статті ми спробуємо запропонувати модель організації внутрішнього контролю, яка б відповідала сучасному інституційному наповненню системи МВС у цілому та дозволила б ефективно виконувати покладені на неї функції після завершення її реформування.

Внутрішньовідомчий (відомчий) контроль за законністю адміністративної діяльності органів поліції передбачає контроль самої посадової особи (керівника) органу (підрозділу) поліції за управлінськими рішеннями чи поведінкою підпорядкованих йому осіб, внутрішнє усвідомлення ними необхідності дотримання норм Конституції, законів і підзаконних правових актів України, норм міжнародного права щодо забезпечення прав і свобод людини в поліцейській діяльності. Основними цілями відомчого контролю є спрямування діяльності поліції на виконання поставлених завдань методом перевірки її фактичного стану, управління процесом удосконалення поліцейської діяльності шляхом своєчасного виявлення і усунення відхилень, недоліків та їх причин.

Організація внутрішньовідомчого контролю залежить від повноважень суб'єкта контролю. Головним суб'єктом внутрішньовідомчого контролю за діяльністю Національної поліції України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» є керівник центрального органу управління Національної поліції, який: очолює поліцію та здійснює керівництво її діяльністю, забезпечує виконання покладених на поліцію завдань; у межах компетенції організовує та контролює виконання поліцейськими Конституції та законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, а також наказів і доручень Міністра внутрішніх справ України з питань, що належать до сфери діяльності поліції; вносить на розгляд Міністра внутрішніх справ України пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання поліцейських послуг; звітує перед Міністром внутрішніх справ України про виконання покладених на поліцію завдань і повноважень; приймає правові акти, що стосуються діяльності поліції (підписує накази поліції); скасовує повністю чи в окремій частині акти територіальних органів поліції; у межах повноважень надає доручення, обов'язкові для виконання поліцейськими, державними службовцями і працівниками поліції; затверджує положення про самостійні структурні підрозділи апарату поліції; приймає на службу та звільняє зі служби, призначає та звільняє з посад поліцейських відповідно до положень цього закону; призначає на

посади та звільняє з посад у порядку, визначеному законом та іншими нормативно-правовими актами про державну службу, державних службовців апарату центрального органу управління поліції; приймає на роботу та звільняє з роботи в порядку, визначеному законодавством про працю, працівників центрального органу управління поліції; приймає у визначеному порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейських; приймає у визначеному законодавством про державну службу порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців апарату центрального органу управління поліції; приймає у визначеному трудовим законодавством порядку рішення про заохочення та притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників поліції; присвоює спеціальні звання поліції; забезпечує дотримання визначеного Міністром внутрішніх справ України порядку обміну інформацією між Міністерством внутрішніх справ України і поліцією; приймає у визначеному порядку рішення про розподіл бюджетних коштів, розпорядником яких є поліція, та ін.

Перший заступник Міністра внутрішніх справ – начальник поліції та керівники усіх рівнів поліції забезпечують систематичний відомчий контроль за діяльністю органів, служб, підрозділів та працівників поліції. Так, керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України затверджує структуру центрального органу управління поліції та кошторис поліції. За поданням Міністра внутрішніх справ України та на підставі пропозицій керівника поліції утворюються, ліквідовуються та реорганізуються територіальні органи поліції. Їх структуру теж затверджує керівник поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Крім цього, керівники територіальних органів поліції призначаються на посади та звільняються з посад керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Практикою управлінської діяльності в органах поліції напрацьовано різні форми внутрішнього контролю, які застосовуються окремо або у сукупності з іншими. Зокрема, відомчий контроль за законністю діяльності поліцейських здійснюється у формі: 1) перевірки (предметні або цільові; вибіркові; планові (комплексні і контрольні); позапланові; інспекційні; виїзні (контроль об'єктів на місці розташування)). Підсумки перевірки оформлюються у

формі акта перевірки, довідки, доповідної записки. За їх допомогою до відома перевірених та інших осіб доводиться характер виявлених недоліків та порушень, їх причини, коло винних осіб, дається загальна оцінка роботи органів та їх керівників по загальних і конкретних питаннях. Після закінчення перевірки керівник комісії спільно з керівником перевіреного органу проводить обговорення її результатів у підрозділі, організує розробку заходів щодо усунення виявлених недоліків, поновлення порушеного режиму законності, подальшого вдосконалення службової діяльності; 2) заслуховування та вивчення звітів; 3) проведення нарад; 4) надання дозволів або згоди на вчинення певних дій. Форми внутрішньовідомчого контролю визначаються та застосовуються із врахуванням особливостей об'єкта контролю в поліції і стосуються, зокрема, питань: перевірки кандидата при прийнятті на службу в поліцію; призначення та звільнення з посад поліцейських; атестування поліцейських, що проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри; поведінки поліцейського (проведення службового розслідування); стану оперативно-службової, господарської, санітарної, протипожежної видів діяльності; зовнішньо адміністративної і внутрішньо організаційної діяльності органів, служб та підрозділів поліції, тощо.

Список використаних джерел

1. Внутрішній та внутрішньовідомчий контроль в системі МВС від 13.08.2015 автор: Гончарук Г.О., Осика І.М.

2. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О. М. Бандурки] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017. – 242 с.

3. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015. № 878. Урядовий кур'єр від 06.11.2015. № 207.

Бразалук Максиміліан Юрійович
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 3 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сокиран Федір Михайлович
професор кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ кандидат
юридичних наук, доцент

РОЛЬ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ НАУКИ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Підготовка фахівців для правоохоронної системи – це важливе і невід’ємне завдання будь-якої правничої та правоохоронної дисципліни. Для цього закладами вищої освіти системи МВС, зокрема і Національною академією внутрішніх справ, здійснюється всебічна робота з реалізації цього завдання. Так, крім загально-правових дисциплін, які необхідні для підготовки правоохоронців, передбачені також і спеціальні дисципліни. До них належать: оперативно-розшукова діяльність, тактична підготовка, спеціальна фізична підготовка, вогнева підготовка та інші.

Крім вищеназваних дисциплін можна стверджувати, що серед них досить помітну роль відіграє і наука криміналістика. Підставами для цього є те, що вона виконує цілий ряд специфічних функцій, а також завдань, серед яких, зокрема, розробка і вдосконалення тактичних, організаційних і методичних засад досудового та судового розслідування, а також організаційних і методичних основ судової експертизи. Про це також свідчить і навчальна функція криміналістики, яка полягає в сприянні зі сторони науки оволодінню знаннями та їх засвоєнню в галузі криміналістики співробітниками правоохоронної сфери [1, С. 19-20].

Метою даного дослідження є висвітлення ролі криміналістики в системі правничих і правоохоронних наук загалом і в системі підготовки фахівців для правоохоронної системи України

зокрема, оскільки будь-яка практична діяльність має спиратись на доктринальні положення, і криміналістика у цьому відношенні вносить значний внесок.

Так, питаннями підготовки фахівців вітчизняної правоохоронної системи на сучасному етапі в Національній академії внутрішніх справ займаються такі науковці: С.С. Чернявський, Л.Д. Удалова, Ю.М. Черноус, О.І. Мотлях, А.В. Самодін, Ю.Б. Комаринська, В.В. Юсупов та інші.

Як було зазначено вище, криміналістична наука має нерозривний зв'язок із практичною діяльністю в правоохоронній сфері. Тому вона містить практичні рекомендації щодо тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій, від успішного проведення яких повністю залежать результати досудового розслідування, а потім – судовий розгляд кримінального провадження [2, С. 64].

Не менш важливими є криміналістичні рекомендації, що стосуються застосування спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень у зв'язку з призначенням і проведенням судової експертизи, оскільки вона визначається як основна процесуальна форма використання спеціальних знань, а також надає можливість застосовувати науково-технічні досягнення для вирішення завдань кримінального судочинства [3].

При підготовці співробітників правоохоронних органів велику роль відіграють методичні рекомендації, які б забезпечували професійне виконання посадових і функціональних обов'язків у рамках службової діяльності окремих учасників кримінального процесу, тому для цього слід згадати такий розділ криміналістики як криміналістична методика.

Так, криміналістична методика включає не тільки методи розслідування, а і положення, які містять у собі типові слідчі ситуації, обставини, що потребують встановленню, а також напрями взаємодії учасників розслідування кримінальних правопорушень між собою. Таким чином, вона надає практичні рекомендації щодо організації проведення розслідування, дає характеристику окремим групам (видам) кримінальних правопорушень. Також цей розділ містить у собі методики розслідування окремих груп (видів) кримінальних правопорушень, які орієнтовані на потреби слідчої практики та

відповідають загальним положенням криміналістичної методики [2, С. 95].

Отже, виходячи з короткого аналізу даного питання, можна констатувати, що практична діяльність співробітників правоохоронних органів і професійна підготовка фахівців цієї галузі безумовно потребує наукового забезпечення за цими двома напрямками задля успішного виконання професійних і функціональних обов'язків. У відповідь на ці потреби криміналістичною наукою був розроблений і широко застосовується комплекс знань і положень, який включає в себе чимало розділів.

Серед них можна виокремити криміналістичну тактику, зокрема, тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій; особливості застосування спеціальних знань для проведення судової експертизи, а також методичні рекомендації для розслідування кримінальних правопорушень. Не менш важливими є рекомендації, які стосуються взаємодії підрозділів (органів) для більш ефективного розслідування. Це дає змогу закласти надійну основу для успішної боротьби зі злочинністю, адже така цілісна система підготовки правоохоронців здатна запобігати та впевнено протистояти правопорушникам на високому професійному рівні.

Список використаних джерел

1. Криміналістика: підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 544 с.

2. Криміналістика у питаннях і відповідях : Навчальний посібник / [А.В. Іщенко, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, Ю.М. Черноус та ін.] – К. : ТОВ "Видавництво "Центр учбової літератури", 2016. — 118 с.

3. Про судову експертизу: закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.

Бугайчук Юлія Ігорівна

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Крутевич Микола Миколайович

старший викладач кафедри
кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, майор
поліції

ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЩО ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ

Кримінально-правове значення мають лише дії із затримання правопорушника, пов'язані із заподіянням йому відповідної шкоди. У відповідності до КК України 2001 р., це самостійна обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.

Правомірним затримання буде, якщо насильницькі дії, спрямовані на обмеження волі особи, що вчинила кримінальне правопорушення, для доставлення його до відповідних органів влади, були вимушено викликані необхідністю затримання та відповідали небезпечності вчиненого посягання й обставинам затримання цієї особи. Право на затримання злочинця має кожний громадянин, незалежно від того, чи є у нього можливість звернутись за допомогою до представників влади [9, с. 7].

Правомірність дій щодо затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення, визначається за ознаками, які можна поділити на дві групи:

- 1) ознаки, що відносяться до підстав затримання;
- 2) ознаки, що характеризують дії тих осіб, які затримують.

Перша група ознак визначає, що насильницькі дії щодо затримання можна вчинити тільки:

а) щодо особи, яка вчинила діяння, що містить усі ознаки складу кримінального правопорушення. Закон формально не обмежує коло кримінальних правопорушень, скоєння яких дає особі, що затримує, право на завдання шкоди.

Не може бути визнане правомірним заподіяння шкоди при затриманні особі, що не досягла віку, з якого можливе притягнення до кримінальної відповідальності, або неосудній особі;

б) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення.

Тож завдання шкоди правопорушнику через деякий час після вчинення кримінального правопорушення не може розглядатися за правилами ст. 38 КК. У випадку, коли особа, ухиляючись від затримання, вчиняє суспільно небезпечне посягання щодо особи, яка затримує, можуть діяти правила необхідної оборони (ст. 36). Затримання громадянами правопорушника через деякий час після вчинення кримінального правопорушення потрібно розглядати за правилами крайньої необхідності (ст. 39) [10, с. 74];

в) для доставляння такої особи до відповідних органів державної влади. Інша мета затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення, виключає правомірність затримання.

Друга група ознак визначає дії особи, котра затримує. Такі дії мають полягати:

а) у необхідності застосування насильницьких дій, що вимушено спричиняють шкоду особі, яка ухиляється від затримання, із застосуванням такого способу, без якого затримання неможливе. Заподіяння шкоди має бути вимушеним; у особи, що затримує делінквента, немає іншої можливості вчинити дії із затримання;

б) заподіяння правопорушнику шкоди, що відповідає характерові та ступеню тяжкості вчиненого ним діяння, його особі, обставинам затримання. Характер завданої шкоди може бути різним;

в) недопущення перевищення меж, достатніх для затримання. У ч. 1 ст. 38 КК зазначено, що завдання шкоди правопорушнику буде правомірним лише в тому разі, якщо не було допущено заходів, необхідних для затримання такої особи. Ці межі визначаються та залежать від двох груп обставин: небезпеки посягання; обставин затримання.

Існують три види перевищення меж затримання:

1) якщо при затриманні особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, застосовуються заходи затримання, поєднані із

заподіянням тяжкої шкоди, що значно перевищує суспільну небезпечність кримінального правопорушення;

2) якщо при затриманні особи, що вчинила кримінальне правопорушення, незважаючи на можливість завдання їй незначної шкоди, було завідомо завдано тяжкої шкоди;

3) якщо ні характер скоєного кримінального правопорушення, ні обставини затримання не викликали необхідності заподіяння тяжкої шкоди особі, винній у вчиненні кримінального правопорушення, та, незважаючи на це, такої шкоди їй було завдано.

Перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення, має як наслідок кримінальну відповідальність лише в разі умисного вбивства (ст. 118) та спричинення тяжких тілесних ушкоджень (ст. 124). Нанесення правопорушнику фізичної шкоди після його затримання кваліфікується як умисний кримінальний правопорушення на загальних підставах.

Підкоритова Л. М. зазначила, що суб'єктом перевищення меж заподіяння правопорушнику шкоди при затриманні є фізична особа, котра досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність до часу вчинення кримінального правопорушення незалежно від її соціальної, моральної і кримінально-правової характеристики. Таким суб'єктом може бути як приватна, так і посадова особа.

Затримання правопорушника від необхідної оборони відрізняється метою та характером поведінки осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння. Мета необхідної оборони відвернення чи припинення посягання, а мета затримання правопорушника - доставляння його до відповідних органів влади [12, с. 54].

При необхідній обороні особа, що посягає, активно реалізує свій умисел, спрямований на завдання шкоди правоохоронюваним інтересам, а при затриманні правопорушника особа ухиляється від виконання обов'язку нести відповідальність за вчинення. Якщо при цьому вона чинить опір тим, хто затримує, то її дії переростають у суспільно небезпечне посягання, внаслідок якого виникає право на необхідну оборону.

Бояров В.І. зазначає, що дії, якими заподіяно шкоду особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, при її затриманні не визнаються кримінальними правопорушеннями і не є підставою

для притягнення до кримінальної відповідальності за наявності у сукупності таких умов:

1) особа, якій заподіяно шкоду, здійснила діяння, що має ознаки кримінального правопорушення (посягання на життя, здоров'я чи статеву недоторканість, грабіж, крадіжка, тощо);

2) дії, якими заподіяно шкоду (здійснила діяння, що має ознаки кримінальне правопорушення) здійснювалися безпосередньо після вчинення особою посягання;

3) дії були спрямовані на затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, і доставлення її відповідним органам влади, наприклад до відділу поліції;

4) при здійсненні дій не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання правопорушника [18, с. 76].

При цьому не має значення, хто здійснив дії, спрямовані на затримання правопорушника, — особа, яка постраждала від посягання правопорушника (потерпілий), чи будь-яка інша особа.

Буяльська Вікторія Романівна

здобувач вищої освіти 3 курсу
навчально-наукового інституту №1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович

старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСАНТАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Перед визначенням грошового забезпечення закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, нам потрібно з'ясувати, що це за ЗВО. Згідно статті 1 Закону України «Про вищу освіту», заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання - заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів),

ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту [1].

Посилаючись на частину 2 статті 74 Закону України «Про Національну поліцію України», що підготовка фахівців за державним замовленням у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, проводиться на підставі контракту про здобуття освіти, який укладається між навчальним закладом, відповідним органом поліції та особою, яка навчається.

Грошове забезпечення курсантів здійснюється на основі Наказу Міністерства внутрішніх справ № 260 від 06.04.2016 року «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських».

У цьому наказі зазначається, що грошове забезпечення курсантів ЗВО, яких вперше прийнято на службу в поліцію, складається з посадового окладу.

Грошове забезпечення курсантів ЗВО з числа молодшого складу поліції складається з посадового окладу за останньою штатною посадою, яку поліцейський займав до зарахування на навчання, окладу за спеціальним званням та надбавки за стаж служби [2].

Посадові оклади курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських залежать від курсу навчання. Наприклад курсанти з числа осіб, які не перебували на службі в поліції перед зарахуванням на навчання: що навчаються за програмами підготовки фахівців освітніх ступенів магістра, бакалавра: першого і другого курсу навчання мають посадовий оклад 208 гривень, третього курсу – 245 гривень і т.д. Так, як курсанти

перебувають на повному державному забезпеченні, тому ми спостерігаємо такий малий посадовий оклад.

Підвищення на 25 відсотків такого окладу, може відбутись, коли курсант ЗВО відмінно навчається, отримує відповідну кількість балів за шкалою ECTS за результатами екзаменаційної сесії. Розглянемо, як саме здійснюється підвищення посадових окладів. Тобто, за кожним окремим випадком обчислюється з основного посадового окладу та утворює нові розміри посадових окладів, на які нараховуються надбавки, доплати. Підставою для виплати підвищень посадового окладу є наказ по особовому складу із зазначенням відсотка підвищення [2]. Це є певний вид заохочення, щоб курсанти відмінно навчались.

Виплата грошового забезпечення здобувачам ЗВО має здійснюватися щомісячно в певні дні, а саме як зазначається у Наказі МВС № 260 від 06.04.2016 року, це має бути з 25 числа по останній день місяця за поточний місяць.

Отже, можемо зробити такі висновки, що грошове забезпечення закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських регулюється різними нормативно-правовими актами. Основним правовим актом є Наказ МВС № 260 від 06.04.2016 року «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських». Цей наказ повністю охоплює сферу здійснення грошового забезпечення курсантів ЗВО та поліцейських.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України від 19.09.2014. – 2014. – № 37-38. – С. 2716. – Ст. 2004.
2. Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських : Наказ МВС від 06.04.2016 №260. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0669-16?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B0#w1_1

Веремей Світлана Володимирівна
викладач циклу поліцейського права
та превентивної діяльності Київського
центру первинної професійної
підготовки «Академія поліції» НН№ 1
Національна академія внутрішніх
справ

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЩОДО БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

Захист прав дітей в сучасному суспільстві це одне з найважливіших завдань та пріоритетів розвитку людства. Так частина 1 статті 16 Конвенції про права дитини передбачає, що жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання у здійснення її права на особисте та сімейне життя, недоторканність житла, таємницю кореспонденції або незаконного посягання на її честь і гідність [4]. Стаття 52 Конституції України декларує, що діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза шлюбом. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом [1].

На сьогоднішній день важливе місце в механізмі захисту прав дитини займають норми адміністративного права. Зокрема, питання охорони прав та свобод громадян охоплюються інститутом адміністративної відповідальності. На жаль, адміністративні проступки є одним із найбільш розповсюджених видів правопорушення, як серед дітей, так і в частині посягань на їх права. Як відомо, завданням Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП), який регулює підстави та порядок притягнення до адміністративної відповідальності, є охорона прав і свобод громадян, створення умов по запобіганню правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання обов'язків, відповідальності перед суспільством (ст. 1 КУпАП) [2]. Так, важливим кроком і одночасно спробою для заповнення прогалин сучасного правового регулювання у сфері захисту прав

дитини стало впровадження адміністративної відповідальності за «булінг» (цькування), що сприяло визначенню на законодавчому рівні поняття «булінгу», шляхів протидії цьому явищу, як засобу захисту прав дітей, а також інших осіб, які працюють у закладі освіти.

Дане поняття «булінгу» було закріплене на законодавчому рівні та отримало відповідну увагу з боку навчальних закладів після прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018, яким внесено зміни до КУпАП та Закону України «Про освіту» [3].

Булінг (цькування) – це діяння (дія або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [3].

Варто пам'ятати, що булінг (цькування) відрізняється від сварки або конфлікту між дітьми кількома типовими ознаками: по-перше, це систематичність (повторюваність) діяння - вчинення різних форм насильства (фізичного, економічного, психологічного, сексуального, в тому числі за допомогою засобів електронної комунікації) двічі і більше разів стосовно однієї і тієї ж особи; по друге, булінг (цькування) майже завжди має злий умисел, коли метою дій кривдника є умисне заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страху, тривоги, бажання підпорядковувати потерпілого своїм інтересам та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого; по-третє, для булінгу (цькування) характерний дисбаланс сил - владний дисбаланс між кривдником і потерпілим (асиметричні відносини), різниця у 2 фізичному розвитку, рівні соціально-психологічної адаптованості, соціальному статусі, стані здоров'я (наявність інвалідності чи особливих освітніх потреб), ментальному розвитку тощо; по-четверте, відсутність розкаяння у кривдника. Варто пам'ятати, що булінг (цькування) ніколи не припиняється самостійно – потрібно втручання сторонніх осіб, захист і допомога потерпілому, кривднику та свідкам [5].

Булінг (цькування) відрізняється від сварки такими ознаками: систематичність (повторюваність) діяння (дії або бездіяльності), умисні дії (злий умисел), владний дисбаланс між кривдником і потерпілим, відсутнє розкаяння у кривдника [5].

Але говорячи про актуальність описуваної проблеми потрібно звернутись до статистичних даних. За інформацією Міністерства юстиції України, перше судове рішення за фактом цькування у школі було прийнято 19 лютого 2019 року. Загалом від 19 лютого 2019 року по 10 грудня 2020 року в Єдиному державному реєстрі судових рішень налічується 618 справ першої інстанції про адміністративні правопорушення, які стосуються булінгу [6].

Окремої уваги вимагає інформація про те, кого саме притягували суди до відповідальності. За вибірковим аналізом судових постанов видно, що це могли бути і вчителі, і батьки, і керівники закладів освіти [6].

Водночас проблема булінгу (цькування) залишається критичною не лише в школах України, але й у школах світу. Дана проблема сьогодні набула глобальних масштабів та вимагає негайного реагування [6].

Світова практика з цього приводу досить різноманітна. Сьогодні у багатьох країнах Європейського Союзу, а також у Сполучених Штатах Америки запроваджені державні антибулінгові програми, направлені на зменшення випадків цькування серед учнів. Дані заходи включають лекції для батьків, нагляд за дитячими майданчиками, навчально-виховні програми високої інтенсивності та тривалості як для дорослих, так і для дітей, використання конкретних дисциплінарних методів. Серед Європейських країн Швеція стала країною, у якій ці програми були найефективнішими [6].

Аналізуючи наведені вище дані можна констатувати той факт, що захист прав дітей є однією з найбільш значущих проблем на яку необхідно звернути увагу.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. – 1996 р. №30 ст. 52.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Дата оновлення: 07.02.2019. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380.

4. Конвенція ООН про права дитини. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

5. Конфлікт чи булінг : ключові відмінності в огляді судової практики. Вища школа адвокатури. <https://www.hsa.org.ua/blog/konflikt-chy-buling-klyuchovi-vidminnosti-v-oglyadi-sudovoyi-praktyky/>.

6. Світовий досвід протидії булінгу та аналіз судової практики в Україні. <https://unba.org.ua/publications/print/4897-svitovij-dosvid-protidii-bulingu-ta-analiz-sudovoi-praktiki-v-ukraini.html>.

Волянюк Катерина Олександрівна
викладач циклу поліцейського права
та превентивної діяльності КЦПП
«Академія поліції» ННІ № 1 кандидат
юридичних наук Національна академія
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Варто врахувати, що ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію», в якій визначено, що основними завданнями поліції є надання поліцейських послуг, зокрема, у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії кримінальним правопорушенням [1]. Виконання цих завдань можливе за умови достатніх повноважень та засобів для забезпечення яких передбачені поліцейські заходи. У контексті реалізації адміністративної реформи в Україні особлива увага приділяється вдосконаленню організаційно-правових засад діяльності органів внутрішніх справ, що об'єктивно зумовлено прагненням забезпечити якісне виконання завдань у сфері публічної безпеки.

Перш за все зауважимо, що істотно змінилася регламентація процедури застосування поліцейських заходів: якщо раніше таке регулювання відбувалося переважно на підзаконному рівні, то зараз відповідні процедури унормовані в Законі України «Про

Національну поліцію», завдяки чому чітко визначено та регламентовано діяльність поліцейських при їх застосуванні.

Закон України «Про Національну поліцію» дає визначення поняття поліцейського заходу – «це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (ч. 1 ст. 29)» [1]. До обрання поліцейського заходу в кожному конкретному випадку висуваються вимоги про законність, необхідність, пропорційність та ефективність.

Регулюванню поліцейських заходів присвячено розділ V Закону України «Про Національну поліцію». Відповідно до ст. 30 Закону всі поліцейські заходи поділяються на такі види:

– заходи реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України;

– превентивні заходи;

– заходи примусу;

– інші заходи, визначені окремими законами [1].

Перелік поліцейських заходів до яких може/повинен вдаватися поліцейський визначені Законом України «Про Національну поліцію» є вичерпним, при цьому застосування одного із поліцейських заходів примусу унеможлиблює застосування інших заходів примусу одночасно [1].

Згідно зі стратегією нового законодавства, поліція повинна функціонувати передусім як сервісний, а не силовий орган, застосовуючи заходи адміністративного впливу. Відповідно до покладених на неї завдань, поліція здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень. Важливою складовою частиною будь-яких превентивних заходів поліції має бути робота з громадськістю. Об'єктом спрямування такої превентивної діяльності насамперед будуть потенційний потерпілий, правопорушник і система безпеки загалом.

Так, згідно із Законом України «Про Національну поліцію», превентивні заходи поліції полягають у запобіганні негативним наслідкам дій чи бездіяльності правопорушників або зменшенні їх. Їх деяку конкретизацію ми можемо знайти в ст. ст. 32-41 Закону України «Про Національну поліцію». Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліцейський зобов'язаний

повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи. Превентивні поліцейські заходи здійснюються задля профілактики різних правопорушень мають на меті запобігти самій можливості доведення незаконного наміру на початкових стадіях, полягають у застосуванні поліцейськими комунікативних заходів щодо особи без залучення фізичної сили, спеціальних засобів або вогнепальної зброї. Превентивні заходи реалізуються шляхом активних дій поліцейського через спостереження, перевірку, опитування та піклування, що й розкрито окремих положеннях Закону про конкретні поліцейські превентивні заходи. Концепція цієї проактивної діяльності сприяє перегляду ієрархії форм виконання службових якостей працівників поліції [2].

Дещо складнішими у застосуванні є поліцейські заходи примусу. У ч. 1 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї [1].

Закон України «Про Національну поліцію» забороняє застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю до певних категорій осіб, зокрема: до жінок з явними ознаками вагітності; малолітніх осіб; осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості [1].

Перелік спеціальних засобів, які може/повинен застосувати поліцейський визначений у ч. 4 ст. 42 закону України «Про Національну поліцію» є вичерпним та може бути розділений на групи:

- засоби придатні для захисту людини від ураження різними предметами (у тому числі зброєю);
- засоби тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника);
- засоби пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують [1].

В той же час, застосування поліцейськими вогнепальної зброї є найбільш суворим та крайнім заходом примусу.

Метою застосування поліцейськими примусових заходів є забезпечення подолання спротиву проведенню превентивного поліцейського заходу, відновлення публічного порядку та безпеки, локалізація негативних наслідків, у тому числі збереження місця події у первинному, незміненому стані, забезпечення фіксації та збирання речових доказів на місці події передбачений у законі спосіб, а також затримання особи правопорушника, його доставляння до територіального підрозділу поліції [2].

Якщо поліцейський вважає, що мета застосування примусового заходу ним досягнута, а порушений порядок проведення превентивного поліцейського заходу відновлено він повинен припинити застосування цього примусового заходу та повернутися до виконання превентивного поліцейського заходу [3].

Про застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї та наслідки цього ⁹поліцейський має письмово (рапортом) ⁹повідомити свого керівника. У разі нанесення особі тілесних ушкоджень, а також активного застосування вогнепальної зброї поліцейський зобов'язаний здійснити таке повідомлення негайно, а керівник, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора [1].

Отже, детально розглядаючи основні положення зазначених статей Закону України «Про Національну поліцію», повноваження поліції до застосування поліцейських заходів (превентивних та примусу) виписано досить чітко, витримано баланс між правами людини та пропорційністю їх застосування. Але поряд з цим виникають питання в достатній компетентності працівника поліції при застосуванні заходів примусу. Дані питання являють собою ключову проблематику та потребують принципово якісного підходу до підготовки та підвищення кваліфікації працівників поліції.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 141
2. Шиян В. Застосування спеціальних засобів для забезпечення громадського порядку, проведення масових заходів:

аналіз, методика, тактика. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 4 (16).

3. Мінка Т. П. Актуальні питання удосконалення правового регулювання застосування Національною поліцією заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1 С. 24-28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2015_4_6

Гаврильченко Глеб Романович,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:

Скриник Ліна Миколаївна,
старший викладач кафедри
правничої лінгвістики Національної
академії внутрішніх справ

POLICE ENROLEMENT IN THE UNITED STATES

Since the times of creating of policing institutions till modern police system, methods of police personnel training always played an important role in its activity. The United States as the owner of one of the most powerful police systems provides to population qualified services and continues to become better in it.

In this report we'll be able to see who and how can enrol to the US police and how officers getting prepared to executing their duties. First of all, we have to notice that the USA doesn't have united police body and each state has divided police departments instead of it. That's why only some of the US police state departments information will be used here.

Firstly, let's meet requirements of civilian person for enrolment to police officers' personnel. As an example, let's take Los Angeles Police Department application process. It has 7 steps each candidate has to pass:

Step one.

Online application:

- all applicants must complete the Online Application, which will take approximately 5 minutes.

Step two.

Multiple Choice Test:

- the Multiple Choice (MC) Test is an 80-item test that evaluates applicants' ability to read and write. There are four sections on the test: Clarity, Spelling, Reading Comprehension, and Vocabulary. If an applicant passes the MC, his/her score does not expire. If fails, he/she may retake the MC after three months.

Step three.

Personal History Statement (PHS):

- completion and submittal of a Personal History Statement (PHS) is the first step of the Background Investigation. The PHS requires compilation of extensive biographical information, fingerprinting, and an interview with a background investigator. The investigation will also include checks of employment, police, financial, education, and military records and interviews with family members, neighbours, supervisors, co-workers, and friends. If, based on the information obtained, it appears that applicants meet the City's background standards, a thorough field investigation will be conducted. By the way, the Background Standards for public safety positions in the City of Los Angeles reflect the very high standards demanded of candidates for public safety job classifications and safety sensitive positions within City service. They are designed to identify the kinds of behaviour which are required of Public Safety Officers serving the citizens of the City of Los Angeles. Each candidate's past choices, judgments, and behaviours will be compared to these demanding standards. Candidates who fall short of demonstrating consistently sound decision making, maturity, and responsible past behaviours in each of these areas will not be further considered for employment in these critical positions. Each Standard represents an area that is essential for success in public safety employment. Positions such as Police Officer, Police Specialist, Port Police Officer, Special Officer, and Firefighter, along with other public safety positions designated by the General Manager, are positions of special public trust for which these exacting standards have been designed. The City identifies and selects only those individuals with the highest chance of success in their training and in continuing employment in these critical positions.

Step four.

Polygraph Examination and Department Interview:

- the Polygraph Examination is conducted to confirm information obtained during the selection process. The Department Interview will be conducted by a panel to assess candidates' personal accomplishments, job motivation, interpersonal skills, community involvement/awareness, and oral communication skills. Only those candidates who pass this part of the process will receive a Conditional Job Offer.

Step five.

Medical Evaluation:

- the Medical Evaluation is thorough and it is essential that applicant is in excellent health with no conditions, which would restrict his/her ability to safely perform the essential functions of the police officer job. Good physical condition is necessary, as training in the Academy is rigorous. Failure to be in excellent physical condition may delay or disrupt training and result in a dismissal from the Academy. Medical examination results are valid for up to 12 months, at the discretion of the City's medical staff. The written psychological test (valid for up to 24 months) and the treadmill test will be administered at this time.

Step six.

Field Investigation:

- the Field Investigation includes checks of employment, police, financial, education, and military records and interviews with family members, neighbours, supervisors, co-workers, and friends. The investigation may take from 60 to 180 days to complete. Candidate will be evaluated on his/her past behaviour and the extent to which his/her behaviour demonstrates positive traits that support candidacy for Police Officer. The findings of the background investigation are valid for 12 months.

Step seven.

Psychological Evaluation:

- the last step consists of an individual oral interview and evaluation by a City psychologist on factors related to successful performance in the difficult and stressful job of Police Officer. The information evaluated includes the written psychological tests along with information obtained in the background investigation process.

The conclusion is that after successful finishing of hiring process applicant can start his/her police officer career. Even though that this process is Los Angeles Police Department enrolment, every other American state police department has similar one. With all these

requirements to person, citizens can be sure in officers qualification and in quality of submitted police services.

Список використаних джерел

1. Join LAPD [Electronic resource]: LAPD RECRUITMENT 700 E. TEMPLE STREET, LOS ANGELES, CALIFORNIA 90012 • 866.444.LAPD. – 2021. – Mode of access: <https://www.joinlapd.com/>. – Title from the screen.
2. LAPD Online Application [Electronic resource]. – Mode of access: <https://personline.lacity.org/apps/onlineapp/>.
3. Los Angeles Police Department Qualifications [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.joinlapd.com/qualifications>.
4. Requirements of Medical Condition for LAPD applicant [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.joinlapd.com/step-5-medical-evaluation>.
5. Field Investigation of LAPD candidate [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.joinlapd.com/step-6-field-investigation>.

Гардер Юлія Володимирівна
здобувач вищої освіти 2 курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної
діяльності Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Кисельов Андрій Олександрович
Доцент кафедри оперативно-
розшукової діяльності факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
ніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
майор поліції

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ТА СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі, успішна боротьба зі злочинністю неможлива без злагодженої взаємодії слідчого з оперативними підрозділами. Загально відомим фактом є те, що на сьогодні в Україні існує проблема щодо взаємодії між слідчими та оперативними працівниками. Слід зауважити що співробітники оперативних підрозділів дуже часто нехтують нормами, встановленими законодавством, та будь-якими способами намагаються уникати виконувати доручення слідчого, передбаченого ст. 41 КПК України [1,с.28].

Під взаємодією оперативних і слідчих підрозділів слід розуміти узгоджену протягом певного часу, чітко скоординовану спільну їхню діяльність, засновану на законі і підзаконних актах, та спрямовану на розв'язання завдань по забезпеченню належного правопорядку. Взаємодія практично здійснюється через співробітників слідчих і оперативних підрозділів, тобто через слідчого й оперативного працівника. Слід зауважити, що

взаємодія повинна тривати стільки, скільки цього вимагають інтереси кримінального провадження [3, с. 181–185].

В сучасних умовах при роботі слідчого з оперативним працівником проблемним питанням залишається саме етап взаємодії під час виконання доручення слідчого, наданого в порядку ст. 40 КПК України на проведення слідчих дій, що зокрема стосується допиту осіб та вилучення речових доказів. Дану проблематику можна розділити на дві позиції. Перша з них стосується слідчого, який іноді надає загальне доручення без конкретики, на проведення слідчих (розшукових) дій при розслідуванні нерозкритих кримінальних правопорушень, на допит осіб, котрим можуть бути відомі обставини вчиненого правопорушення, та вилучення предметів і речей, які можуть мати доказове значення для розкриття злочину. Друга позиція стосується оперативного працівника, який через значний обсяг кримінальних правопорушень не в змозі повною мірою приділити увагу розкриттю правопорушення та проведенню слідчих дій в межах окремого кримінального провадження і звітує слідчому про проведену роботу рапортом на ім'я начальника територіального відділу поліції, без надання протоколів допиту осіб, які підтверджували б проведену роботу [4, с. 123–127].

Слід зауважити, що взаємодія є погоджена, оперативна та своєчасна діяльність слідчого та оперативного підрозділу під час розслідування кримінальних правопорушень, яка спрямована на використання методів і засобів при планомірному та неупередженому розподілі між ними процесуальних важелів.

Розглянувши питання, ми можемо зробити висновок, що вимоги, встановлені законодавством щодо взаємодії слідчих з оперативними підрозділами не завжди виконуються на практиці. Необхідно встановити жорстку відповідальність за невиконання працівниками поліції покладених на них повноважень. Необхідно частіше організовувати навчання кадрів для досягнення оптимальної взаємодії між працівниками поліції, а також регулярно проводити заняття та наголошувати на відповідальності працівників поліції за прийняття процесуальних рішень в кримінальному провадженні. Підтримання працівників поліції в постійному тонусі допомагає налагодити ефективну роботу, швидке та повне розслідування кримінальних правопорушень, а також налагодити взаємодію між підрозділами Національної поліції.

Перед нашою, відносно молодого державою, ще стоїть дуже багато задач по реформуванню законодавчої бази. Переїняття досвіду інших зарубіжних країн та внесення змін у законодавство, які будуть відповідати нормам міжнародних договорів, згода на які надана Верховною Радою України, буде сприяти ефективній протидії злочинності в державі.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України (відповідає офіційному текстові). К. : Центр учбової літератури, 2012. Дата оновлення: 17.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 01.04.2021).

2. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 р. № 2135-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. Ст. 303. Дата оновлення: 24.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 01.04.2021).

3. Кубарев І.В. Поняття взаємодії слідчого та оперативних підрозділів при розслідуванні злочинів. Наук. вісн. Дніпропетров. держ. ун-ту внутр. справ. 2010. № 2. С. 181–185.

4. Ляш А.О. Проблеми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ у сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. «Використання сучасних досягнень науки і практики у підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю». К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2000. С. 123–127.

Гарус Ангеліна Романівна
курсант групи Ф1-204 Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник:
Хань Олександр Олександрович
старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
кандидат юридичних наук

ОГЛЯД ІДЕЙ ЗАПРВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В РОБОТІ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ІЮСТИЦІЇ

Питання про використання систем штучного інтелекту у боротьбі зі злочинністю стає все більш актуальнішим і через це потребує ґрунтовного наукового дослідження. Штучний інтелект використовується в багатьох сферах діяльності людини і суспільства в цілому.

Під штучним інтелектом традиційно розуміють комп'ютерну систему, яка здатна виконувати різноманітні завдання, за певним алгоритмом, а також імітує процеси мислення людини. На сьогодні в роботі органів кримінальної юстиції використовуються спеціальні інформаційні пошукові програми, також бази даних, які містять великий обсяг інформації [1].

В основному, системи штучного інтелекту використовуються лише для вирішення стандартних завдань та можуть мати лише консультативний характер. Такі системи не можливо використовувати без участі людини. Використання повинно бути відкритим, прозорим та відповідати законам, і ні в якому разі не повинно використовуватися проти людства. Наприклад, у сучасних розвинених зарубіжних країнах все більш поширеним стає використання різноманітних технологій, які допомагають поліції в боротьбі зі злочинністю, а також в забезпеченні громадської безпеки. [1].

Одним із проблемних питань для поліцейських залишається спостереження за великою кількістю осіб на масових заходах, яких треба контролювати, тому що їх дії можуть спричинити загрозу безпеці інших громадян. В цьому випадку правоохоронні органи можуть застосовувати дрони або іншу роботизовану

техніку. Вони дозволяють здійснювати безперервний нагляд без залучення осіб. Отже, ця техніка буде виступати у якості свідка чи помічника для збирання інформації та доказів [2].

Нам відомо, що види кримінальних правопорушень групуються в просторі та часі, також дані про саме правопорушення, а саме час, місце, спосіб та знаряддя вчинення дозволять передбачити наступні аналогічні злочини. [2]. Штучний інтелект здатний відтворювати різноманітну інформацію в режимі реального часу і ми зможемо виявити злочин по так званим «гарячим слідам», встановити причетних до цього злочину.

Також з'являється можливість завчасно припинити кримінальне правопорушення. Використовуючи сумісно мережу Інтернет та системи штучного інтелекту маємо змогу контролювати контент, пов'язаний з вчиненням злочинів або докримінальної та посткримінальної поведінки злочинців, виявляючи будь-які незвичні, підозрілі слова. Такий аналіз потім допоможе вчасно припинити незаконні дії осіб чи сприятиме розкриттю справи про кримінальне правопорушення.

Наступним було б доречно розглянути питання про впровадження технології штучного інтелекту в систему виконання покарань. Це дасть можливість не тільки розподіляти арештантів в СІЗО по камерах в залежності від інкримінованого діяння, особливостей їх особистості, наявності або відсутності судимостей, кількості виявлених випадків порушень режиму, але і вирішувати інші завдання [3].

За допомогою цифрових алгоритмів програма зможе обчислювати терміни відбування покарання для засуджених, попереджати про настання терміну і наявності підстав для умовно-дострокового звільнення. Крім того, цифрові алгоритми штучного інтелекту дозволять якщо не повністю, то кардинально знизити рівень корупції в кримінально-виконавчій системі, паралізувати незаконну діяльність ув'язнених, які перебуваючи в СІЗО або установах виконання покарань, займаються телефонним шахрайством [3].

У деяких сферах людської діяльності окремі системи штучного інтелекту вже активно використовуються або починають впроваджуватися. Криміналістика завжди відрізнялася високою сприйнятливістю до технологій, потенційно корисними у виявленні та розкритті злочинів, у зв'язку з чим

перспектива використання штучного інтелекту повинна представляти для неї інтерес.

Окрему увагу привертає ідея застосування віртуальної автопсії. Судмедексперт, який працює з тілом, повинен виявити і зафіксувати всі деталі, виявлені на ньому і всередині нього [4, с. 123]. В результаті аналізу інформації він намагається реконструювати «минуле», а саме момент злочину. Однак не завжди тіло померлого дозволяють досліджувати, наприклад з релігійних чи особистих причин. Максимально етично вирішити це питання дозволить криміналістична томографія, або віртуальна автопсія - розтин без розтину. Для дослідження тіла судмедексперти можуть використовувати можливості комп'ютерної томографії, мультиспіральної комп'ютерної томографії і 3D технологій. При віртуальній автопсії не порушують тканини. Більш того, інший експерт в будь-який момент може ознайомитися з цифровими даними дослідження, що дозволяє отримати іншу думку [4, с. 56].

Очевидно, що вплив технологій штучного інтелекту на протидію злочинності може бути досліджений щоб зробити людське життя безпечнішим. Технічні досягнення, зокрема штучний інтелект, роботи та дрони, значно допоможуть правоохоронним органам у майбутньому. Вони спрощують роботу поліцейських, захищають від нещасних випадків чи надмірної агресії. Застосування сучасних інформаційних технологій створить нові перспективи для захисту прав людини в місцях несвободи.

Список використаних джерел

1. Обговорення концепції розвитку сфери штучного інтелекту в Україні.

URL:<https://thedigital.gov.ua/news/doluchaytes-do-obgovorennya-kontseptsii-rozvitku-sferi-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini>.

2. Штучний інтелект і робототехніка на службі поліції URL:
<https://matrixinfo.com/shtuchnyj-intelekt-i-robototehnika-na-sluzhbi-politsiyi/>

3. Штучний інтелект у правосудді. URL:
<https://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyj-intelekt-pravosuddia/>

4. Ларина Е. С., Овчинский В. С. Искусственный интеллект. Большие данные. Преступность. Москва : Книжный мир; 2018. 166 с.

Гемба Катерина Миколаївна

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Крутевич Микола Миколайович

старший викладач кафедри
кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, майор
поліції

КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНІ НАСЛІДКИ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ

Дослідження питання про кримінально протиправні наслідки як ознаку об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення надзвичайно важливе, у доктрині кримінального права воно може сприяти зменшенню кількості існуючих дискусій, а також - неоднозначних рішень, що приймаються в правозастосувальній діяльності.

Доцільно виявити особливості висвітлення питання про кримінально протиправні наслідки у кримінальному законі, проаналізувати критерії на основі яких вони визначаються, з'ясувати існуючі недоліки для того, щоб уникнути їх в майбутніх відповідних кримінально-правових нормах.

Актуальність дослідження. Будь-яке кримінальне посягання, певним чином впливаючи на матеріальний світ, має свою зовнішню сторону. Як кримінальний делікт розглядається тільки діяння, що знаходить своє відображення в зовнішньому світі і заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди суспільним відносинам. З цієї причини обов'язковою ознакою складу кримінального правопорушення визнається об'єктивна сторона, що вміщує основні зовнішні ознаки кримінального правопорушення.

При кваліфікації будь-якого кримінального правопорушення об'єктивна сторона відіграє важливу роль. Вона є передумовою підстави кримінальної відповідальності, а також підставою розмежування складів кримінального правопорушення. Проблемам об'єктивної сторони кримінального правопорушення

в радянській кримінально-правовій літературі присвятили праці такі вчені-юристи, як А.А.Тер-Акопов, Л.Д.Гаухман, М.І.Ковальов, В.М.Кудрявцев, Н.Ф.Кузнецова, А.В.Наумов, А.А.Піонтковський, Г.В.Тимейко, Т.В.Церетелі, а також П.С.Берліна, Р.Р.Галіакбарова, В.К.Гришука, С.В.Землюкова, М.Г.Каднікова, Е.М.Кісілюка, Л.М.Кривоченко, В.Б.Малініна, В.В.Мальцева, О.С.Міхліна, І.І.Митрофанова, М.І.Панова та інших. Але питання ролі та місця наслідків в об'єктивній стороні кримінального посягання й досі залишаються дискусійними.

Виходячи з цього, метою нашого дослідження оберемо аналіз ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення та визначення місця і ролі серед них кримінально протиправних наслідків.

Кримінально протиправні наслідки у кримінально-правовій літературі визначають як шкоду, що заподіюється злочинним діянням суспільним відносинам, охоронюваним кримінальним законом, або як реальну небезпеку (загрозу) заподіяння такої шкоди. Фактично вони є результатом певної негативної поведінки людини. Конкретні кримінальні протиправні наслідки логічно і закономірно заподіюють певні зміни об'єкті відповідного складу кримінально протиправних. Тут потрібно, дотримуватися позиції що без наслідкових кримінальних правопорушень немає. У кримінальних правопорушень із матеріальним складом відповідні кримінально протиправні наслідки знаходяться у межах складу кримінального правопорушення, а в кримінального правопорушення із формальним - за межами.

Метою наукової роботи є дослідження значення кримінально протиправних наслідків як складова об'єктивної сторони кримінального правопорушення для характеристики суспільної небезпеки діяння.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних

завдань:

- розкрити зміст поняття кримінально протиправних наслідків та визначити його ознаки;
- класифікувати кримінально протиправні наслідки;
- розкрити сутність кримінальних правопорушень з матеріальним і з формальним складом, визначити їх поняття;

– розглянути кримінально-правове значення кримінально протиправних наслідків як ознаки об'єктивної сторони.

Об'єктом дослідження наукової роботи є кримінально протиправні наслідки як складова об'єктивної сторони.

Предмет дослідження наукової роботи становлять кримінальні протиправні наслідки поняття, види та кримінально-правове значення.

Практичне значення: Обов'язкові ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення впливають лише на наявність суспільної небезпеки та враховуються при кваліфікації посягання. Натомість, факультативні ознаки об'єктивної сторони складу злочину та обставини, які знаходяться за межами складу кримінального правопорушення визначають ступінь суспільної небезпеки та враховуються при індивідуалізації кримінальної відповідальності.

Найважливіша соціальна властивість кримінального правопорушення - його суспільна небезпечність полягає в тому, що діяння (дія або бездіяльність) посягає на суспільні відносини, охоронювані кримінальним законом, викликає в них певні негативні зміни (школа, збиток). Механізм порушення об'єкта (суспільних відносин) і заподіяння йому шкоди може бути різним: в одних випадках негативному, руйнівному впливу піддається суб'єкт суспільних відносин (наприклад, при вбивстві - статті 115-119, тілесних ушкодженнях - статті 121-125); в інших - благо, що охороняється правом і в зв'язку з яким існують дані відносини (це насамперед майнові злочини - крадіжка, шахрайство й ін.); по-третє розривається соціальний зв'язок між суб'єктами відносин (ухилення від призову за мобілізацією - ст. 336, ухилення від сплати аліментів на утримання дітей - ст. 164) тощо. В усіх цих випадках об'єкту кримінально-правової охорони завдається шкода, що і є наслідком кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Про аргументи на користь цієї наукової позиції див.: Бажанов М.И. Избранные труды / Сост. В.И.Тютю-гин, А.А. Байда, Е.В. Харитоновна, Е.В. Шевченко; отв. ред. В.Я. Таций. – Харьков: Право, 2012. – С.473–475.

2. Кримінальне право України. Загальна часина / за рад. проф. М.І. Бажанова, В.В. Ста- шиса, В.Я. Тація. - Київ - Харків, "Юрінком Інтер", 2001. - С. 116.

3. Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления.–М., 1960.

4. ТрайнинА.Н. Общее учение о составе преступления.–М., 1957.

5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с.

6. Гаухман Л. Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика. — М.: Центр ЮрИнфоР, 2001. — С. 21.

Громазіна Софія Романівна, здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

Керівник з мови:

Горбач Оксана Василівна, доцент кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

SPEZIALEINHEITSPOLIZEI DER BRD GSG GRUPPE 9: STRUKTUR, BEWAFFNUNG UND AUSRÜSTUNG

Struktur

Wie es in der Welt bekannt ist, ist GSG 9 Bundespolizei, ursprünglich Grenzschutzgruppe 9 (Grenzgruppe 9) eine Spezialeinheit der Bundespolizei; eine der besten Einheiten im Kampf gegen den Terrorismus [5]. Derzeit hat GSG 9 eine Stärke von etwa 300, darunter 200 Mitarbeiter. Die Gruppe umfasst eine Hauptabteilung, 4 Abteilungen mit jeweils 30 Mitarbeitern, einen Hubschrauber, Abteilungen für Kommunikation, Technik, Versorgung, Sanitär und Ausbildung. Jede operative Abteilung ist in einen Kommandobereich und fünf Angriffsgruppen mit jeweils fünf Personen unterteilt. Diese Abteilungen setzen sich aus GSG 9-Kämpfern zusammen, die Fortbildungskurse absolviert und in

Methoden zur Durchführung der Überwachung im Freien mit speziellen technischen Mitteln für diese Zwecke geschult haben [4]. Für Mitarbeiter dieser Abteilung wird die optimale Altersquote berücksichtigt: 25% - unter 25 Jahre, 25% - über 35 Jahre. Die Erfahrung hat gezeigt, dass für den Einsatz in diesen speziellen Abteilungen Menschen benötigt werden, die äußerst aktiv und flexibel sind und in kritischen Situationen selbst schnelle und korrekte Entscheidungen treffen können. Die zweite Sonderabteilung soll gegen Terroristen vorgehen, die Schiffe entführen. Mitarbeiter der dritten Sonderabteilung haben die höchsten Qualifikationen eines Fallschirmjägers. Die ersten fünf Fallschirmjäger wurden von amerikanischen Ausbildern ausgebildet. Anschließend wurde an der Bundeswehr-Luftschule in Altenstadt ein Fallschirmtraining für die GSG 9-Jäger durchgeführt. GSG-9 besteht aus 300 Mitarbeitern, die in 8 Abteilungen unterteilt sind:

- Angriffsgruppe (100 Kämpfer);
- Luftfahrzeuggruppe (100 Kämpfer);
- eine Gruppe von Tauchern (50 Kämpfer);
- technische Abteilung;
- Hauptquartiergruppe;
- technische Einheit (mit Waffen beschäftigt);
- Gruppe von Dokumentationsunterstützung;
- Trainingseinheit.

Bewaffnung und Ausrüstung

Kämpfer tragen dunkelgrüne oder braune Overalls, Baskenmützen und leichte Turnschuhe in Schwarz, besonders langlebig. Es werden Titan-Körperschutz und Helme mit darin montierten Funkgeräten verwendet. Bei der Ausführung von Aufgaben können die Mitarbeiter je nach Situation normale Kleidung anziehen. Die Division verfügt über eine ganze Flotte von Jeeps, Motorrädern, Lieferwagen, Kleinbussen, gepanzerten Personaltransportern und Drachenfliegern. Bei erhöhter Gefahr wird ein funkgesteuerter Mikrotank verwendet, der die Verstopfung lösen, die Tür ausschlagen, die Treppe hinauf- und hinuntersteigen kann. Bei der Durchführung von Kampfeinsätzen verwenden die Mitarbeiter Nachtsichtgeräte, verschiedene Abhörgeräte, Mittel zur Erkennung und zum Schutz vor den Auswirkungen chemischer, bakteriologischer und radiologischer Waffen [3]. Besonderes Augenmerk wird auf den technischen Funk-Support gelegt, da davon ausgegangen wird, dass ohne zuverlässige

und abhörende Funkkommunikation heute selbst die einfachste Betriebsaufgabe nicht ausgeführt werden kann. Waffen GSG 9 unterscheidet sich nicht wesentlich von den Waffen anderer Spezialeinheiten in Westeuropa [6]. Am meisten bevorzugt werden NK MP5-Maschinenpistolen. Eine Vielzahl von Modifikationen dieser Waffe werden verwendet, einschließlich mit einem Nachtsichtgerät, PBS, LTSU. Die Gruppe kann automatische Gewehre Steyr AUG, G36, NK SL8 umfassen. Kommandos verwenden bei der Ausführung von Aufgaben Scharfschützengewehre NK G22, NK PSG-1, Uhpistolen verschiedener Modelle, einschließlich Kaliber 45 und 357, Beretta 92FS, OHWS mit Schalldämpfer, Revolver, Granatwerfer (einschließlich Automatik) OICW, verschiedene Maschinengewehre. Bei Bedarf werden verschiedene Spezialmittel eingesetzt; Licht- und Tongranaten sowie Brandrauchpatronen, mit denen Terroristen geblendet, Feuerstellen geschaffen und gepanzerte Fahrzeuge bekämpft werden.

Список використаних джерел

1. <https://www.youtube.com/watch?v=6XW0ZQolsdQ>
2. https://ru.wikipedia.org/wiki/GSG_9
3. <https://invoen.ru/obshhie-voprosy/gruppa-gsg-9-federalnoj-politsii-germanii/>
4. <https://lastday.club/gsg-9-specnaz/>
5. http://spec-naz.org/dossier/Germany/gsg_9/
6. https://web.archive.org/web/20121019234206/http://www.bundespolizei.de/DE/06Die-Bundespolizei/Organisation/BPOLP/GSG9/gsg9_node.html

Гусенова Асіят Аліївна

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вартилецька Інна Анатоліївна

професор кафедри кримінального
права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

СМЕРТНА КАРА В ІСТОРІЇ – ЧИ МАЄ ПРАВО НА ІСНУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Смертна кара - це вища міра покарання людини шляхом позбавлення її життя, воно передбачено законодавством держави і здійснюється згідно з вироком суду або за рішенням інших державних чи військових органів.

Страта передбачена для злочинців за вчинення особливо тяжких кримінальних правопорушень, що суперечать правам людини і державній політиці.

Смертна кара з'явилась в час виникнення принципу таліону – порівняння покарання з причиненим збитком. Відоме формулювання принципу таліону “око за око, зуб за зуб”.

На той час майже всі держави застосовували смертну кару до кримінальних і політичних злочинців. В Київській Русі запроваджували її, але не використовували. Тільки при особливих випадках карали шляхом вигнання.

Оскільки вигнання закон не захищав, він міг легко загинути, його могли просто вбити ті, кому він спричинив шкоду. Часте застосування смертної кари в Україні почалося у Литовській період, яка була юридично закріплена в “Судебнику” Казимира IV Ягеллончика 1468 р. та “Статуту Литовському” 1529 р. У козацький період була поширена така міра покарання згідно з “Правами, за якими судиться малоросійський народ” яку призначали за найтяжчі кримінальні правопорушення.

Заради вступу до Ради Європи у багатьох сучасних суспільствах смертна кара була скасована, в тому числі і в

Україні. Деякі країни скасували смертну кару за винятком особливих обставин, наприклад, зраду під час військових дій.

В інших країнах смертна кара законодавчо все ще залишається найвищою мірою покарання, але не використовується на практиці. Держави, такі як Китай, США та інші зберегли смертну кару за кримінальні правопорушення, окремі визначені законодавством. Смертна кара застосовується в США у 28 штатах з 50. Конгрес США своїм актом встановив, що вища міра може застосовуватися тільки до злочинців, які вчинили жорстокі вбивства з обтяжувальними обставинами. Востаннє найвищу міру покарання у США було застосовано у 2003 році. З того часу діяв неофіційний мораторій через те, що не були узгоджені правила застосування смертельних ін'єкцій.

Федеральна влада США планує відновити смертну кару вперше з 2003 року. Генеральний прокурор США Вільям Барр дав вказівку Федеральному бюро в'язниць скласти графік страт чотирьох ув'язнених, яких засудили за згвалтування та вбивство дітей.

Ставлення до смертної кари у різних суспільствах не є однаковим - там де, вона є, обговорюється її скасування; у країнах, де вона скасована, є прихильники її відновлення.

В країнах, де була скасована смертна кара, виходили не з народного волевиявлення, а з гуманізації суспільства. В жодній країні Європи, де було скасовано смертну кару, не проводили референдуми з цього приводу, але в усіх цих країнах проводилось опитування на момент скасування, воно показало велику кількість населення, яке підтримувало збереження цього виду покарання.

Якщо говорити про Україну, то відсутність смертної кари є обов'язковою умовою для перебування держави в Раді Європи. Вперше почав діяти Мораторій на виконання смертних вироків у 1995 р. в Україні, незадовго до вступу в міжнародну організацію. Не дивлячись на це, смертні вирoki знову продовжили діяти, посилаючись на те, що рішення про мораторій було прийнято без дотримання належної процедури. Таке рішення могло призвести до виключення України з Ради Європи. У 1997 р. мораторій на виконання смертних вироків знову почав діяти, з тих пір в Україні не діє смертна кара. 29 грудня 1999 р. Конституційний Суд України визнав, що смертна кара суперечить Конституції України, підтвердили факт недопустимості використання її як

покарання за тяжкі кримінальні правопорушення, тим самим, остаточно закрили шлях до її відновлення. У 2000 р. Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального кодексу України, де остаточно вилучила поняття “смертна кара”.

Зараз у світі 96 країн скасували смертну кару щодо всіх злочинів, у 9-ти країнах - скасовано частково, за винятком особливих обставин; у 35 - зберігається, хоча і не використовується, принаймні 10 років. 58 країн зберігають смертну кару.

Новий Кримінальний кодекс України набув чинності 01.09.2001 року. Відповідно до нього, а саме до ст. 63 КК, максимальний строк позбавлений волі становить від 1 до 15 років. Найвища міра покарання - довічне позбавлення волі за вчинення особливо тяжких злочинів.

Ставлення громадян різних країн до можливості відновлення або збереження покарання у виді смертної кари неоднозначне. Українське суспільство на сьогодні теж не мають єдиного підходу до цього питання. Соціологи компанії «Research&BrandingGroup» провели опитування, згідно якого визначили різні суспільні настрої:

- 48% українців виступає за повернення смертної кари;
- 7% респондентів вважають страту способом оздоровлення суспільства та зміцнення моралі;
- 23% вважають смертним вироком можна налякати тих, хто має намір вчинити злочин;
- 18% переконані, що саме так можна відновити справедливість.

Протягом трьох місяців під час цього наукового дослідження було проведено опитування молодих людей віком від 18-25 років. Загалом було опитано 112 респондентів. На питання, чи є необхідність відновлення смертної кари в сучасній Україні, думки опитаних розділились. Це виглядає так:

61% людей ЗА смертну кару – 38% людей ПРОТИ смертної кари;

58% за відновлення смертної кари в Україні – 42% проти відновлення смертної кари в Україні;

51% вважають, що смертну кару скасували через політичні погляди – 49% вважають, що смертну кару скасували, тому що це не гуманно по відношенню до людини;

57% вважають, що смертна кара добре вплине на розвиток України, якщо її відновлять, - 43% вважають, що смертна кара погано вплине на розвиток України.

Ось яким є ставлення до цього виняткового покарання в українців. І це питання вимагає своєї уваги та подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Закони Хаммурапі [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hist.msu.ru/ER/etext/hammurap.htm>.

2. Тищик, Б. Й. Історія держави і права країн Стародавнього Світу [Текст] : [підручник] / Б. Й. Тищик. – Львів : Сполом, 1999.– 187 с.

3. Смертна кара: морально-правові аспекти застосування: Віче. №22, листопад 2007. [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://veche.kiev.ua/journal/726/>

Дуда Альона Василівна

викладач циклу загальних та кримінально-правових дисциплін
КЦППП «Академія поліції» ННІ №
1 Національної академії внутрішніх
справ кандидат юридичних наук

ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ОБВИНУВАЧЕНОГО) У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Вивчення особи підозрюваного (обвинуваченого) завжди було і залишається одним з головних питань багатьох наук, у тому числі й кримінального профілю. У зв'язку з постійним процесом укріплення законності, правопорядку та демократизації, потреба у вивченні особи підозрюваного (обвинуваченого) посідає значуще місце в кримінальному провадженні. Визначним фактором проведення та розширення досліджень, що стосуються особи підозрюваного (обвинуваченого) є не лише потреби теорії, а головним чином – практики.

Підозрюваний (обвинувачений) є одним із головних учасників кримінального провадження, що володіє не лише правами і обов'язками, але й ознаками і властивостями, які можуть

належати лише такій особі. Саме для забезпечення завдань кримінального провадження, здійснення протидії злочинності й постає необхідність вивчення обставин, що характеризують особу підозрюваного (обвинуваченого), її особливостей та факторів, які вплинули на неї та викликали бажання чи потребу вчинити кримінальне правопорушення.

Вивчення особи підозрюваного (обвинуваченого) - врегульована кримінально-процесуальним законодавством діяльність слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду, яка направлена на встановлення тих обставин, що характеризують таку особу та мають важливе значення для забезпечення виконання завдань кримінального провадження [1].

Людина в системі суспільних зв'язків і відносин є особою. Їй притаманні риси та якості, що характеризують особу в суспільному значенні і містять її соціальну оцінку. Це, зокрема, здатність мислити і приймати усвідомлені, а не інстинктивні рішення; індивідуальність; свобода; відповідальність перед суспільством, тощо [2, с. 630]. Особа несе в собі та керується ознаками та правилами того суспільства, до якого вона належить. Саме приналежність до певного суспільства відображається в її світогляді, життєвому досвіді, бутті, зв'язках, відносинах. Кожна особа володіє специфічними, притаманними лише їй ознаками, які визначають її індивідуальність, що відрізняє одну людину від іншої.

Поняття "особа" тісно переплітається з поняттям "особистість". Лише встановивши та врахувавши ознаки особистості з'являється можливість детально вивчити саму особу.

Важливу роль у формуванні особистості відіграють природні задатки, вроджені особливості. Кожна особа, як особистість, формується, а потім виявляється у вчинках людини. Особистість - певне поєднання психічних, психофізіологічних та соціально-психологічних властивостей: спрямованостей (потреби, мотиви, інтереси; світогляд, переконання, тощо), рис характеру і темпераменту, здібностей, особливостей психічних процесів (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява, соціально-вольова сфера тощо). тощо. Кожна людина є особистістю, з її неповторними інтересами, знаннями, поглядами, умінням, навичками, думками, переконаннями, хвилюваннями, здібностями, звичками, рисами характеру, уявленнями,

моральними принципами. Отже, щоб вивчити особу підозрюваного (обвинуваченого), необхідно вивчити її особистість, належні їй особистісні якості, властивості, ознаки тощо.

На особу звичайно ж впливає та обстановка в якій вона знаходиться. Вивчення соціально-побутових умов проживання підозрюваного (обвинуваченого) в багатьох випадках надає можливість встановити причину вчинення кримінального правопорушення.

Вірно підкреслює С.А. Шалгунова, що при погіршенні стану справ життя людей, їх поведінка деформується, у ній виявляються кримінально значущі ознаки, злочинно-спрямовані дії. Такі дії ґрунтуються переважно на сімейно-побутових, дозвільно-побутових, інших соціально-психологічних та психічних протиріччях, пов'язаних із соціальними умовами життя людини. Саме із цими факторами, як і з багатьма іншими соціально-економічними проблемами, пов'язаний комплекс соціальних детермінантів злочинної поведінки. Отже, у широкому розумінні соціально-економічні умови є кримінально значущими і мають негативні наслідки для конкретних людей. У зв'язку з цим актуальним стає не тільки кримінологічний аналіз соціальних умов, але й соціальна детермінація [3, с. 244].

Особі підозрюваного (обвинуваченого) властиві не лише ознаки та якості, що притаманні кожній людині (стать, вік, освіта, соціальний стан тощо), а й ті, які можуть бути властиві лише особі, що вчинила кримінальне правопорушення (дані про метод, спосіб, мотив вчинення кримінального правопорушення, антиправові погляди та вчинки, спрямованість протиправної поведінки тощо).

Особа підозрюваного (обвинуваченого) відрізняється від інших осіб тим, що вона, через ряд певних причин, стала носієм негативних рис, якостей, поглядів, властивостей, які необхідно вивчити та врахувати під час розслідування та розгляду кримінального провадження. Після чого встановити та усунути причини, через які особа стала носієм певних негативних рис. Однак необхідно враховувати не лише негативні, а й позитивні якості, тоді картина щодо такої особи буде повною та відповідатиме дійсності. Саме врахування всіх негативних і позитивних особистісних якостей надає змогу детально вивчити

особу підозрюваного (обвинуваченого) та надати повну оцінку вчинених нею дій.

Однак при вивченні особи підозрюваного (обвинуваченого), використання та вивчення лише суспільно-соціального фактору є помилковим, так як особа, що порушила закон має особливу психологію, вона характеризується певними відхиленнями. На дії особи, яка наділена свідомістю, ніколи не матимуть вплив лише соціальні чи біологічні фактори, оскільки їх вплив вона регулює сама, своїм внутрішнім світом, розумінням довкілля, психікою. Наприклад, як не завжди в сім'ї алкогольно залежних батьків з дитини формується алкогольно залежна особа, так і не завжди в сім'ї законслухняних батьків виростає законслухняна особа. Це свідчить про те, що кожна особа дуже багатогранна, різностороння та індивідуальна. Лише вивчивши саму особу, ті фактори, які мають вплив на неї, тобто охарактеризувавши людину як суб'єкта суспільного розвитку, виникає можливість зрозуміти її внутрішній стан, умови становлення та поведінку, як правомірну, так і протиправну. А. П. Гуськова зазначає, як немає у природі однакових злочинів, так і немає у природі однакових злочинців. Злочини вчиняють конкретні особи [4, с. 9]. Вивчаючи особу підозрюваного (обвинуваченого) необхідно завжди пам'ятати про індивідуальність її поглядів, думок, переконань тому, що кожна окремо взята особа, здійснюючи ті чи інші діяння, сприймає певні обставини по-своєму, вирішує питання про свою поведінку у зв'язку із обставинами що склалися, лише за допомогою своїх індивідуальних якостей, цінностей та завдяки особливостям своєї особистості.

Отже, можна зробити висновок про те, що кожна особа підозрюваного (обвинуваченого) є багатогранною та неповторною, й ті обставини, які її характеризують є неоднорідними, а їх обсяг у різних кримінальних провадженнях неоднаковий. Особа підозрюваного (обвинуваченого) є однією з головних фігур у кримінальному провадженні, вона проявляє свої особистісні якості та властивості, які мають здебільшого вплив на вирішення конкретних питань кримінального провадження. Саме тому вивчення обставин, що характеризують особу підозрюваного (обвинуваченого) відіграють важливу роль у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top>

2. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / [відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко]. Київ, 2005. Т.2 :1224 с.

3. Шалгунова С.А. Особа насильницького злочинця : монограф. – 2-е вид., доп. і перероб. / С.А Шалгунова. – Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2012. – 548 с.

4. Гуськова А. П. Выявление судом обстоятельств, характеризующих личность обвиняемого : учеб. пособие / А.П. Гуськова. – М : 1984. – 60 с.

Ємчук Карина Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Крутевич Микола Миколайович

старший викладач кафедри
кримінального права майор поліції
Національної академії внутрішніх
справ

КВАЛІФІКАЦІЯ ДІЯНЬ СПІВУЧАСНИКІВ

Відповідно до ч. 1 ст. 27 КК «співучасниками злочину, поряд із виконавцем, є організатор, підбурювач та пособник».

Згідно з ч. 1 та ч. 2 ст. 29 КК виконавець підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини КК ; організатор, підбурювач та пособник підлягають кримінальній відповідальності за відповідною частиною ст. 27 і тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем [1, с. 155].

Слід зазначити, що у слідчо-судовій практиці мають місце випадки, коли один співучасник виконує декілька ролей у спільному вчиненні злочину (приміром, роль підбурювача та

пособника, підбурювача та виконавця (співвиконавця). Перше, що необхідно з'ясувати при вирішенні питання кваліфікації діяння такого співучасника, це встановити, які саме ролі він виконав, тобто з'ясувати вид співучасті (ст. 27 КК), а друге – відтворити це у формулі кваліфікації за такими правилами:

1) якщо співучасник у спільному вчиненні злочину виконав декілька ролей і в тому числі роль виконавця (співвиконавця) – кваліфікація його діяння має здійснюватися лише за статтею (частиною статті) Особливої частини КК. Водночас усі ролі, скоєні таким співучасником у спільному вчиненні злочину, зазначаються у мотивувальній частині відповідних процесуальних документів і враховуються при призначенні покарання (ч. 4 ст. 68 КК);

2) якщо співучасник при вчиненні злочину виконав декілька ролей, що належать до так званих інших видів співучасників (приміром, роль підбурювача та пособника), то у формулі кваліфікації відтворюється кожна з цих ролей. Так, якщо співучасник схилив виконавця до вчинення крадіжки (виконав роль підбурювача) та сприяв вчиненню цього злочину (виконав роль пособника), то його діяння мають кваліфікуватися за ч. 4, 5 ст. 27, ч. 2 ст. 185 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак складу злочину).

При вчиненні злочину у співучасті необхідно також з'ясувати форму співучасті, оскільки вона, у більшості випадків, має значення для кваліфікації такого діяння. Відповідно до ст. 28 КК злочин у співучасті може бути вчинений: а) групою осіб (без попередньої змови); б) групою осіб за попередньою змовою; в) організованою групою; г) злочинною організацією.

Кваліфікація дій виконавця є основою для кваліфікації дії інших співучасників, оскільки, виходячи із суті інституту співучасті, всі співучасники відповідають за один і той же злочин. Отже, організатор, підбурювач та пособник підлягають відповідальності за тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК України, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем. Правила кваліфікації діянь організатора, пособника чи підбурювача, визначені у ч. 2 ст. 29 України, не поширюються на випадки, коли вони одночасно були співвиконавцями злочину. За таких обставин їх дії слід кваліфікувати за статтею Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за вчинений злочин [2, с. 155].

Відповідно до положень частин 3 та 5 ст. 29 КК України, можлива різна відповідальність співучасників, у т. ч. організатора, підбурювача та пособника, з одного боку, і виконавця, - з іншого. Обставинами, які зумовлюють таку різницю, є:

ознаки, що характеризують особу окремого співучасника злочину;

розходження у змісті умислу співучасників щодо обставин, які обтяжують відповідальність;

не охоплення змістом умислу співучасників вчиненого виконавцем.

Ознаки, що характеризують особу окремого співучасника злочину, ставляться у вину лише цьому співучасникові. Це означає, що такі ознаки незалежно від їх характеру (обтяжують вони відповідальність чи пом'якшують її) не можуть впливати на відповідальність інших співучасників навіть за умови, що вони охоплювались їх умислом. Такими ознаками можуть бути: повторне вчинення злочину певним співучасником, його особливий психологічний стан, соціальний статус, мотивація дій тощо.

Співучасники несуть відповідальність лише за діяння, вчинені в межах згоди (домовленості), що відбулася між ними. У разі вчинення виконавцем незакінченого злочину інші співучасники підлягають відповідальності за співучасть у незакінченому злочині, обумовлюється зв'язком інших співучасників із вчинюваним злочином через дії (бездіяльність) виконавця, а отже, залежністю правової оцінки дій організатора, підбурювача і пособника від дій виконавця і відображає принцип, за якого межі відповідальності співучасників за інших рівних умов не можуть бути ширшими від меж відповідальності виконавця. Воно поширюється на випадки закінчення злочинної діяльності виконавця на стадіях як готування до злочину, так і замаху на злочин [3, с. 136].

Список використаних джерел

1. Зінченко І. О. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання : монографія / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. І. Тютюгіна. – Х. : Фінн, 2008. – 336 с
2. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І.

Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х. : Право, Т. 1 : Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін., 2013. – 376.

3. Федорович Н. А. Кваліфікація діянь співучасників кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, усю об'єктивну сторону якого виконує особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта / Н. А. Федорович // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 88 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. – Одеса : Гельветика, 2020. – С. 135-142.

Закомірна Юлія Ігорівна

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 3 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Семенов Віктор Васильович,

доцент кафедри криміналістики та
судової медицини, кандидат
юридичних наук, доцент

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ В РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА

Серед усіх злочинів проти власності шахрайство можна вважати найскладнішим у доказуванні через його інтелектуальний характер, високий ступінь латентності та організованості. Нерідко шахрайські діяння кваліфікуються як інші злочини або загалом розцінюються як цивільно-правовий делікт.

З цього приводу вчений Г. Грос, який є засновником криміналістики, зазначав, що вчення про оману становить собою значні труднощі, оскільки не завжди легко провести межу між цивільною та кримінально караною неправдою. З тієї самої причини розслідування шахрайства є ускладненим для слідчого, а також через необхідність при розслідуванні багатьох з них застосування особливих технічних знань.

У кримінально-правовому розумінні шахрайство трактується як заволодіння чужим майном або придбання права на майно

шляхом обману або зловживання довірою (ст. 190 Кримінальний кодекс України). У свою чергу, обман та зловживання довірою розглядаються як способи вчинення шахрайства та знаходять своє відображення й у інших складах злочинів.

Як відомо, обман – це повідомлення неправдивої інформації або приховування тієї інформації, яка мала бути повідомлена, з метою заволодіння чужим майном чи придбання права на майно. Різновидами обману можуть бути: а) обман у предметі угоди; б) обман у тотожності речі; в) обман в особі; г) обман у намірах; д) обман щодо дій або подій.

Також у науково-практичному коментарі Кримінального кодексу України щодо злочинів проти власності за загальною редакцією М.І. Хавронюка як спосіб шахрайства вказане зловживання довірою, яке характеризується наявністю довірчих стосунків, які склалися з тих чи інших підстав між винною особою і потерпілим, загалом не стосуються його певного майна та які недобросовісно використовуються винним для заволодіння чужим майном (правом на нього).

Шахраї діють по-різному залежно від того, який спосіб вони використовують. Шахраєві доводиться не тільки мати схожі зовнішні риси тієї особи, за яку він себе видає, йому необхідно ще й бути обдарованим багатою фантазією і вміти майстерно брехати для того, щоб оточуючі піддалися обману, або щонайменше не могли негайно його викрити. Він неодмінно повинен бути хорошим актором, вміти «пускати пил в очі» і володіти чудовою пам'яттю, щоб не впадати в постійні протиріччя з самим собою.

Успіх розслідування шахрайства передбачає необхідність своєчасного й тактично правильного виконання окремих слідчих дій, визначення оптимальної їх послідовності та доцільності проведення.

Відповідно до ч. 1 ст. 237 Кримінального процесуального кодексу України з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів. Огляд місця події є первинною і невідкладною слідчою дією. Це пояснюється необхідністю отримання інформації про обставини події у первісному, незмінному стані, оскільки будь-яке зволікання спричиняє втрату речових доказів, зміну слідчої картини. Невідкладність огляду місця події

пояснюється також необхідністю оперативного отримання інформації з метою організації розшуку злочинця, а також проведення інших слідчих дій, спрямованих на розкриття злочину.

У діяльності з розслідування шахрайства виділяють коло обставин, які підлягають встановленню, щодо: змісту шахрайських дій, засобів і умов їх вчинення (спосіб підготовки, вчинення та приховування злочину, місце, час, використані документи та ін.); предмету заволодіння (вид, особливості та характеристика); характеру та розміру завданої шкоди (матеріальної та моральної); осіб, які причетні до вчинення цього кримінального правопорушення. Перераховані обставини можуть бути доповнені та деталізовані залежно від конкретних обставин розслідуваної справи.

Аналіз слідчих ситуацій на початковому етапі розслідування шахрайства дозволяє виділити три типи ситуацій: 1) наявність інформації про спосіб обману чи зловживання довірою та інформації про особу шахрая (найбільш проста ситуація); 2) наявність інформації про спосіб вчинення шахрайства, але місцезнаходження шахрая невідоме (складна ситуація); 3) наявність інформації про спосіб вчинення шахрайства, але дані про особу підозрюваного невідомі або не є достовірними (найбільш складна ситуація). Залежно від характеру ситуації, яка склалася на початковому етапі розслідування шахрайства, змінюються і пріоритети у вирішенні завдань розслідування з подальшою їх перевіркою комплексом слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Враховуючи недостатній стан теоретичного і прикладного дослідження проблемних питань процесуального, криміналістичного й експертологічного напрямку щодо удосконалення методики розслідування шахрайства, варто зазначити, що за останні роки цьому напрямку вченими не приділялося належної уваги, тоді як кількість шахрайства постійно зростає і їх способи суттєво трансформуються. В попередніх і сучасних методиках розслідування шахрайства відсутні особливості їх вчинення з урахуванням можливості використання злочинцями представників органів державного управління, правоохоронних органів, нотаріусів та інших, а також мережі Інтернет, мобільного зв'язку, сучасних телекомунікаційних технологій та інших досягнень науки й

техніки. Порушену проблему важко розв'язати в межах наукової роботи, це спонукає до окремого додаткового дослідження або наукового вивчення.

Калашник Вікторія Миколаївна,
здобувач вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Пяковський Вадим Валерійович,
професор кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ТАКТИКА ВИКРИТТЯ НЕПРАВДИВИХ ПОКАЗАНЬ ПІД ЧАС ДОПИТУ

Розслідування кримінального правопорушення важко уявити без проведення допиту. Залежно від процесуального становища допитуваного розрізняють такі види допиту: допит свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, підсудного та експерта. Допит є однією із ключових слідчих дій, він полягає в отриманні від особи важливої інформації для встановлення обставин кримінального правопорушення, її фіксації та обробки.

Показання, які отримані під час допиту виступають доказами в кримінальному провадженні, тому їх правдивість є обов'язковою умовою для встановлення істини та прийняття правильного рішення. Однак, допитувані через різні обставини можуть надавати хибну інформацію, хоча потерпілі та свідки попереджаються про відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань. Завідомо неправдиві показання свідка чи потерпілого або завідомо неправдивий висновок експерта під час провадження дізнання, досудового слідства або проведення розслідування тимчасовою слідчою чи тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України або в суді, а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках, – караються виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням

волі на строк до двох років [1, с. 175]. Задля забезпечення захисту інтересів та свобод людини, а також дотримання права на справедливий суд, під час проведення розслідування та в подальшому розгляді кримінального провадження мають бути застосовані всі заходи щодо виявлення та усунення неправдивих показань.

Для виявлення неправдивості показань слідчому треба встановити їх причини. Підозрюваний може надавати таку інформацію, щоб уникнути покарання, применшити свою вину, приховати інших співучасників кримінального правопорушення, а свідок в свою чергу – через страх, байдужість або зацікавленість в ході та результатах розслідування.

Нами було виокремлено такі засоби виявлення неправдивих показань:

деталізація показань. Наприклад, підозрювана вчинила квартирну крадіжку, вивезла викрадені речі та сховала їх у лісі, де вони були знайдені людьми, які збирали гриби. Зізнавшись у цій крадіжці, вона дала показання, що одна вчинила це кримінальне правопорушення та сама вивезла речі на автобусі за місто. Слідчий задовільнився тим, що вона визнала себе винною і не намагався деталізувати цю частину показань. Коли кримінальне провадження перейшло до іншого слідчого він став з'ясовувати в неї: у чому саме нею вивозились викрадені речі, як вони були запаковані, скільки разів вона їздила з міста у ліс, на якій зупинці та з якого боку від шосе виходила, яка вартість проїзду, в скількох місцях закопувала речі тощо. На жодне з цих запитань підозрювана не змогла дати чіткої відповіді, що свідчило про наявність співучасників, хоча б під час вивезення викраденого, які в подальшому були встановлені [2, с. 288];

проведення повторного допиту, що дозволить виявити розбіжності, яких не можна уникнути при створенні вигаданих подій та доповнення їх фактами, які конкретизують ці події;

з'ясування контрольних даних, які дають можливість перевірити правдивість повідомленого (про погоду в день події, роботу транспорту, відключення електроенергії тощо). Наприклад, свідок дала показання, що бачила потерпілу в день замаху на неї. Слідчий попросив її згадати весь той день з ранку. Вона розповіла, що тоді дуже поспішала, оскільки через дощ довго не могла подоїти корову. Ця обставина була перевірена та з'ясовано, що в той день дощу не було [2, с. 289];

покладання краю брехні на початку допиту, коли для її спростування є достатні підстави (пред'явлення доказів, порівняння інформації з показаннями інших учасників кримінального провадження, спростування неправдивого алібі);

виявлення зацікавленості до незначних другорядних фактів та замовчування про інші, відомі слідству обставини (своєрідний резерв слідчого), що породжує вагання допитуваного та, можливо, перебільшене уявлення про інформацію, якою володіє слідчий, у зв'язку з відсутністю зацікавленості до головного. Наприклад, слідчий перед допитом свідка отримав дані про те, що той дав обіцянку підозрюваному (своєму начальнику) не повідомляти відоме. Запросивши його на допит, слідчий почав з'ясовувати питання, які не відносяться до обставин кримінального правопорушення. Через деякий час свідок почав виявляти хвилювання та побачивши, що слідчий не переходить до з'ясування обставин кримінального правопорушення, заявив, що очікував зовсім інших запитань. На це слідчий сказав, що знає про його обіцянку одному із підозрюваних у кримінальному провадженні та не розраховує на отримання правдивих показань. Свідок знітився, заявив, що він чесна людина і дав правдиві показання [2, с. 290];

створення враження проінформованості слідчого про обставини вчинення кримінального правопорушення (метод блефу – часто застосовується на практиці в зарубіжних країнах);

запрошення долучитися до допиту осіб, які здійснюють емоційний вплив на допитуваного, в присутності яких особа не зможе надати неправдиві показання;

емоційний експеримент, який полягає у використанні емоційних реакцій та переживань допитуваного. Наприклад, чоловік підозрювався в убивстві своєї дружини, труп якої не був знайдений. Доказів його причетності було недостатньо, а сам він категорично заперечував це. У слідчого була телеграма, яка прийшла у відповідь на запит про розшук, з пропозицією направити чоловіка для впізнання трупа дружини. Після отримання цієї телеграми слідчий з'ясував, що це не труп жінки підозрюваного. Під час допиту слідчий на деякий час пішов з кабінету та «випадково» залишив телеграму на столі. Коли він повернувся, то по стану підозрюваного зрозумів, що він ознайомився з телеграмою. На пропозицію слідчого розказати

правду, підозрюваний дав правдиві показання, які були підтвержені подальшим розслідуванням [2, с. 291].

Надання неправдивих показань набуло досить поширеного характеру. Тому для певної ситуації та окремих людей треба обирати індивідуальну тактику викриття таких показань, найдоречнішу в кожному випадку. Детальний аналіз відомих даних, встановлення всіх причетних до кримінального правопорушення осіб, правильна постановка конкретних запитань, співвідношення показань учасників кримінального провадження та визначення можливих причин отриманої неправдивої інформації допоможе попередити, викрити та зупинити недостовірність відомостей, які мають значення для кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III
URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page12> (дата звернення: 31.03.2021).

2. Криміналістика : підручник для вузів системи МВС / за ред. Петра Біленчука. Київ : Атіка, 2001. 542 с.

Калашник Вікторія Миколаївна,
здобувач вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту №1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович,
старший викладач кафедри цивільно-
правових дисциплін Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ В УКРАЇНІ

Право на спадщину в Україні пройшло тривалий процес розвитку та вдосконалення, але все ж таки основні ознаки залишились від спадкового римського права. Спадкове право, можна вважати інститутом цивільного права України, оскільки

воно має всі його ознаки, а саме – це система пов’язаних між собою цивільно-правових норм, що регулюють певну групу однорідних суспільних відносин (встановлюють порядок переходу прав та обов’язків померлої особи за правом спадкування). «*Nemo pro parte testatus, pro parte intestatus decedere potest*» – «Не може бути спадкування в одній частині майна за заповітом, а в іншій – за законом» – принцип Римського права. Тому в Україні законодавством передбачено два види спадкування: спадкування за заповітом та спадкування за законом. Кожен застосовується при наявності відповідних підстав для певного виду.

Обставиною для виникнення спадкування є смерть фізичної особи, та перехід її прав та обов’язків (спадщини) до спадкоємця чи спадкоємців згідно зі статтею 1216 Цивільного кодексу України. Право на спадкування у спадкоємця виникає після відкриття спадщини і відповідно до ст. 34 Закону України «Про нотаріат» нотаріальні органи вчиняють у рамках своєї компетенції наступні нотаріальні дії для дотримання законної процедури набуття спадщини: вжиття заходів щодо охорони спадкового майна; видача свідоцтва про право на спадщину; посвідчення факту, що фізична чи юридична особа є виконавцем заповіту; оголошення секретного заповіту. Щодо способу прийняття спадщини, можемо виділити два аспекти: прийняття спадщини спадкоємцем без спеціального волевиявлення та прийняття спадщини шляхом подання нотаріусу відповідної заяви. Спадкоємець, який постійно проживав разом зі спадкодавцем на час відкриття спадщини, вважається таким, що прийняв спадщину, якщо протягом шестимісячного строку він не заявив про відмову від неї (без спеціального волевиявлення), а спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, має подати нотаріусу заяву про прийняття спадщини [4, с.315]. Під час регулювання цих відносин завжди виникає проблема – в якій кількості, за яким порядком, скільки часу, в якому стані та за якими іншими обставинами спадщина переходить до спадкоємця (спадкоємців). Спадкування за заповітом (особисте виявлення волі особи, обрання спадкоємця (спадкоємців)) було б доречніше застосовувати в таких випадках, але є ситуації, коли це зробити неможливо. Наприклад, якщо спадкодавець в силу свого похилого віку, психічного розладу не може адекватно сприймати

ситуацію та приймати рішення або був визнаний недієздатним, то він позбавлений можливості висловити свою волю в заповіті. Тому застосовується спадкування за законом, але спадкоємці стикаються з низкою проблем під час набуття спадщини.

Найпоширеніший випадок, коли спадкоємців багато та в них виникає конфлікт інтересів і поглядів. Тому першою проблемою можна виокремити спадкування за чергою. Відповідно до статей 1261-1265 Цивільного кодексу України існує п'ять черг спадкування за законом, які у визначеному порядку передбачають отримання спадщини по чергово. Дуже складно довести право на спадкування в п'ятій черзі, сюди ж відносяться утриманці, які не часто закликаються до спадкування. Я вважаю, що це правильно, адже утриманці не повинні спадкувати на загальних підставах з іншими спадкоємцями. Для таких осіб має бути окремий порядок набуття спадщини, після встановлення взаємовідносин утриманця зі спадкодавцем, адже це може відігравати вирішальну роль. В силу сімейних відносин між спадкоємцями та спадкодавцем може бути з'ясовано, що з утриманцем вони були кращі та ближчі, ніж з іншими законними спадкоємцями. Щодо встановлення родинних зв'язків у п'ятій черзі та для доведення спадковості за жіночою лінією треба надати нотаріусу близько 12 свідоцтв про народження та одруження (свої, своєї матері, бабусі, двоюрідної бабусі, двоюрідної тітки, троюрідної сестри і все це за умови, що ніхто з них не розлучався та не укладав новий шлюб). Також всі ці документи треба надати за короткий період часу – до 6 місяців (термін прийняття спадщини). Друга проблема з'являється під час визнання родинних зв'язків між спадкодавцем та спадкоємцем. Тому під час судового розгляду, суди повинні в окремому провадженні встановити факти та обставини, що мають важливе юридичне значення для спадкування, а саме – чи існує зв'язок між спадкоємцем та померлим спадкодавцем, існування інших спадкоємців тощо. Суди під час розгляду таких справ детально вивчають всі наявні документи, допитують свідків та після цього постановляють рішення. Але в деяких випадках подані документи можуть не розкрити істини справи, а саме не надати можливості встановити наявність зв'язків між спадкоємцем і спадкодавцем (зміни прізвищ, підроблення документів (аналізів) тощо). Третя проблема – це правове регулювання отримання спадщини між суб'єктами, які

знаходяться в зареєстрованому шлюбі, або проживають разом однією сім'єю, але без реєстрації та були визнані фіктивними чи недійсними. Проте, відповідно до п.2 ч.4 ст.1224 Цивільного кодексу, якщо шлюб визнаний недійсним після смерті одного з подружжя, то за другим із подружжя, який його пережив і не знав та не міг знати про перешкоди до реєстрації шлюбу, суд може визнати право на спадкування частки того з подружжя, хто помер, у майні, яке було набуто ними за час цього шлюбу. В інших випадках один з подружжя буде позбавлений права на спадкування.

Звісно трапляються випадки, коли навіть найближчі родичі спадкодавця (рідні діти) можуть ухилитися від виконання своїх обов'язків по догляду за батьками, та цим займаються інші родичі – сестра, тітка або зовсім сторонні відносно нього особи. Тому законодавець, встановлюючи коло спадкоємців за законом, має включати до нього тих осіб (які були дійсно близькі зі спадкодавцем, дбали про нього та не покидали), яких би спадкодавець назвав сам у заповіті, якби він був. Адже не справедливо вважати спадкоємцем особу, яка не мала ознак притаманних сім'ї (піклування, доброта, взаєморозуміння тощо) і доречніше в такому випадку виключити деякі черги спадкування та перейти до інших.

Враховуючи викладене, можемо дійти до висновку, що для забезпечення справедливості під час спадкування, дотримання прав та інтересів осіб, а також вирішення вище зазначених проблем потрібно вносити зміни до нормативної бази, а також вдосконалювати законодавство. Створювати нові норми права, які б могли полегшити процедуру набуття спадщини. Треба врахувати світовий досвід, аналізувати модернізацію в інших Європейських країнах, стратегічно продумати можливі наслідки, переваги та мінуси запровадження нових норм. Таким чином, Україна значно наблизиться до сучасних стандартів світу та Європи.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003, N435-IV, Верховна Рада України.

3. Про нотаріат : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 39, ст. 383. Редакція від 01.12.2020, підстава - 199-IX

4. Навчальний посібник «Цивільне та сімейне право в таблицях та схемах» Піддубна Д.С., Склема Т.Ю. за загальною редакцією Бесчастного В.М., 2019 р., 331 с.

Кисорець Єлизавета Анатоліївна
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-науковий
інститут № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
Антощук Андрій Олександрович,
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини, Національної
академії внутрішніх справ кандидат
юридичних наук

МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Сьогодні з активним зростанням злочинності та удосконаленням способів та методів її діяльності, більшою обізнаністю і майстерністю злочинного елементу, стає все більш актуальним питання перспективи і застосування поліграфа під час досудового розслідування. Оскільки немає окремого закону, який би чітко регламентував його використання, дана ситуація потребує детальної уваги і ефективного рішення.

Згідно зі статистичними даними Єдиного державного реєстру судових рішень України на сьогодні у кримінальному провадженні (досудовому слідстві і судовому провадженні) поліграф успішно використовується при проведенні психофізичної експертизи або отриманні висновку спеціаліста-поліграфолога.

Поліграф – різновид спеціального психофізіологічного технічного засобу, який здійснює реєстрацію динаміки протікання не менше п'яти незалежних психофізіологічних процесів людини (грудного і діафрагмального дихання, серцево-судинної активності, електропровідності шкіри, рухової

активності) у відповідь на пред'явлення за спеціальною методикою певних психологічних стимулів (запитань, зображень, предметів), не завдаючи шкоди життю, здоров'ю людини та навколишньому середовищу [1].

Крім того, динаміка застосування поліграфа у кримінальному провадженні непинно зростає. Сучасні умови протидії злочинності вимагають від слідчого все більшої майстерності. Особливо при розслідуванні сучасних видів злочинів, що мають певні складності у тактичному та інформаційному плані, наприклад, злочини у сфері економіки, комп'ютерних технологій, господарської діяльності тощо.

Професійне поліграфологічне обстеження складається з трьох етапів:

передтестова співбесіда,
обстеження аналіз поліграм.

Поліграф як технічний засіб отримання інформації при проведенні опитування дозволяє об'єктивно досліджувати психофізіологічні показники, що характеризують емоційний стан осіб у спілкуванні з ними. Результати опитування із використанням поліграфа дозволяють скласти діагностичний висновок (з певною часткою ймовірності) щодо правдивості або неправдивості висловлювань людини з приводу конкретної події, факту тощо [2].

При викритті злочинів за допомогою поліграфа можуть вирішуватися наступні завдання:

1) виявлення серед підозрюваних осіб дійсно причетних до вчинення злочину, іншої протиправної дії; звуження кола підозрюваних;

2) уточнення фабули і складу злочину, змісту іншої протиправної дії; скорочення кількості версій;

3) виявлення членів та визначення структури злочинної групи; встановлення учасників групового злочину, ролі кожного злочинця при вчиненні групового злочину;

4) виявлення місця, де сховано крадене або знаряддя убивства, місця поховання трупа;

5) пошук безвісті зниклих;

6) пошук замовників убивства та його безпосередніх виконавців;

7) виявлення неправдивих свідчень та встановлення особи чи групи осіб, що ініціювали приховування об'єктивної інформації;

- 8) виявлення місць знаходження осіб, що перебувають в розшуку;
- 9) виявлення псевдопотерпілих;
- 10) виявлення осіб, що передають оперативну інформацію злочинним елементам;
- 11) визначення достовірності оперативної інформації, що надходить від громадян;
- 12) проведення упізнання;
- 13) проведення обшуків приміщень;
- 14) виявлення випадків самообвинувачення;
- 15) виявлення намірів до вчинення злочинів [3, с. 44].

Але питання щодо ефективності та доцільності використання поліграфа під час проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема допита залишається дискусійним. Даний пристрій, відомий як «детектор брехні», є інструментом, що вимірює й записує фізіологічні реакції організму людини: кров'яний тиск, пульс, подих, температуру тіла, потовиділення тощо. При неправдивих відповідях допитуваного дані показники змінюються. Тактичний аспект проблеми полягає у відповіді на питання про можливості за допомогою поліграфа отримати однозначну інформацію про причини емоційної реакції допитуваного. Експерименти показують, що вирішення цього питання полягає в передачі допитуваному інформації так, щоб вона впливала вибірково та викликала найбільш сильну емоційну реакцію лише в чітко обмежених випадках, що підлягають однозначному поясненню. На перший план, таким чином, виступає організація і тактика самого експерименту.

Тестування на поліграфі може здійснюватися методами:

прямим

непрямим

При прямому методі випробовуваному пропонують три групи питань у певній послідовності:

релевантні (критичні),

ірелевантні (нейтральні);

контрольні.

Встановлено, що непричетна особа сильніше реагує саме на контрольні питання, ніж на релевантні, оскільки саме в них міститься небезпечна для неї інформація.

Непрямий метод використовується тоді, коли є підстава припускати, що контрольована особа знає про деталі, подробиці

злочину, проте їх заперечує. З тактичної точки зору науковців, перспективним є вдосконалення саме непрямого методу тестування особи, коли безпосередньому контролю не підлягає достовірність негативних відповідей допитуваного, а з'ясовується, чи відома йому інформація, яку може знати тільки особа, причетна до вчиненого злочину, і яку вона могла отримати тільки злочинним шляхом [4, с. 45].

Враховуючи тенденцію до збільшення кількості випадків використання поліграфа, існує висока вірогідність використання даних, які були отриманні за допомогою цього пристрою, як доказової бази в межах кримінального провадження вже у найближчому майбутньому.

Отже, проаналізувавши вище зазначене, можна зробити висновок про можливість використання поліграфа при проведенні відповідних слідчих (розшукових) дій, для подальшого ефективного розкриття злочинів. Враховуючи тенденцію до збільшення кількості випадків використання поліграфа, існує висока вірогідність використання даних, які були отриманні за допомогою цього пристрою, як доказової бази в межах кримінального провадження вже у найближчому майбутньому.

Список використаних джерел

1. Наказ МВС № 920 від 13.11.2017 р. «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17#Text> (дата звернення 30.03.2021 р.)

2. Козленко І.М. Проведення поліграфологічних перевірок в Україні: стан і перспективи. Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа та спеціальних знань в юридичній практиці: Електронний журнал / [редкол.: Назаров О. А. (голов. ред.) та ін.]. К., 2018. № 1 (18). Дата публікації: 30.06.2018. URL: <http://expert-nazarov.com/nomera/853-2018-1-18> (дата звернення: 30.06.2018).

3. Назаров О.А. Проблемні питання використання поліграфа в діяльності органів внутрішніх справ України щодо протидії злочинам. *Актуальні питання теорії та практики використання поліграфа* : збірка статей / за заг. ред. В. О. Шаповалова. К. : Освіта України, 2015. С. 38-46

Кожан Юлія Анатоліївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
Антощук Андрій Олександрович,
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ВИКОРИСТАННЯ ЛЮМІНОЛУ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Огляд місця події є одним з різновидів огляду та однією з найважливіших слідчих (розшукових) дій у досудовому розслідуванні. Відповідно – єдина, слідча (розшукова) дія, яку дозволено проводити до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Можемо сказати, що саме з огляду місця події і починається досудове розслідування всіх кримінальних правопорушень.

Слід відзначити, що саме під час огляду місця події зазвичай виявляють найважливіші обставини та сліди вчинення кримінального правопорушення, а також вилучаються предмети чи речовини, які згодом слугують речовини доказами у провадженні. Так, відповідно до ч. 1 ст. 237 КПК України, з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів [1].

Загальні завдання огляду місця події:

- безпосереднє вивчення слідчим обстановки місця події для з'ясування характеру й обставин події;
- виявлення, фіксація, вилучення, збереження, попереднє дослідження, оцінка слідів і речових доказів;
- одержання даних для побудови та перевірки версій щодо події, яка розслідується, переслідування підозрюваної особи за «гарячими»
слідами, встановлення мотивів учинення кримінального правопорушення;

– виявлення причин і умов, які сприяли чи полегшували вчинення кримінального правопорушення [2, с. 416].

Особливе значення під час огляду місця події відіграє наявність слідів біологічного походження, що є вагомими речовими доказами не лише при наявності посягання на життя чи здоров'я осіб, а й при вчиненні будь-яких кримінальних правопорушень. Потреба у пошуку біологічних слідів та зокрема і слідів крові дуже часто виникає при розслідуванні таких кримінальних правопорушень як: крадіжки, грабежі, розбору, ДТП, вбивства, нанесенні тілесних ушкоджень та інші.

У криміналістичній практиці використовується значна кількість методів для виявлення біологічних слідів, зокрема, і слідів крові на місці вчинення кримінального правопорушення. Тест на люмінол є одним з таких методів. Указаний метод застосовується з метою перевірки наявності слідів крові на великих територіях та у важкодоступних місця : на горищах, у підвальних приміщеннях, сараях та в тих місцях за допомогою інших засобів неможливо виявити сліди крові.

Люмінол (або о-амінофталолгідрозид або 3-амінофталгідрозид) має валову формулу $C_8H_7N_3O_2$. При наявності активатора (гідроксиду та перекису водню) та каталізатора (дьюфера, мідь або ціанід) два атоми азоту розриваються і замінюються атомами кисню, випускаючи сильне світло.

Хімічна реакція люмінолу у поєднанні зі слідами крові утворює блакитне світіння, так звану люмінесценцію або хемілюмінесценцію, що добре помітно в темряві – світіння припиняється поступово, згасаючи протягом 2-3 хвилин. Слід відзначити, що дана реакція має властивість повторюватись. Важливе значення має те, що навіть після прання чи хімічної очистки одягу реакція люмінолу дає можливість виявляти застарілі сліди крові [3].

Залізо гемоглобіну, що міститься в крові, каталізує реакцію окислення, в якій люмінол отримує атоми кисню, втрачаючи при цьому азот і водень. При цьому утворюється сполука, яка називається 3-амінофталат. Електрони 3-амінофталату перебувають у збудженому стані. Синє світло випромінюється в міру виділення енергії, коли електрони повертаються в основний стан [4].

Водночас є і негативні сторони використання люмінолу. Так, науковці пояснюють, що основним недоліком використання люмінолу в криміналістиці є наявність позитивної реакції у поєднанні з іншими каталізаторами. Це може призвести у практиці розслідування до хибної думки щодо наявності слідів крові на об'єктах, які мають значення у кримінальному провадженні.

Отже, метод використання люмінолу відіграє значну роль у пошуку слідів крові при огляді місця події. Аналізуючи надбання криміналістичної практики слід звернути увагу на те, що не завжди сліди крові можна побачити при звичайних умовах огляду. Саме тому, використання люмінесцентної реакції в деяких випадках відіграє ключову роль у розслідуванні кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/stru/paran958#n958> (дата звернення 30.03.2021)
2. Криміналістика : підручник / [В. В. Пяковський, Ю. М. Черноус, А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пяковського. -ге вид., перероб. і допов. Київ : Право, 2020. 752 с.
3. Люмінол. Наука 2021. URL: <https://uk.how10.com/1528507-luminol> (дата звернення 30.03.2021)
4. Як використовувати люмінол для тестування для виявлення крові. URL: <https://www.greelane.com/uk> (дата звернення 30.03.2021)

Кожан Юлія Анатоліївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кирдан Богдан Васильович,
старший викладач кафедри цивільно-
правових дисциплін, кандидат
юридичних наук, лейтенант поліції

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ВІДПУСТОК ПОЛІЦЕЙСЬКИМ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Конституція України гарантує кожному працівникові право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час [1].

Закон України «Про відпустки» чітко регламентує різновиди відпусток, що надаються працівникам та порядок їх надання. Оскільки діяльність поліцейських є дещо специфічною та в певних аспектах її регламентація значно відрізняється від діяльності звичайних працівників, то варто звертатися й до інших нормативно-правових актів щодо урегулювання питання надання відпусток поліцейським.

Статтю 93 Закону України «Про Національну поліцію України» передбачено, що тривалість щорічної основної оплачуваної відпустки поліцейського становить тридцять календарних днів, якщо законом не визначено більшої тривалості відпустки. За кожний повний календарний рік служби в поліції після досягнення п'ятирічного стажу служби поліцейському надається один календарний день додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як п'ятнадцять календарних днів.

В умовах пандемії COVID-19 в Україні нагальним стало питання регулювання робочого часу та часу відпочинку працівників усіх підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності. На законодавчому рівні закріплено, що під час карантину працівник має можливість отримати оплачувану

щорічну відпустку або ж відпустку без збереження заробітної плати.

Слід зазначити, що так звана «карантинна» відпустка з'явилася в березні 2020 року, коли Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17.03.2020 р. №530-IX (далі – Закон № 530) було доповнено ст. 26 Закону про відпустки новою нормою, а саме: у разі встановлення Кабміном карантину відповідно до Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» *термін перебування у відпустці без збереження заробітної плати на період карантину не включається у загальний термін, встановлений частиною першою цієї статті (не більше 15 календарних днів на рік)*. При цьому, п. 1 розділу II Прикінцеві положення Закону № 530 визначено, що на період встановлення карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), роботодавець може доручити працівникові виконувати протягом певного періоду роботу, визначену трудовим договором, вдома, а також надавати працівнику за його згодою відпустку[3].

Графік роботи поліцейського під час пандемії навпаки ускладнився оскільки саме на правоохоронні органи спрямоване основне завдання – забезпечення публічного порядку та безпеки. Поліцейські зобов'язані у посиленому режимі нести службу, оскільки внаслідок зміни в бік зменшення матеріального становища громадян, злочинність в умовах пандемії все більше зростає.

Саме тому постає питання щодо можливості реалізації права на отримання такої відпустки поліцейськими. Дослідивши інформацію, що стосується особливостей надання відпусток поліцейським під час пандемії COVID-19, в мережі Інтернет та проаналізувавши відповіді працівників практичних підрозділів поліції стосовно цього ж питання можемо дійти висновку, що на законодавчому рівні не було внесено жодних змін про порядок надання відпусток поліцейським. Посилаючись на проведені нами опитування, можемо дійти висновку, що поліцейським деяких відділів поліції за вказівкою керівництва ГУНП було запропоновано на початку карантинних обмежень отримання чергової відпустки тривалістю від 10 до 20 днів.

В той же час, згідно зі статтею 10 Закону України «Про відпустки» черговість надання відпусток визначається графіками, які затверджує власник або уповноважений ним орган за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) (далі - профком) і доводить до відома всіх працівників. При складанні графіків ураховуються інтереси виробництва, особисті інтереси працівників та можливості для їх відпочинку. Конкретний період надання щорічних відпусток у межах, установлених графіком, узгоджується між працівником і власником або уповноваженим ним органом, який зобов'язаний письмово повідомити працівника про дату початку відпустки не пізніше як за два тижні до встановленого графіком терміну. Складений графік черговості надання відпусток дає можливість роботодавцю правильно організувати працю (службу) працівників, забезпечити безперервну реалізацію завдань покладених на установу, забезпечити реалізацію права працівників на відпочинок та здійснювати своєчасну її оплату у відповідності до вимог законодавства [4].

Враховуючи викладене, слід зазначити, що на законодавчому рівні особливих змін щодо особливостей надання та використання чергових та додаткових відпусток поліцейським не передбачається. Крім того, під час надання відпусток працівникам поліції основними нормативно-правовими актами є перш за все Закон України «Про Національну поліцію», а також Закон України «Про відпустки». Порядок надання так званої «карантинної» відпустки для працівників поліції не має обов'язкового характеру та здійснюється відповідно до рішень прийнятих керівництвом, яке в свою чергу враховує, перш за все, завантаженість працівників та можливість виконання своїх функціональних обов'язків дистанційно.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Закон України «Про національну поліцію України» [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

3. Нюанси надання карантинної відпустки - роз'яснення Держпраці [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://medoc.ua/blog/njuansi-nadannja-karantinno-vidpustki--rozjasnju-derzhpracj>

4. Закон України «Про відпустки»[Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80>

Коніщук Вікторія Василівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Білик Вадим Миколайович,
доцент кафедри поліцейського
права, Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

Питання взаємодії правоохоронних органів із громадськістю завжди було актуальним на всіх ступенях розвитку держави. Основні сучасні положення взаємодії органів внутрішніх справ з населенням закріплені в нормативно-правових документах, які регламентують діяльність органів внутрішніх справ.

Так, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки. У статті 5 Закону України «Про Національну поліцію» зазначається, що поліція в процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів [1]. Одним із принципів діяльності поліції є принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства, відповідно до якого діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними

громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Говорячи про взаємодію поліції з населенням, необхідно усвідомлювати, що така, основана на законі, співпраця, яка має спільну мету підтримання належного стану публічного порядку, перш за все на вулицях та в інших громадських місцях, зниження рівня вуличної злочинності, залучення до спільних заходів все більшої кількості населення, збільшення кількості громадських формувань з охорони публічного порядку, підвищення ефективності їх роботи - все це є нагальна потреба сьогодення. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень, планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад. Процес взаємодії поліції та громадських об'єднань позитивно впливає на діяльність органів внутрішніх справ, з одного боку, й формування позитивного іміджу в очах населення - з другого [3]. Нині, рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [1].

Взаємодію поліції та громади ще називають англійським терміном Community Policing (CoP). Вона полягає у тому, що поліція працює, враховуючи думку громади щодо проблем безпеки та громадського порядку на території обслуговування. Community Policing – це постійна взаємодія поліції з населенням та місцевою владою заради спільного безпечного простору [4].

Community Policing – це підхід у щоденній роботі поліції, побудований на принципах постійної комунікації, де:

- поліція та місцева громада відчувають спільну відповідальність за безпеку;
- поліція реагує на місцеві потреби й вимоги, які визначає громада;
- взаємодія і комунікація між населенням і поліцією є ефективною і приносить результати;
- застосовується індивідуальний підхід до вирішення місцевих проблем у взаємодії з населенням та відповідальними органами влади;
- співпраця спрямована на попередження правопорушень і наявний спільний план превентивної діяльності.

Поліцейські є частиною громади, яку покликані захищати. Вони є надією людей на те, що кривдники будуть покарані.

Чи добре працює поліція, можна сказати по тому, чи здатна вона ефективно вирішувати проблеми безпеки на території обслуговування.

Завдяки залученню людей (наприклад, спільне патрулювання, нагляд за територією і вчасне інформування патрульних) поліція зможе ефективніше запобігати новим правопорушенням. Як наслідок, поменшає роботи, пов'язаної із реагуванням на вчинені правопорушення і розслідуванням скоєних злочинів. Співпраця з активними мешканцями дозволить заручитись підтримкою громади і будувати довіру між поліцейськими та мешканцями. Вирішення проблем, які турбують громаду, сприяє формуванню позитивного іміджу поліції. Співпрацюючи з громадою, поліція має можливість підвищувати обізнаність мешканців про свою роботу (наприклад, про межі компетенції поліцейських або про альтернативні шляхи вирішення проблем). А це дозволить в подальшому зменшити навантаження на патрульну поліцію.

Отже, community policing потрібно розглядати як підхід у щоденній роботі поліції, побудований на принципах постійної комунікації та взаємодії з населенням задля ефективного забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки.

Забезпечення публічної безпеки та порядку, розв'язання проблем профілактики правопорушень передбачають залучення суспільства, оскільки такі завдання неможливо реалізувати виключно зусиллями правоохоронних органів. На сучасному етапі реформування правоохоронної системи України правозахисна функція держави полягає не лише у створенні системи правоохоронних та інших державних органів з охорони публічного порядку і безпеки, а й у формуванні відповідної законодавчої бази та забезпеченні організаційно-технічних умов для самостійної реалізації громадянами своїх прав шляхом створення особливих інститутів громадянського суспільства – громадських об'єднань з підтримання публічного порядку і безпеки, які покликані відігравати активну роль у захисті інтересів держави та розвитку громадянського суспільства [2].

Отже, виходячи з вищевикладеного можна зробити наступні висновки, а саме: організація діяльності поліції, яка заснована на її підтримці громадськості і направлена на попередження злочинів та правопорушень - повністю відповідає умовам

сьогодення, вдосконалення взаємодії поліції з населенням-необхідна умова існування довіри громадян до правоохоронних органів, а також і до влади в цілому. Залучення населення до правоохоронної діяльності є одним із основних факторів підвищення ефективності роботи поліції у справі охорони публічного порядку, профілактиці та розкриття злочинів

Взаємодія правоохоронних органів з громадськістю удосконалення дій громадських формувань по охороні публічного порядку, участь поліції у вирішенні проблем певної території, в межах якої мешкає громада -все це вимоги сьогодення, ігноруючи які неможливо провести якісне реформування правоохоронної системи в нашій державі.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. Голос України від 06.08.2015. № 141-142.
2. Посібник. Безпека громади: пошук спільних рішень, 2018, С. 41-48.
3. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. № 30. Ст. 141.
4. Буклет програми «Права людини та правосуддя» МФ «Відродження».

Конопацька Вікторія Петрівна,
здобувач ступеня бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Ткаченко Ірина Михайлівна,
викладач кафедри кримінального
права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ ПОРЯДКУ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ

Незаконні трансплантація анатомічних матеріалів людини є невід'ємною складовою професійної, організованої та транснаціональної злочинності, що відтак визначає потребу здійснення їх кримінологічної характеристики.

Кримінологічна характеристика – це науковий опис кримінологічно значущих явищ, процесів, їх відмінних і характерних рис у цілях розкриття внутрішніх закономірностей цих явищ, процесів і вироблення відповідних рекомендацій щодо зменшення їх криміногенності.

Вітчизняна практика засвідчує, що злочинна діяльність у сфері незаконної трансплантації анатомічних матеріалів людини зазвичай здійснюється за згодою донора, який прагне відтак одержати грошову винагороду, тобто у більшості випадків характеризується ненасильницьким характером. Спільною ознакою злочинної діяльності у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини, донорства крові є отримання незаконного прибутку.

Злочинна діяльність у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини, – складна, комплексна та цілісна. У рамках системно-структурного підходу, варто визнати слушною думку тих вчених, які вказують на існування взаємозв'язку між вчиненням злочинних діянь, що безпосередньо стосуються незаконної трансплантації і так званих «супутніх» злочинів, без

вчинення яких досягнення мети незаконної трансплантації, насильницького чи обманного використання людини як донора на практиці є вкрай складним, а подекуди й неможливим [1, с. 112].

Науковцями зазначається, що для корисливої злочинної діяльності, а отже, й у сфері незаконної трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини, найхарактернішим є зв'язок розвитку, коли один злочин провокує вчинення іншого. Зокрема, корислива злочинна діяльність у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини може охоплювати дії щодо вилучення у людини шляхом примушування або обману її анатомічних матеріалів із подальшим їх продажем з метою проведення трансплантації анатомічних матеріалів людини як порушення встановленого законом порядку; підкуп посадових осіб; легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом із метою продовження цього виду злочинної діяльності тощо [2, с. 21].

Різні аспекти прояву злочинної діяльності у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини, донорства крові можна пояснити, спираючись на ключові положення різних теорій і концепцій детермінації. Так, наприклад, на основі концептуальних положень теорії раціонального вибору поширеність злочинної діяльності, у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини, можна пояснити тим, що особа стає учасником злочинної діяльності попередньо оцінивши втрати й переваги від такої діяльності. Реальною є економічна мотивація.

Учасник організованої злочинної діяльності впевнений у тому, що переваги від зайняття цим видом кримінального бізнесу превалюють над тими, що стосуються виконання легальної професійної діяльності. Окрім цього, він розраховує не лише на особисті кримінальні навички, а й на відповідні ресурси злочинного угруповання, що забезпечує зниження ймовірності викриття й кримінального переслідування.

В даному аспекті важливим постає питання у міжнародному співробітництві щодо запобігання порушенню встановленого законом порядку трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини.

До базових документів, які регламентують міжнародне співробітництво України з іншими державами щодо запобігання

незаконним трансплантації анатомічних матеріалів людини чи донорству крові, передусім, варто віднести: Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, Конвенцію Ради Європи про протидію торгівлі людьми, Конвенцію Ради Європи про права людини та біомедицину, Глобальну програму боротьби з торгівлею людьми, Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми тощо. Водночас контроль за організованою злочинністю, особливо транснаціонального характеру, вважається найвищим пріоритетом для ЄС і частиною його міжнародної політики. У багатьох міжнародно-правових документах наголошується на необхідності переорієнтації роботи спеціалізованих суб'єктів від злочину до злочинця [3, с. 42].

Ефективне запобігання компетентними правоохоронними органами торгівлі людьми, зокрема з метою незаконних трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини, не може обмежуватися лише одним, хоча й важливим, напрямом щодо захисту жертв торгівлі людьми. Потребує розвитку механізм взаємодії компетентних правоохоронних органів із іншими суб'єктами.

З цією метою доцільно практикувати створення міжвідомчих робочих груп задля: обміну інформацією щодо осіб, які можуть бути причетними до злочинної діяльності на різних етапах її розвитку; забезпечення скоординованості реалізації заходів компетентними правоохоронними органами з іншими суб'єктами запобігання злочинній діяльності, зокрема з метою унеможливлення їх дублювання; розробки та реалізації спільних заходів щодо виявлення, припинення, запобігання незаконним трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини.

На основі викладеного, можна підсумувати, що злочинна діяльність у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини за своїми ознаками є цілісною, провадиться поетапно та має розвинену злочинну інфраструктуру. Її висока прибутковість багато в чому визначає високий рівень консолідації та конспіративності. Знання специфіки кримінологічної характеристики злочинної діяльності у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини сприяє розробці ефективних кримінологічних заходів запобігання їй.

Список використаних джерел

1. Азаров М. Ю. Щодо діяльності організованої злочинності у сфері трансплантації органів або тканин людини. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2013. № 2 (30). С. 110–116.
2. Головкін Б. М. Торгівля органами людини: українські реалії. *The Journal of Eastern European Law. Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 27. С. 21–26.
3. Пелагеша О. Г. Загальна характеристика трансплантації як об'єкта правового регулювання. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 3 (101). С. 142–148.

Конопацька Вікторія Петрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович

старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна стоїть на порозі змін та реформування всіх існуючих сфер в державі. З викликом сучасності законодавець постійно удосконалює сферу, яка регулює трудову діяльність. Адже, в даній сфері виникає дуже багато питань, які потрібно урегулювати за допомогою діючого законодавства. Конфліктні ситуації, які виникають мають різний характер та причини. Тому виникає потреба проаналізувати проблематику юридичної відповідальності в трудовому праві України. Крім того, у трудовому праві юридична відповідальність по своїй сутності, правовій природі має багато спільного з іншими видами відповідальності, але їй притаманний і ряд специфічних рис, обумовлених особливостями її правового регулювання. На нашу думку, розгляд даного дослідження є актуальним та доцільним.

Дане питання вивчали наступні вчені-науковці, а саме: О. А. Абрамової, О. Т. Барабаша, В. С. Венедіктова, М. І. Іншина, С. С. Каринського, І. В.В. Лазора, Ю. М. Полетаєва, О. І. Процевського, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишевої, Б. О. Шеломова та ін.

Метою дослідження є визначення проблем правового регулювання юридичної відповідальності в трудовому праві України.

Перш ніж з'ясувати існуючі проблеми юридичної відповідальності в трудовому праві України, доцільним є визначення самого поняття юридичної відповідальності в трудовому праві України.

Так, О. В. Петришин, зазначає, що юридична відповідальність – це передбачені санкціями норм права несприятливі наслідки особистого, майнового чи організаційного характеру, яких зазнає особа за вчинене правопорушення [7].

П. Д. Пилипенко, визначає, що юридичне відповідальність за трудовим правом полягає в обов'язку суб'єктів трудових правовідносин відповідати за недотримання трудової дисципліни. Переважно суб'єктом юридичної відповідальності за трудовим правом є працівник. Однак законодавство про працю передбачає підстави та порядок застосування заходів юридичної відповідальності і до роботодавця. Правовою підставою застосування юридичної відповідальності в трудовому праві є трудове правопорушення [8].

Що стосується юридичної відповідальності в загальній теорії права, то можна підкреслити, що її основними ознаками є: – спирання на державний примус; – наступання за здійснення правопорушення; – зв'язок із громадським (суспільним) засудженням; – вираження в певних негативних наслідках для правопорушника особистого, майнового, організаційно-фізичного характеру; – втілення в процесуальній формі. Виходячи з цього, основним соціальним призначенням юридичної відповідальності є охорона та захист суспільних відносин від будь-яких незаконних порушень [4].

Специфічною властивістю правового регулювання юридичної відповідальності в трудовому праві є те, що офіційного визначення поняття «трудове правопорушення» чи «правопорушення в трудовій сфері» немає, на відміну від того ж адміністративного правопорушення та злочину. Наступною

особливістю правового регулювання юридичної відповідальності в трудовому праві є те, що воно здійснюється як на публічних, так і приватних засадах [5].

На думку, В. С. Венедіктова подальша демократизація громадського життя, розвиток ринкової економіки вимагають наведення належного порядку в забезпеченні реалізації трудових відносин в Україні. Визначне місце в реалізації цієї проблеми приділяється юридичній відповідальності, як особливому правовому стану працівників та роботодавців в трудових правовідносинах. Юридична відповідальність це складне соціально-правове явище, розглядати яке необхідно в двох аспектах – негативному (ретроспективному) та позитивному (перспективному). В негативному аспекті юридична відповідальність є одним із засобів боротьби з правопорушеннями. В позитивному аспекті вона є засобом заохочення, стимулювання персоналу до високоякісної, ефективної трудової діяльності. Ці два правових феномена потребують детального наукового розроблення та активного впровадження в площину практичної діяльності [2, с. 82].

Видатний український дослідник проблем трудового права О. І. Процевський наголошує, що юридична відповідальність у трудовому праві не може розглядатись як кара, примус чи репресія взагалі. Трудові відносини є результатом реалізації громадянами права на працю, яку вони вільно обирають та на яку вільно погоджуються (ст. 43 Конституції України). Реалізуючи конституційне право на працю, громадянин укладає угоду (трудовий договір) з роботодавцем, в якій сторони добровільно беруть на себе зобов'язання. Крім того, як зазначає вчений, примус у трудових відносинах мав би означати або свідчити, що у відносинах «працівник-роботодавець» має бути елемент повинності, який давав би роботодавцю право вимагати від працівника чогось незалежно від його волі. Дисциплінарний вплив, який вкладається у дії роботодавця, насамперед спрямований на забезпечення виконання трудових обов'язків, добровільно взятих працівником за трудовим договором [6, с. 17, с. 20; 3].

Проблема відповідальності в будь-якій галузі права за своєю сутністю є проблемою правовідношення, що породжене правопорушенням як певним юридичним фактом. У загальному розумінні юридична відповідальність являє собою

регламентоване нормами права суспільне відношення, у якому на правопорушника покладається обов'язок зазнати відповідних позбавлень і несприятливих наслідків за вчинене правопорушення, що кореспондує з обов'язком компетентного органу притягнути винну особу до відповідальності. Логічною є думка про те, що юридичної відповідальності немає і не може бути за межами чинного права. Як і правове регулювання в цілому, юридична відповідальність можлива лише там, де об'єктивно існує можливість доказування і виконання правовідносин засобами юридичного процесу, причому її реалізація потребує спеціального апарату, здатного застосовувати правові норми і в разі необхідності примушувати до їх виконання та дотримання [9].

На нашу думку, виникає потреба в прийнятті нового Трудового кодексу України; потрібно чітко визначити відповідальність сторін трудових відносин; сьогодні законодавець регламентує переваги на стороні роботодавця щодо відповідальності, вважаємо за необхідне передивитися та доповнити нормами, які чітко регулюватимуть нормами всі аспекти відповідальності роботодавців; створити процесуальний порядок стягнення на користь працівника завданої як матеріальної чи моральної шкоди протиправними діями роботодавця тощо.

Таким чином, на сьогоднішній нелегкий час, який є в Україні, постає завдання сформувати таку систему відносин у сфері трудового права, яка б відповідала рівню розвитку демократії та громадянського суспільства. Для досягнення потрібно, по-перше, подальший розвиток соціального партнерства усіх суб'єктів трудових і пов'язаних з ними відносин; по-друге, розробки й прийняття пакета нормативно-правових актів, включаючи Трудовий кодекс України, які б були спрямовані на створення принципово нової нормативно-правової бази з питань умов праці з обов'язковим забезпеченням координації зусиль усіх органів влади по вдосконаленню, контролю та реальної відповідальності за дотриманням належних умов діяльності працівників.

Список використаних джерел

1. Конституція України : станом на 1 вересня 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016, 82 с.

2. Венедіктов В. С. Сучасні проблеми трудового права України : навч. посіб. для магістрів та аспірантів (напрямок підготовки 081 «Право») / В. С. Венедіктов. Харків : Право, 2018. 294 с.

3. Годованець Ю. С. Юридична відповідальність за трудовим правом: сучасний підхід до розуміння. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична.* 2016. Вип. 2. С. 112-123.: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvlduvs_2016_2_14. (дата звернення: 30.03.2021 року).

4. Обручков Р. І. Відповідальність у трудовому праві: загальний аналіз. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2015* : зб. наук. пр. / відп. ред. О. В. Козаченко. Миколаїв : Іліон, 2015. С. 267-272. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4740/Obruchkov> (дата звернення: 31.03.2021 року).

5. Подорожній Є. Особливості правового регулювання юридичної відповідальності в трудовому праві. *Підприємництво, господарство і право.* 2016. № 2. С. 101-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_2_21. (дата звернення: 29.03.2021 року).

6. Процевський О. І. Особливості юридичної відповідальності у сфері трудового права. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди.* 2014. Вип. 21. С. 13–25.

7. Теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 368 с. URL: https://pidru4niki.com/70707/pravo/formi_instituti_demokratiyi (дата звернення: 29.03.2021 року).

8. Трудове право України : акад. курс : підруч.; за ред. П. Д. Пилюпенка. 5-те вид., переробл. і допов. Київ : Ін Юре, 2014. 552 с. URL: https://pidru4niki.com/component/option,com_jdownloads/Itemid,999/999/catpid,866/task,view.annotation/ (дата звернення: 30.03.2021 року).

9. Черкасов О. В. Проблеми єдності та диференціації відповідальності у трудовому праві України : монографія. Харків : Право, 2019. 240 с. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/> (дата звернення: 31.03.2021 року).

Конопацька Вікторія Петрівна
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Варваринець Василь Іванович,
викладач кафедри оперативного-
розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх
справ

КОНТРОЛЬ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ

Проблема боротьби зі злочинністю набуває особливої актуальності в контексті подолання терористичної загрози та збереження територіальної цілісності нашої країни. Враховуючи зростання рівня латентної злочинності, використання сучасних суб'єктів сучасних інноваційних технологій, методів отримання інформації тощо, існує потреба у розробці адекватної системи протидії правоохоронних органів для забезпечення належного правопорядку в країні, захищати законні інтереси суспільства та держави від незаконних посягань.

Масштаби та зростання незаконного обігу, виробництва, попиту на зброю, наркотичні та психотропні речовини, товари, що обмежені або заборонені в цивільному обігу, корупція та швидке поширення організованої транснаціональної злочинності становлять серйозну загрозу суспільству як на національному, так і на міжнародному рівнях . Це соціально небезпечне явище негативно впливає на економічну, культурну та політичну складові розвитку будь-якої країни, включаючи Україну та створює загрозу її стабільності, безпеці та суверенітету.

З метою виявлення, запобігання та припинення транснаціональної організованої злочинності міжнародними організаціями, національними правоохоронними органами використовується система політико-правових, адміністративних заходів, яка серед іншого, включає негласні слідчі (розшукові) дії, регульовані кримінально-процесуальне законодавство. У контексті вищезазначеного, поглиблені науково-теоретичні дослідження вимагають новинок, запроваджених чинним КПК

України та їх впливу на практику боротьби зі злочинністю, отримання (збору) доказів або перевірки вже отриманих доказів у конкретних кримінальних провадженнях. До таких новинок належить правова та організаційна основа проведення негласних слідчих (розшукових) дій, система яких включає контроль за вчиненням злочину.

Інститут НСРД у кримінальному процесі України неоднозначно сприймається вітчизняними вченими та практиками. І це цілком природно. Зрештою, цей інститут, з одного боку, не вписується у давню правову ідеологію вітчизняного кримінально-процесуального права, оскільки, по суті, поєднує оперативно-розшукову діяльність та кримінальне провадження в одному провадженні. Характерною рисою переважної більшості негласних слідчих (розшукових) дій є те, що більшість із них не мають чітко встановленого процесуально-правового порядку проведення, фіксування та використання результатів у доказах. Таким чином, наявність дискусії щодо доцільності ініціювання інституту негласних слідчих (розшукових) дій переконливо свідчить про те, що теоретичні та практичні проблеми його функціонування в кримінальному судочинстві України вимагають ретельного наукового дослідження. Також, положення чинного законодавства фактично не регламентують порядок здійснення форм контролю за вчиненням злочину.

Під організацією проведення контролю за вчиненням злочину розуміється координація здійснення комплексу взаємопов'язаних, підпорядкованих єдиному задуму правових, організаційно-тактичних дій, що проводяться за наявності законних підстав виключно за рішенням прокурора у визначених чинним законодавством формах. Водночас слід зазначити, що особливістю організації тактичної складової будь-якої негласної слідчої (розшукової) дії, й контроль за вчиненням злочину, звісно, не становить винятку, полягає у відсутності директивного, суворо обов'язкового характеру.

Необхідними умовами проведення контролю за вчиненням злочину є: відсутність ризиків посягання на життя або заподіяння особі (особам) тяжких тілесних ушкоджень; поширення речовин, небезпечних для життя багатьох людей; втеча осіб, які вчинили тяжкі чи особливо тяжкі злочини; екологічна або техногенна катастрофа; відсутність заборон та

обмежень у законодавстві, наявність домовленості з відповідними органами іноземних держав, через територію яких за необхідності може здійснюватися переміщення товару або міжнародних договорів; забезпечення належного контролю за товаром та недопущення його втрати у разі проведення контролю за вчиненням злочину щодо незаконного переміщення через територію України транзитом, ввезення до України або вивезення за межі України речей, вилучених з вільного обігу, або інших речей чи документів.

У ході проведення контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину, який би вона за інших обставин не вчинила, або з цією ж метою впливати на її поведінку шляхом застосування насильства, погроз, шантажу тощо [1].

При проведенні контролю за вчиненням злочину необхідно забезпечувати нерозголошення інформації щодо фактів, форм і методів його проведення, за винятком випадків, передбачених чинним законодавством. Крім того, необхідно враховувати, що особи, стосовно яких проводиться контроль за вчиненням злочину, можуть виявити чи запідозрити факт проведення НСРД.

Таким чином, у разі виявлення особами, які причетні до протиправних діянь, відповідальність за які передбачена КК України, встановили чи запідозрили своє виявлення, контроль за вчиненням злочину у будь-якій формі його проведення обов'язково припиняється. Водночас, як свідчить аналіз практики проведення контролю за вчиненням злочину, у випадку, окресленому вище, вживаються заходи щодо фіксації фактичних даних про злочинну діяльність причетних осіб та за необхідності їх затримання.

Згідно з положеннями чинного КПК України негласні слідчі (розшукові) дії є різновидом слідчих розшукових дій, НСРД притаманні загальні завдання останніх. Відповідно до змісту ст. 223 КПК України слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні [1].

На думку, О.М. Бандурки, оперативна закупка визначається як негласний оперативно-розшуковий захід, який може здійснюватися з метою: виявлення фактів злочинної діяльності та перевірки оперативної інформації, отриманої оперативником з

іншого приводу, у зв'язку з розслідуванням кримінальної справи [2, с. 110].

З.Р. Сулейманова бачить мету оперативних закупівель у: виявленні, запобіганні, припиненні та документуванні злочинних дій, затриманні на місці злочину осіб, причетних до наркозлочинів, а також встановленні інших обставин [3].

Таким чином, з огляду на вищевикладене, можна виділити такі завдання контролю за вчиненням злочину, як: отримання (збір) доказів або перевірка вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні з метою забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судовий розгляд; документування фактів протиправної діяльності та встановлення всіх осіб, причетних до здійснення злочинних намірів; виявлення причин та умов злочинів; виявлення наявності/відсутності злочинного умислу в особі (особах); запобігання вчиненню злочину та викриття відомої або невідомої особи (осіб), яка планувала або замовляла його вчинення. Контроль за вчиненням злочину здійснюється на підставі рішення уповноваженого прокурора, прийнятого шляхом видання відповідної постанови.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88

2. Бандурка О.М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності: монографія. Х.: Золота миля, 2012. 620 с.

3. Сулейманова З.Р. Оперативна закупівля наркотичних засобів у структурі тактичної операції URL: Режим доступу: www.lex-line.com.ua.

Корнійчук Максим Віталійович
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Спадкове право являє собою сукупність правових норм, що встановлює порядок переходу прав та обов'язків померлої особи (спадкодавця) за правом спадкування до однієї або кількох осіб (спадкоємців). Спадкування як найдавніший інститут права був і є актуальним з позиції його дослідження, розвитку та вдосконалення, оскільки стосується особистих інтересів людини.

Відомо, що Цивільний кодекс України (далі – ЦК) передбачає, що спадкування здійснюється двома шляхами: за заповітом і за законом. В повсякденному житті перевага надається спадкуванню за заповітом, оскільки воно безпосередньо пов'язане із повноваженнями власника - правом розпорядження. Заповіт, як особливий вид правочину передбачає правові наслідки, які пов'язані як зі смертю заповідача, так і з волею осіб, які названі у ньому спадкоємцями.

ЦК України наголошує, що право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю [1; ст. 1234], тобто особа, яка досягла 18 років. Як показує практика, реалізація цих положень потребує вирішення ряду проблемних питань: чи не обмежує ЦК України права неповнолітніх осіб стосовно можливості укладення заповіту; чи відповідає ця норма ЦК України вимогам міжнародного права щодо дотримання прав людини тощо.

Законодавець зазначає, що заповіт має відповідати загальним вимогам щодо його дійсності, а саме: заповідач має бути дієздатним на момент укладання заповіту; зміст заповіту не повинен суперечити вимогам закону і має відображати дійсну

волю заповідача; заповіт повинен бути вчинений у визначеній законом формі, а його умови мають бути здійсненими.

Я вважаю за доцільне зробити порівняльний аналіз трактування спадкового права у роботах вітчизняних і зарубіжних вчених.

Дослідник правового режиму майна членів сім'ї, в Україні І. Жилінкова, зауважує, що неповнолітні мають право розпоряджатися своїм заробітком, стипендією, іншими доходами, то, відповідно, "передача такого майна за заповітом є одним із способів такого 219 розпорядження" [4; 23]. Як бачимо, у даному випадку виникає колізія: з одного боку, неповнолітній має право розпоряджатися своїм заробітком, стипендією, а, з іншого - у нього немає можливості розпорядитися зазначеними коштами шляхом складання заповіту. Поділяючи погляди вчених, на думку яких неповнолітні у віці від 14 до 18 років мають право заповідати свій заробіток, стипендію, авторський гонорар, майно набуте за рахунок цих джерел, оскільки законодавець надає їм можливість розпоряджатися ними, даний аргумент можна використати, надаючи таку ж можливість складати заповіт малолітнім віком до 14 років щодо належних їм грошових вкладів [6; 155].

Заповіти малолітніх є недійсними, оскільки законодавство передбачає досить жорсткі межі самостійності даної категорії осіб цивільного права. Неповнолітні згідно з вимогами законодавства не мають права складати заповіт, навіть якщо на це є згода піклувальника.

Зокрема у США право на укладення заповіту виникає з досягненням повноліття (18 років). Але окремі штати, наприклад Джорджія, встановили більш ранній вік досягнення здатності до вчинення заповіту - 14 років. Закони та судова практика вимагають, щоб заповідач був "компетентним", тобто розумів, що він робить, і визнають недійсними заповіти, складені недієздатними, душевнохворими особами, а також вчинені із застосуванням насильства, погрози, обману, помилки тощо [3; 425]. Виняток становить і у англійському законодавстві для моряків - під час плавання та військовослужбовців, які можуть укладати заповіт з 14 років. Військовослужбовці, які перебувають на дійсній службі, а також моряки в умовах далекого плавання мають право укладати усні заповіти в присутності свідків або

письмові заповіти без підписання чи посвідчення їх свідками [7; 245].

Зауважимо, що у ЦК України передбачено, що повна дієздатність фізичної особи може виникнути і до досягнення нею 18-ти років: при достроковій реєстрації шлюбу на підставі рішення суду; внаслідок укладення трудового договору; народження дитини; при бажанні займатися підприємницькою діяльністю [1; ст. 34-35].

На відміну від України за нормами Французького цивільного кодексу (ст. 967) заповітом визнається будь-який документ, зі змісту якого очевидна воля особи вчинити заповідальне розпорядження. Зокрема, право скласти заповіт має особа, яка досягла повноліття або емансипована неповнолітня особа, котра досягла 16 років. Не емансиповані неповнолітні, що досягли 16 років, можуть скласти заповіт на 1/2 частину майна, яке належить їм на праві власності, і яким вони можуть розпоряджатися тільки по досягненню повноліття. Питання визначати долю майна таких осіб вирішується органами опіки та піклування, а за певних обставин - і судом. Таким чином, заповідальна дієздатність співвідноситься з поняттям повної дієздатності, яку неповнолітні отримали на законних підставах, адже у ЦК України прямо зазначено, що повна цивільна дієздатність, надана фізичній особі, поширюється на усі цивільні права та обов'язки [1; ст. 35].

Зрозуміло, що для укладення заповіту 14-річним неповнолітнім, який згідно з рішенням суду уклав шлюб і став повністю дієздатним, існуватимуть перешкоди суто практичного характеру, оскільки відповідно до п. 2 Положення про паспорт громадянина України, цей документ видається особі по досягненню нею 16-річного віку.[2] Такий неповнолітній не зможе посвідчити свою особу при виявленні бажання скласти заповіт. У даному випадку мова може йти про складання заповіту громадянином України, який досяг 16-річного віку.

Зокрема, у Німеччині основним нормативно-правовим актом, який регулює спадкові правовідносини, є Німецький цивільний кодекс, згідно якого заповіт може укладати особа, що досягла 16 років. Недійсним буде заповіт, укладений особою, котра внаслідок душевної хвороби не спроможна зрозуміти та оцінити значення розпоряджень, які в ньому містяться. Неповнолітні особи (від 16 до 18 років) можуть скласти заповіт лише у

вигляді усної заяви чи передачі письмової заяви нотаріусу [5; 525].

З огляду на викладене вище, можна зробити висновок, що питання спадкування за заповітом неповнолітніх потребує подальшого вдосконалення в сучасних соціально-економічних умовах. В результаті розвитку ринкових відносин, закріплення за фізичними особами права приватної власності на майно, коло суб'єктів, які можуть переходити в порядку спадкового правонаступництва, значно розширюється. В свою чергу потребує удосконалення сучасна нормативна база України щодо спадкових відносин, яка має адаптуватися до законодавства країн Євросоюзу.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Офіційний вісник України. 2003. № 11. Ст. 461. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 03.04.2021).

2. Про затвердження положень про паспорт громадянина України та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон : Постанова ВР України від від 26.06.1992. 2503-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2503-12> (дата звернення: 03.04.2021).

3. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США.-К.: Видавництво Україна, 1999. С. 419-428.

4. Жилінкова І.В. Проблеми правового режиму майна членів сім'ї. Автореф. дис. док. юрид. наук. Харків, 1999. С. 23.

5. Основные институты гражданского права зарубежных стран: Сравнительноправовое исследование. М.: Норма, 2000. С. 485-570.

6. Цивільне право України Підручник: У 2 кн. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К. Юрінком Інтер, 2002. Кн. 2. 640 с.

7. Цивільне право України : Підручник / Є. О. Харитонов, Н. О. Саніахметова. К. Істина, 2003. 761 с.

Корнійчук Максим Віталійович
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Ткаченко Ірина Михайлівна
викладач кафедри кримінального
права кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Законодавчим базисом створення та діяльності всіх юридичних осіб є ЦК, який не тільки визначає, що такою особою є організація, створена і зареєстрована в установленому законом порядку, а й закріплює поділ усіх юридичних осіб, залежно від порядку їх створення, на юридичні особи приватного права і юридичні особи публічного права (ч. 2 ст. 81 ЦК) [8].

Можна виділити такі ознаки юридичної особи:

- 1) це організація, тобто певним чином організаційно і структурно оформлене соціальне утворення;
- 2) вона повинна бути створена і зареєстрована у встановленому законом порядку;
- 3) вона має цивільну правоздатність і дієздатність (правосуб'єктність), тобто здатна набувати і реалізовувати цивільні права та обов'язки від свого імені;
- 4) вона може бути позивачем і відповідачем у суді.

Юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів згідно зі ст. 87 ЦК. Юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування [5, с. 19].

Для юридичних осіб створена спеціальна система покарань, які, по своїй суті, не є кримінальними покараннями. Саме тому за КК України до юридичних осіб застосовуються заходи кримінально-правового характеру: штраф, конфіскація майна, ліквідація [2, с. 128].

До юридичних осіб штраф та ліквідація можуть застосовуватися лише як основні заходи кримінально-правового

характеру, а конфіскація майна - лише як додатковий. При застосуванні заходів кримінально-правового характеру юридична особа зобов'язана відшкодувати нанесені збитки та шкоду в повному обсязі, а також розмір отриманої неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою [1].

Заходи кримінально-правового характеру у випадку вчинення корупційних правопорушення можуть бути застосовані до будь-яких юридичних осіб, крім органів державної влади та місцевого самоврядування та організацій, створених ними, які повністю фінансуються та утримуються за рахунок бюджету, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також міжнародних організацій. У випадку вчинення інших правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 96³ КК України, такі заходи можуть бути застосовані практично до будь-яких юридичних осіб, у тому числі й нерезидентів.

Штраф, згідно зі статтею 96-7 КК України - це грошова сума, яка сплачується юридичною особою на підставі судового рішення. Розмір штрафу визначається судом з розрахунку подвійного розміру отриманої юридичною особою неправомірної вигоди, а якщо така вигода відсутня – виходячи з тяжкості вчиненого правопорушення [4]:

нетяжкий – 5-20 тис. НМДГ;

тяжкий – 20-50 тис. НМДГ;

особливо тяжкий – 50-70 тис. НМДГ.

Конфіскація майна є додатковим заходом кримінально-правового характеру, який полягає у стягненні майна в дохід держави та може бути застосований судом виключно у випадку прийняття рішення про ліквідацію юридичної особи.

Ліквідація юридичної особи, відповідно до ст. 96-9 КК України застосовується судом у разі вчинення її уповноваженою особою будь-якого із правопорушення, передбачених статтями 109, 110, 113, 146, 147, 160, 260, 262, 258-258--5, 436, 437, 438, 442, 444, 447 цього Кодексу. Ліквідація юридичної особи здійснюється в порядку, передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» [6]. Ліквідація юридичної особи – це регламентована законом юридична процедура, наслідком застосування якої є повне припинення юридичної особи як суб'єкта права, про що вноситься відповідний запис до

державного реєстру, без переходу прав та обов'язків до третіх осіб (правонаступників) [3, с. 110].

Загальні засади застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру полягають в обов'язку суду призначати їх у межах, установлених у ч. 2 ст. 96⁷ КК України, враховуючи розмір завданої шкоди, характер та розмір неправомірної вигоди, яка отримана або могла бути отримана юридичною особою, та інші обставини, що характеризують ступінь тяжкості вчиненого її уповноваженою особою правопорушення, а також заходи, вжиті юридичною особою для запобігання правопорушення.

Окрім штрафу, до юридичних осіб в окремих країнах найчастіше застосовують такі санкції:

- спеціальна конфіскація (Албанія, Бельгія, Ірак, США, Франція);

- обмеження діяльності юридичної особи, в тому числі заборона займатись окремими видами діяльності, закриття підрозділів чи філіалів (Албанія, Бельгія, Франція, Іспанія, Литва, Молдова, Перу);

- тимчасове припинення діяльності юридичної особи (Іспанія, Перу);

- ліквідація юридичної особи (Бельгія, Литва, Молдова, Перу, Франція);

- публікація вироку у ЗМІ (Бельгія, Франція) [7, с. 375].

Згідно ст. 96³ КК України підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є:

- 1) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із правопорушення;

- 2) незабезпечення виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із правопорушення, передбачених у деяких статтях КК України;

- 3) вчинення її уповноваженою особою від імені юридичної особи будь-якого із правопорушення, передбачених у статтях 258-258-5 цього Кодексу;

- 4) вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із правопорушення, передбачених у деяких статтях КК України.

Можу зазначити, що необхідно розширити перелік правопорушення, за які юридична особа може підлягати кримінальній відповідальності, розширити перелік покарань, які можуть застосовуватися до юридичних осіб як наслідок вчинення ними правопорушення. Також варто звернути увагу на механізм захисту прав осіб, які володіють корпоративними правами відповідної юридичної особи, якщо такі особи не мають ніякого відношення до вчинення уповноваженими особами юридичної особи правопорушення. Необхідно внести перераховані вище зміни до відповідних норм КК України, що регулюють інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. Кодекс України; Кодекс, Законвід 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 14.01.2021).

2. Лихова С. Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності за КК України. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 4. с. 128-132.

3. Макаревич Оксана. Ліквідація юридичних осіб і її види за цивільним законодавством України. *In: Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 1(29). с. 109-112.

4. Особливості притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності. URL: <http://lexliga.com/ua/novosti/privlecheniye-yur-licz-k-ugolovnoj-otvetstvennosti> (дата звернення 14.01.2021).

5. Піддубна В. Ф. Юридичні особи публічного права: поняття, правова природа, ознаки. *International Scientific and Practical Conference World science*. 2017. № 3 (8). с. 19-23.

6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення 14.01.2021).

7. Сперкач Н.А. Перспективи впровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні: зарубіжний досвід. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 4. С. 373-377.

8. Цивільний кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL:

Корнійчук Максим Віталійович
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Білик Вадим Миколайович
доцент кафедри поліцейського
права Національної академії
внутрішніх справ кандидат
юридичних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КОРД НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Підрозділи поліції особливого призначення посідають важливе місце в системі Національної поліції України. Високопрофесійні підрозділи поліції швидкого реагування уповноважені здійснювати забезпечення публічного порядку в підвищено складних і небезпечних умовах, протидію злочинності та проведення спеціальних операцій.

Корпус оперативно-раптові дії займає особливе положення в структурі НПУ, є абсолютно новим підрозділом, що має на меті вирішення надзвичайних ситуацій, рівень яких надскладний та високий та перевищує можливості сил оперативного реагування та оперативно-розшукових підрозділів; звільнення заручників; забезпечення параметрів безпеки проти снайперів; порятунку цивільних та поліцейських, що потрапили під обстріли; участь у контртерористичних операціях та інше [1]. Корпус оперативно-раптові дії поєднав у собі функції існуючих раніше спеціальних підрозділів «Беркут», «Сокіл», «Грифон», «Титан» та інших.

Залежно від функцій та завдань, покладених на той чи інший спеціальний підрозділ, за Положенням «Про підрозділи поліції особливого призначення» підрозділи можуть мати у своїй структурі відділення, взводи, роти швидкого реагування тощо [2].

Правовий статус спеціальних підрозділів поліції «КОРД» був нещодавно урегульований спеціальним підзаконним нормативно-

правовим актом: Положенням про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії, що було затверджено наказом МВС України від 26.11.2018 № 958, що вступив у силу 08.01.2019 року. Даним нормативно-правовим актом було визначено структуру підрозділу «КОРД», до якої входять: структурні підрозділи типу «А» (штурмові підрозділи) та структурні підрозділи типу «Б» (підрозділи забезпечення). Також визначено завдання та функції та права вказаних підрозділів.

Основними завданнями КОРД за умови неухильного дотримання в повсякденній службово-бойовій діяльності положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Національної поліції та Присяги поліцейського, є наступні:

- 1) розробка, підготовка та проведення спеціальних операцій із захоплення небезпечних злочинців;
- 2) припинення правопорушень, що вчиняються учасниками злочинних угруповань;
- 3) звільнення заручників;
- 4) здійснення силової підтримки під час проведення оперативно-розшукових заходів, слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також заходів забезпечення кримінального провадження;
- 5) надання підтримки іншим підрозділам поліції з метою забезпечення переважаючої вогневої потужності над правопорушниками;
- 6) участь в антитерористичних операціях, що проводяться Антитерористичним центром при Службі безпеки України;
- 7) вивчення, узагальнення вітчизняного та іноземного досвіду, а також методики роботи аналогічних закордонних підрозділів у цьому напрямку роботи;
- 8) забезпечення здійснення заходів безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві на підставах та у випадках визначених законодавством [3, с. 64].

Залежно від специфіки функцій, посадових (функціональних) обов'язків, покладених на поліцейських, структурні підрозділи поділяються на два типи:

тип «А» (штурмові підрозділи) - відділи (відділення, сектори), які призначені для безпосереднього проведення спеціальних поліцейських операцій та інших заходів у сфері протидії

злочинності, пов'язаних із підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських, імовірно збройного опору, та служба в яких передбачає, що поліцейські повинні мати високий рівень фізичної підготовленості, професійної майстерності, зокрема володіння спеціальними тактичними навичками, а також вміння впевнено діяти в екстремальних умовах;

тип «Б» (підрозділи забезпечення) - відділи (відділення, сектори), призначені для забезпечення діяльності структурних підрозділів типу «А» [4].

Основні особливості Корпусу оперативно-раптової дії, полягають, на нашу думку, у наступному:

1) КОРД є єдиним уніфікованим спеціальним підрозділом Національної поліції України;

2) формується не лише з колишніх працівників спеціальних підрозділів міліції особливого призначення, але й добровольчих батальйонів, які проявили себе в ході антитерористичної операції та інших осіб, які пройшли установлену процедуру відбору;

3) будується за новою організаційно-функціональною структурою;

4) виконує розширене коло адекватних сучасним потребам держави і суспільства завдань;

5) передбачає покладання додаткових обов'язків і функцій; 6) обумовлює жорсткий відбір, високі вимоги та рівень професійної теоретичної й практичної підготовки поліцейських;

7) програми й методики навчання та підготовки претендентів для служби в КОРД побудовані з урахуванням позитивного світового досвіду із залученням іноземних тренерів та експертів, а також фактичного стану злочинності в Україні та умов антитерористичної операції на Сході Країни та інші особливості.

Підрозділи «КОРД» безпосередньо підпорядковуються керівникам ГУНП. Методичне забезпечення службової діяльності підрозділів «КОРД» здійснює Департамент «КОРД», головним завданням якого є організація, координація та контроль діяльності підрозділів «КОРД» щодо їх участі в реалізації державної політики у сфері протидії злочинності, забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави.

Юридична відповідальність працівників Корпусу оперативно-раптової дії є певний, визначений на законодавчому рівні, обов'язок особи, яка скоїла протиправне порушення, зазнавати встановлені нормативними актами державного значення

обмеження (особистого, майнового чи організаційного характеру); як добровільне усвідомлене виконання визначених законодавчо обов'язків. Узагальнено та проаналізовано нормативно-правові акти, які регламентують застосування юридичної відповідальності поліцейських, і визначено види адміністративних покарань (попередження, штраф, оплатне вилучення предмету, який став знаряддям вчинення працівником адміністративного правопорушення, конфіскація, позбавлення спеціальних прав), відшкодування, що накладаються при цивільно-правовій відповідальності (добровільні та адміністративні), дисциплінарні види відповідальності (заохочення та дисциплінарне стягнення), які застосовуються до працівників Корпусу оперативно-раптової дії.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право України: підручник / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук. Харків : Право, 2001. 528 с.

2. Кошиков Д.О Адміністративно-правові засади діяльності підрозділів поліції особливого призначення. Автореф. дисер. к.ю.н.: 12.00.07. Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2016. 24 с.

3. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04.12.2017 р. № 987. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1565-17> 15 (дата звернення 01.10.2020).

4. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії: наказ МВС України від 26.11.2018 № 958. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1436-18> (дата звернення 01.10.2020).

Котлова Наталія Павлівна
студентка 3-го курсу навчально-
наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх
справ
Науковий керівник:
Сокиран Федір Михайлович
професор кафедри криміналістики
та судової медицини, кандидат
юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ

Криміналістична характеристика — це система відомостей про певні види правопорушення, ознаки суб'єкта правопорушення (особи злочинця), його мотиви, предмет посягання, обстановку, злочинні способи, які мають значення для виявлення і розкриття таких діянь криміналістичними засобами, прийомами та методами. Основними елементами криміналістичної характеристики є сукупності ознак, що визначають: 1) спосіб правопорушення; 2) місце та обстановку; 3) час учинення; 4) знаряддя і засоби; 5) предмет посягання; 6) особу потерпілого (жертви); 7) особу злочинця; 8) типові сліди правопорушення.

Зміни економічних і політичних умов, що відбулися в нашій країні за останні роки, привели до майнового розшарування суспільства на дуже багатих і бідних, появи великої кількості підприємців, банкірів, інших заможних людей, а також до появи нових для сучасної України суспільно небезпечних діянь. До числа таких діянь відноситься і викрадення людини, яке практично завжди відбувається злочинними групами, в тому числі організованими. Правопорушення, пов'язані з викраденням людини, є досить поширеними в усьому світі. Викрадення людини є доволі поширеним правопорушенням, що пов'язаний з низьким правовим рівнем, вседозволеністю, зневагою прав іншої людини сучасному розвитку суспільства. Стосовно поняття «викрадення людини» то серед вчених є дуже багато думок стосовно даного поняття. Т. Д. Кукузов вважає, що викрадення людини «виражається у протиправному захопленні потерпілого, його переміщенні і подальшому утриманні поза його волю в

тому чи іншому місці» Н. Е. Мартиненко вважає, що викрадення людини – це «суспільно небезпечне умисне діяння, яке спрямоване на видалення людини з місця його постійного перебування і насильницьке утримання його в невідомому для близьких та правоохоронних органів місці» [1].

Щодо цілей викрадення людини можна виділити такі його види з метою: одержання викупу від рідних, близьких, інших осіб, заволодіння майном потерпілого чи правами на нього; продажу; використання її праці; До типових ознак криміналістичної характеристики викрадення людини відносять; предмет злочинного посягання, спосіб, механізм, умови, час, місце та обстановку вчинення правопорушення, дані про особу жертви злочинного діяння, особу злочинця, цілі і мотиви його злочинної поведінки, типові сліди правопорушення, а також знаряддя і засоби вчинення злочинів. Способи і механізм викрадення людини. Значний обсяг інформації про правопорушення міститься в способі вчинення правопорушення. Недарма ряд криміналістів вважають його головним елементом криміналістичної характеристики правопорушення, тому що він визначає пріоритетні шляхи і напрямки розслідування. Одним зі способів викрадення людини є обман. Ціль його полягає в тому, щоб забезпечити появу жертви у визначеному, безпечному для злочинців місці. Подібним способом викрадення людей було вчинено у 25 % випадків. Для забезпечення безпеки злочинців у процесі переміщення іноді жертва приводиться у безпорадний стан за допомогою наркотиків, алкоголю, лікарських препаратів. [2, с. 316].

Час, місце і обстановка викрадення людини. При розробці криміналістичної характеристики будь-якого виду злочинів важливу роль відіграють типові дані про час; місце і обстановку їх вчинення, адже вони являють собою також обставини. При розслідуванні крадення людини істотне значення має не тільки час вчинення правопорушення, тобто захоплення потерпілого (час доби, число, місяць, рік), але і час переміщення та утримання людини, а також час, втрачений на підготовку до вчинення правопорушення, час, що минув із моменту захоплення до моменту потрапляння інформації про правопорушення до правоохоронних органів. [3, с. 221].

Підсумовуючи положення криміналістичної характеристики викрадення людини, хотілося б зробити такі висновки:

Криміналістична характеристика викрадення людини - це система відомостей про предмет злочинного посягання, спосіб і механізм прав, місце, час і обстановку вчинення правопорушення, особу злочинця, знаряддя і засоби вчинення правопорушення, а також слідову картину, криміналістично значимі зв'язки між цими елементами. За допомогою вивчення криміналістичної характеристики правопорушення, можна швидко його розкрити, а також на основі матеріалів попереджувати такі правопорушення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР).2001. № 25-26.Ст. 332.

2. Горбасенко П.В. Загальні положення методики розслідування торгівлі людьми: автореф. дис канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ, 2013. 22 с.

3. Курьянова Е. С. Криминалистическая характеристика похищения человека. Новое слово в науке: стратегии развития : материалы II Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 22 окт. 2017 г.). Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2017. С. 221-225.

Криворотько Назар Олександрович
здобувач ступеня вищої освіти магістра
навчально-наукового інституту
заочногота дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Клименченко Світлана Дмитрівна
доцент кафедри правничої лінгвістики
кандидат філологічних наук, доцент

РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Правоохоронна діяльність - діяльність з охорони права, яка здійснюється спеціально уповноваженими на те органами за встановленою в законі процедурою й полягає в розгляді юридично значущих справ, виявленні правопорушень й обвинуваченні осіб, винних у їх вчиненні й, у деяких випадках, у

застосуванні до правопорушників примусових заходів, регламентованих законом, а також у представництві й захисті прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. [1]

Актуальність питання забезпечення ефективності та результативності діяльності правоохоронних органів потребує доведення. Адже очевидним є те, що результатом діяльності будь-якого правоохоронного органу є безпека життя і здоров'ю людини. У свою чергу він залежить від правильності оформлення нормативно-правових актів, які регламентують правоохоронну діяльність, розроблення правових, організаційних, інформаційно-аналітичних, фінансових та інших методів удосконалення діяльності правоохоронних органів, удосконалення системи підбору і спеціалізованого навчання (підготовки) молодих фахівців в правоохоронних органах та регулярне підвищення кваліфікації та професійної майстерності діючих правоохоронців, не дивлячись на їх досвід роботи, розробка і впровадження сучасних технологій у діяльність правоохоронних органів, покращення єдності та координації зусиль усієї правоохоронної системи.[2]

До нормативно-правових актів, що регламентують діяльність правоохоронних органів можна віднести - Конституцію України, Конституцію Автономної Республіки Крим (АРК), закони України, акти Верховної Ради АРК, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, положення міжнародних договорів, відомчих нормативних актів і т. ін. Для них характерним є співіснування не дивлячись на специфіку їхньої різної юридичної сили. Саме ця обставина істотно ускладнює вивчення юридичної бази, на якій ґрунтується система правоохоронних органів.

Правильне розуміння методів правоохоронної діяльності можливе на підставі та у зв'язку з функціями цієї діяльності. Під методами діяльності правоохоронної сфери нашої держави слід розуміти сукупність передбачених законодавством прийомів, засобів й способів досягнення мети в правоохоронній сфері – вирішення поставлених у ній завдань (приміром, охорона конституційного ладу, суверенітету та територіальної цілісності держави, захист громадян; запобігання та протидія протиправній діяльності; забезпечення та розвиток системи право охорони).

Методи правоохоронної діяльності:

- проведення перевірок виконання законів та інших нормативно-правових актів;

- притягнення правопорушників до юридичної відповідальності;

- усунення причин злочинів та інших правопорушень тощо.

До тенденцій розвитку правоохоронної діяльності на сучасному етапі можна віднести такі принципи як:

- єдність кожного із правоохоронних відомств з підпорядкуванням нижчестоящих працівників керівнику;

- збалансованість повноважень правоохоронних структур з урахуванням їх завдань, напрямку діяльності та чіткий розподіл їх функцій;

- об'єктивна визначеність необхідної кількості прокурорів, слідчих (детективів) та оперативних працівників в кожному із правоохоронних органів не стільки на душу населення, як це нав'язується Україні ззовні, а, в першу чергу, на кількість зареєстрованих та розслідуваних ними злочинів, в т.ч. і з урахуванням існуючої тенденції до її зростання, відсотків розкриття кримінальних проваджень;

- матеріально-технічне забезпечення і належний соціальний захист працівників правоохоронних органів.

Також слід зазначити, що важливим елементом побудови якісної правоохоронної діяльності є впровадження технологічних інновацій як у навчальний процес підготовки фахівців, так і в їхню майбутню сферу діяльності.

Впровадження активної підготовки курсантів шляхом використання інформаційних технологій є такі особливості:

- інтерактивність;

- забезпечення зворотного зв'язку, у тому числі здійснення автоматизованого контролю, моніторингу, діагностування;

- підвищення інтелектуальності освітнього процесу шляхом:

- впровадження в навчальний процес складних навчально-

- пізнавальних завдань;

- використання глобальних інформаційних ресурсів;

- підвищення інформаційної компетентності користувачів інформаційними технологіями;

- забезпечення актуальності навчального контенту.

Яскравим прикладом активного впровадження технологічних інновацій в органах Національної поліції України може

структурний підрозділ, який існує з 5 жовтня 2015 року - Кіберполіція. Даний підрозділ відповідно до функцій використовує у своїй діяльності новітні інформаційні технології з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, механізмів підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), телекомунікаційних та комп'ютерних інтернет-мереж і систем.

Висновки:

Забезпечення цілісності й узгодженості, ефективності функціонування системи правоохоронних органів України вимагає впорядкування правового статусу цих органів, реформування їх організації, вироблення й запровадження дієвого механізму взаємодії між ними, а також приведення компетенції правоохоронних органів у відповідність до актуальних завдань правоохоронної діяльності.

Список використаних джерел

1. Марочкін І.Є., Афанасьєв В.В., Бабкова В.С. та ін.; за ред. Марочкіна І.Є., Сібільової Н.В., Толочка О.М. «Організація судових та правоохоронних органів» 2000 р. – 272 с.
2. Баганець О.В. «Концепція вдосконалення діяльності правоохоронних органів України» Режим доступу: <http://www.baganets.com/blogs-baganets/koncepc-ja-vdoskonalennja-d-jalnost-prav-85.html>
3. Ю. С. Шемшученко «Правоохоронна діяльність» 1998р.
4. М. П. Бажан «Українська енциклопедія» 2003 р.
5. Комірний П.О. «Методи діяльності органів публічної служби у правоохоронній сфері України» Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/10/17.pdf>
6. О.Г. Циганов «Правоохоронна діяльність та правоохоронні органи: сучасні підходи до визначення сутності та змісту» 2015 р.
7. Євтушок В.А. «Застосування сучасних технологій для боротьби» Режим доступу: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/18_12_2019/pdf/22.pdf

Кузнцов Іван Дмитрович,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Консультант з мови:

Скриник Мирослава Віталіївна
старший викладач кафедри
правничої лінгвістики Національної
академії внутрішніх справ

COUNTERING MODERN SEXUAL OFFENCES IN USA

Since 1990, the US government has issued a host of laws to reduce sexual violence in all segments of the population.

The first of these was the Jacob Wetterling Crimes Against Children and Sexual Offender Registration Act, which was enacted as part of another statute, the Federal Law Enforcement and Violent Crime Control Act. The law has established, on the one hand, the obligation for persons convicted of all violent crimes, including sexual offences committed against minors, to register at the police station where they reside. [1]

The second regulation, and the logical continuation of actions taken in this direction by lawmakers, were the amendments to the said Jakob Wetterling Act, passed by the US Congress in May 1996 and informally called "Megan's Law". [2] The so-called "Megan's Law" required authorities in all states to make previously created registers of persons convicted of offences against the sexual integrity of minors publicly available by posting photos and personal data of such persons on the internet, or in other similar ways.

On 27 July 2007, President Bush signed into law the Protecting Children from Sexual Exploitation, Violent Crimes, Preventing Corruption, Trafficking in Child Pornography and Promoting their Safety on the Internet in memory of Adam Walsh and other victims of crimes against children.[3] The act made it mandatory for state and local governments in all states to enforce all provisions of the law no later than 2009, at the risk of losing 10% of the Byrne Grant (a grant given by the federal government to law enforcement agencies for crime prevention initiatives). [4]

The main points of SORNA can be summarised as follows.

Registered sex offenders are subject to a three-tiered system, depending on the seriousness of the offence and the age of the victim. A tier 1 sex offender (tier I sex offender) is a person who has committed a sex offence and is liable to imprisonment for one year or a lesser sentence. A tier 2 sex offender - a person who cannot be classified as a tier 3 sex offender and who is liable to a term of imprisonment of more than one year for a sexual offence committed, or a tier 1 sex offender who commits a repeat sexual offence. A category 3 sex offender is a person who has committed a violent crime against sexual freedom, or a person who has committed a crime against the sexual integrity of a person under 13 years of age, or a person belonging to category 2 who has committed a repeat similar offence.

In Ukraine during 2019, more than 550 criminal offences against the sexual freedom and integrity of children were registered. The number of juvenile victims of rape alone reached 148, more than double that of 2018. This year, 24 crimes of a sexual nature have already been registered.

All crimes of sexual abuse of minors are monitored by the management of the Office of the Prosecutor General. Since the beginning of the year, a department for combating violence against children has been established within the Office of the Prosecutor General and has become part of the Department for the Protection of Children's Rights and Counteracting Violence. [6]

Список використаних джерел

1. Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ncjrs.gov/txtfiles/billfs.txt>.

2. Public Law 104–145. 104th Congress. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-104publ145/pdf/PLAW-104publ145.pdf>.

3. Public Law 109—248 109th Congress. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-109publ248/pdf/PLAW-109publ248.pdf>.

4. Kelly K. Bonnar-Kidd Sexual Offender Laws and Prevention of Sexual Violence or Recidivism// Am J Public Health. 2010 March.

5. Bonnar-Kidd Sexual Offender Laws and Prevention of Sexual Violence or Recidivism. [Електронний ресурс] – Режим доступу до

ресурсу: www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-109publ248/pdf/-_PLAW-109publ248.pdf.

6. Bonnar-Kidd Sexual Offender Laws and Prevention of Sexual Violence or Recidivism. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-109publ248/pdf/-_PLAW-109publ248.pdf.

7. Office of the Attorney General. Electronic resource [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.gp.gov.ua/ua/news?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=265953&fbclid=IwAR1ZRtPh_7GOWGL934SrAvzmzUCTLSNB4TtGeXN_oKwiRRM-Rqi1d0UuLIs.

Левковець Аліна Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Семенов Віктор Васильович,

доцент кафедри криміналістики та судової медицини, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТАКТИКИ ДОПИТУ, ЙОГО ВИДИ

Однією з найпоширеніших слідчих(розшукових) дій, що проводиться слідчими під час розслідування всіх, без винятку категорій кримінальних правопорушень, є допит. Це означає, що в практиці слідчої діяльності відсутні випадки, коли під час розслідування не здійснювалися б допити різних учасників кримінального провадження (потерпілого, свідків, підозрюваного та інших).

Допит – це процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, котрі беруть в ньому участь, та спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі.

Допит є найбільш поширеним способом отримання доказів. У той же час допит – одна з найбільш складних слідчих (судових) дій; його проведення вимагає від слідчого високої загальної та професійної культури, глибокого знання психології людини.

Тактика допиту – система тактичних прийомів, скерованих на одержання повних і правдивих показань, що містять достовірну інформацію про розслідувану подію.

У теорії криміналістики існує певна класифікація видів допиту:

- залежно від черговості проведення розрізняють первинний і додатковий допит;

- залежно від процесуального становища допитуваного розрізняють допит: свідка; потерпілого; підозрюваного; обвинуваченого; експерта (на стадії судового розгляду).

Особливим видом є одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях. Кожен вид допиту має свою процесуальну регламентацію і тактично проводиться по-своєму. Однак, існує й ряд загальних положень:

- мета допиту – це отримання (збирання) доказів або перевірка вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні;

- проводиться на наявності підстав: правових (сукупність передбачених КПК України умов, що дають право слідчому, прокурору, суду проводити допит); фактичних (наявність достатніх відомостей, що обґрунтовують для слідчого, прокурора, суду необхідність проведення допиту в інтересах встановлення обставин кримінального провадження);

- допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати. Кожний свідок допитується окремо, без присутності інших свідків;

- забезпечення присутності під час проведення допиту осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Роз'яснення учасникам їх прав та обов'язків, а також відповідальності. Зокрема, перед допитом встановлюється особа допитуваного, роз'яснюються її права, а також порядок проведення допиту. У разі допиту свідка він попереджається про кримінальну відповідальність за відмову давати показання і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілий – за

давання завідомо неправдивих показань. За необхідності до участі в допиті залучається перекладач;

– заборона проведення допиту у нічний час (з 22 до 6 години), за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного;

– забезпечення безпеки учасників допиту, нерозголошення конфіденційної інформації, захисту особистого життя людини і тд.

Робочий етап допиту можна розділити на чотири стадії:

– встановлення психологічного контакту. На встановлення контакту впливають обстановка допиту, манера поведінки слідчого, уміння володіти собою, його тон, зовнішній вигляд. З метою встановлення контакту з допитуваним може бути використана бесіда, яку веде з ним слідчий при заповненні анкетної частини протоколу допиту;

– вільна розповідь. Далі слідчий пропонує допитуваному розповісти все відоме щодо кримінального правопорушення. Вільна розповідь полягає у викладенні особою відомих їй фактів у тій послідовності, яку їй рекомендує слідчий або яку вона обирає сама.

– постановка запитань. Після закінчення вільної розповіді слідчий шляхом постановки питань заповнює й уточнює отримані показання, виявляє нові факти, що не згадувалися у вільній розповіді, одержує контрольні дані, необхідні для перевірки показань, допомагає допитуваному згадати забуте.

З метою «пожвавлення» пам'яті допитуваного застосовуються наступні тактичні прийоми допиту:

– допит з використанням асоціативних зв'язків. З метою появи асоціативних зв'язків слідчий задає допитуваному питання, що відносяться не до необхідного, а до суміжних з ним фактів, допомагає встановити спочатку їх, а потім, за асоціацією, і необхідний.

– допит на місці. «Пожвавленню» пам'яті служать не питання, а повторне сприйняття тієї обстановки, в якій відбувалася розслідувана подія;

– додатковий допит по обмеженому колу обставин. Відтворюючи показання повторно, допитуваний може згадати упущені або забуті ним при першому допиті факти;

– ознайомлення допитуваного з протоколом і записом показань.

Висновок. Допит розглядають як процес передачі слідчому особою, що допитується, інформації про подію, яка розслідується, або про пов'язані з нею обставини й осіб. Під час досудового розслідування допиту належить визначальне місце: з усього бюджету часу, що витрачається слідчим на проведення слідчих (розшукових), інших процесуальних дій, на допит витрачається понад 80% витрат часу.

Лісовицька Олександра,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вартилецька Інна Анатоліївна,

професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

НАСИЛЬСТВО ТА ЙОГО ПРОЯВИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ. БУЛІНГ ЯК ФОРМА НАСИЛЬСТВА НАД ПІДЛІТКАМИ

Прояви насильства в умовах загальноосвітньої школи – одна із найгостріших і актуальних проблем сучасного українського суспільства [2, С. 4]. Насильство це соціокультурний і соціально-психологічний феномен, пов'язаний із застосуванням (загрозою застосування) фізичної сили чи психологічного впливу як протиправного вияву власної волі особою або групою осіб стосовно інших. У свою чергу, підлітки, які стали жертвами шкільного насильства, страждають від низької самооцінки, депресивних станів, тривоги, нервозності. Жорстокість породжує у підлітків почуття провини, невпевненість у собі, сприяє формуванню психологічних комплексів і значною мірою деформує процес соціалізації. Як наслідок, у особистості підлітка можуть сформуватися й негативні якості, такі як: агресія, ненависть, безцільність буття.

Досліджуючи насильство та його прояви в шкільному середовищі, ми встановили, що сьогодні для відображення ситуації насильства в освітньому середовищі використовується спеціальний термін – булінг або шкільне третирування, тобто залякування, фізичний або психологічний терор стосовно особистості з боку групи підлітків, спрямований на те, щоб викликати в неї страх і тим самим підкорити її собі.

Найбільш поширеними формами шкільного булінгу є кібербулінг, вербальний, соціологічний та фізичний. Проведене дослідження дає змогу побачити, який вид насильства є найбільш поширеним серед підлітків. На думку науковців, ним є кібернасильство (37% відповідей), за ним йде вербальне (26%), соціальне (21%), фізичне (16%) [4, С. 133].

Термін «булінг» походить від англійського дієслова «tobully», що означає ображати або залякувати когось, хто є меншим або менш впливовим ніж ви, досить часто примушування такої особи до небажаних дій [3, С. 15]; прагнення завдати шкоду, залякати або примусити до небажаної дії уразливу особу або особу, яка сприймається як така; залякування, цькування.

Більшість авторі вказують, що особи, залучені у булінг, виконують різні ролі: булери, жертви, спостерігачі (свідки).

Зазначимо, що булінг є серйозною проблемою в умовах сьогодення, проте, на жаль, часто діти не усвідомлюють, а дорослі не хочуть усвідомити всю серйозність і небезпеки булінгу.

Підлітковий вік – складний період статевого дозрівання та психологічного зростання, «стадія онтогенетичного розвитку між дитинством і дорослістю (від 11-12 до 16-17 років), яка характеризується якісними змінами, пов'язаними зі статевим дозріванням і входженням в доросле життя» [6, С. 248]. В Україні межі підліткового віку практично співпадають з середньою ланкою шкільного навчання від 11-12 років до 15-16 років.

На думку Гури С.О. саме у цей період дитина має підвищену імпульсивність, нестійку нейродинаміку та збудливість, на які накладається ще й процес статевого дозрівання та, як наслідок, часто неусвідомлений, статевий потяг [1, С. 24].

Причиною булінгу і, як наслідок, віктимної поведінки учня може стати якраз його соціальний статус в групі: «...аутсайдерство підлітка у навчальному закладі проявляється актами насильства або цькування, а також його неприйняттям та

ігноруванням. Неприйняття може бути пасивним або активним. Ігнорування і неприйняття показує дитині, що вона зайва у цьому колективі, а якщо потрібна, то тільки для ролі жертви». Для підлітків вірогідність стати жертвою обумовлена сукупністю особистісних якостей, взаємодіючих із ситуацією, при цьому головну роль відіграє саме вік неповнолітнього. Як свідчить соціально-правова практика, найбільші прояви віктимної поведінки притаманні неповнолітнім у віці 14-16 років.

До найбільш важливих об'єктивних чинників можна віднести соціальну, правову, психологічну підтримку (підтримка сім'ї, позитивне спілкування у сім'ї, спілкування з іншими дорослими, сприятливий мікроклімат у школі, участь батьків в учбовому процесі), делегування повноважень (можливість реалізації соціальної активності підлітків, докладання зусиль до спільних справ та ініціювання власних), обмеження та очікування (розумні та необхідні обмеження у школі та сім'ї), творче використання часу (залученість у діяльність творчих об'єднань різного спрямування).

До суб'єктивних чинників, що обмежують прояв віктимної поведінки підлітків, Н. Сушик відносить примус до навчання (прив'язаність до школи, мотивація досягнення, активна участь в процесі учіння; виконання домашніх завдань, читання для задоволення), гуманістичні цінності (оптимізм, надія, вдячність, доброзичливість, відкритість досвіду, відповідальність, рівність та соціальна справедливість), соціальне та правове виховання (здатність протистояти негативному тиску однолітків та вміння уникати негативні ситуації, досвід вирішення конфліктів мирним шляхом, а також правові знання та правова поведінка законослухняного громадянина), позитивне сприйняття себе та життєздатність (володіння собою, впевненість у собі, позитивне бачення власного майбутнього та життєздатність особистості) [5, С. 39].

Отже, досліджуючи насильство та його прояви в шкільному середовищі, ми встановили, що сьогодні для відображення ситуації насильства в освітньому середовищі використовується спеціальний термін – булінг або шкільне третирування, тобто залякування, фізичний або психологічний терор стосовно особистості з боку групи підлітків, спрямований на те, щоб викликати в неї страх і тим самим підкорити її собі.

Зазначимо, що булінг є серйозною проблемою в умовах сьогодення, проте, на жаль, часто діти не усвідомлюють, а дорослі не хочуть усвідомити всю серйозність і небезпеки булінгу.

Список використаних джерел

1. Гура С.О. Психологічні особливості віктимної поведінки молодих людей / Збірка наукових праць. «Проблеми екстремальної та кризової психології». 2017.

2. Кіричевська Є. Насильство в загальноосвітніх навчальних закладах : стратегії подолання / *Практична психологія і соціальна робота*. 2010. № 8.

3. Кон И.С. Что такое буллинг и как с ним бороться? / Семья и школа. 2016. №11.

4. Папуша В.В. Психолого-педагогічні чинники запобігання віктимній поведінці підлітків. Дис. ... канд. псих. наук. 19.00.07. Київ, 2018.

5. Сушик Н. Соціально-педагогічна профілактика віктимної поведінки підлітків: теоретичний аспект / *Нова педагогічна думка*. № 1 (85). 2016.

6. Міхеєва О.Ю., Корнієнко М.М. Кібербулінг як соціально-педагогічна проблема / *Молодий вчений*. № 11 (63). листопад, 2018 р.

Лук'янович Яна Олександрівна
курсант 3-го курсу Прикарпатський
факультет (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Данченко Катерина Михайлівна,
доцент кафедри публічного та
приватного права Прикарпатського
факультету (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЯК ОДНА ІЗ ЗАСАДНИЧИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Формування правової держави потребує модернізації процесу підготовки правоохоронних кадрів, підвищення рівня їх підготовки з урахуванням розвитку правової системи, розширення міжнародного правового співробітництва та меж правового простору, включення норм і принципів міжнародного права до національної правової системи. Сучасне суспільство має нагальну потребу у висококваліфікованих юридичних кадрах, зокрема у правоохоронній сфері, які б володіли необхідними юридичними знаннями і були вихованими у дусі високих правових ідеалів та загальнолюдських правових цінностей.

На наш погляд, однією з умов реформування правоохоронних органів України і підрозділів внутрішніх справ є підвищення професіоналізму та компетентності в роботі як окремо взятого працівника, так і поліції в цілому при вирішенні питань щодо забезпечення гарантованих Конституцією України прав і свобод громадян.

Динаміка розвитку суспільних відносин, формування демократичних держав з потужним і діючим громадським суспільством створюють необхідність дослідження питань оптимізації і удосконалення діяльності всіх елементів системи забезпечення безпеки держави від існуючих загроз в новітніх

історичних умовах. Це завдання неможливо вирішити без усвідомлення та врахування у власній практичній діяльності зарубіжного досвіду організації і функціонування національних поліцейських систем провідних держав.

За становлення правової держави та громадянського суспільства правовиховна та освітня діяльність держави підпорядковується цілям формування якісно нового рівня правосвідомості та правової культури на основі прищеплення працівникам поліції загальнолюдських правових ідеалів і цінностей, широкого залучення до цього процесу державних і недержавних інститутів, їх вільної участі в обговоренні освітніх та інших програм і концепцій.

На наше переконання, одне з найбільш значущих питань, потреба вирішення якого постійно виникає перед керівництвом органів і підрозділів внутрішніх справ України – це добір персоналу. Разом із заходами щодо професійного навчання, забезпечення стимулювання, створення умов розвитку професійного досвіду, добір повинен забезпечити їхнє ефективне функціонування. Добір проводиться шляхом оцінки кандидатів і вибору з них найбільш придатних для виконання конкретної роботи. Рішення при виборі залежить від тих критеріїв, що лежать в основі оцінки: освіта, рівень професійних навичок, досвід роботи, індивідуально притаманні якості тощо.

У науковій літературі широко використовується поняття «професійна придатність», котра визначається через професійно важливі якості, тобто вони розглядаються як необхідні і достатні ознаки професійної придатності [1, с. 1114].

Важливо зазначити, що не менш важливим напрямом підвищення ефективності кадрового забезпечення та професійної підготовки в діяльності поліцейських є міжнародне співробітництво з навчальними закладами іноземних держав. Це один із чинників, які сприяють зростанню фахового потенціалу науково-педагогічних працівників, розвитку навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчально-виховного процесу, підвищенню авторитету вищих навчальних закладів МВС як в Україні, так і за її межами. Серед безумовних здобутків поліцейської освіти в розвинених країнах слід назвати її високу технічну оснащеність, прикладний характер навчального процесу і власне наукових досліджень, вироблення навичок і вмій (часто доведених до автоматизму). Тут готують

фахівців з конкретних напрямів правоохоронної практики, адаптованих до реальних умов. Це, безперечно, той стандарт, якого має прагнути МВС України [2, с. 133].

Особливістю європейської доктрини професійної поліцейської освіти, на відміну від американської, є те, що в поліції країн Європи з самого початку прагнули створити освітні відомчі системи, які дають повноцінну дипломовану освіту, пристосовану й до інших сфер діяльності, що прирівнюється до загальнодержавного освітнього ступеня та конвертується поза діяльністю поліції (це визнано важливим фактором соціального та професійного захисту осіб, які завершили службу в поліції)[3].

Вважаємо, що сьогодні треба активно використовувати усі можливі шляхи реформування системи підготовки кадрів поліцейських та здійснювати у цій сфері реальні перетворення, адже роками накопичені тут проблеми негативно впливають на стан правоохоронної діяльності та міністерства внутрішніх справ у цілому. Проте, ця проблема видається настільки глобальною та актуальною для майбутнього української поліції (особливо в контексті формування громадянського суспільства), що вимагає окремого обговорення та дослідження на засадах сучасних концептуальних підходів.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов). К.; Ірпінь: ВТФ «Перун». 2005. 1728 с.
2. Ануфрієв М. І. Вищий заклад освіти МВС України: науково-практичний посібник. Харків: Ун-т внутр. справ. 1999. 369 с.
3. Гусарєв С. Д., Авакян Т. А., Чернявський С. С. та ін. Основні напрями реформування органів внутрішніх справ України в контексті досвіду зарубіжних країн та європейських стандартів діяльності поліції. Київ : Нац. акад. внутр. справ. 2015. 168 с.

Мазій Кирил,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вартилецька Інна Анатоліївна,

професор кафедри кримінального
права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ШЛЮБ ТА ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ В ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ

Протягом багатьох століть одним із найважливіших етапів у житті людини був і залишається шлюб. Згідно частини 1 статті 21 Сімейного кодексу України (надалі СК України) шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований в органі державної реєстрації актів цивільного стану. Основними ознаками шлюбу є його добровільність (шлюб ґрунтується на вільній згоді чоловіка та жінки) та шлюбний вік (особи які мають намір вступити в шлюб повинні досягти шлюбного віку в більшості країн це 18 років). І зрозуміло що в такій складній системі не могли на з'явитися різного роду проблеми. І серед них актуальною на сьогодні є проблема кримінально-правової протидії примушуванню до шлюбу.

І, можливо, з точки зору проблематики сімейних відносин факти примушування до шлюбу в Україні не настільки актуальні як питання розлучень, виплати аліментів чи громадського шлюбу. Проте можливість вчинення цього суспільно небезпечного діяння підіймає питання того, без чого шлюб у його сучасному розумінні існувати просто не може, а саме гарантування його основної умови - це добровільність шлюбу. І дійсною основою шлюбу є добровільна згода учасників на вступ до шлюбу. Особливо у сучасний період історії людства, коли на п'єдестал ставиться людина, її честь, свобода та гідність.

Тепер перейдемо до визначення поняття примушування до шлюбу. Як визначає Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу

з цими явищами, примушування до шлюбу – акт навмисного використання фізичних або психологічних погроз, щоб змусити дорослого чи дитину прийняти шлюб, чи перевезення дорослого чи дитини до іншої країни, щоб змусити їх вступити в шлюб [1].

Досить спірним є питання того що саме потрібно розуміти під психологічним примушуванням. Адже на відміну від фізичного примушування, під поняттям якого розуміється примус особи до вступу у шлюб у випадки в яких в особи немає ніякого вибору і вона вступає у шлюб без власної згоди [2, С. 102]. Психологічне примушування відбувається через психологічний вплив на людину. Виникає питання, що саме можна віднести до цієї категорії. Психологічне насильство – це навмисне залякування, домагання чи погроза особі протягом певного періоду, що призводить до травматичних переживань. У близьких відносинах психологічне насильство може часто переходити в фізичне та сексуальне насильство. Загалом, під психологічним примушуванням необхідно визначати навмисний, постійний, систематичний тиск, який супроводжується моральними образами, шантажем, залякуванням особи з метою прийняття нею рішення вступити у шлюб або в шлюбні відносини.

На сьогоднішній день примушування до шлюбу в значній кількості країн є не рідкістю. За інформацією ЮНІСЕФ, такого роду діяння найчастіше вчиняються в країнах Близького Сходу, Азії та Африки. Факт поширеності шлюбів з примусу констатується, наприклад, в сучасному Киргизстані. Поширені такі шлюби серед турків, ромів, афганців, курдів, арабів, тощо [3, С. 65]. Найчастіше примушуванню до шлюбу піддаються жінки саме в країнах з ісламською релігією, у якій становище жінки досить невисоке та яка дозволяє ранні шлюби.

Одним із таких випадків є приклад видання заміж 15-річної дівчинки з Бангладешу. В даному інтерв'ю вона зізнається в тому що її видали заміж в досить ранньому віці і, не дивлячись на це, її чоловік, який був старше неї, гвалтував її майже кожного дня. При цьому, абсолютна більшість подібних правопорушень вчиняється мігрантами – мусульманами, що прибули до держав ЄС з країн, де звичай схвалюють насильницьке примушування до шлюбу

В Україні ситуація схожа з країнами Європи, примушування до шлюбу не є розповсюдженою проблемою. Якщо такі випадки і зустрічаються, то лише серед груп національних меншин.

Законодавство України визначило, що «Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. Примушування до шлюбу не допускається». Проте саме кримінальна відповідальність за примушування до шлюбу з'явилося в нашому законодавстві відносно недавно. А саме у грудні 2017 року Кримінальний кодекс був доповнений статтею 151-2 «Примушування до шлюбу», в якій зазначено, що «Примушування особи до вступу в шлюб або до продовження примусово укладеного шлюбу, або до вступу у співжиття без укладання шлюбу, або до продовження такого співжиття, або спонукання з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає».

Проблематикою даного законодавчого нововведення є те, що законодавець не визначив, що саме слід вважати примушуванням. Наприклад, у ситуації коли одна зі сторін у відносинах після проходження певного часу починає вмовляти іншу вступити у шлюб, де саме буде проходити межа між проханнями і пропозиціями та примушуванням. Адже потрібно брати до уваги той фактор, що кожна людина за своїм емоційним та моральним станом різна. Хтось має власну думку, яку майже неможливо змінити стороннім, а інший досить легко піддається сторонньому впливу приймаючи рішення від яких спочатку відмовлявся.

Чи в ситуації, коли дівчина шантажує хлопця тим, що вагітна, а в разі відмови шлюбу не дозволить бачитись з дитиною і він, вирішивши взяти на себе відповідальність, одружується. Як вирішиться дання справа під час розлучення? Шлюб буде вважатися недійсним? Хоча врази важчим постає питання у випадку примушування до шлюбу серед етнічних меншин, де примушування до шлюбу є традицією. Коли особу сковують народними традиціями та погрожують відлучити від частини спільноти. Чи можна це вважати свідомим вибором особи, яка прийняла рішення самостійно, чи вона є заручником своєї культури? Також виникає цікаве питання, що робити з майном під час розірвання такого шлюбу? Чи буде воно ділитися між подружжям як при розлученні чи через визнання шлюбу незаконним усе майно залишиться неподільним?

Проте, незважаючи на усі недоліки даної статті вона усе ж є необхідною для законодавства з декількох підстав. По-перше, Україна є учасником міжнародних відносин, і оскільки політикою

нашої держави є євроінтеграція, ми повинні дотримуватись тих норм і правил, прийнятих в країнах ЄС. Адже дана норма з'явилася у нашому законодавстві не сама собою, а внаслідок підписання Стамбульської Конвенції. І по-друге, Україна є багатонаціональною країною, в якій проживають різні нації та народи зі своїми культурними та релігійними особливостями. І щоб регулювати такі особливі відносини, потрібно мати певні (специфічні) правові норми. Тому, хоча ця норма не є особливо актуальною в даний проміжок часу, це не означає, що вона не знадобиться в майбутньому. Завдяки запровадженій законодавчій новачці скалічених доль стане трохи менше.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами та пояснювальна доповідь. Стамбул (Туреччина). 11.V/2011 /Council of Europe.URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e>

2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статті (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019.

3. Харитова О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформи щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Науково-практичний посібник. Харків : ТОВ «Видавництво «Права людини», 2018.

Мамінчук Аліна Олександрівна,
Здобувач ступеня вищої освіти
бакалавр Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович
Старший викладач кафедри
цивільно-правових відносин
Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ

«Завжди не вистачає часу,
щоб виконати роботу як
треба, але на те, щоб її
переробити, час
знаходиться.»

Закон Мескімена

У трудовому законодавстві не визначено поняття робочого часу, тому на практиці користуються визначеннями, наведеними в науковій літературі.

Робочий час – установлений законом, колективним договором чи угодою сторін період, протягом якого працівник зобов'язаний виконувати роботу, обумовлену трудовим договором. Тривалість робочого часу працівника обчислюється кількістю годин, які він має відпрацювати протягом певного календарного періоду.[6]

Норма робочого часу визначається робочими днями або робочими тижнями.

Я вважаю, що тривалість робочого часу може бути предметом централізованого, локального, колективно-договірного та індивідуально-договірного регулювання.

Також робочим часом вважається встановлений законом або на його підставі угодою сторін час, протягом якого працівники згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку повинні виконувати за трудовим договором свої трудові обов'язки.

Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень.[2]

У КЗпП України визначено максимально допустимі норми робочого часу для всіх працівників. Разом з тим законодавець надає право роботодавцям при укладенні колективного договору встановлювати меншу норму тривалості робочого часу (частина друга ст. 50 КЗпП).[1]

У законодавстві робочий час розмежовано на нормований і ненормований.

На моє переконання, загальна тривалість робочого часу визначається, з одного боку, рівнем розвитку виробництва, з іншого — фізичними і психофізіологічними можливостями людини. Поліпшення використання робочого часу є одним з основних шляхів підвищення продуктивності праці. На мій погляд, воно залежить від співвідношення екстенсивного та інтенсивного факторів розвитку виробництва.

Робочий час, з одного боку, закріплює міру праці, а з іншого боку - забезпечують працівнику надання вільного часу для відпочинку і відновлення витрачених сил.

Робочий час, протягом якого працівник повинен виконувати свої обов'язки, не завжди збігається з фактично відпрацьованим часом. Фактичний - це реально витрачений кожним окремим працівником час, що визначає його конкретну участь у трудовому процесі. Він може збігатися з робочим часом чи з його нормою, а може бути як менше, так і більше її.

Хочу зазначити, що в науковій літературі розрізняють основний та неосновний робочий час. Основний — це встановлена законом або трудовим договором тривалість робочого часу, яку безумовно повинен відпрацювати працівник. До цього виду робочого часу належить: нормальний, скорочений та неповний робочий час. Неосновним робочим часом вважається законодавчо закріплене відхилення від основного робочого часу. Це передусім — надурочні роботи, тривалість робочого часу у вихідні, святкові та неробочі дні.

На мою думку, найбільш поширеним видом робочого часу є нормальний робочий час. Це час, визначений законом як норма робочого тижня для працівників, зайнятих у звичайних умовах праці, незалежно від виду, характеру, форми виконуваної роботи та обліку робочого часу. Відповідно до ст. 50 КЗпП нормальний робочий час не може перевищувати 40 годин на тиждень. Разом з

тим ч. 2 ст. 50 КЗпП передбачає, що при укладенні колективного договору на підприємствах (організаціях) норма робочого тижня може бути зменшена. Закріплений на рівні колективно-договірному регулювання робочий час і буде нормальним для певного підприємства.[4]

Скорочений робочий час характеризується певними ознаками, закріпленими у КЗпП, на мою думку, основними з них є:

- перелік працівників, які можуть працювати на умовах скороченого робочого часу, вичерпно передбачений у законодавстві. Разом з тим роботодавець має право (але не зобов'язаний) вийти за рамки законодавства та надати можливість окремим працівникам виконувати роботу на умовах скороченого робочого часу і за рахунок прибутку;
- скорочена тривалість робочого часу є нормальною та максимально допустимою нормою робочого часу для працівників, які мають право на такий вид робочого часу;
- суб'єкти, умови та порядок застосування скороченого робочого часу є обов'язковими для роботодавця і не залежать від волі працівників;

Норма скороченого робочого часу є не однаковою та диференціюється законодавцем залежно від суб'єктів та умов працю. Крім того, законодавством встановлюється скорочена тривалість робочого часу для окремих категорій працівників. [1]

Трудовим законодавством встановлені обмеження залучення окремих працівників до роботи у нічний час. Зокрема, забороняється використовувати працю жінок. Виняток становлять галузі народного господарства, де це викликано особливою необхідністю та дозволяється як тимчасовий захід. Обмеження щодо застосування праці жінок у нічний час не поширюється на фермерські господарства та на сімейні підприємства [5, с. 132].

У нічний час забороняється використовувати працю вагітних жінок; жінок, які мають дітей віком до трьох років; осіб, молодших 18 років.

Відповідно до ч. 3 ст. 12 Закону України «Про охорону праці» залучення інвалідів до робіт у нічний час можливе лише за їх згодою та за умови, що це не суперечить рекомендаціям медико-соціальної експертної комісії.[7]

Таким чином можна дійти висновку, що правове регулювання робочого часу – це закріплення в нормах права тривалість

нормального робочого часу, видів робочого часу, а також його режимів і обліку.

Регулювання робочого часу означає встановлення тимчасового критерію міри праці. Разом з тим воно, обмежуючи максимальну межу часу, затрачуваного на працю, за цією межею звільняє час для відпочинку, відновлення працездатності, виконання сімейних обов'язків, навчання і перенавчання без відриву від роботи, занять спортом і т.д.

На мій погляд, варто підкреслити, що основними функціями регулювання робочого часу є:

- охоронна (для відновлення працездатності, тривалої і високої продуктивності робочої сили);
- виробнича (забезпечення високої продуктивності праці, виконання завдань, що стоять перед підприємствами, установами, організаціями, господарсько-економічним комплексом країни в цілому).

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України. [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

2. [Електронний ресурс] – режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_8396

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2001 року № 163 «Про затвердження Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня» [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2001-%D0%BF#Text>

4. [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/83>

5. Бойко М.Д. Трудове право України : навч. посібник для студентів ВНЗ / М.Д. Бойко ; М-во освіти і науки України. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 391 с.

6. Журнал «Довідник кадровика» [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/DG140088?an=95>

7. Закону України «Про охорону праці» № 213-IX від 04.02.2021 [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

Марков Михайло Миколайович,
професор кафедри оперативно-
розшукової діяльності Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент, майор
поліції

КРИМІНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ

Змістова сторона поняття «протидія злочинності» містить два аспекти – кримінально-правовий і кримінологічний. Кримінально-правовий аспект становить діяльність правоохоронних органів із виявлення й розслідування злочинів, виявлення винних осіб та притягнення їх до встановленої законом відповідальності, судовий розгляд кримінальних проваджень і виконання покарань. Кримінологічний аспект становить діяльність правоохоронних та інших органів щодо виявлення існуючих детермінант (причин та умов) злочинності, їх усунення, обмеження, нейтралізації, а також попередження виникнення нових. З огляду на викладене під запобіганням злочинності варто розуміти різновид суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст і мета якої полягає в перешкодженні дії детермінант злочинності та її проявів, насамперед причин та умов останніх, через обмеження, нейтралізацію, а за можливості й усунення їх дії [1, с. 324].

Суб'єктів попередження злочинності поділяють на три основні групи. До першої групи належать суб'єкти загально-соціальної профілактики – державні, регіональні та місцеві органи влади й управління, а також громадські формування, які не виконують безпосередньо правоохоронних завдань (міністерства, департаменти, органи місцевого самоврядування, партії, профспілки, церква тощо). Серед таких суб'єктів запобігання злочинності на особливу увагу заслуговує визначення місця й ролі Національної поліції України в здійсненні превентивної діяльності, адже поліція належить до тієї групи суб'єктів, для яких запобігання злочинності є однією з основних функцій.

Кримінальна поліція є спеціалізованим суб'єктом профілактики, тобто одним із основних підрозділів НПУ, який

здійснює таку діяльність. Окрім, цього суб'єкта, профілактичну функцію виконують усі підрозділи поліції, які входять в її структуру: патрульна поліція, поліція охорони, спеціальна поліція, органи досудового розслідування, поліція особливого призначення.

Все ж таки вагомий внесок у профілактичну діяльність поліції здійснюють підрозділи карного розшуку, слідчі підрозділи та дізнання. У теорії та на практиці оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів попередження злочинності розглядається як широкий комплекс взаємопов'язаних заходів, які здійснюються державними органами та громадськістю. Вони організують попереджувальну роботу не лише на соціальному рівні. Специфіка таких заходів полягає у їх спеціальному призначенні та цілеспрямованості на усунення конкретних криміногенних факторів [2]. Підрозділи кримінальної поліції, які здійснюють попереджувальну діяльність щодо злочинів, а саме Департамент кіберполіції, Департамент боротьби з наркозлочинністю, Департамент карного розшуку тощо.

Тому попередженням злочинності розуміють такі заходи, що безпосередньо спрямовані на виявлення і усунення причин та умов вчинення злочинів, запобігання їм. Виходячи з цього у діяльності підрозділів карного розшуку щодо попередження злочинів слід зазначити такі напрями:

- 1) виявлення і усунення (нейтралізація) обставин, які можуть обумовлювати вчинення злочинів різного напрямку;
- 2) попередження реально можливих (в тому числі таких, що готуються) злочинів і переходу на злочинний шлях певних осіб;
- 3) припинення злочинів, що вчиняються;
- 4) виявлення і усунення обставин, які безпосередньо сприяли вчиненню злочинів та які можуть сприяти новим.
- 5) попередження рецидиву злочинів.

Отже, можна зробити такі висновки. Національна поліція України в цілому та її структурні підрозділи зокрема належать до тієї категорії суб'єктів попереджувальної діяльності, для яких запобігання (попередження) злочинам входить до кола основних завдань і функцій [1, с. 352]. Перш за все, виконання оперативними підрозділами поліції завдань щодо запобігання злочинності залежить не лише від чіткого законодавчого визначення функцій, прав та обов'язків структурного підрозділу, а й від реальної їх реалізації на практиці, а також узгодженості

дій зазначених суб'єктів із попереджувальної діяльності. Успішна організація роботи з попередження кримінальних правопорушень у поліції залежить не тільки від чіткого правового регулювання, але і від взаємодії з населенням.

Список використаних джерел

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : в 3 кн. / А.П. Закалюк. – К. : Ін Юре, 2007–2008. – Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 2007. – 324 с.

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/123456789/2129/1/1953_IR.pdf#page=434

3. Снігерьев О.П. Попередження умисних вбивств [Електронний ресурс]// Форум права. 2005. № 1. С.70-77. URL: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/FP/20051/05soppuv.pdf>.

Мартим'янова Марія Юрївна

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-науковий
інститут № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Антощук Андрій Олександрович,

доцент кафедри криміналістики та
судової медицини, кандидат
юридичних наук

ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ОГЛЯДУ МІСЦЯ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ

Протягом останніх десяти років безпілотні літальні апарати (далі – БПЛА) набирають величезної популярності, особливо в найбільш розвинених країнах світу. Сфера застосування БПЛА досить широка. Зокрема, завдяки безпілотникам можна моніторити дорожню ситуацію, як міську, так і на віддалених ділянках, вести контроль за пожежною обстановкою в лісах або за паводковими водами в регіонах і багато іншого. Виконуючи

свої функції, безпілотники передають знятий матеріал на ноутбук, за допомогою якого можна управляти безпілотним засобом.

У БПЛА існує своя встановлена типологія та класифікація. Їх можна поділити на:

- дрони;
- мультироторні дрони (вертолітні дрони);
- дрони з нерухомим крилом;
- дрон з гібридним крилом.

Як зазначає А.О. Антощук та А.В. Самодін в Україні досить швидкими темпами розвивається впровадження безпілотних літальних апаратів (далі – БПЛА), зокрема квадрокоптерів у різні сфери суспільного життя. Звичайно, що органи національної поліції не є винятком і у їх повсякденній службовій діяльності можливість використання БПЛА також може стати актуальною і корисною, наприклад, для досягнення результатів такої слідчої (розшукової) дії, як огляд місця події [1].

Враховуючи вищевикладене, вважаємо за доцільне детальніше зупинитися на застосуванні, використанні та значенні безпілотних літальних апаратів при огляді місця дорожньо-транспортної пригоди, адже складність небезпечних ситуацій під час дорожньо-транспортного руху вимагає нових підходів до швидкої реєстрації та дослідження місця пригоди.

Смертність і травматизм унаслідок ДТП є не тільки глобальною проблемою охорони здоров'я, а й чинником, що негативно впливає на соціально-економічний прогрес і виконання країнами поставлених цілей розвитку. Основним документом, який фіксує багатофакторність причин ДТП є протокол про адміністративне правопорушення. В узагальненій схемі процесу реєстрації ДТП виокремлено їх послідовність, функції учасників процесу та розроблено документи, до яких належать:

- 1) схема місця ДТП, яку підписують учасники ДТП та поліцейський;
- 2) пояснення учасників пригоди та свідків (у разі їх наявності);
- 3) показання технічних приладів (у разі їх наявності);
- 4) показання засобів фото та/або відеоспостереження (у разі їх наявності);
- 5) інші матеріали, які необхідні для прийняття рішення у справі [2, с. 14].

З метою удосконалення процесу реєстрації ДТП автором була запропонована нова технологія реєстрації ДТП за допомогою мобільних безпілотних апаратів. Запропонована технологія сприятиме автоматизації процесу реєстрації ДТП та дозволить розв'язати низку питань, які стосуються використання новітньої технології оформлення протоколу та порядку складання схеми місця ДТП із використанням безпілотних літальних систем (БЛС).

Під час розслідування ДТП важливе процесуальне значення мають схеми місця події. Як правило, такі схеми являють собою виконані від руки малюнки на аркуші паперу, на якому графічно зображуються та реєструються об'єкти [3].

В обов'язковому порядку на схемі місця ДТП заповнюється таблиця дорожніх умов та зазначаються назви об'єктів, зображених на схемі. При складанні схеми місця ДТП рекомендується: застосовувати спеціальне креслярське приладдя (лінійки, лекала); користуватися загальноприйнятими графічними зображеннями об'єктів та умовними позначками; не порушувати масштабу зображення; деталізувати ту чи ту ділянку схеми пригоди; використовувати винесення фрагментів за схему. Розміри на схемах проставляються, виходячи із замірів, виконаних звичайною металевою рулеткою.

Аналіз значної кількості процесуальних документів з місця ДТП показав, що поліцейські вимоги щодо оформлення місця скоєння аварії повністю не дотримуються. Саме це стало причиною для початку використання в огляді місця події ДТП безпілотних літальних апаратів. На основі цього було розроблено методичні засади геоінформаційної технології реєстрації і картографування дорожньо-транспортних пригод з використанням безпілотних літальних апаратів, які ґрунтуються на технологічній схемі та результатах експериментальних досліджень використання БПЛА на дослідному полігоні в комбінації із наземними методами знімання. Також була запропонована методика раціонального вибору апаратури для ефективної реалізації технології на основі БПЛА за критерієм мінімізації витрат при обмеженнях щодо досягнення потрібної точності та оперативності (часу) виконання знімань під час реєстрації дорожньо-транспортних пригод. Було розроблено технологію реєстрації та картографування ДТП із використанням безпілотних літальних апаратів, запропоновано функціональну

залежність для обчислення оптимального значення висоти польоту БПЛА за параметрами площі території місця аварії та ширини проїзної частини. Установлено основні метеорологічні та ситуаційні обмеження застосування БПЛА для картографування ДТП, виконано оцінювання економічної ефективності застосування технології із використанням БПЛА для картографування ДТП, визначено термін окупності капітальних витрат.

Яскравим прикладом ефективності та доцільності використання БПЛА при реєстрації та оформленні ДТП є найбільш розвинені країни світу, а саме – США. Фахівці громадського дослідницького університету Пердью (США, штат Індіана) розробили технологію використання дронів для картографування місця дорожньо-транспортної пригоди та оцінки рівня збитку, нанесеного автомобілю. За даними експертів, картографування масштабної аварії, особливо при наявності загиблих, займає від двох до трьох годин, що призводить до утворення пробок і нових аварійних ситуацій. Дрони збирають інформацію набагато швидше, ніж люди – навчений безпілотною здатний з повітря створити карту події за 5-8 хвилин. Крім того, кожен дрон оснащений функцією тепловізора і “бачить” під уламками авто людей, фіксує їх розташування – це означає, що лікарі і рятувальні служби зможуть швидше витягти постраждалих.

Технологію фотограметричних знімків для дронів розробив професор Томас Пейдж, фахівець у галузі цивільної інженерії. Метод фотограметрії дозволяє безпілотною аналізувати ділянку дороги з урахуванням висоти розташованих об’єктів. Завдяки швидкому переміщенню та малим розмірам, дрон охоплює всю зону ДТП за лічені хвилини. Отримані знімки мають високу якість, по ним можна без ускладнень відтворити картину події і навіть сформувати тривимірну модель ДТП.

Кожен безпілотною запрограмований на запис 100 фотознімків з інтервалом у 2 секунди. Всі знімки піддаються ортокорекції (усуненню спотворень, викликаних рельєфом місцевості). Щоб процедура ортокорекції стала можливою, дрони визначають висоту кожного об’єкта на місці аварії. У підсумку співробітники правоохоронних органів та страхових служб отримують максимально достовірну картину події. Використовуючи дані з

дронів, формують 3D-модель ДТП, необхідну для роботи криміналістів.

Технологія перевірена і вже використовується в окрузі Тіппекано (штат Індіана, США). У 2018 році на території округу дрони 20 разів використовувалися для складання карти аварійних ситуацій, 15 разів – для супроводу спеціалізованих правоохоронних груп на місцях подій. За повідомленням офісу шерифа округу Тіппекано, використання безпілотників скоротило час простою транспортного потоку після аварій на 60% [4].

Отже, аналізуючи вищезазначене, можна зробити наступні висновки:

1. Актуальність проблеми зумовлена соціальною й економічною значущістю підвищення точності, оперативності та комплексності реєстрації місця, умов, причин та наслідків виникнення дорожньо-транспортних пригод (ДТП), число яких збільшується зі зростанням автомобілізації в країні.

2. На підставі аналізу стану і тенденцій розвитку процесу реєстрації та картографування дорожньо-транспортних пригод у розвинених країнах і в Україні встановлено низку проблем, які притаманні технології, що використовується в Україні для реєстрації ДТП: тривалий процес оформлення, складність процедури вимірювання, неможливість за складеними матеріалами додатково досліджувати місце аварії, обмежена точність зображення транспортних засобів та елементів дорожньої ситуації тощо.

3. Розроблено технологію картографування і реєстрації дорожньо-транспортних пригод за допомогою дронів.

Список використаних джерел

1. Антошук А.О., Терещенко Ю.В. Процесуальні та тактичні засади проведення огляду трупа, виявленого у водоймі. *Правова позиція*. № 4 (25). 2019. С.108–111.

2. Атаманенко Ю.Ю. Геоінформаційна технологія реєстрації та картографування дорожньо-транспортних пригод із використанням безпілотних літальних апаратів : монографія. ДЮІ МВС України. Кривий Ріг, 2019. 132 с.

3. Наказ МВС України № 1395 від 07.11.2015 Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному

режимі : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>

4. У США для дронів розробили технологію оцінки місця. *EVEREST*: [сайт]. URL: <https://www.everest.ua/u-ssha-dlya-droniv-rozrobyly-tehnologiyu-oczinky-misczya-dtp/>

Мевша Аліна Володимирівна,
здобувач ступеня вищої освіти
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Клименченко Світлана Дмитрівна
доцент кафедри правничої
лінгвістики, кандидат філологічних
наук, доцент

РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підвищення ролі і значення права, його панування, політичний та ідеологічний плюралізм, забезпечення прав людини є нерозривними складовими демократії. Очевидним є те, що не може бути демократії без поваги до прав людини. Разом з тим, сьогоденний соціально-економічний стан країни ускладнює повномасштабне формування демократичних інститутів. Вочевидь, захист і забезпечення прав людини є одним з ключових чинників ефективного розв'язання складних завдань перехідного періоду, створення гарантій демократичного розвитку. У цій ситуації особливого значення набуває правоохоронна діяльність держави.

У широкому розумінні під правоохоронною діяльністю слід розуміти діяльність всіх державних органів (законодавчої, виконавчої та судової влади), що забезпечують дотримання прав і свобод громадян, їх реалізацію, законність і правопорядок [1, 78]. Також забезпечуючи режим законності, реалізацію прав громадян своєї країни, відстоюючи законні інтереси держави, вони тим самим опосередковано беруть участь у правоохоронній діяльності, тобто сприяють охороні права від порушень. Варто зазначити, що це важливий, але не єдиний аспект правоохоронної

діяльності більшості державних органів. На першому плані в них виступають інші завдання - господарські, культурні, соціальні, для вирішення яких вони створюються. Слід відзначити, що деякі правоохоронні функції вони виконують разом зі здійсненням своїх основних завдань.

У вузькому розумінні правоохоронна діяльність являю собою діяльність спеціально уповноваженого (компетентного) органу щодо забезпечення законності й правопорядку, який існує тільки для виконання таких завдань, як виявлення, припинення та попередження правопорушень, застосування різних санкцій до правопорушників і реалізація заходів впливу (покарання).

У правовій літературі існує велика кількість поглядів учених на визначення поняття «правоохоронна діяльність». З яких можна виокремити переважну більшість науковців, на думку яких правоохоронна діяльність є різновидом державної діяльності, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими державними органами шляхом застосування юридичних заходів впливу в точній відповідності з законом і за неухильного дотримання встановленого порядку. Варто зауважити, що мета такого виду діяльності вже передбачається в наведеному визначенні, а саме охорона та захист прав, свобод і законних інтересів людини й громадянина України від протиправних посягань. Відповідно до зазначеної мети можна виокремити наступні завдання правоохоронної діяльності:

- захист встановленого Конституцією України суспільного ладу держави;
- захист прав і законних інтересів громадян, підприємств, організацій, установ, суб'єктів усіх форм власності;
- захист суверенітету та територіальної цілісності України;
- захист прав і свобод людини, її життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканності та безпеки.

Також варто зауважити, що правоохоронна діяльність органів внутрішніх справ України регламентується Конституцією України, низкою нормативних актів, серед яких головним є Закон України «Про Національну поліцію», що, у свою чергу, визначає основні засади діяльності поліції.[2]

Правоохоронна діяльність реалізується у встановленому законом порядку з дотриманням певної процедури. Рішення про застосування чи незастосування юридичних заходів впливу приймаються за встановленими законом правилами, дотримання

яких є обов'язковим. Наслідком порушення цих правил може бути визнання прийнятого рішення незаконним чи недійсним. Так, наприклад, порушення встановлених чинним Кримінальним процесуальним кодексом України [3] правил розгляду кримінальної провадження в суді є підставою для скасування вироку.

Отже, досліджуючи правову природу правоохоронної діяльності, було визначено, що під правоохоронною діяльністю слід розуміти такий вид державної діяльності, який здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими органами шляхом застосування юридичних заходів впливу з суворим дотриманням встановленого законом порядку. Разом з тим, було виокремлено, що форма активного й усвідомленого ставлення до навколишнього світу будь-яка діяльність, також і правоохоронна, включає в себе мету, засіб, результат і сам процес діяльності. Також можна зробити висновок про те, що велика кількість державних органів виконує правоохоронні функції, але найбільше правоохоронну діяльність здійснюють безпосередньо правоохоронні органи, серед яких і органи внутрішніх справ України.

Список використаних джерел

1. Буткевич С.А. Органи та підрозділи внутрішніх справ як суб'єкти службово-бойової діяльності / С.А. Буткевич // Матеріали наук.-практ. конф. «Наукове забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС

України»: Зб. тез доповідей. - Х., 2010. - С. 78-79.

2. Закон України «Про Національну поліцію»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

3. Уголовный процессуальный кодекс Украины: действующее законодательство с 19 ноября 2012 года: (офиц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. – 382 с.

Мельничук Надія Миколаївна
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Семенов Віктор Васильович,
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини, кандидат
юридичних наук, доцент

ЩОДО ПРОБЛЕМ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПО «ГАРЯЧИХ СЛІДАХ»

На сьогоднішній день питання розслідування кримінальних правопорушень по «гарячих слідах» є досить актуальним, це пояснюється, в першу чергу, особливістю початкового етапу розслідування як періоду, що настає безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення.

У сучасній криміналістичній науці не визначено, протягом якого часу кримінальне правопорушення вважається розкритим «по гарячих слідах». Такі вчені, як В.П. Бахін, П.Д. Біленчук, В.О. Коросташова зазначають що, якщо слідству вдається встановити події вчиненого та притягнути винних до відповідальності протягом 3-4 днів з моменту вчинення кримінального правопорушення, то дана методика була ефективно використана. Якщо ж використовується більше часу, то кримінальне правопорушення було розкрито на загальних підставах. Інші вчені, такі як А.В. Кофанов, В.П. Лаврова, В.М. Глібко наголошують на тому, що розкриті протягом 7-8 днів кримінальні правопорушення слід вважати такими, що розкриті за «гарячими слідами». Тобто і у першому, і у другому випадку це оціночне поняття пояснюється вимогами обліку й характером показників статистичної звітності, що не може бути визнано обґрунтованим.

«Гарячі сліди» умовне поняття, яке використовується слідчим, дізнавачем під час розслідування кримінальних правопорушень. Розслідування кримінальних правопорушень по «гарячих слідах» характеризується використанням великої кількості криміналістичних прийомів та методів, за допомогою яких можна

об'єднати, повно та у найкоротші строки дослідити обставини кримінальних правопорушень, розкрити їх та притягнути винних до відповідальності. Якщо ж за певних обставин кримінальне правопорушення не було одразу виявлено та розкрито протягом найближчого часу, то важливі для слідства докази можуть бути втрачені, а їх пошук може бути не таким результативним та займатиме більш тривалий час.

Отже оперативно-розшукові заходи й слідчі (розшукові) дії повинні проводитись негайно після виявлення ознак кримінального правопорушення. На підставі цього можна стверджувати, що кримінальні правопорушення, розкриті під час проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій, допустимо вважати розкритими за «гарячими слідами».

«Гарячі сліди» характеризує дві обставини: час, що минув з моменту утворення слідів до моменту їх виявлення з метою розкриття кримінального правопорушення, і відрізок часу, протягом якого можна найбільше ефективно використовувати гарячі сліди в розслідуванні.

Види розшуку по гарячим слідам і методика його здійснення обумовлені обставинами конкретного кримінального правопорушення і слідової картиною, яка створює слідчу ситуацію. Тому розслідування по гарячим слідам може бути здійснено за матеріальним і ідеальним відображенням.

У розслідуванні кримінальних правопорушень по «гарячих слідах» синтезуюча роль належить криміналістичній методиці, яка формує криміналістичні рекомендації. Основою методики є система методів розслідування, що покликана сприяти повному та всебічному розкриттю кримінальних правопорушень, збиранню та об'єктивній оцінці доказів на основі закону і досягнень криміналістичної науки.

Методика розслідування кримінальних правопорушень по «гарячих слідах» має свої особливості, серед яких встановлення за короткий час сутності події кримінального правопорушення та притягнення до відповідальності винних – основна мета даної методики, та реалізація за для досягнення визначеної мети та широкого використання оперативно-розшукових засобів виявлення, закріплення й збереження джерел доказової інформації. Саме тому особливості методики розслідування кримінальних правопорушень по «гарячих слідах» потребують ретельного дослідження, з метою подальшого більш ефективного

її використання на практиці працівниками правоохоронних органів, тому слідчим, дізнавачам та оперативним працівникам слід швидко та ефективно діяти для збирання слідів, тому що протягом певного проміжку часу кількість інформації, що в них відображається, або втрачається її якісні властивості, а іноді вона зникає взагалі, хоча такі сліди в подальшому й використовуються для отримання доказової інформації, але процес розслідування в цьому випадку вже не називають розкриттям по «гарячих слідах».

Вважаємо, що головною проблемою в розкритті кримінальних правопорушень по «гарячих слідах» є раптовість виникнення ситуації, що вимагає невідкладного реагування, обмеженість у часі для прийняття рішень та їх реалізації, динамічності процесу розслідування, швидка зміна обстановки, брак інформації та необхідність невідкладного отримання нових даних, протидія розкриттю і розслідуванню, що викликає необхідність забезпечення слідчо-оперативної групи належними засобами криміналістичної техніки для більш швидкого розслідування кримінальних правопорушень по «гарячих слідах» та правильне застосування цих засобів з самого початку розслідування. Також можна зазначити ще ряд типових недоліків в роботі з організації розкриття кримінальних правопорушень по «гарячих слідах», це невжиття вичерпних заходів по вдосконаленню управлінської діяльності; недостатнє впровадження в практику нових форм і методів організації роботи з розслідування кримінальних правопорушень; забезпеченість слідчо-оперативної групи належними засобами криміналістичної техніки і правильне застосування цих засобів, слабке використання передового досвіду та інше.

Також проблемою, вважаю можливість нездатності слідчого швидко орієнтуватися в обстановці при мінімальній кількості інформації. І тому на початковому етапі розслідування слідчий, дізнавач вкрай обмежується у часі при виконанні складних, багатопланових слідчих (розшукових) дій, що вимагає від нього високої професійної підготовки і майстерності. Характер цих засобів залежить від виду кримінальних правопорушень, ознаки якого вбачаються у вихідній інформації про подію.

Отже, вирішенням даних проблем, щодо розслідування кримінальних правопорушень по «гарячих слідах» має бути своєчасна організація виїзду слідчо-оперативної групи для огляду місця події і прийняття всіх необхідних заходів для затримання

підозрюваного. Потрібно включити в роботу всі необхідні сили та засоби, також поєднати стандартні методи розслідування з індивідуальними особливостями конкретного кримінального правопорушення. Тому вирішення проблеми полягає у визначенні переліку питань з метою послідовного розвитку процесу розслідування і відбору необхідних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, а також інтенсивність слідчих (розшукових) дій, широке використання матеріально-технічних засобів для максимально повного збирання і фіксації доказової інформації при мінімальних витратах часу, всебічне використання фахівців і експертів, оперативна передача інформації взаємодіючим службам.

Успіх у розслідуванні кримінального правопорушення по «гарячих слідах» буде не тільки свідчити про високий професіоналізм слідчих, дізнавачів і оперативних співробітників, але і отримає значний суспільний резонанс, сприяючи підвищенню авторитету правоохоронних органів.

Миронова Алевтина Сергіївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Клименченко Світлана Дмитрівна,
доцент кафедри правничої
лінгвістики, кандидат філологічних
наук, доцент

ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОГО СЛЕНГУ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ МОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ

Професійна мова юриста орієнтована на розуміння іншими людьми з метою впливу на їх свідомість і діяльність, а також на соціальну взаємодію. Юрист, який добре володіє мовою, має набагато більше можливостей у досягненні професійного успіху.

Суб'єкти юридичної діяльності повинні бути не тільки професіоналами, але і грамотними людьми, які вміють користуватися лексикою сучасної української мови. Цілком

актуальними у зв'язку з цим є негативні висловлювання правознавців з приводу використання в мові права юридичного сленгу. [4]

Найбільш точним є визначення, що дав поняттю сленг російський мовознавець В. Хом'яков, який у роботі «О специальном сленге» визначив сленг як «відносно стабільний для певного періоду, широко розповсюджений та загальнозрозумілий шар нелітературної лексики та фразеології в середовищі живої розмовної мови, вельми неоднорідний за своїм генетичним складом та ступенем наближення до літературної мови; носить яскраво виражений емоційно-експресивний оцінний характер, що часто є протестом-насмійкою над соціальними, етичними, естетичними, мовними та іншомовними умовностями та авторитетами».[5]

Значний внесок у дослідження цього проблемного явища зробили Л. Ставицька, В. Винник, Д. Ганич, Т. Ілик, С. Єрмоленко, В. Балабін. [2, 130].

Мовознавець І. Юшук серед соціальних діалектів виокремлює професіоналізми, жаргонізми та арготизми, учений І. Білодід – жаргонізми, професійні жаргонізми та арго. М. Кочерган ототожнює сленг, називаючи його «сленгові слова», із жаргонізмами [3, 4].

В юридичній професії, як і в будь-якій іншій, є свій сленг. Юристи звертаються до нього, щоб скоротити довгі складні позначення і надати зменшувально-пестливі форми правовим термінам, що ми вважаємо проблемою, адже межа між сленгом і просторіччям дуже хитка. Надмірне вживання юристами ненормативної лексики загрожує розвитку національної мови і паплюжить авторитет у колективі.

Професійний сленг виконує функцію емоційної розрядки. Гумор, цинізм, грубість надають словам експресії, що дозволяє «розфарбувати» суху офіційну мову. Тому відсоток грубих жаргонізмів значно вище в тих областях професійної діяльності, які пов'язані з більшою емоційністю, психологічним навантаженням, наприклад, у сфері кримінального процесу. Звичайно, це далеко не єдина причина: грають свою роль і загальний рівень культури, і середовище спілкування - близькість до злочинного світу.[1]

Щодо способів утворення юридичного сленгу необхідно виділити такі шляхи його формування: лексико-семантичне

словотворення, метафоризація у результаті зміни значення слова, що належить до загальноживаної лексики («дух» – недосвідчений юрист); морфологічне словотворення: складання основ двох слів («старлей» – старший лейтенант поліції), афіксація («кепешник» – працівник кримінальної поліції), скорочення («косуха» – касаційна скарга, «клоп» – клопотання), створення фразеологічних одиниць («загнати гусака» – затягнути виконання судового рішення); жаргонні запозичення (з російського юридичного жаргону: постраждалий – «терпіла»).

Розгляд запропонованої теми передбачав проведення моніторингового дослідження, участь у якому взяли слідчі Шевченківського управління поліції Головного управління Національної поліції у місті Києві. У ході цього дослідження було виявлено, що 8% опитаних у мовленні ніколи не використовують юридичний сленг, інколи – 59 %, часто – 18 %, досить часто – 15 %. 78% респондентів вважають використання сленгових одиниць неправильним, але не можуть відмовитися від звичного для них способу передачі думок. Інші 22% висловлюють думку, що сленг виконує допоміжну та консолідуючу функцію і є необхідним у професійній діяльності. Результати анкетування дозволили виділити такі тематичні групи юридичного сленгу: військові звання та посади («кеп» - капітан поліції); найменування юристів, слідчих, оперативних працівників («следак» - слідчий, «балахонник» - суддя); найменування правопорушників («жулік» - підозрюваний, обвинувачений, «барига» - злочинець, який торгує забороненими речовинами); ставлення до роботи та служби («філонити» - байдикувати, симулювати, «ківала» - некомпетентний юрист); робочі, службові приміщення, установи («дежурка» - чергова частина відділу поліції, «верховник» - Верховний Суд України); предмети, що використовуються у професійній діяльності («люстра» - пробліскові маячки, «папаша» - пістолет-кулемет; лексеми, пов'язані з професійною діяльністю («відкатати» - взяти відбитки пальців, «шило в стінку увіткнути» - передати справу прокурору після закінчення слідства).

Слідчі зазначають, що, користуючись логікою: «Знаю, як правильно, але скажу простіше», вони вживають жаргонізми за принципом: «для чужих» - правильний варіант (термін), «для своїх» - замітник. Проте практика показує, що негативною є тенденція запозичення у зловмисників деяких термінів: таких, як

«малява» (лист), «з волі» (за межами місць позбавлення волі) «висяк», «темняк» (нерозкритий злочин) і безліч інших. Для юристів подібні помилки є символом низького рівня освіти або бажання демонстративно ігнорувати загальноприйняті норми української літературної мови.

Отже, робимо висновок, що юридичний сленг характеризується прозорістю своїх меж, здатністю приймати та пропускати крізь себе величезну кількість слів, збагачуючи тим самим словник мови новоутвореннями, незвичайними в плані семантики і комбінаторики. Мову слідчих характеризує ряд специфічних рис: простота, динамізм, слабка відмежованість від загальнолітературної лексики. Слідчі, що використовують сленг та жаргон у своїй діяльності, зазначають, що це допомагає їм відволікатися від морально тяжкої та напруженої роботи.

Проблемними питаннями сленгу у мовленні його носіїв можна вважати його схожість з ненормативною лексикою, при цьому україномовні терміни вилучаються з лексичного обігу і, як наслідок, мова втрачає активний словниковий запас, втрачає свою самобутність та традиційність.

Новизна теми полягає в тому, що простежується специфіка формування українського юридичного сленгу, виділені тематичні групи, а також з'ясовані способи утворення юридичного сленгу та шляхи його формування. Матеріал, зібраний у ході дослідження, може бути використаний для подальшого вивчення цього мовного явища.

Список використаних джерел

1. Василенко Ю.А. Сучасний український молодіжний сленг // Ю.А. Василенко. Львівський національний університет імені Івана Франка. – 2009 – С. 8.

2. Грабовий П. М. Український молодіжний сленг у системі функціонування мови // Актуальні проблеми філології та перекладознавства: Збірник наукових праць. Ч. 1: Вип. 3 / Ред.кол.: В. В. Левицький, Л. І. Белехова та ін. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – С. 130-132.

3. Друм Т. Сленг: погляд зсередини // Дивослово. – 1998. – № 12. – С. 4-5.

4. Серьогіна О.Л., Філімонова Н.Ю. Синтаксична і мовна структура позовної заяви як юридичного документа // Вісник ВолДУ. Серія 5: Юриспруденція. 2011. Т. 1. № 5 (14). С. 138-142.

5. Хом'яков В. А. О специальном слэнге. Вологда, 1968. – С. 6-22.

Миронова Алевтина Сергіївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту №1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кононенко Наталія Олександрівна,
старший викладач кафедри
криміналістики та судової
медицини, старший лейтенант
поліції

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПРИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ ПРАВОПОРУШНИКА

З моменту свого виникнення злочинність, як соціально-правове явище, детально вивчається багатьма науками. Особливий науковий підхід вироблений до вивчення особистості злочинця. Вивчення особи правопорушника у криміналістичній науці має давні традиції, адже ще засновник криміналістики, австрійський учений Ганс Гросс наприкінці ХІХ ст. зазначав, що в розслідуванні кримінальних правопорушень „найбільше зусилля слід докладати саме до з'ясування особи обвинуваченого”. [2, с. 4–5]

використання технічних засобів при ідентифікації правопорушників є актуальним, оскільки науково-технічний прогрес та новітні інформаційні технології виступають дієвим інструментом для ефективної боротьби зі злочинністю.

Тому для всебічного та повного дослідження питання були використані наукові праці таких вчених як Калюга К.В. Захаров В. П. Мороз А. О. Гарасим Ю.Р., Крет Т.Б., Гурєєва О.Є., Коваль Л.Г., Злепко С.М., Новіцький Г.М., Крєкотєнь Є.Г., Царьов Р.Ю., Лємєха Т.М. та ін.

В свою чергу, необхідно наголосити на тому, що біометрія – це технологія ідентифікації особи, що використовує фізіологічні та поведінкові параметри суб'єкта. Особливість ідентифікації за біометричними параметрами базується на їх винятковості.

Ймовірність того, що знайдуться дві людини з однаковими ознаками, мізерна (наприклад, ймовірність того, що в двох різних людей на однакових пальцях однієї руки збігатимуться відбитки пальців, рівна 1/24 млн., тобто практично є нульовою).

Для ідентифікації особи найкраще підходить технологія розпізнавання за рисами обличчя. На нашу думку, вона не є нав'язливою (розпізнавання людини проходить на відстані, без затримки і відволікання уваги), як правило, пасивна (не потребує жодних дій зі сторони людини), не обмежують користувача у вільному переміщенні та відносно недорогога.

Проблеми ідентифікації особи за обличчям значно спрощуються, якщо перевести біометричну систему спостереження в дальній діапазон інфрачервоних променів світла. Цей метод дозволяє виконувати (сканувати) термографію ідентифікованого обличчя, виявляючи при цьому особливу мережу розташування кровоносних судин на обличчі. [4] При цьому використовуються технічні засоби, зокрема компаній, які є лідерами в розробці технологій розпізнавання обличчя: ZN Vision Technologies (Системи ZN-Face, ZN-Phantomas и ZN SmartEye), SAFLINK (біометричні add-on-модулі для Windows), magis Technologies (CABS - інтегрована система обліку правопорушення и злочинців). Проблеми достатнього освітлення для цього класу біометричних пристроїв не існує, оскільки вони сприймають і фіксують тільки температурні зміни обличчя і можуть працювати в повній темряві.[5] Ми вважаємо, що значною перевагою методу є те, що на результати ідентифікації не впливають такі фактори, як перегрів обличчя чи його переохолодження, природне старіння шкіри, пластичні операції тощо, оскільки вони не змінюють внутрішнього розташування кровоносних судин людини.

Існує також спосіб ідентифікації особи за геометрією кисти руки, який за своєю технологічною структурою і рівнем надійності схожий із способом ідентифікації особи за відбитком пальця, але використовується поки що досить рідко. Найдосконалішим є пристрій «Handkey», який сканує не тільки внутрішній, але й зовнішній бік долоні, використовуючи для цього вмонтовану відеокамеру.[1] Аналогічні системи, в яких можуть скануватися й інші параметри руки, розробляються в даний час такими компаніями, як BioMetPartners, Palmetrics і VTG. Дослідивши ці засоби, ми вказуємо на недоліки зазначеного

методу, зокрема, неприпустиме засвічення сканера сонячними променями і променями галогенних ламп. Крім цього, пристрої досить громіздкі, оскільки потребують винесення джерел підсвічування на відстань до 10–15 см. та відносно дорогі – коштують від 600\$ до 3000\$.

Найнадійніший метод біометричної ідентифікації – це метод, що базується на скануванні сітківки ока. Він поєднує в собі кращі риси ідентифікації за райдужною оболонкою і за рисунком вен руки. Сканер зчитує малюнок капілярів на поверхні сітківки ока. Під час ідентифікації за сітківкою ока вимірюється кутівий розподіл кровоносних судин на поверхні сітківки щодо сліпої плями ока та інші ознаки.

Капілярний малюнок сітківки очей відрізняється навіть у близнюків і може бути з великим успіхом використаний для ідентифікації особистості. Основні патенти цієї ідентифікаційної системи знаходяться в руках однієї фірми – IriScan. Цей клас систем сканує зображення ока на відстані 20–30 см. від відеокамери, виконує автоматичне виділення зіниці й райдужної оболонки.[3,104] Проте варто зазначити проблемні питання методу, наприклад: похибка негативної ідентифікації може з'явитися при невеликих травмах ока, чи навіть у результаті безсоння або великих навантажень на очі; складна система користування і досить довгий час оброблення; висока вартість системи (від 500\$ до 6500\$); відсутність широкого ринку пропозиції і, як наслідок, недостатня інтенсивність розвитку методу у нашій країні.

Дослідивши зібрані статистичні дані, щодо використання технічних засобів ідентифікації, зокрема камер зі smart-функціями та роботизованих IP камер типу Speed Dome, зазначимо, що кількість розкритих правопорушень, зі встановленням особи правопорушника, збільшилась на 35%. Це свідчить про позитивний результат впровадження інформаційних систем та засобів ідентифікації при розслідуванні кримінальних правопорушень.

Висновок. Ідентифікація людини розглядається в криміналістичній літературі як мета діяльності суб'єктів її застосування, які стикаються з необхідністю встановлення особи при розкритті та розслідуванні злочинів. Встановлення особи – постійне і найбільш важке криміналістичне завдання, що виникає у процесі розслідування кримінальних правопорушень. Це

складна діяльність, у ході якої з використанням криміналістичних методів і засобів відбувається виявлення, фіксація і дослідження інформативних властивостей та ознак людини, важливих для кримінального провадження.

Біометричні системи в залежності від ознаки особи поділяються на ідентифікацію за відбитком пальця, за геометрією кисті руки, за рисами обличчя, за райдужною оболонкою ока, за голосом, за допомогою підпису, тощо. Головною перевагою біометричних технологій є найвища надійність. Проте, при комплексному дослідженні кожного методу, ми виділяємо ряд суттєвих недоліків.

Отже, використання технічних засобів ідентифікації правопорушника є важливим для науки криміналістики і потребує вдосконалення, оскільки від якісної роботи систем залежить успіх при встановленні особи злочинця.

Список використаних джерел

1. Биометрическая идентификация по рисунку вен ладони (mini How To) URL: <https://habrahabr.ru/post/149424/>.

2. Гросс Г. Руководство для судебных следователей, чинов общей и жандармской полиции / Г. Гросс. Смоленск, 1895. Вып. 1. С. 42–43.

3. Коваль Л.Г., Злепко С.М., Новіцький Г.М., Кречотень Є.Г., Методи і технології біометричної ідентифікації за результатами літературних джерел.

Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: технічні науки. 2019. Том 30 (69) Ч. 1. № 2. С. 104–112

4 . Dunstone Ted. Biometric system and data analysis. Springer Science+Business Media, 2009. 720 p.

5. Kumchenko Y. O. Usage of Training Methods to Parameterization of Multilayer Neural Computing Structures for Technological Processes. Радіоелектронні і комп'ютерні системи. 2014. № 5. С. 100–104.

Миронова Алевтина Сергіївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту №1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Рябуха Олександр Сергійович,
викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ ПРИ СПЕЦІАЛЬНІЙ ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЖІНОК-ПРАВООХОРОНЦІВ

Формування гендерної культури у суспільстві, дотримання основ гендерної рівності, запобігання гендерній дискримінації в різних її формах – це складні завдання, які щільно пов'язані із перебігом процесів демократизації, дотриманням прав і свобод людини у правовій державі. Запорукою ефективної діяльності правоохоронних органів будь-якої правової держави світу є висококваліфіковані кадри з відповідними професійними та особистісними якостями.

Аналіз специфіки службової діяльності правоохоронних органів дає підстави констатувати, що сучасний працівник, незалежно від статі, повинен володіти не лише знаннями законодавчого блоку, а й розвиненими фізичними якостями та сформованими вміннями і навичками застосування заходів примусу. Внаслідок чого саме спеціальна фізична підготовка правоохоронців-жінок являє собою функціональну основу успішної професійної діяльності.

Проблема розвитку фізичної працездатності осіб чоловічої та жіночої статі на службі в правоохоронних органах, відображається у працях таких авторів: Ю.А. Бородін, В.Б. Добровольский, А.В. Магльований, С.Максименка, В. Москаленко, Л. Карамушки, О.І. Тьорло, О. Шалєпа, О. Ярмошук. Однак, зважаючи на соціально-економічні зміни в державі, дана проблема набуває нового сенсу.

Спеціальна фізична підготовка осіб жіночої статі – це педагогічно спрямований процес забезпечення спеціалізованої фізичної підготовленості до професійної діяльності зі специфічними професійними характеристиками, який враховує

особливості функціонування жіночого організму. Специфічні особливості жіночого організму визначаються самою його природою, що полягають у різниці в будові тіла, особливостях функціонування окремих органів і систем органів, пристосування до м'язових навантажень, своєрідністю роботи над розвитком рухових якостей. Загальна працездатність жінок при важкій фізичній праці на 20-30% менша ніж у чоловіків. У чоловіків за рахунок тренувань, працездатність може підвищуватись на 50%, тоді, як у жінок - на 25%. [1, с. 5]

Служба жінки в поліції має позитивний потенціал і є результативною: вона сприяє підвищенню якості добору персоналу, покращує соціально-психологічний клімат у колективі, підвищує довіру до поліції в очах громадськості. Зокрема, жінки демонструють більш високий рівень виконавчої дисципліни й нижчий рівень агресивності, вони є більш комунікабельними під час урегулювання сімейних конфліктів, також робота жінок-поліцейських є незамінною в роботі з жертвами насильницьких дій і підлітками-правопорушниками.[4,с. 101] Тому гендерний аспект не повинен бути вирішальним чинником під час визначення ролей чоловіків і жінок у структурах правоохоронних органів України.

У поліції багатьох країн вже тривалий час впроваджується така гендерна політика, що нормативи з фізичної підготовки для чоловіків та жінок є практично однаковими. Так, в США з 1972 року було встановлено єдині стандарти фізичної підготовленості як для жінок так і для чоловіків, але практика довела, що встановлені стандарти не відповідають особливостям жіночої анатомії та фізіології.

Наслідком такого гендерного підходу стає те, що у жінок-правоохоронців на службі виникають проблеми використання прийомів самозахисту у реальній протидії злочинцям, що є ризиковим для їх життя. Менший зріст та вага, схильність правопорушників зневажати жінок-поліцейських, існування певних складнощів при застосуванні фізичної сили, роблять жінок-поліцейських потенційно уразливими, якщо вони опиняються у конфліктній ситуації під час несення служби.[2, с. 133] Така ситуація характерна і для України.

Для з'ясування дієвості гендерного підходу до занять спеціальною фізичною підготовкою, нами було проведено моніторингове дослідження, участь в якому взяли здобувачі

вищої освіти Національної академії внутрішніх справ. Зокрема, 117 респондентів жіночої статі. У ході цього дослідження було виявлено, що при занятті спеціальною фізичною підготовкою у 52% жінок виникають складності, 34% - відчують дискомфорт, 14% - тяжко переносять навантаження. Під час проведення практичних занять, 64% жінок почуваються невпевнено, 27% - вважають свій рівень підготовки недостатнім, і лише 8% зізнаються у відсутності мотивації та зацікавленості, яка притаманна особам чоловічої статі. Цікаво, що 78% опитаних зазначають, що емоційний стан та настрої часто заважають прагненню займатися спортом.

Проаналізувавши отримані данні, бачимо, що на рівень фізичної підготовки жінок впливають як анатомічні, так і психологічні особливості статі. Враховуючи практику зарубіжних держав, пропонуємо розробку спеціального навчального курсу для жінок – правоохоронців. Цим курсом передбачається тренування, при яких особлива увага приділяється психологічній підготовці, а саме вихованню морально-вольових якостей, формуванню емоційно-вольової стійкості – здатності протистояти небезпеці, витримувати негативний емоційний вплив на психіку у службовій обстановці.

Вважаємо, що у даному випадку гендерний підхід розглядається не з точки зору гендерної політики надання рівних прав чоловіків і жінок, а з точки зору вивчення їх психосоціальних особливостей для створення адекватних організаційно-методичних умов у процесі фізичного виховання для формування стійкого інтересу до фізичного самовдосконалення, застосовуючи при цьому дійові стимули поведінки. [3, с. 170]

Отже, спеціальна фізична підготовка посідає чільне місце у системі підготовки працівників правоохоронних органів, є активним чинником формування готовності працівників МВС до вирішення завдань професійної діяльності. Морфологічні та функціональні показники жінок відрізняються від чоловіків і реакції їх організму на фізичне навантаження також відмінні. Тому, гендерний підхід, що полягає у єдиних стандартах фізичної підготовленості для осіб жіночої та чоловічої статі, є недовим з точки зору ефективності.

Пропонуємо приділити увагу слабким сторонам жіночої статі й будувати тренувальний процес спеціальної фізичної підготовки та розвитку рухових якостей згідно з особливостями їх організму.

Список використаних джерел

1. Іванов І.В. Вплив оздоровчого тренування на розвиток функціонального стану жінок першого зрілого віку. *Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології*. 2017. № 1. С. 3-9.
2. Політова А. С. Права жінок-поліцейських та політика гендерної рівності: досвід інших країн у вітчизняному контексті. *Національна поліція Донеччини*. Маріуполь, 2016. С. 132-134.
3. Полішко Н.Л. Реалізація основних засад державної політики у сфері забезпечення гендерної рівності під час прийняття жінок на службу до Національної поліції України: проблеми і шляхи вирішення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 5. С. 170-172.
4. Пристінський О.В., Грищук В.Л., Жаров А.І. Професійна підготовка правоохоронних органів у контексті континентально – європейської поліцейської організації. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2016. № 72. С. 99-102.

Миронова Алевтина Сергіївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту №1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Білик Вадим Миколайович,
доцент кафедри поліцейського
права, кандидат юридичних наук,
доцент

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ АВТОМАТИЧНОЇ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Безпека дорожнього руху досягається за рахунок оперативного, повного і достовірного доведення інформації до

спеціальних служб при виникненні кримінальних або надзвичайних ситуацій на транспорті. На сьогодні, основним пріоритетним напрямком удосконалення роботи поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є впровадження інтелектуальних систем управління дорожнім рухом та врахування досвіду зарубіжних країн щодо використання автоматичної фіксації правопорушень.

У науковій літературі дослідженню даної теми присвячено роботи таких вчених як: О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурки, В. М. Бесчастного, Ю. П. Битяка, Л. Р. Білої, А. С. Васильєва, М. Г. Вербенського, І. П. Голосніченка, Т. О. Гуржія, С. М. Гусарова та інших.

Інтелектуальні транспортні системи (ІТС) представляють собою інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій стосовно ключових складових транспортних процесів: людина - транспортні засоби - транспортна інфраструктура. Створення єдиної архітектури ІТС дозволяє сприяти зниженню аварійності на дорогах. До прикладу, лише одна камера в Києві, яку налаштували на два види порушень, за місяць зафіксувала 70 тисяч порушень на дорогах [4].

До функцій ІТС відносяться: прогнозування небезпечних ситуацій, виявлення заторів і дорожньо-транспортних подій, розробка планів дій в небезпечних ситуаціях, інформування учасників руху про виникнення непередбачуваних ситуацій. Перевагою ІТС при роботі в цих умовах являється можливість інтеграції усіх джерел інформації.

Враховуючи міжнародний досвід, можливим стало у разі виникнення аварійної ситуації на дорозі, зафіксувати автоматизованою системою інформацію в реальному масштабі часу, та від спеціальних пристроїв, змонтованих на ТЗ, надіслати до Єдиного чергового диспетчерського центру. За рахунок автоматизованого управління світлофорними об'єктами досягається можливість створення «зеленої» вулиці для проїзду спецтранспорту; забезпечується безперешкодний рух спецтранспорту до місця ДТП або кримінальної ситуації; відбувається інформування водіїв про поточний стан і короткостроковий прогноз стану дорожнього полотна.

В даний час вся мережа автомобільних магістралей, що примикають до великих міст (Чикаго, Детройт, Лос-Анджелес, Нью-Йорк та ін.) оснащена інтелектуальними транспортними

системами. В усьому світі вже готові або створюються понад 1000 проєктів "розумних міст", в яких Європа, Північна Америка, Японія та Південна Корея є провідними регіонами у розвитку автоматизованої фіксації правопорушень. За кількістю проєктів інтелектуальних транспортних систем Китай займає перше місце зі своїми 500 «автоматизованими» містами [1, с. 159].

У штаті Техас силами Техаського департаменту транспорту успішно впроваджена система ІТС, що базується на поєднанні центрального погодинного і центрального адаптивного управління з використанням бібліотеки заздалегідь розрахованих ПК.

Національне законодавство Республіки Болгарія передбачає використання співробітниками дорожньої поліції для фіксації порушень правил дорожнього руху як стаціонарних камер, що постійно розміщені на об'єктах дорожньої інфраструктури й працюють за відсутності поліцейського, так і мобільних, які розташовані на дорозі або прикріплені до службового автомобіля чи мотоцикла і працюють не лише під час зупинки, а й під час руху [5]

Японія є передовою країною в області розробок і використання вищих форм автоматизованих систем управління рухом (перейшла на рівень інтелектуальних транспортних систем управління). Крім Японії та інших країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону цілеспрямовано вкладають кошти в розвиток систем управління. У деяких містах Австралії для зонального керування транспортними контролерами використовується керуюча система SCATS, часто комбінованих і з іншими підсистемами. Велика увага цим питанням приділяється і в Південній Кореї.

У Республіці Білорусь спеціальні технічні засоби, що працюють в автоматичному режимі та мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, використовуються для виявлення перевищення водіями транспортних засобів установленої швидкості руху [3].

Заслуговує уваги досвід патрулювання і реагування на правопорушення на дорогах, який застосовує поліція США. У кожного патрульного автомобіль обладнаний за останнім словом техніки: дві відеокамери, два відеомагнітофона. Всі авто обладнані комп'ютерами. Отримавши сигнал про правопорушення, поліцейський за мить уже бачить, де саме

скоєно порушення, бо має електронну карту міста. Таке оснащення дозволяє реагувати блискавично — впродовж декількох хвилин на місце скоєння злочину прибуває одразу кілька патрульних машин. Таку практику першим запровадив Департамент Нью-Йорка, назвавши її «теорією розбитої шибки». Тобто найдрібніше порушення громадського порядку — цілком достатній привід для виклику патруля.

Спираючись на світовий досвід можна стверджувати, що розвиток ІТС в сучасних умовах є одним з найбільш ефективних шляхів вирішення складних транспортних проблем, як в містах, так і на замських дорогах. Тому питання розробки обґрунтованих технічних вимог до ІТС є найважливішим, і особливо для України, де є значна нерівномірність у розвитку транспортної інфраструктури по регіонах. Істотними є і історико-архітектурні особливості, особливо в міській забудові: відомо, що топологія українських міст дуже відрізняється від топології європейських та американських. [2, с. 30].

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що в Україні на сучасному етапі є проблеми у забезпеченні безпеки дорожнього руху, які можна вирішити за допомогою розумних технологій. Підвищення безпеки транспорту та на транспорті за рахунок впровадження регіональних ІТС дозволить підвищити безпеку дорожнього руху, а також безпеку всіх видів перевезень.

Міжнародний досвід автоматичної фіксації правопорушень та залучення інтелектуальних транспортних систем у сфері безпеки дорожнього руху має високий потенціал, успішна реалізація якого потребує ще багатьох кроків, серед яких: сприяти імплементації провідних практик, досвіду та рішень передових міст; брати участь у створенні сучасних форм приватно-державного партнерства; сприяти залученню інвестицій, сприяти покращенню інвестиційної та інноваційної привабливості міст.

Список використаних джерел

1. Василенко А.І. Дослідження досвіду Китайської Народної Республіки у сфері управління «розумними містами». Інвестиції: практика та досвід, 2019. Вип.23. с.157-162.
2. Біліченко Н.О., Цимбал С.В., Крупський Я.Ю. Світовий досвід розвитку транспортних систем. Автошляховик України, 2014. Вип.4 с.28-34.

3. Указ Президента Республики Беларусь от 03.09.2010 N 454 «О мерах, направленных на обеспечение безопасности дорожного движения с использованием специальных технических средств». URL: <http://www.newsby.org/documents/ukazp/2012/ukaseby1/ukaz2012-belarus-0661.htm>. (дата звернення 27.08.2020 р.)

4. Катерна О.К. Інтелектуальні транспортні системи як інструмент економічного зростання країни. [Електронний ресурс]. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/6719-16626-1-PB.pdf> (дата звернення: 27.09.2020).

5. Smart Nation Singapore: Digital Government Services : [Електронний ресурс]. URL: <https://www.smartnation.sg/what-is-smart-nation/initiatives/Digital-GovernmentServices>

Миронюк Тетяна Олександрівна,
слухач магістратури навчально-наукового інституту № 3 факультету №1 Національної академії внутрішніх справ

Консультант з мови:

Скриник Ліна Миколаївна,
старший викладач кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ

ORGANIZED CRIME: THE POLITICAL DIMENSION

Political crime has been the subject of research by many scholars to date. Scientific interest in this issue seems quite justified, because the spread of criminal practices in the field of political relations makes it possible to notice trends not only to quantitative growth, but also to qualitative metamorphoses. At present, geopolitical factors have an impact on crime on a national scale, the phenomenon of crime globalization is noted, due to which issues of anti-criminal activity cease to be a sphere of segmental jurisdictions and competencies, and complex problems of national, regional and global security become important. In view of the above, we can state that there is a need to conceptualize scientific knowledge to combat political crime in view of its latest manifestations and patterns of reproduction.

When we pose the question therefore, "where does the dirty money come from?" it is first necessary to understand how organized crime,

in all its many forms, uses the illicit narcotics industry, to finance its affairs; and secondly, how the 'proceeds of criminal conduct' which means any offence triable on indictment, assists and maintains support for the criminal drugs industry, by providing other sources of money which can be used most effectively to disguise the identification of the profits earned from drugs. However, it is not only the money generated solely by other organized criminal activity which the draughtsmen of the legislation have sought to include within the Act as falling within the definitions of 'laundered money', the legislation will apply to the proceeds of non-organized, opportunistic criminality in exactly the same way. The Act creates other related offences of 'assisting another to retain or use another's proceeds of criminal conduct'; 'acquiring, possessing or using' such property; or 'concealing or transferring the proceeds', and these offences must also be given due consideration by financial institutions when they are creating their money-laundering compliance structures. The highest degree of likelihood is that a large percentage of the proceeds to which the Act relates will continue to be generated by organized criminal conduct, so perhaps the main question to be answered therefore is "what do we mean by organized crime"?

The priority of the need for a definition of organized criminal activity a paramount as the first problem encountered by law enforcement is the low level of perception of the egregiousness of organized criminal enterprise which is shared by the public, the financial sector and perhaps more importantly, by the legislators. All these groups wholly underestimate the effect of organized crime and therefore discount its influence, which therefore tends to determine the level of official response to the phenomenon. If, as was for so long the case in the United Kingdom, those in positions of the greatest legislative influence tend to dismiss the existence or the importance of the threat, then the official response to anecdotal evidence of organized criminal activity will be to underplay its importance in the criminogenic context and to dismiss or ridicule as 'scaremongers' or 'conspiracy-theorists' the experience of those who seek to assert its dangers. And yet it is precisely from within this specific lack of perception of the problem that the most insidious danger posed by organized crime lies. Organized crime corrodes the social fabric of those societies within which it is allowed to take a firm hold, because it corrupts the social infrastructures; the politicians; the police; the judiciary; and the financial institutions, for its own exclusive benefit,

to such an extent that its 'pervasive influence on the politico-economic structure renders it a potential form of government. It succeeds precisely because of its essential ordinariness and because the deliberately low-profile and 'bourgeois' nature of so many of its activities tend to reflect the same capitalist aspirations and thus mirror the legitimate activities of ordinary commercial enterprises. The sociologist, as Weber describes how this 'ordinary' quality is typical of those who have exerted the greatest influence on the development of the capitalist state.

As a rule, it has been neither dare-devil and unscrupulous speculators, economic adventurers such as we meet at all periods of economic history, nor simply great financiers who have carried through this change, outwardly so inconspicuous, but nevertheless so decisive for the penetration of economic life with the new spirit. On the contrary, they were men who had grown up in a hard school of life, calculating and daring at the same time, above all temperate and reliable, shrewd and completely devoted to their business, with strictly bourgeois opinions and principles. Within its own social milieu, one of the most obvious manifestations of organized crime is its absolute power, and the effect upon those whom it is able to influence, whether socially, commercially or politically is to corrupt them absolutely. One of the identifying phenomena of organized crime is the ease with which it is able to infiltrate and corrupt the political and judicial systems of the host nation, while at the same time, their activities 'can transcend national boundaries', reaching to the highest positions in public life. The revelations of the alleged mafia associations which have surrounded former Prime Minister Giulio Andreotti and the Christian Democratic Party in Italy provide ample evidence. Once achieved, such infiltration guarantees protection for the criminal enterprise and the financial interests of those who benefit by its operation, by encouraging the deliberate perception in the minds of those best placed to influence legislative change that expressions of public concern at the existence of organized crime are unnecessarily alarmist, politically misguided, or socially uninformed. Once the resistance to recognition of the threat has been finally overcome by those in authority however, then the second problem for the agencies of control becomes apparent, because such recognition is usually only granted when the problem has become so acute that it can no longer be safely politically ignored and the primary need has become to introduce legislation of any sort, regardless of the typology of the

organized criminality in question. The tendency in those circumstances is to adopt legal models from other jurisdictions, which while giving all the impression of determined political action, may not always be suitable for the home purpose for which they are intended. Rider again: It may well be that the devices, legal and otherwise, that have been developed in, for example, North America for combating organized crime on the traditional model of the Cosa Nostra are inappropriate. Legislation has recently been enacted in Hong Kong to combat Triad activity which is largely based on the Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statute (RICO) in the USA, this the sources of dirty money statute was passed by the US Congress twenty years ago to deal with the special problem of mafia crime. The criminal structures involved were and are in the main still particular to the USA. Whether the RICO model is a satisfactory device for dealing with Triad gangs in Hong Kong, which are organized and operate in a very different way to the Italian gangs in the USA remains to be seen. Even more doubtful is the intention of the British government to enact legislation copying the RICO statute to combat the Irish Republican Army (IRA) in Northern Ireland.

So, political crime has been the subject of research by many scholars to date. Scientific interest in this issue seems quite justified, because the spread of criminal practices in the field of political relations makes it possible to notice trends not only to quantitative growth, but also to qualitative metamorphoses. At present, geopolitical factors have an impact on crime on a national scale, the phenomenon of crime globalization is noted, due to which issues of anti-criminal activity cease to be a sphere of segmental jurisdictions and competencies, and complex problems of national, regional and global security become important. In view of the above, we can state that there is a need to conceptualize scientific knowledge to combat political crime in view of its latest manifestations and patterns of reproduction.

Список використаних джерел

1. Transnational organized crime: a growing threat to national and international security [Electronic resource]: National Security Council. – Mode of access: <https://obamawhitehouse.archives.gov/administration/eop/nsc/transnational-crime/threat>. – Title from the screen.

2. The Concept of Organized Crime in Historical Perspective [Electronic resource]: Organized crime research. – Mode of access: <http://www.organized-crime.de/lauhtm01.htm>. – Title from the screen.

Миرونюк Руслана Вячеславівна
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Семенов Віктор Васильович,
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини, кандидат
юридичних наук, доцент

ЕКСПЕРТНІ ПОМИЛКИ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

Проблема уникнення експертних помилок під час розслідування правопорушень є досить актуальною, тому що під час здійснення правосуддя велику допомогу слідству та суду надає судова експертиза, на висновках експерта ґрунтується рішення суду щодо певних питань, саме тому від його достовірності залежить результат розгляду провадження.

У кримінально-процесуальній діяльності спеціальні знання використовуються у двох основних формах: при залученні спеціалістів під час окремих слідчих (судових) дій та в межах проведення експертизи.

Судова практика показує, що висновки експертизи містять важливі фактичні дані, які необхідні для успішного розслідування різних видів кримінальних правопорушень, а також для розгляду цивільних, господарських справ та укріплення гарантій дотримання прав і законних інтересів громадян.

Експертні помилки – це судження експерта, які не відповідають об'єктивній дійсності або його дії, що не приводять до мети експертного дослідження, що є результатом добросовісної помилки.

Помилкою вважаються тільки такі неправильні дії або бездіяльність експерта, котрі реалізовані у висновку експертизи, і можна стверджувати, що йдеться про верифікацію експертних

висновків з метою визначення їх правильними або помилковими щодо їх використання в судочинстві як джерела доказів по кримінальних, цивільних, господарських чи адміністративних справах.

Експертний висновок, має бути безпомилковим, що вимагає своєчасного розпізнавання і попередження експертних помилок, викорінення причин, що походження помилок експерта може бути зумовлене двома факторами: об'єктивними умовами, тобто такими, що не залежать від експерта, і суб'єктивними, які кореняться у способі мислення і діях експерта. Крім того, такий поділ умов носить умовний характер, оскільки суб'єктивні помилки самі, мають об'єктивне підґрунтя.

Експертні помилки дослідники поділили на:

- процесуальні;
- гносеологічні (логічні і фактичні);
- операційні помилки.

Гносеологічні помилки пов'язані з вирішенням завдань експертом, поява яких залежить від багатьох причин: рівня професійної підготовки, його досвіду, особливо при дослідженні складних (що рідко зустрічаються в практиці) завдань, від наукової розробленості окремих положень судово-балістичних методик або взагалі їх наявності, нарешті, від інтелектуальних можливостей.

Гносеологічні помилки є наслідком недостатнього досвіду експерта у зв'язку з чим він робить висновки, які не відповідають дійсності.

Логічні помилки – це порушення будь-якого закону, правил і схем логіки.

Так, можна виділити помилки в розподілі понять, у визначенні понять, помилки в індуктивному виведенні.

До фактичних відносяться помилки, коли відбувається перекручення уявлення про відношення між предметами об'єктивного світу.

Як приклад, можна навести, таке: лікарем-хірургом проведено хірургічне втручання особі, яка за релігійними переконаннями відмовилась від операції, однак існує реальна загроза її життю і хірургом було прийнято рішення провести відповідне хірургічне втручання, оскільки усунення небезпеки для життя даної людини іншими методами було неможливо. Однак, пацієнт після лікування звернувся до суду з метою оскарження дій хірурга в

результаті чого було призначено судово-медичну експертизу. Експерт розглянувши матеріали кримінального провадження та надану медичну документацію оцінив дії лікаря-хірурга як неправомірні і такі, які порушили право пацієнта на вибір методів лікування. Однак, в цьому випадку експертом допущено дві помилки, перша – в його компетенцію не входять питання правого характеру і правова оцінка дій хірурга це виключно компетенція суду, а другою помилкою є фактична гносеологічна помилка експерта, коли він надає неправильну оцінку інформативності виявлених ознак.

Операційні – пов'язані з порушенням установлених вимог до послідовності дій експерта і до упорядкування висновку. Найбільш часто такі помилки зустрічаються в практичній діяльності починаючих фахівців. Сутність даного роду помилок експерта на практиці характеризується такими факторами:

- в неправильному формулюваннях в тексті висновків;
- орфографічних помилках;
- некоректного часу надходження матеріалів;
- плутаниною в нумерації документів, невірно зазначеного судді,

- у відсутності результатів дослідження з одного із питань.

Помилки процесуального характеру – полягають у порушенні експертом процесуальних норм режиму і процедури експертного дослідження.

Наприклад, експерт дає висновок з питань, які не входять у його компетенцію або втручається у сферу правого характеру, необґрунтовані, недостатньо мотивовані висновки або обґрунтування висновків досягнуто не результатами дослідження, а матеріалами кримінального провадження.

Визначаючи причини виникнення експертних помилок, доцільно визначити об'єктивні та суб'єктивні причини.

До причин об'єктивних помилок можна віднести:

- застарілість та невідповідність матеріалів наданих на дослідження;

- несправність технічних засобів, чи їх відсутність;

- напружений робочий графік експерта;

- обмежений час для ознайомленні з матеріалами провадження.

Суб'єктивні причини помилок:

- професійні недоліки експерта (невірний опис фабули, реквізитів провадження, недбалість, неухважність);
- невміння користуватися технічними засобами дослідження;
- необґрунтованість висновків або їх невідповідність дослідницькій частині.

Причиною недопустимого висновку експерта може бути також і помилка слідчого, який надав експерту помилкові або неправильні дані для порівняльного аналізу. В таких випадках висновок експерта визначається як недопустимий та такий, що не має юридичної сили, незважаючи на те, що під час проведення дослідження експертом не допущено жодної помилки.

Отже, вищезазначене дозволяє зробити висновок, що висновок експерта впливає на ухвалення судом рішення, саме тому від його достовірності, об'єктивності та повноти дослідження залежить результат розгляду провадження.

Мішко Марина Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Білик Вадим Миколайович,

доцент кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ, ЯК ЗАХІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Правильне та ефективне використання поліцією можливостей адміністративної юрисдикції сприяє відчутному впливу на стан правопорядку. Україна є правовою, соціальною державою, в якій реалізація та захист прав і свобод громадян є можливим лише за умови забезпечення законності і правопорядку, неухильного дотримання основних прав людини, ефективної протидії правопорушенням та злочинам. Однак не можливо забезпечувати права та законні інтереси всіх, не звертаючись до певних

обмежень, до осіб, які своєю поведінкою порушують встановлені норми. У більшості випадків такі обмеження носять примусовий характер. Одним із суворих та одним з самих ефективних заходів адміністративного примусу є адміністративне затримання. Цей захід застосовується всупереч волі і бажанню фізичних осіб. Адміністративне затримання є загальним заходом адміністративного припинення, який полягає у тимчасовому обмеженні свободи пересування і місцезнаходження і застосовується в разі, коли інші заходи адміністративного припинення неефективні. Крім того є цілий ряд проблем застосування адміністративного затримання: зловживання владою та перевищення повноважень посадовими особами, порушення строків адміністративного затримання, безпідставне застосування адміністративного затримання, неповідомлення родичів про адміністративне затримання тощо. Неоднозначність порядку застосування адміністративного затримання, а саме: приводів та підстав застосування, строків та порядку їх відрахування, призводить до порушення порядку застосування адміністративного затримання, наслідком чого є порушення прав і свобод громадян.

Слід зазначити, що застосування адміністративного затримання визначено в Кодексі України про адміністративні правопорушення [1], ЗУ «Про Національну поліцію» [3], Митному кодексі України, ЗУ «Про державну прикордонну службу України», та інших нормативних актах. Основним актом, в якому встановлено підстави та порядок застосування адміністративного затримання, є Кодекс України про адміністративні правопорушення [1]. У ньому встановлено підстави, порядок, мета, строки адміністративного затримання та перелік посадових осіб, які уповноважені здійснювати затримання.

Адміністративне затримання – це захід адміністративного примусу, який полягає в тимчасовому позбавленні волі особи правопорушника в установленому законом порядку з метою припинення адміністративного правопорушення та забезпечення адміністративного провадження.

Відповідно до ст. 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) адміністративне затримання застосовується у випадках, прямо передбачених законами України:

1. З метою припинення адміністративних правопорушень;
2. Коли вичерпано інші заходи впливу;
3. Для встановлення особи;
4. Складання протоколу про адміністративне правопорушення при неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим;
5. Забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення [1].

Безумовною підставою для адміністративного затримання є неможливість встановлення особи на місці скоєння адміністративного правопорушення, а також необхідність з'ясування обставин справи.

Законними підставами для адміністративного затримання особи є вчинення адміністративного правопорушення, також у випадку, коли треба обов'язково скласти протокол про адміністративне правопорушення і його не можна скласти на місці вчинення правопорушення, неможливо розглядати справу на місці. При вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженого на те посадовою особою або представником громадянської організації чи органу громадянської самодіяльності [1, с. 254].

Складання протоколу про адміністративне затримання особи, яка вчинила правопорушення, здійснюється відповідно до ст. 261 КУпАП, в якому зазначається:

1. дата і місце його складання;
2. посада, прізвище, ім'я по батькові особи, яка склала протокол;
3. відомості про особу затриманого;
4. час і мотиви затримання.

Протокол підписується посадовою особою, яка його складала, і затриманим. Якщо затриманий відмовляється від підписання протоколу, у ньому робиться запис про це. Відповідно до чинного законодавства про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання-також власник відповідного підприємства установи, організації або уповноважений ним орган. Ця норма впливає із ч.5 ст.29 Конституції України – про затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого [5, с. 29].

Але на практиці норма негайного повідомлення родичів часто не виконується. Для виправдання такого невиконання працівники поліції частіше всього посилаються на те, що особа, яка знаходиться в підрозділі поліції до складання протоколу про затримання, не вважається затриманою і на неї не поширюються гарантії, передбачені для затриманих [6, с. 140]. Згідно з ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію» відлік часу утримання затриманої фізичної особи в спеціально відведених для цього приміщеннях рахується з моменту її фактичного затримання. Тимчасове обмеження пересування особи негайно припиняється, якщо необхідності здійснювати такий захід немає.

Іншим важливим критерієм адміністративного затримання є термін затримання. Законодавство під загальним строком затримання правопорушників називає строк, визначений у ч 1 ст. 263 КУпАП, який може тривати не більше як 3 години. У виняткових випадках, у зв'язку з особливою потребою законами України можуть бути встановлені інші строки адміністративного затримання. Згідно зі ст. 29 Конституції України утримання під вартою як тимчасовий захід може застосовуватися на строк не більше 72 годин. Надалі законність такого заходу повинна бути перевірена судом.

Права особи під час адміністративного затримання

Під час складання протоколу про адміністративне затримання посадова особа, що здійснює адміністративне затримання, роз'яснює особі, яка вчинила адміністративне правопорушення, її права, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України та ст. 268 КУпАП. Зокрема, затриманому роз'яснюються його права такі, як: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання, при розгляді справи користуватися юридичною допомогою, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі (ст. 268 КУпАП). Слід зауважити, що відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» особи, до яких застосовано адміністративне затримання, мають право на правові послуги, що полягають у: здійсненні представництва їх інтересів в судах, інших державних органах (зокрема, органах внутрішніх справ), органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складенні документів процесуального характеру.

Затриманий має право на захисника

Про кожний випадок адміністративного затримання органи або уповноважені особи інформують центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, за виключенням випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника. А право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги повинно бути роз'яснено затриманій особі, про що остання повинна поставити свій підпис в протоколі.

Так, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» особи, до яких застосовано адміністративне затримання, мають право на правові послуги, що полягають у: здійсненні представництва їх інтересів в судах, інших державних органах (зокрема, органах внутрішніх справ (поліції)), органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складенні документів процесуального характеру.

Враховуючи вище викладене можна зробити висновок, що адміністративне затримання як загальний захід адміністративного припинення – це примусове, тимчасове обмеження свободи особи, що здійснюється у випадку вчинення нею адміністративного проступку, а також в інших, чітко визначеному законодавством порядку, полягає в припиненні, доставленні та утриманні особи в спеціально обладнаних для цього приміщеннях з метою встановлення особи порушника, здійснення її перевірки, припинення протиправного діяння, складання протоколу, усунення негативних наслідків, попередження вчинення нових правопорушень цією особою.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 груд. 1984 р. Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984. № 51. Ст. 1122.
2. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. № 30. Ст. 141.
3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. Голос України від 06.08.2015. № 141-142.
4. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011. № 3460-VI. Голос України від 08.07.2011. № 122.
5. Курочка М.І Адміністративне затримання, доставлення та привід в системі заходів адміністративного примусу. Приватний

вищий навчальний заклад «Львівський університет бізнесу і права». Львів, 2014. 20 с.

Назаревич Вікторія Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Цимбалюк Ірина Володимирівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту заочного та дистанційного
навчання Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Семенов Віктор Васильович,
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини, кандидат юридичних
наук, доцент

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

В останні десятиліття розвиток комп'ютерної техніки та інформаційних технологій зазнали стрімкого зростання. На сьогодні комп'ютер став одним з основних елементів людської діяльності, як виробничої, так і побутової. Комп'ютерні технології символізують новий виток розвитку цивілізації, епоху інформатизації та високоефективної організації в різних сферах життєдіяльності людини. На сьогоднішній день вже важко уявити сферу людської діяльності, в якій би не використовувалися комп'ютерна техніка та пов'язані з нею інформаційні технології. Комп'ютерно-інформаційні відносини – важлива частина як внутрішньодержавних, так і міжнародних відносин. Не дивно, що в останні роки ця сфера суспільних відносин визнана більшістю держав як правовою. Однак, незважаючи на вжиті заходи щодо охорони цих відносин, вони все частіше стають об'єктом злочинних посягань.

Кримінальні правопорушення у сфері комп'ютерних технологій, вельми різноманітні, але, як правило, в абсолютній більшості безпосереднім об'єктом цих деліктів виступають: права і законні інтереси фізичних осіб та юридичних осіб незалежно від форм власності, що є користувачами комп'ютерів, комп'ютерних програм та електронно-інформаційних мереж; права і законні інтереси інших осіб щодо яких за допомогою використання комп'ютерних технологій здійснюються злочинні діяння (розкрадання, фінансові шахрайства, поширення завідомо неправдивої та іншої небезпечної інформації); державна (національна) безпека, що може постраждати внаслідок незаконного втручання в державні комп'ютерно-інформаційні системи, оборонні комп'ютерні комплекси, комп'ютери і комп'ютерно-інформаційні мережі підприємства і наукових установ, а також розкрадання та розголошення інформації з обмеженим доступом (конфіденційної, таємної та/або службової).

З огляду на це, кримінальні правопорушення у сфері комп'ютерних технологій визначаються провідними світовими міждержавними організаціями, як глобальна міжнародна проблема. У зв'язку з цим, захист цих правовідносин є важливим внутрішньодержавним завданням.

У багатьох країнах світу, в останні півтора десятиліття, в кримінальне законодавство були введені нові норми, що встановлюють або посилюють кримінальну відповідальність за злочини у сфері комп'ютерних технологій.

Так на прикладі Китайської Народної Республіки (ділі – КНР/Китай), на сьогодні за статистичними даними доступ до мережі інтернет мають 99,9 відсотків населення, що ставить КНР на перше місце серед країн світу за кількістю користувачів «всесвітньої павутини». Це дало підстави до реформування законодавчим органом Китаю кримінального законодавства щодо охорони державних і суспільних відносин у сфері комп'ютерних технологій. Нині в Китаї передбачено 15 видів кримінальних правопорушень у сфері комп'ютерних технологій. Усі вони в більшості випадків стосуються як несанкціонованого доступу до комп'ютерних систем, так й вчинення кримінально-карного діяння за допомогою комп'ютера [1; 2].

До характерних відмінностей, які можливо віднести до кримінальних правопорушень у сфері комп'ютерних технологій є їх закритість, інтелектуальність, різноманітність, тривалість і

значна шкода для суспільства і держави. Таким чином, ключовими ознаками, на підставі яких діяння може бути віднесено до числа кримінальних правопорушень у сфері комп'ютерних технологій є по-перше, їх спрямованість на незаконний доступ до комп'ютерно-інформаційних мереж (незалежно від заподіяної шкоди) і, по-друге, вчинення іншого кримінально-карного, винного діяння за допомогою використання електронно-обчислюваних машин.

Особливості механізму вчинення кіберзлочинів зумовлюють необхідність залучення до їх розслідування і розкриття фахівців відповідної спеціалізації та кваліфікації, застосування і використання сучасних комп'ютерних технологій. Це пов'язано з необхідністю пошуку, фіксації, вилучення та збирання доказів в електронній формі. Також комп'ютерні технології широко використовуються під час здійснення оперативно-розшукових заходів.

Е необхідним подальший розвиток методик дослідження комп'ютерної техніки та програмних продуктів, а також телекомунікаційних систем і засобів, у межах яких шляхом дослідження електронних слідів можливе вирішення широкого кола діагностичних та ідентифікаційних завдань з розслідування конкретного кримінального правопорушення.

Даючи характеристику деліктам у сфері комп'ютерних технологій з криміналістичної точки зору, слід звертати увагу на діяльнісний аспект їх вчинення. Це, в першу чергу, обумовлено спрямованістю криміналістичного пізнання. Таким чином, злочини у сфері комп'ютерних технологій можуть і повинні вивчатися криміналістичною наукою як один із видів антисоціальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс Китайської Народної Республіки: URL: <http://ua.china-embassy.org/rus/>.
2. Дубов Д. Політика Китаю щодо регулювання внутрішнього інформаційного простору. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/dubov_polityka.pdf.

Негода-Збанацька Ірина Андріївна
здобувач вищої освіти ступеня
бакалавр, навчально-наукового
інституту №1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович
страший викладач кафедри цивільно-
правових дисциплін Національної
академії внутрішніх справ кандидат
юридичних наук

«НЕЗАДЕКЛАРОВАНА ПРАЦЯ», ЯК НЕГАТИВНИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Процеси глобалізації, інформатизації та розвитку технологічного забезпечення суспільства призводять до перетворень в соціально-економічній сфері, як наслідок, відбуваються переміни й на ринку праці: постійна зайнятість змінюється на тимчасову, робота безпосередньо у виробничих приміщеннях – роботою за гнучким графіком або дистанційно за місцем проживання, а це, в свою чергу, призводить до появи нових «нетипових» або неформальних видів зайнятості. у багатьох країнах Західної Європи були активізовані наукові дослідження, присвячені проблематиці регулювання нетипових трудових відносин, були прийняті нормативно-правові акти, що врахували специфіку цих відносин однак, в нашій країні відносини по застосуванню нетипових форм праці залишаються у недостатній увазі з боку законодавчих органів.

Питання «незадекларованої праці» на сьогодні є вкрай актуальним на світовому рівні. Європейська комісія наголошує на тому, що «...за відсутності належного контролю незадекларована праця створює загрозу негативного впливу на спроможність Європейського Союзу досягати своїх цілей в сфері зайнятості. у зв'язку з цим Міжнародна організація праці (далі – МОП) так само, як і Європейський Союз наголошує на необхідності заохочувати перехід від незадекларованої праці до належним чином оформлених, регламентованих законодавством трудових відносин, як необхідної умови для забезпечення гідної

праці, певних гарантій як для держави, так і для громадянина» [1, с. 6]. Масштабність цієї проблеми досить велика. Так, у період з 11.03.2020 сьогоднішній день кількість становить 3,3 млн осіб які були неформально зайняті. До них потрібно додати відомі дані про людей, що отримують зарплату «в конвертах», не оформлюють роботу за сумісництвом, мають інші договори (наприклад цивільні) замість трудових. Але офіційних даних про це немає. Так наприклад відомо лише що більше 20% працездатного населення України повністю або частково не декларують трудові відносини з роботодавцем, що призводить до падіння загальної економіки країни [2]

Термін «незадекларована праця» (undeclared work) у Комюніке Європейської комісії 1998 року був визначений так: види діяльності, які є законними за їхнім характером, але незадекларованими в органах державної влади, враховуючи при цьому різноманіття регуляторних систем держав-членів ЄС. Це визначення не охоплює протиправну діяльність, а також роботи, які не врегульовано державою або такі, про які не потрібно повідомляти державні органи (наприклад, у деяких країнах це діяльність, що здійснюється у домашньому господарстві для задоволення власних потреб)[3]

Я вважаю, що одним із основних напрямів державної політики України у сфері економіки має бути боротьба за значне скорочення і обмеження неформальної зайнятості, хорошим прикладом є проект МОП «Зміцнення системи інспекції праці і механізмів соціального діалогу» у таких областях як: Черкаська, Львівська, Одеська, Херсонська у яких з квітня 2017 року стартувала експериментальна інспекційна кампанія з виявлення незадекларованої праці. Метою кампанії є вплив державної служби з питань праці України на неформальний сектор економіки країни, а одним із основних завдань – з'ясування причин цього явища та напрацювання практичних механізмів його виявлення та подолання. На підставі отриманих результатів і висновків будуть встановлені рекомендації щодо розроблення і впровадження плану діяльності держпраці з подолання незадекларованої праці на всій території України [4]. На семінарі, присвяченому підготовці до вказаної кампанії, що відбувся в м. Київ 14.03.2017 року, було визначено, що «...основними формами прояву незадекларованої праці в Україні є: зайнятість у неформальному секторі (незарєєстровані підприємства, окремі

особи без реєстрації); неформальна зайнятість у формальному секторі – наймана праця без оформлення трудових відносин на підприємствах формального сектора; приховування частини відпрацьованого часу та заробітної плати (доплати «у конвертах»); частково незадекларована праця – підміна трудових договорів цивільно-правовими, послуги ФОП). іншими формами прояву незадекларованої праці є: підміна трудових договорів та фіктивна самозайнятість.

Слід зазначити, що «нетипові» відносини в сфері зайнятості є достатньо різноманітними («дистанційна» праця, робота в режимі гнучкого робочого часу, робота за викликом, позикова праця тощо). в таких відносинах дійсно змінюються ознаки (особистий, майновий, та організаційний), що притаманні «класичним» трудовим правовідносинам. узагальнюючи ознаки, що характеризують нетипову працю, фахівці визначають, що «...це, по-перше, трудова діяльність, що надає певний прибуток; по-друге – організаційноправові відносини, що відрізняються від загальноприйнятих трудових норм за однією або декількома умовами» [5].

Відсутність правого регулювання кожного з видів неформальної зайнятості та визначення критеріїв, що дозволяють її відокремити від суміжних правовідносин, пов'язаних з працею, створює негативні наслідки, які виявляються саме в «замовчуванні» існування таких трудових відносин та «недекларуванні» праці. особливо це стосується таких видів зайнятості, як «дистанційна» праця та робота за викликом, коли фактична присутність працівника на робочому місці в приміщенні роботодавця або взагалі не потрібна, або необхідна періодами, з чого випливає, що відслідкування в ході перевірок наявності такого працівника на підприємстві є практично неможливим. Негативність феномену проявляється, на мою думку, головним чином (по відношенню до конкретної особи) у тому, що працівник без офіційного оформлення на роботу позбавляє себе: - гарантованого державою розміру заробітної плати;

- виплати своєчасно та не нижче мінімальної заробітної плати, офіційної відпустки, відпустки по догляду за дитиною тощо;
- виплат у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;
- допомоги у разі настання нещасного випадку під час виробничого процесу;

- соціального страхування.

Я вважаю, що по відношенню до держави в цілому - не тільки обмежує можливості держави проводити сучасну соціальну політику у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, пенсійного забезпечення, вона створює недобросовісну конкуренцію щодо тих суб'єктів господарювання, котрі забезпечують виконання взятих на себе зобов'язань щодо сплати податків, охорони праці і соціального забезпечення працівників.

Отже, можемо зробити висновок що визначення незадекларованої праці як негативного соціально-економічного феномену є цілком виправданим через свої негативні наслідки які відображаються на багатьох сферах соціального добробуту. Суспільство в свою чергу підтримуючи тенденцію поширення цього феномену, не прямо, але опосередковано порушує загальнодержавні норми охорони прав працівників. Аналізуючи проблему, можна зрозуміти чому суспільство позитивно спрямовано на підтримку цього явища – на теперішній час, дефіцит робочих місць досить відчутний, або наприклад, небажання приймати на роботу людей зрілого віку, через більшу інформаційну розвиненість молодого населення. Все що залишається робити таким громадянам – виходити на підробітки і отримувати оплату за працю в «конвертах». На жаль ніхто не дивиться наперед, і можливо просто не розуміє що це тимчасово та не надійно, що ніяких гарантій вони не мають, як і прав, в цьому і проблема цього явища.

Список використаних джерел

1. Інспекція праці та незадекларована праця в ЄС / Міжнародне бюро праці. Програма адміністрації праці та інспекції праці (LAB/ADMIN). – Женева: МОП, 2013. – 87с.

2. [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://dsp.gov.ua/podolannia-nelehalnoi-zainiatosti/nezadeklarovana-pratsia-v-ukraini-pohano-dlia-vsikh/>

3. Communication from the Commission (98) 219 final, 7 April 1998, available at: <http://aei.pitt.edu/5111/> (Accessed 18 August 2016).

4. [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zvenrda.gov.ua/news/15-50-06-09-06-2017>.

5. Браун Е. А. Понятие нетипичной занятости и классификация ее видов / Е. А. Браун // Предпринимательство и

Нерода Микола Анатолійович
викладач циклу загальних та кримінально-правових дисциплін
КЦППП «Академія поліції» ННІ
№ 1 Національної академії
внутрішніх справ

КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

На законодавчому рівні передбачено, що за вчинення домашнього насильства можливе притягнення до кримінальної та адміністративної відповідальності. Традиційно, адміністративну та кримінальну відповідальність за вчинене діяння розмежовують за ступенем суспільної небезпеки, складом діяння та характером наслідків. В той же час інститут притягнення до адміністративної відповідальності має багато спільного з інститутом притягнення до кримінальної відповідальності. Однак, визначення критеріїв розмежування кримінальної і адміністративної відповідальності за домашнє насильство має важливе теоретичне і практичне значення.

Відповідно з прийняттям та набранням чинності Законом України “Про запобігання та протидію домашньому насильству” [1] та Законом України “Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами” [2] відбулася криміналізація домашнього насильства. Це зумовило внесення змін до Кримінального кодексу України та доповнення ст. 126-1 наступного змісту: "Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних

страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи" [2; 3].

Так як стаття, яка криміналізує домашнє насильство розміщена в Розділі II особливої частини Кримінального кодексу України “Злочини проти життя та здоров'я особи”, тому родовим об'єктом даного правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони життя та здоров'я особи. Основним безпосереднім об'єктом буде — характер насильницьких дій та їх наслідки [3].

Аналізуючи об'єктивну сторону даного кримінального правопорушення, очевидно, що для притягнення особи до кримінальної відповідальності необхідно встановити діяння, яке полягає у систематичному вчиненні: фізичного, психологічного або економічного насильства. Перелічені систематичні види насильства мають потягнути за собою відповідні наслідки: фізичні або психологічні страждання, розлади здоров'я, втрата працездатності, емоційна залежність або погіршення якості життя потерпілої особи. Таким чином, домашнім насильством охоплюються діяння, які підпадають під дію суміжних із ст.126-1 Кримінального кодексу України статей, серед яких можна назвати заподіяння різного ступеня тяжкості тілесних ушкодження, ухилення від сплати аліментів тощо.

Законодавцем визначено, що суспільна небезпечність даного діяння полягає саме в систематичному вчиненні фізичного, психологічного, економічного насильства. Вчинення домашнього насильства можливе як у формі дії, так і шляхом бездіяльності. Так, тлумачення поняття систематичності вироблено судовою практикою. Неодноразово у роз'ясненнях положень закону Верховний Суд, вказує про те, що під систематичними діяннями варто розуміти такі діяння, які вчиняються не менше трьох разів протягом нетривалого часу. В той же час, систематичність і вказує на періодичність діянь та їх взаємозв'язок, що утворює певну лінію поведінки винного щодо однієї і тієї ж жертви.

Адміністративна відповідальність настає за вчинення домашнього насильства, під яким у розумінні ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено “вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення

житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої він винесений, або неповідомлення уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування в разі його винесення” [4].

Об'єктом даного адміністративного проступку становлять суспільні відносини у сфері захисту прав людини. В даному випадку вчиненням домашнього насильства порушуються права людини на життя та фізичну недоторканість, на захист від гендерної дискримінації, на рівний захист перед законом тощо.

Об'єктивна сторона виражається у таких основних групах дій: вчинення домашнього насильства, вчинення насильства з ознакою статті, невиконання термінового заборонного припису особою, стосовно якої він винесений, неповідомлення уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про місце свого тимчасового перебування в разі його винесення.

Таким чином, адміністративна відповідальність настає за умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру, в результаті яких могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого.

Отже, якщо домашнє насильство не спричинило тілесних ушкоджень, не призвело до фізичних та психічних страждань особи, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності, погіршення якості життя — то за нього особа притягується до адміністративної відповідальності, а не кримінальної. Однак, за вчинення сексуального насильства настає кримінальна відповідальність.

Фактично у розумінні ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення [4] притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення фізичного насильства (наприклад, ляпаса, штовхання, кидання в потерпілу особу предметів чи речей, смикання за волосся, викручування рук тощо) може відбуватися лише у випадку, коли особа своїми діями не завдала тілесних ушкоджень потерпілій особі.

Підсумовуючи вище викладене, варто зауважити, що прийняття нового профільного Закону України “Про запобігання

та протидію домашньому насильству”, внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення є рішучими діями для протидії домашньому насильству. Однак прийняті законодавчі норми потребують додаткового тлумачення та роз’яснення. Зокрема, це стосується критеріїв за якими слід відмежовувати адміністративну та кримінальну відповідальність за вчинення домашнього насильства. Отже, відповідальність за вчинення домашнього насильства, яка передбачена ст. 126-1 Кримінального кодексу України та ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення варто розмежовувати за наступними критеріями:

- систематичність вчиненого фізичного, психологічного чи економічного насильства. Систематичність притаманна криміналізованому домашньому насильству.

- настання суспільно-небезпечних наслідків. Адміністративна відповідальність настає у виключних випадках коли (домашнє насильство не спричинило тілесних ушкоджень, не призвело до фізичних та психічних страждань особи, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності, погіршення якості життя) - за вчинення сексуального насильства — кримінальна відповідальність.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 06.04.2021 року).

2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами Закон України від 06.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#n41> (дата звернення: 06.04.2021 року).

3. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n58> (дата звернення: 06.04.2021 року).

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. із змінами і доп. // *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 06.04.2021 року).

Новікова Поліна Русланівна,
здобувач вищої освіти факультету
підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кисельов Андрій Олександрович
доцент кафедри оперативно-
розшукової діяльності факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
Університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
майор поліції

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОПЕРАТИВНО – РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Проблема протидії наркозлочинності є однією з найгостріших соціальних і правових проблем України на початку ХХІ століття. За даними кримінальної статистики, питома вага наркозлочинів протягом останніх п'яти років коливається у межах 13,4–15,4% від загальної кількості злочинів. Органами Національної поліції зареєстровано понад 14 тис. злочинів, вчинених наркоманами, та зареєстровано майже 170 тис. споживачів наркотиків. Основою дослідження проблеми протидії оперативних підрозділів правоохоронних органів злочинам у сфері обігу наркотиків стали праці радянських, українських та зарубіжних учених у правових науках. Професор В. В. Дубічинський протидію визначає як спрямовану проти чогось боротьбу або захист від чогось [1, с. 736]. С. І. Ожегов характеризує протидію як дію, що

перешкоджає іншій дії [2, с. 624]. І. Смірнова наголошує, що для ефективної протидії наркобізнесу та наркоманії необхідно визначити поняття наркобізнесу (його складових) як об'єкта боротьби, адже кримінологічна ентропія спричиняє правозастосовну невизначеність термінології під час розслідування наркозлочинів і протиправних діянь у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, а також при їх кваліфікації (див. [3, с. 667; 4, с. 672]). Відповідно до Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», незаконний обіг наркотичних засобів – це діяння з: культивування рослин, включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання, збуту, ввезення на територію України, вивезення з території України, транзиту через територію України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що здійснюються з порушенням законодавства про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори (ст. 1) [5]. Сьогодні незаконний обіг наркотичних засобів охоплює всі злочини, вчинені з прямим наміром і пов'язані з процесом обігу наркотичних засобів, що є закінченим циклом операцій – від незаконного виготовлення, придбання, зберігання, перевезення або пересилання наркотиків до їх реалізації споживачеві. В узагальненому вигляді можна виділити такі варіанти незаконного обігу наркотиків: 1) виготовлення і реалізація в Україні; 2) виготовлення в Україні й контрабандне вивезення за кордон, переважно в країни Європи, Центральної Азії та СНД; 3) контрабандне ввезення з-за кордону і реалізація в Україні; 4) контрабандний транзит через територію України [6, с. 488; 7, с. 26]. Організаційні основи оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів щодо виявлення і припинення наркозлочинів залежать від готовності особового складу до виконання завдань в умовах ускладнення оперативної обстановки комплексним використанням наявних сил і засобів, належного рівня організації оперативно-розшукової і слідчої роботи, застосування сучасної тактики припинення злочинів, високого професіоналізму працівників структурних підрозділів. Відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України» та відомчих нормативних актів, підрозділи СБУ здійснюють

боротьбу з контрабандою наркотичних засобів і ведуть їх досудове розслідування. Прикордонна служба на підставі Закону України «Про Державну прикордонну службу України» здійснює контроль кордону щодо припинення контрабандного переміщення наркотичних засобів на територію держави. Державна митна служба України відповідно до положення «Про Державну митну службу України» та Митного кодексу України здійснює митний контроль та митне оформлення товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон, та протидіє контрабанді, зокрема, наркотичних засобів. Одним з напрямів удосконалення організації діяльності оперативних підрозділів МВС, СБУ, ДФСУ, ДПСУ, ДПтСУ у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів є покращення службової майстерності працівників оперативних підрозділів правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. Харків: ВД «Школа», 2009. 1008 с.

2. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений. Русская академия наук / Ин-т рус. языка им. В. В. Виноградова. 4-е изд. Москва: «ИТИ Технология», 2012. 944 с

3. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред.: В.В. Коваленко, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ: Атіка, 2007. Т. IV. Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі засади поліцейської діяльності. 968 с.

4. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред.: В.В. Коваленко, Є. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ: Атіка, 2010. Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції). 1128 с.

5. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 08.09.2011 № 3712-VI. База даних «Законодавство України» / ВР України.

6. Шевчук В. М., Шепітько В. Ю., Панов М. П., Коновалова В. О. та ін. Розслідування незаконного обігу наркотичних засобів. Настільна книга слідчого. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: ВД «Ін Юре», 2007. 728 с.

7. Актуальні проблеми оперативно-розшукової протидії наркозлочинності: матеріали II міжнародної науково-практичної Інтернет- конференції, м. Одеса, 14 травня 2019 р. Одеса: ОДУВС, 2019. 273 с.

Оверчук Роман Олександрович,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Крутевич Микола Миколайович
старший викладач кафедри
кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, майор
поліції

ДАВНІСТЬ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Давність як інститут кримінального права завжди привертав багато уваги зі сторони відомих правознавців нашої демократичної держави, адже від точного встановлення та правильного виконання цієї норми залежить подальша доля багатьох суб'єктів кримінальних правовідносин. Потрібно усвідомлювати, що постійний розвиток злочинності, скоєння терактів, різного роду нападів та інших форм прояву небезпечної поведінки зумовлюють державу до створення нових та удосконалення діючих методів превенції протиправної поведінки.

Іноді досягнення цілей кари і виправлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення є або взагалі неможливим, або просто зайвим. Кримінальна давність встановлює на законодавчому рівні правомірні підстави не покарання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення і не були притягнуті до відповідальності чи не були покарані протягом встановленого законом строку. Таким чином, людина оступившись, скоїла правопорушення і отримує шанс на виправлення.

Тому ст.49 Кримінального кодексу України встановлює строки давності, тобто строки, після закінчення яких особа не може бути притягнена до кримінальної відповідальності:

- 1) два роки - у разі вчинення кримінального проступку, за який передбачене покарання менш суворе, ніж обмеження волі;
- 2) три роки - у разі вчинення кримінального проступку, за який передбачено покарання у виді обмеження волі, чи у разі вчинення нетяжкого злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років;
- 3) п'ять років - у разі вчинення нетяжкого злочину, крім випадку, передбаченого у пункті 2 цієї частини;
- 4) десять років - у разі вчинення тяжкого злочину;
- 5) п'ятнадцять років - у разі вчинення особливо тяжкого злочину.

Слід наголосити, що закінчення строків давності кримінального правопорушення є обов'язковою та безумовною підставою звільнення від кримінальної відповідальності.

Важливою складовою для правильного обчислення цих строків є початковий та кінцевий момент закінчення строків давності. Початковим моментом є день вчинення кримінального правопорушення (коли воно було завершено). День набрання законної сили обвинувального вироку суду виступає кінцевим моментом обчислення строків давності кримінального правопорушення (відповідно до ч.1 ст. 49 КК України).

Існує дві умови за яких можливе сприятливе закінчення строків давності:

особа не повинна переховуватися (ухилитися) від слідства чи суду;

особа не повинна вчинити новий злочин, за винятком нетяжкого злочину, за який передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше двох років;

якщо особа порушує ці умови, то перебіг строків давності зупиняється і відновлюється лише з дня з'явлення особи із зізнанням або її затриманням.

При зупиненні строків давності, час, який минув з дня вчинення кримінального правопорушення до дня, коли особа стала переховуватись від слідства або суду, не втрачає свого значення, він зберігається (не починається спочатку) і зараховується в строк давності що буде спливати з дня з'явлення особи зі зізнанням або її затриманням.

Проте особа, яка переховується від слідства або суду не може все життя знаходитися в стані занепокоєння і страху покарання за вчинене крим. правопорушення. Тому ч.ч. 2 та 3 КК України

передбачає, що особа, яка порушила вимогу, про яку я зазначав вище, обов'язково звільняється від крим. відповідальності за таких умов:

а) з часу вчинення крим. правопорушення минуло не менше 15-ти років, крим. проступку – 5 років;

б) давність не було перервано вчиненням нового злочину, за винятком нетяжкого злочину, який передбачає санкцію у вигляді позбавлення волі на строк не більше двох років.

Переривання давності означає, що час, який минув з дня вчинення першого кримінального правопорушення визначається юридично незначущим і втрачає своє кримінально-правове значення. В цьому випадку обчислення давності розпочинається з дня вчинення нового злочину і паралельно починають спливати два строки (за перше і за друге крим. правопорушення). Дані строки обчислюються окремо і спливають паралельно.

Питання застосування давності до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі розглядається судом.

Давність не застосовується до осіб, які вчинили злочини проти основ національної безпеки України, а також злочини проти миру та безпеки людства передбачених ст.ст. 437-439, ч. 1 ст. 442 КК України.

Отже, запізнений комплекс дій з боку держави як офіційна реакція на кримінальне правопорушення, коли подія вже давно сталась і її наслідки здобуті, надають примусовим заходам формального характеру ритуальних дійвідновлення справедливості. З огляду на гуманістичні напрями законодавства, можливо, треба розглянути цю проблему зі сторони того, що людина може змінитися, зрозуміти негативні наслідки для суспільства, які вона принесла своїми діями, тому її засудження втрачає своє спеціальнопревентивне виправне значення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник/В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, В.І. Борисов та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна, В.І. Борисова. – 6-те вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2020. – 584 с.

3. Луценко Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України / Ю.В. Луценко. – Харків : Право, 2015 – 200 с.

4. Тихий В.П. Звільнення від кримінальної відповідальності / В.П. Тихий, М.І. Панов // Вісн. Конституц. Суду України. – 2004. – № 4.

5. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – с.

Осіпова Яна Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Вартилицька Інна Анатоліївна,
професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

**МОТИВИ, ЯКІ СПОНУКАЮТЬ ДО ВЧИНЕННЯ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Під мотивом (від лат. “moveo” – рухаю, штовхаю), загалом розуміють те, що спонукає людину до певних дій, те, чому здійснюється така діяльність, а саме: почуття, емоції людини, які викликають намір та бажання вчинити правопорушення, яке в результаті потягне за собою певні наслідки. Мотив – це внутрішнє спонукання, рушійна сила вчинку людини, що визначає його зміст і допомагає більш глибоко розкрити психічне ставлення особи до вчиненого. Саме мотив дає змогу визначити, чому особа вчиняє злочин, але очевидно, що мотив можна визначити лише у разі вчинення кримінального правопорушення умисно. Мотив кримінального правопорушення значною мірою характеризує не лише суб'єкта, що вчинив кримінальне правопорушення, але і ступінь суспільної небезпечності заподіяного ним діяння [6].

Отже, мотив виступає рушійною силою протиправного діяння, його внутрішнім джерелом, що породжує бажання вчинити певні дії у власних інтересах. Під час визначення мотиву, можна, відповісти на питання чому особа вчинила кримінальне правопорушення, з'ясувати та обґрунтувати причини протиправної поведінки особи та проаналізувати її психічний стан у момент вчинення кримінального правопорушення, відстежити усі мотиваційні чинники, правильно встановити ступінь суспільної небезпеки суб'єкта та діяння.

Існують різноманітні класифікації мотивів кримінальних правопорушень, про що детально зазначається в кримінально-правовій літературі. Однією з найбільш пізнавальних, на нашу думку, є класифікація за ознаками суспільної прийнятності та суспільної небезпечності мотивів. Такими є:

1) суспільно-негативні (низькі) мотиви кримінальних правопорушень – це ті, які завжди, в будь-якому випадку, антисоціальні, негідницькі і засуджуються всім суспільством (корисливі; хуліганські; помсти за правомірну діяльність; національної, расової, релігійної ворожнечі чи розбрату, незаконного збагачення, приховування іншого мотиву тощо);

2) суспільно-нейтральні мотиви кримінальних правопорушень (прагнення задовольнити природні потреби; образа у зв'язку з діями потерпілого або інших осіб; сором; захоплення якимись предметами або діяльністю, що не має низького характеру тощо);

3) суспільно-позитивні (мотив захисту; жалість, прагнення допомогти іншій людині; співчуття; бажання виконати службовий наказ чи доручення тощо) [4, С. 170].

У статтях Особливої частини Кримінального кодексу закріплені такі мотиви як: корисливий, хуліганський, особистий, расової, національної чи релігійної нетерпимості, явної неповаги до суспільства.

«Що спонукає людину до вчинення правопорушення?» - це питання є «вічним». Якими емоціями, намірами, бажаннями, почуттями, думками, керується людина коли вчиняє ті чи інші дії, що в результаті тягнуть за собою певні наслідки? Щоб розібратися в цих питаннях, слід спочатку звернутися до історії, бо правопорушення існують рівно стільки, скільки існує людство. Права кожного з нас закінчуються там, де беруть початок права іншого.

Як приклад політичного мотиву поведінки історичних постатей можна згадати історичну подію. Після того як у 945 році древляни вбили князя Ігоря, княгинею Київської Русі стала Ольга, оскільки на момент смерті Ігоря їх син Святослав був ще зовсім малим для правління. В першу чергу Ольга вирішила помститись за смерть чоловіка і приборкати деревлян. Хоча й відомо, що першочерговим мотивом слугувала помста, але також під рішенням Ольги спостерігався релігійний підтекст (можна сказати, що помста була «святим ділом» у часи язичництва) та мала ціллю зміцнення влади та авторитету княгині перед сусідніми державами та внутрішніми політичними ворогами [3].

Одним із прикладів політичних, територіальних ігор слугує Троянська війна. Даний приклад поєднує в собі мотиви загарбання нових територій під прикриттям мотиву кохання. За міфами, Троянська війна обумовлена тим, що син троянського царя Пріама Паріс викрав дружину спартанського царя Менелая Єлену. Спартанський цар ніби і вирішив повернути дружину, але істинним мотивом був намір розв'язати війну з Троєю та допомогти грекам завоювати нові землі, тому це стало гарним приводом, щоб досягти своєї мети. Найчастіше поєднання та приховання істинних мотивів призводить до більш руйнівних наслідків, таких як винищення окремих груп людей (геноциди), позбавлення прав та свобод населення, настання неочікуваних результатів протиправних дій через вихід із під контролю ситуації [1].

Яскравим прикладом може стати так званий «період відьомської істерії», полювання на відьом, яке відоме з часів античності, масові пошуки доказів чаклунства, звинувачення невинних жінок та вбивства неординарних, заможних особистостей, які стали жертвами обставин свого часу. Здебільшого люди піддавались інквізиції з корисливих мотивів найближчого оточення. Це було вигідною прибутковою справою, адже інформатор отримував значну частину майна страченої особи, а виконавці смертного вироку – високу платню.

Протилежний приклад – це мотив співчуття. Так, питання кримінальної відповідальності за вбивство з мотивів співчуття до потерпілого є проблемним та спірним як в науці, медицині, так і в кримінальному праві, оскільки на рівні чинного Кримінального кодексу України воно не вирішене, а в теорії кримінального права на сьогоднішній день існують неоднозначні погляди щодо

легалізації такого діяння на внутрішньодержавному рівні. Адже життя людини визнано найвищою цінністю і ніхто не має права посягати на нього. Щоб розібратись в цьому питанні, треба розглянути його з точки зору науки, медицини, людської етики та моральності, релігії тощо [5, С. 524].

Хоча сама ідея евтаназії зародилася давно, але із часів Гіппократа й до наших днів традиційна лікарська етика містить в собі заборону: «Я нікому, хто навіть просить про це, не дам ліки, які спричиняють смерть, а також не пораджу це робити» [2].

Для цієї роботи було проведено дослідження того, як українці ставляться до легалізації евтаназії в нашій країні. Було проведено опитування населення різних вікових категорій та гендеру, розкрито та зібрано статистику по таким питанням:

На питання, чи відомо респондентам, що таке евтаназія, «Так» відповіли 54% опитаних, «Ні» – 46%. Чи підтримують дозвіл на здійснення евтаназії в Україні (після роз'яснення), - позитивно відповіли 69% опитаних, а 31% не погоджуються. Респонденти віком 25-45 років мали більшу обізнаність (63%), однак лише 50% віддавали перевагу введенню евтаназії. Провівши статистичний аналіз та визначивши середньозважений показник згоди населення, ми прийшли до висновку, що 60% населення згодні з ініціативою впровадження евтаназії в Україні.

Можна зробити висновок, що в нашому суспільстві сьогодні існують різні думки, різне відношення до можливості евтаназії. І ці відмінності обумовлюються особливостями віку, віросповідання, особистих поглядів, життєвого досвіду тощо.

Список використаних джерел

1. Борділовська О. Троянська війна XIII-XII ст. до н. е. // Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. / Л. В. Губерський (голова). К.: Знання України, 2004. Т. 2 : М-Я. 812 с.

2. Вісник НГУУ «КП». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1 (21). 2014.

3. Інтернет-ресурс: «<http://bibliograph.com.ua/ugolovnoe-pravo-3/10.htm>».

4. Кримінальне право України : Загальна частина : підручник // Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – [4-те вид., переробл. і допов.]. Х. : Право, 2010.

5. Кримінальне право / В. Я. Тацій (відп. ред.) та ін. Х., 2017.

6. Мотив злочину // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001.Т. 3 : К-М. 792 с.

Остапчук Соломія Богданівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Прикарпатського
факультету (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Габуда Андрій Степанович,
доцент кафедри публічного та
приватного права Прикарпатського
факультету (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ ВІДВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Вітчизняна кримінально-правова політика орієнтована на створення та забезпечення ефективного функціонування системи заходів правового впливу на протиправну поведінку людини. Основним кримінально-правовим наслідком у цих відносинах постає кримінальна відповідальність, а найпоширенішою формою її втілення залишається покарання.

Водночас на різних етапах реалізації кримінальної відповідальності можуть виникати певні юридичні факти, що зумовлюють недоцільність призначення засудженому покарання, реального чи повного виконання призначеного покарання, неспроможність досягнення застосуванням покарання його мети, неможливість виконання засудженим призначеного йому покарання. Правове регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з такими юридичними фактами, забезпечує кримінально-правовий інститут звільнення від покарання. Норми цього інституту передбачені переважно в розділі XII «Звільнення від покарання та його відбування» Загальної частини Кримінального кодексу України (далі - КК України)[1, с.1].

Проте, застосування цього інституту звільнення у правозастосовній практиці, викликає труднощі у суб'єктів, що здійснюють його реалізацію. Таке твердження випливає з того, що у законодавстві про звільнення від покарання не враховано гендерний чинник, адже при застосуванні цього інституту відбувається дискримінація та утиски прав чоловіків. З огляду на зазначене, цю проблему можна віднести до ключових у сфері захисту прав людини, а без її вирішення неможливо забезпечити всебічний та сталий суспільний розвиток соціуму.

Формування кримінальної політики, законодавства щодо жінок, які вчиняли кримінальні правопорушення, зміст та сутність нормативно-правових актів, які були чинними на території України із стародавніх часів і дотепер, доводять сталість особливого ставлення законодавця до особистісних властивостей жінки. Природні властивості жінки у чинній кримінальній політиці та законодавстві розглядаються переважно з точки зору співвідношення особливостей реалізації всіх форм кримінальної відповідальності (видів покарання), призначення та звільнення від покарання та його відбування, атакожпсихофізичних, емоційних особливостей жінки, яка перебуває у стані вагітності або ж має малолітню дитину.

Чинне законодавство стан вагітності, наявність малолітніх дітей (окрім інших чинників – вік, стан здоров'я) розглядає як достатні підстави не застосовувати певні види основних кримінальних покарань. Отже, соціально-демографічні, психофізичні властивості цих жінок зумовили існування системи покарання, відмінної від загальної.

До того ж у Кримінальному кодексі України сформульовані дві статті, які передбачають специфічні умови та порядок звільнення жінки від відбування покарання, звільнення від подальшого відбування покарання: звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (ст. 79 КК); звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (ст. 83 КК).

Проблема полягає у тому, що в доктрині права спостерігається доволі суперечлива та неоднозначна оцінка значення соціально-демографічних та психофізичних властивостей жінки для законодавця. Особливості кримінальної відповідальності та покарання вагітних жінок та жінок, які мають малолітніх дітей,

усе частіше аналізуються з точки зору рівності прав чоловіків та жінок у кримінальному правосудді. Відповідно, постають питання відповідності визначених кримінально-правових особливостей гендерній рівності, характеру та напрямом відтворення гендерної адекватності в положеннях кримінального законодавства.

Згідно з ст. 79 КК України, цей вид звільнення є одним зі спеціальних видів звільнення від відбування покарання жінок. Передумовою застосування ч. 1 ст. 79 КК є засудження вагітної жінки або жінки, яка має дітей віком до семи років, лише до позбавлення волі на певний строк (крім випадків визначених законом). Законодавство, виокремлюючи права жінок (вагітних, матерів), тривалий час не визначало окремо права батьків. А відповідно, гендерні перетворення спрямовані виключно на захист прав жінок [2, с. 75, 91].

Ю. Шинкарьов, розглядаючи питання щодо кола осіб, стосовно яких не може бути призначене покарання у вигляді арешту, доводить, що піклування про дитину має забезпечувати як мати, так і батько. Вчений пропонує в ситуації, коли наявна сім'я неповного складу (за відсутності матері), арешт не має бути застосований до самотнього батька, який утримує та виховує дитину. Вирішення питання у такій спосіб є в інтересах дитини, яка не може залишитися без піклування [3, с. 80].

Збільшення віку дитини до семи років, як демографічної передумови для застосування специфічного інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 79 КК), дало підстави окремим ученим (І. Котюк, О. Костенко) стверджувати про порушення гендерної рівності стосовно батька. Зокрема, під час розгляду особливостей звільнення від відбування покарання із випробуванням для жінок у межах гендерної характеристики чинного Кримінального кодексу України звертається увага на те, що у разі найближчого розгляду цієї статті КК гендерна проблема виявляється у тому, що не лише жінки, а й чоловіки можуть бути необхідними і корисними на волі для забезпечення інтересів дитини до досягнення нею семирічного віку. Пропонується урівняти батьків у праві на застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням. Ця ж ситуація переноситься і на порядок застосування звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років, на підставі ст. 83 КК України. Це

кримінально-правовий інститут, який стосується тих засуджених до позбавлення волі (обмеження волі) жінок, які під час відбування покарання завагітніли або ж народили дитину [4, с. 55, 57, 65, 66].

Отже, як вбачається з наведеного, вітчизняний інститут звільнення від кримінальної відповідальності сьогодні не відповідає сучасному рівню розвитку суспільних відносин, оскільки не відображає принципу гендерної рівності. Сутність таких висновків полягає у тому що, кримінальне законодавство передбачає звільнення від відбування покарання лише для жінок-матерів, тому дискримінації зазнають чоловіки-батьки. Відповідно, при призначенні покарання, судом не враховуються обставини, які можуть слугувати підставами для звільнення чоловіків від покарання. Зокрема, це стосується випадків, коли чоловіки самостійно виховують дітей (неповна сім'я), піклуються про них, утримують їх матеріально. З огляду на викладене, для розв'язання наведеної проблематики, назріла нагальна потреба у законодавчому редагуванні підходів звільнення від відповідальності з урахуванням гендерних критеріїв.

Список використаних джерел

1. Горох О.П. Звільнення від покарання та його відбування за кримінальним правом України: автореферат дисертації. Київ, 2019. 43 с.

2. Оніщенко Н.М., Матвієнко О.В., Береза С.В., Томашевська М.О. Європейський правовий вимір гендерночутливої політики : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005.144с.

3. Шинкарьов Ю.В. Щодо визначення кола осіб, до яких не може бути застосоване кримінальне покарання у вигляді штрафу. Право і Безпека. ХНУВС. № 2 Т.5 2006. С. 78–81.

4. Котюк І.І., Костенко О.М. Кримінальне, кримінально-процесуальне та кримінально-виконавче законодавство України: гендерна експертиза: монографія. Київ : Логос, 2004. 127 с.

Осуховський Роман Вікторович,
викладач кафедри оперативно-
розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх
справ

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У 2014 році з початком військової агресії Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей утворилося чисельне злочинне угруповання яке у більшості складається з місцевих мешканців та керується представниками силових структур держави-окупанта. До 2014 року ст. 260 КК України (Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань) була так би мовити «мертвою» статтею, а до вересня 2019 року за участь у не передбачених законом збройних формуваннях органами досудового розслідування вже було відкрито 2471 кримінальних проваджень [1].

З літа 2014 року слідчими почала напрацьовуватися тактика розслідування участі у не передбачених законом збройних формуваннях (далі-НЗФ), яка має певні особливості. Специфіка розслідування пояснюється тим, що створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань здійснюють в умовах неочевидності, конспірації та злочинної ієрархії, ускладнено обстановкою вчинення злочину та суб'єктивним складом його учасників (вчинення злочинів особами, які мають значний досвід злочинної діяльності, вжиття ними заходів для маскування зовнішності, використання специфічних знарядь вчинення злочину тощо) [1, с. 2]

Також варто зазначити, що за нетривалий період часу до злочинної діяльності долучилися десятки тисяч осіб, враховуючи ресурси правоохоронних органів постало питання, з кого починати.

Відповідно до коментарів ГУР МО чисельність російських окупаційних військ на теперішній час становить 35,5 тисяч осіб. І це тільки особи які проходять службу у так званих «збройних силах ЛДНР» [3]. Більшість з цих осіб ідентифікована та відомості зберігаються у кримінальних провадженнях та оперативно-розшукових справах.

Періодично у засобах масової інформації публікуються відомості про затримання правоохоронними органами у різних областях України, осіб які приймали участь у бойових діях на боці НЗФ. Деякі з них виїхали з окупації ще у 2015 році і вже влаштували своє життя, на підконтрольній території [4]. Виявлення та затримання вищезазначених осіб, це не тільки питання невідворотності покарання, а й національної безпеки. Особи які приймали участь у диверсійно-розвідувальній діяльності, володіють специфічними навичками, можуть мати зброю, та несуть загрозу оточуючим [5]. Варто також зазначити що деякі особи пройшли спеціальну підготовку та повернулися у мирні міста для скоєння диверсій. Доцільно навести приклад діяльності диверсійної групи яка діяла у Маріуполі та під час затримання учасників якої загинув спецпризначенець Віталій Мандрик. Учасники цієї групи, мешканці м. Маріуполя. У літку 2014 року виїхали до м. Донецька для участі у бойових діях на боці незаконних збройних формувань, та навіть давали інтерв'ю, яке розміщено у YouTube. Пізніше пройшовши спеціальну підготовку повернулись до м. Маріуполя та за вказівкою кураторів займалися диверсійною діяльністю, підривали мости, бивали людей, скоювали розбійні напади [6].

Враховуючи що станом на кінець 2021 року за скоєння кримінального правопорушення передбаченого ст. 260 КК України у розшуку перебувають 1722 злочинця, а загальна кількість осіб що розшукується Національною поліцією України становить 32780, казати про можливість документування, заочного повідомлення про підозру та оголошення у розшук усіх учасників НЗФ не має сенсу.

Зважаючи на вищезазначене є необхідність зосередитись на ідентифікації кожної особи яка сприяє або сприяла окупаційній владі, а також виявленні та затриманні їх на підконтрольній території.

В сучасних умовах існування різноманітних баз даних, реєстрів, ресурсів, обліків призводить до того що життя людини не лишається не помітним. При перетині контрольних пунктів в'їзду-виїзду, пунктів перетину державного кордону відомості стосовно особи вносяться до інформаційно-телекомунікаційної системи прикордонного контролю «Гарт». При отриманні документів у Державній міграційній службі відомості вносяться до Єдиного демографічного реєстру. Після проведення виборчої

кампанії 2019-2020 року оновилися відомості у Державному реєстрі виборців. Для отримання медичної допомоги, потрібно підписати декларацію з лікарем після чого персональні дані вносяться до електронної системи охорони здоров'я. При здійсненні правочинів щодо майна, знов таки інформація вноситься до відповідних реєстрів. Також потрібно не забувати про бази даних інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», адміністрування якої здійснюється безпосередньо НПУ.

3 грудня 2019 року у структурі Кримінальної поліції функціонує Департамент кримінального аналізу (ДКА). Підрозділи кримінального аналізу Національної поліції України об'єднують у собі функції кримінального аналізу та забезпечення формування і підтримки функціонування автоматизованих інформаційних систем, що формуються в процесі здійснення оперативно-розшукової та аналітичної діяльності [7].

Підрозділи ДКА у тому числі здійснюють оперативний аналіз який пов'язаний зі збором інформації стосовно особи.

Кримінальний аналітик має широкий спектр джерел отримання інформації у тому числі має доступ до закритих реєстрів, інформаційних ресурсів НПУ та інших правоохоронних органів, до яких може надаватись авторизований доступ, а також інформаційні реєстри інших ЦОВВ та державних установ, з авторизованим доступом.

З урахуванням вищезазначеного доцільно провести наступні заходи:

1. Вивчити матеріали відповідних оперативно-розшукових справ, а також кримінальних проваджень з метою систематизації інформації щодо осіб які приймали участь у діяльності не передбачених законом збройних формуваннях, та яким до теперішнього часу не повідомлено про підозру.

2. З використанням інформаційних ресурсів провести кримінальний аналіз стосовно вищезазначених осіб з метою виявлення фактів їх перебування на підконтрольній території України.

3. Провести заходи щодо встановлення місцезнаходження та притягнення до кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення. Форма № 1 (місячна) : наказ Генеральної прокуратури України від 23 жовт. 2012 р. № 100.
URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112169&libid=100820#.
2. Дударець Р.М. Розслідування створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань : дис. ... д-ра філ.: 12.00.09. Київ, 2020. 269 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/16495>.
3. <https://www.mil.gov.ua/news/2020/12/01/ukomplektovanist-okupaczijnih-vijskovih-obednan-na-shodi-ukraini-stanovit-do-80-vidsotkiv/>.
4. <https://www.facebook.com/1536845479878785/posts/2939322359631083/>.
5. <https://www.facebook.com/1536845479878785/posts/2939992902897362/>.
6. <https://www.5.ua/86/dyversant-iakyi-ubyv-v-mariupoli-ukrainskoho-sylovyka-vchynyv-samohubstvo-pid-chas-zatrymannia-74711.html>.
7. <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/16925>.
Кримінальний аналіз у протидії кримінальним правопорушенням.
С. 30-32.

Павелко Оксана Миколаївна
курсант 2-курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кисельов Андрій Олександрович
доцент кафедри оперативно-
розшукової діяльності факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат ридичних наук, доцент,
майор поліції

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ ДЛЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ

На сьогодні існують різноманітні методи збору інформації, що використовуються комплексно або окремо. Одним з таких є розвідка з відкритих джерел. Пошук на основі відкритих джерел, яку ще називають Open source intelligence (OSINT) - одна з розвідувальних дисциплін. Вона включає в себе пошук, вибір і збір інформації, отриманої із загальнодоступних джерел і її аналіз. У розвідувальному співтоваристві термін «відкритий» вказує на загальнодоступність джерела (на відміну від секретних джерел та джерел з обмеженим використанням), він не пов'язаний з поняттям open source (відкрите програмне забезпечення) або public intelligence (громадська розвідка). Оперативно-розшукова діяльність продовжує залишатися одним з найбільш дієвих й ефективних механізмів протидії злочинам [1].

Метою доповіді є удосконалення оперативно розшукової діяльності шляхом використання можливостей пошуку інформації про кримінальні правопорушення з відкритих джерел.

OSINT, або розвідка з відкритим кодом, - це практика збору інформації з опублікованих або інших відкритих джерел. Операції OSINT, незалежно від того, практикуються це

фахівцями з IT-безпеки, хакерами або санкціонованими державною оперативниками, використовують передові методи для пошуку в величезному стосі видимих даних, щоб знайти голки, які вони шукають для досягнення своїх цілей, і дізнаються інформацію, яку багато хто не усвідомлює, що є публічним. У цьому контексті відкритий код не стосується руху програмного забезпечення з відкритим кодом, хоча багато інструментів OSINT є відкритими; натомість він описує публічний характер даних, що аналізуються [2]

Офіційно це визначається як будь-яка розвідувальна інформація, що виробляється на основі загальнодоступної інформації, яка збирається, експлуатується та розповсюджується у загальній формі для відповідної аудиторії з метою задоволення конкретних вимог щодо розвідки. Для ЦРУ це може означати інформацію, отриману з іноземних ефірів новин. Для адвоката це може означати дані, отримані з офіційних державних документів, які є загальнодоступними. Для більшості людей це загальнодоступний вміст, отриманий з Інтернету [3].

Соціальні медіа включають веб-сайти для спілкування, які сприяють формуванню стосунків між користувачами різного походження, що призводить до багатої соціальної структури. Вміст, який генерується користувачем, заохочує запити та прийняття рішень. Враховуючи актуальність соціальних медіа для різних зацікавлених сторін, їй приділяється значна увага з боку дослідників різних галузей, включаючи інформаційні системи. Найбільш поширеними в Україні є Instagram, Facebook, Telegram, Twitter. Завдяки їм інтегрується кримінальний світ, який продає наркотики, зброю, порнографічний матеріал; відбувається розбещення малолітніх також доведення до самогубства та плануються масові заворушення. Політики отримують до 80 відсотків інформації, необхідної їм для прийняття рішень в мирний час, з відкритих джерел. Тому поліцейським потрібно відстежувати інформацію та людей, які її створюють та поширюють. Наприклад, це здійснюється за допомогою вже відомої інформації, яка набирається в пошуку за ключовими словами.

Як ця інформація використовується працівником поліції? Завдяки сучасним технологіям, оперативні підрозділи зможуть швидше реагувати на правопорушення та\або не допустити його скоєння. Також може контролюватися і фільтруватися

недостовірний потік інформації. Завдяки соціальним мережам відслідковується тенденція правопорушень у сфері шахрайства, поширення азартних ігор тощо.

Список використаних джерел

1. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність : підруч. Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2017. Ч. 1. 244 с.
2. 8 top open source intelligence tools
URL:<https://www.csoonline.com/article/3445357/what-is-osint-top-open-source-intelligence-tools.html>.
3. Восьме видання книги Майкла Баззелла «Методи і техніка ОСІНТ: Ресурси для пошуку і аналізу інформації в Інтернеті» 2021. 5 с.

Поливода Вадим В'ячеславович
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНО РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Злочинність є однією з основних загроз національній безпеці нашої країни та міжнародному правопорядку в цілому, вона впливає на широке коло суспільних відносин, економічний і політичний стан в державі. Операція об'єднаних сил на сході України, проблеми міграційної політики, реформа правоохоронної системи та судової гілки влади активізували діяльність злочинності в Україні, що полягає у подальшій тенізації економіки, збільшенні вчинення корисливо-насильницьких злочинів, у тому числі з використанням зброї, тощо. Тому, головне призначення оперативно-розшукової діяльності, в теперішній час, полягає у визначенні достовірності отриманої інформації та здійсненні передбачених заходів.

Організація оперативно-розшукової діяльності проводиться на підставі вивчення та аналізу, з урахуванням оперативної обстановки яка склалась відповідно до певного виду злочинів і розроблених планів оперативно-розшукових заходів.

Вивчення та аналіз оперативної обстановки передбачає визначення рівня ефективності використання сил, засобів та методів оперативно-розшукової діяльності, які застосовувались оперативними працівниками під час попередження, розкриття та розслідування злочинів.

Планування в оперативно-розшуковій діяльності являє собою завчасно намічену систему організаційних, оперативно-розшукових, профілактичних та інших заходів, спрямованих на виявлення, припинення та розслідування злочинів, а також осіб, що їх готують, з визначенням порядку послідовності, строків проведення (реалізації) цих заходів та осіб, які відповідають за їх виконання.

Відповідно до ст.11 Закону України „Про оперативно-розшукову діяльність” зазначено, що за згодою осіб їхнє співробітництво з оперативними підрозділами може бути оформлене письмовою угодою з гарантією конфіденційності співробітництва. Але не з кожною особою, навіть за її бажанням, можуть встановлюватись довірчі, негласні стосунки [1].

Згідно із ст.13 Закону України „Про оперативно-розшукову діяльність” особа, яка залучається до виконання завдань оперативних підрозділів, перебуває під захистом держави, тобто держава захищає її життя, здоров’я, честь і гідність[1].

В теорії ОРД взаємодія – це сумісна робота двох і більше підрозділів (працівників), не підпорядкованих по службі, для концентрації сил, засобів і здійснення таких спільних заходів, вибір таких тактичних прийомів або їх комбінації, які найкраще забезпечують виконання завдань у винятково короткі терміни силами і засобами, що є у розпорядженні суб’єктів взаємодії, з найменшими їх затратами, при безумовному дотриманні чинного законодавства [2, с. 354]. Тому безумовно, взаємодія оперативних підрозділів під час здійснення оперативно-розшукової діяльності відіграє основну роль в процесі виявлення, припинення та розслідування злочинів, а також осіб, що їх готують.

На наш погляд, важливу роль в організації оперативно-розшукової діяльності відіграє контроль з боку керівника підрозділу, а також інших галузевих підрозділів Національної поліції України. Він сприяє чіткому й своєчасному виконанню функціональних обов’язків, планових завдань, доручень та вказівок, дозволяє раціонально розподіляти й використовувати

сили та засоби, полегшує облік виконуваної роботи та аналіз її результатів.

Таким чином, нами розглянуті окремі елементи організації оперативно-розшукової діяльності, що дають можливість зробити висновок про те, що організація оперативно-розшукової діяльності будується на основі комплексного планування, що передбачає широке використання різних сил, засобів і методів оперативно-розшукової діяльності, а також безпосередньої взаємодії всіх підрозділів Національної поліції України, з метою виявлення, припинення та розслідування злочинів, нейтралізації причин та умов їх виникнення, а також осіб, що їх готують.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 22. – Ст. 303

2. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: Загальна частина : [підруч.] ; за заг. ред. генерал-полковника міліції Л. В. Бородича / [авт. кол.: Е. О. Дідоренко, І. П. Козаченко, Я. Ю. Кондратьєв, В. П. Пилипчук, В. Л. Регульський]. – Т.1. – 390 с.

3. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням їх виявленні та розслідуванні» від 07 липня 2017 р. № 575.

Попадюк Анна Леонідівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Прикарпатського
факультету (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Габуда Андрій Степанович,
доцент кафедри публічного та
приватного права Прикарпатського
факультету (м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

УМОВИ ПРАВОМІРНОСТІ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

Право на необхідну оборону є конституційним правом кожного громадянина України. Таке право є природним правом кожної людини і його ніхто не може бути позбавлений, незалежно від можливості звернутися за допомогою до правоохоронних чи інших органів державної влади.

Необхідна оборона—це дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони [1, с. 111].

Оборона визнається необхідною, а отже, і правомірною, за наявності відповідних умов. Як зазначають Е. М. Кісілюк та Д. М. Мошенець, такими умовами, що характеризують посягання, є суспільна небезпека, наявність і реальність посягання [2, с. 508].

У доктрині, до умов правомірності необхідної оборони, також відносять те, що захист допускається не лише своїх інтересів, але й державних і громадських інтересів, а також інтересів інших осіб; захист здійснюється шляхом завдання шкоди тому, хто

зазіхає, а не третім особам; захист має бути своєчасним і не повинен перевищувати меж необхідної оборони.

Згідно роз'яснень, які містяться у абз. 2 п. 2 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 1 «Про судову практику у справах про необхідну оборону», стан необхідної оборони виникає не лише в момент вчинення суспільно небезпечного посягання, а й у разі створення реальної загрози заподіяння шкоди.

Далі, щоб з'ясувати, чи мають практичне значення наведені умови правомірності необхідної оборони, проведемо аналіз судових рішень даної категорії.

Так, у справі № 211/2852/16-к від 25.07.2018 Верховний Суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду зазначив, що для виникнення стану необхідної оборони необхідна наявність реального посягання на охоронювані законом права та інтереси особи, яка захищається, або іншої особи.

Згідно матеріалів справи, рішення у якій пропонується до уваги, особу засуджено зач. 1 ст. 121 КК України, тобто за нанесення тяжких тілесних ушкоджень за наступних обставин: засуджений разом зі своєю сестрою та знайомими, прийшли в квартиру його сестра та її колишній чоловік, й стали виносити з квартири речі, які були придбані подружжям за час перебування у шлюбі. На цьому ґрунті, між засудженим та колишнім чоловіком його сестри виник словесний конфлікт, який переріс у нанесення тілесних ушкоджень різної тяжкості учасниками перепалки. Внаслідок вищевказаних злочинних дій обвинуваченого потерпілому були спричиненні тяжкі тілесні ушкодження небезпечні для життя в момент заподіяння. На вирок суду та ухвалу апеляційного суду захисником засудженого було подано касаційну скаргу з підстав того, що дії засудженого отримали неправильну юридичну оцінку. Зважаючи на те, що застосований засіб захисту та заподіяна шкода за даних конкретних обставин справи не відповідали небезпечності посягання та обстановці захисту, на думку захисника, дії засудженого необхідно кваліфікувати за ст. 124 КК, як умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень при перевищенні меж необхідної оборони.

Однак, як встановлено судом, потерпілий не становив для засудженого або його сестри будь-якої загрози і підстав для

самозахисту не було. При цьому, характер завданих тілесних ушкоджень потерпілому в область голови, свідчать про те, що засуджений усвідомлював можливість настання негативних наслідків своїх дій, у тому числі й ті, що фактично настали, тому його дії за ч. 1 ст. 121 КК України кваліфіковано вірно [3].

У справі № 628/4025/13-к від 04.07.2018 Верховний Суд суд звертає увагу на те, щочоха потерпілий і наніс тілесні ушкодження, в діях нападника немає необхідної самооборони, якщо визначальним було не відвернення нападу та захист, а бажання спричинити шкоду потерпілому. Так, три товариша брали участь у застіллі. Під впливом спиртних напоїв, двоє з них - потерпілі, ображали третього - нападника, а той їм відповідав. Внаслідок - здійнялася бійка, в ході якої учасники отримали ножові поранення. Після їх нанесення нападник вважає, що вбив обох товаришів та залишає квартиру. На щастя, обидва потерпілі виживають завдяки швидкій медичній допомозі. Вироком суду першої інстанції, залишеним без змін судом апеляційної інстанції, нападника раніше засудженого з відстрочкою виконання вироку, було засуджено до десяти років позбавлення волі за ч. 2 ст. 15, п. 1 ч. 2 ст. 115 КК України. У касаційній скарзі нападник наполягав на тому, що здійснював самооборону і посилався на нанесення йому одним із потерпілих тілесних ушкоджень. Суд відхилив скаргу зазначивши, що упеведінці особи визначальним було бажання спричинити шкоду потерпілому і такі дії набувають протиправного характеру та повинні розцінюватись на загальних підставах. Суд також підкреслив, той факт, що нападник втік, підтверджує, що він мав злочинний умисел на вбивство двох людей [4].

Актуальним для дослідження є рішення у справі № 342/538/14-к від 26.04.2018, у якому Верховний Суд прийшов до висновку, що вбивство особи, яка протиправно проникла до житла та намагалась заподіяти шкоду здоров'ю або смерть особі є необхідною обороною.

У даній справі особу засуджено за ст. 118 КК України за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони. Згідно матеріалів справи, засуджений, перебуваючи за місцем свого проживання, вчинив умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони, а саме: захищаючись від незаконного проникнення у його житло та нападу з боку двох осіб, наніс одному з нападників кухонним ножом один удар у

груди, у результаті чого потерпілий, того ж вечора помер у лікарні. Захисником засудженого на дане рішення подано касаційну скаргу, у якій він просить закрити кримінальне провадження стосовно засудженого у зв'язку із тим, що підзахисний діяв у стані необхідної оборони, а тому в силу ч. 5 ст. 36 КК України не підлягає кримінальній відповідальності.

Касаційний кримінальний суд, переглядаючи справу, касаційну скаргу задовольнив та виправдав засудженого. Згідно обставин справи смерть потерпілому засуджений заподіяв, перебуваючи у стані необхідної оборони, з метою відвернення протиправного насильницького вторгнення у своє житло та захисту від нападу групи осіб, а тому останній кримінальній відповідальності не підлягає [5].

Таким чином, проведений аналіз судової практики про необхідну оборону показав, що законність, об'єктивність та справедливність судових рішень, напряму залежать від правильного тлумачення змісту та застосування ст. 36 КК України. З цією метою, суди послуговуються розробленими наукою та практикою умовами правомірності необхідної оборони. Такий підхід, який слід визнати правильним, дає можливість органам правосуддя, встановити наявність чи відсутність підстав для захисту з урахуванням усіх обставин справи, результат якого відображається в обвинувальному чи виправдальному вирокі.

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України; 11-те вид., переробл. та допов. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.

2. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. /редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю. П. Алєнін [та ін.]; МОН України, НУ ОЮА. Одеса: Юрид. л-ра, 2014. Вип. 73. 623 с.

3. Постанова Верховного Суду від 25 липня 2018 року у справі № 211/2852/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75524246> (дата звернення: 02.10.2020).

4. Постанова Верховного Суду від 04 липня 2018 року у справі № 628/4025/13-к.

URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/75186590> (дата звернення: 03.10.2020).

5. Постанова Верховного Суду від 26 квітня 2018 року у справі№ 342/538/14-

к.URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/73758539>

(дата звернення: 04.10.2020).

Прищеп Олексій Анатолійович,
здобувач вищої освіти Інституту
заочного та дистанційного
навчання Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Скриник Мирослава Віталіївна
старший викладач кафедри
правничої лінгвістики Національної
академії внутрішніх справ

CYBER SECURITY AND ITS ASPECTS IN TODAY'S REALITIES

In the 21st century, the economy and infrastructure of any country are closely linked to modern computer technology. The daily operation of banking and energy systems, aircraft flight control, transport network and even ambulances depend on the reliable operation of automated systems.

The term "computer crime" first appeared in American and then other foreign literature in the early 1960s. "Computer crime" is a violation of other people's rights and interests in relation to automated data processing systems [2, p.387]. In recent years, the concept of "cybercrime" has been formed - which is understood as crime in the traditional sense of the word, but which takes place on the Internet [3, p.165].

Cybercrime is a concept that encompasses, in our view, computer crime (where the computer is the subject of the crime and information security is the object of the crime) and other encroachments, where the computer is an instrument or method of crime against property, copyright, public safety, morality, etc.

According to experts, cybercrime can cause damage comparable to the theft of works of art around the world. According to the UN, the damage caused by cybercrime can be compared to the proceeds from

the illicit trafficking of drugs and weapons. In addition, cybercrime is a deterrent to the competitiveness of the economy of the world, including Ukraine [1, p.338].

Quarantine has not only changed the format of many companies, communications, the format of doing business, but also accelerated the process of business technology, and at the same time increased the risks of cyber threats. After COVID-19, the US FBI reported a 300% increase in the number of reported cybercrimes. The University of Maryland estimates that cyberattacks occur every 39 seconds in the world; 43% of cyberattacks target small businesses; 64% of companies have faced attacks via the Internet, and 62% have experienced phishing and social attacks; 59% of companies have encountered malicious code and botnets, and 51% - denials of service; more than 93% of healthcare organizations have experienced data leakage in the last three years; 95% of cybersecurity violations occur due to human error; by 2025, the number of connected IoT devices will reach 75 billion. Cybersecurity engineers are among the highest paid positions, starting at an average of \$ 140,000 a year; more than 77% of organizations do not have a cybersecurity response plan; most companies take almost 6 months to detect a data leak; for public companies, cyberattacks lead to a drop in stock value by an average of 7% [4].

Critical infrastructure is often the subject of cyberattacks. Therefore, the priority direction in the policy of many countries is cybersecurity.

Strengthening cooperation in this area with international organizations and EU partner countries is important in the cyber security strategy. One such step was the signing in November 2001 by the Council of Europe, as well as the United States, Canada and Japan, of the International Convention on Cybercrime.

In 2014, the European Union began to develop the concept of so-called "strategic autonomy", which provides for strengthening its capacity to ensure the stability of its own economy, infrastructure, security issues and more. An important place in this strategic activity is occupied by digital transformation and addressing issues of improving cyber security.

Last year, for the first time in history, the EU Council imposed sanctions on foreign nationals for cyber attacks, including Chinese citizens and four Russian GRU officials [5].

On March 22, 2021, the Council of Europe adopted a resolution in

support of the renewed EU cyber security strategy in the context of digital modernization in the coming years.

According to this concept, the key activities for the development of cyber security in the coming years are the creation of a network of operational security centers throughout the European Union, the main purpose of which will be forecasting, timely detection and response to cyber attacks on communications networks. At the same time, the European Union must define an operational structure that will take care of coordination and crisis management to counter cyber attacks and threats.

A special place in the strategy is given to the rapid completion of the formation of the 5G communication network in the EU, its reliable protection and efforts to develop the next generation of communication systems.

Unfortunately, Ukraine ranks lowest in the overall cybersecurity rankings, namely: 51st in the ranking of the research company Comparitech, 54th in the Global CybersecurityIndex, and lowest in the Central and Eastern Europe region. In 2017, due to the NonPetya virus, Ukraine lost 0.5% of GDP, which in monetary terms - UAH 14.914 billion. [4].

Issues of cybercrime and cybersecurity are extremely important at the state level, they are dealt with by various government agencies: the Security Service of Ukraine, the Ministry of Internal Affairs, the National Bank of Ukraine, the State Service for Special Communications and Information Protection, and NGOs (non-governmental organizations). Each of the agencies takes security measures and keeps statistics on relevant indicators, but their activities cover only certain areas of responsibility.

Finally, it should be noted that the fight against cybercrime and the level of cybersecurity today is one of the priorities in the country's policy. But a comprehensive fight against this problem requires the joint efforts of the state, citizens and the international community.

References:

1 . Savchuk N.V. Cybercrime: content and methods of struggle. Theoretical and applied issues of economics: Coll. Science. pr. / Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv. nat. Univ. Taras Shevchenko, Inst. Of Competitive Susp-va; [editor: VD Bazylevych (responsible editor), etc.]. Kyiv: VPTs "Kyiv. University ", 2009. Vip. 19. P. 338–342.

2. Yurasov A.V. Fundamentals of e-commerce. Textbook. Moscow : Hot line-Telcom, 2008. 480 p.

3. Dashyan M.S. The right of information highways. Moscow : Walters Clover, 2007. 288 p.

4. Cybersecurity. A new approach in Ukraine. URL: <https://uifuture.org/publications/kiberbezpechna-ukrayina-novyj-pidhid/>.

5. The Council of the EU supported the updated cyber security strategy of the European Union. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3213268-rada-es-pidtrimala-onovlenu-strategiu-kiberbezpeki-evrosouzu.html/>.

Редька Юлія Сергіївна,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавр навчально-наукового
інституту №1 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович

старший викладач кафедри
цивільно-правових відносин
Національної академії внутрішніх
справ кандидат юридичних наук

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ТА ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

В час реформування української держави важливої складовою забезпечення соціального процесу стає гендерна проблематика, забезпечення однакових можливостей для самореалізації особи незалежно від її статті, соціального походження, віку, національності. Відповідно до Цілей Розвитку Тисячоліття, прийнятих світовим співтовариством у 2000 році, одним із пріоритетів міжнародного розвитку та індикаторів соціально-економічного розвитку проголошено забезпечення гендерної рівності. Я вважаю, що саме реалізація ідей гендерної рівності сприяє ефективному використанні людського потенціалу, а отже і розширені можливостей людського розвитку.

Останнім часом проблема гендеру, в сфері праці привертає увагу науковців - проводять семінари, виставки, конференції, дослідження, створюються спеціальні організації з метою забезпечення рівності у сфері праці.

Гендерна нерівність має багато причин і одна з них на мою думку - це стійкий розрив у справедливій оплаті праці та зайнятості за ознакою статі. Хоча за останні роки було досягнуто значного процесу у сфері гендерної рівності у сфері праці, проте все ще багато питань залишається невирішеним.

Відповідно до ст. 1, ст. 7, ст. 8 Закону України «Про колективні договори і угоди» колективний договір або угода укладаються на основі чинного законодавства, прийнятих сторонами зобов'язань з метою регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин і узгодження інтересів працівників та роботодавців, зокрема щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, заборони дискримінації.

Дискримінація за ознакою статі у трудових відносинах проявляється в такому, наприклад:

- розподіл на «жіночі» і «чоловічі» професії та види робіт;
- фактичне недопущення жінок чи чоловіків, на підставах їхньої статі до отримання професійної підготовки чи навчання за тією чи іншою професією;
- розрив у заробітній платі жінок та чоловіків, у межах однієї галузі чи професії 25 відсотків;
- неформальна зайнятість, при якій вагітні і матері з дітьми до трьох років не можуть отримувати законодавчо гарантовані соціальні виплати і пільги, пов'язані із їхньою репродуктивною роботою;
- різне ставлення до працівників та працівниць, сприйняття та ставлення до жінок як до другорядних працівників;
- дискримінація, пов'язана з вагітністю та зобов'язаннями з догляду за дитиною, або хворим членом сім'ї;
- відмови на запити працівників щодо суміщення робочого графіку з сімейними обов'язками.

Згідно зі статтею 6 Закону дискримінація за ознакою статі забороняється.

Забезпечення гендерної рівності у трудових правовідносинах знайшли відображення в багатьох

міжнародних актах, зокрема в Загальній Декларації прав людини, в якій зазначено, що кожна працююча людина має право на справедливі та сприятливі умови праці, рівну оплату за рівну працю тощо.

Заборона дискримінації в трудових відносинах закріплена у багатьох конвенціях і рекомендаціях Міжнародної організації праці (Далі – МОП). Наприклад, у ст. 1 Конвенції МОП «Про дискримінацію в галузі праці та зайнятості» 1958 року [1] наводиться визначення дискримінації у сфері праці, під якою розуміється будь-яке розрізнення, недопущення або перевага за різними ознаками, в тому числі і за ознакою статі, які призводять до знищення або порушення рівності можливостей у галузі праці та зайнятості.

Закликає до активнішого викорінення гендерної дискримінації у сфері праці Резолюція МОП стосовно гендерної рівності, справедливої оплати праці та охорони материнства, ухвалена 2004 року Міжнародною конференцією праці [2].

7 березня 2018 року Радою Європи була розроблена та ухвалена «Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки». Вона спрямована, насамперед, на досягнення ефективної реалізації гендерної рівності і розширення можливостей жінок та чоловіків у державах-членах Ради Європи. Зокрема, цим документом передбачено «подолання постійних гендерних прогалів у сфері зайнятості, оплати праці, бідності» [4, с. 9].

В Україні для досягнення паритетності у правовому становищі чоловіків і жінок, у тому числі й у трудових відносинах, прийнято Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» 2005 року [3].

У Законі рівні права жінок і чоловіків визначаються як відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі, а гендерна рівність розуміється як рівний правовий статус чоловіків і жінок та рівні можливості, тобто рівні умови для реалізації рівних прав чоловіків і жінок. Рівним правам і можливостям у сфері праці присвячені ст.ст. 17-19 цього Закону. Зокрема, йдеться про обов'язки роботодавців забезпечувати жінкам і чоловікам рівні права та можливості у працевлаштуванні, кар'єрному зростанні, підвищенні

кваліфікації, здійснювати рівну оплату при однаковій кваліфікації та однакових умовах праці тощо.

Отже, можна дійти до такого висновку, що вирішальна роль в усуненні дискримінації і забезпеченні рівності, в тому числі й гендерної рівності, у сфері праці належить державі, яка на основі соціальної стратегії гендерної рівності та відповідного гендерно спрямованого законодавства щодо вирівнювання можливостей чоловіків і жінок у сфері праці може сприяти досягненню цієї мети.

Я вважаю, що необхідно продовжувати реформувати законодавство про охорону праці жінок у руслі гендерної політики МОП, тобто необхідно прийняти акти, більш адаптовані до сучасного підходу забезпечення рівності, наприклад такі, що включають принципи, які однаково відносяться як до чоловіків, так і до жінок. Особливі заходи щодо жінок слід приймати тільки при виконанні такої роботи, яка може бути потенційно небезпечною для репродуктивної функції жінок, причому відповідні норми повинні бути перетворені законодавцем із імперативних у диспозитивні норми, надаючи право роботодавцям і працівникам колективних або індивідуальних трудових договорів вирішувати питання про надання тих чи інших привілеїв або пільг особам жіночої статі, які б визначалися їх репродуктивною функцією чи іншими психофізичними особливостями.

Також, на мою думку, уряд і профільні міністерства спільно з об'єднаннями роботодавців і комітетами профспілок, мають розробити «дорожню карту» щодо державно-правового забезпечення гендерних стратегій і реалізації заходів, спрямованих на ліквідацію трудової гендерної нерівності та гендерної дискримінації в країні. Здійснення цих кроків обов'язково сприятиме процесу формування кваліфікованого людського капіталу на ринку праці, не застереженого гендерними бар'єрами, заснованого на рівній конкурентності чоловіків і жінок, довгостроковому економічному розвитку.

Список використаних джерел

1. Конвенція «Про дискримінацію в галузі праці та занять» № 111: прийнято МОП 25.06.1958. URL:

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/993_161 (дата звернення: 01.04.2018)

2. Резолюція XVIII Всесвітнього конгресу Міжнародної конфедерації вільних профспілок (МКВП). м. Міядзкі, Японія, грудень 2004 року.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865_001#Text (дата звернення: 19.10.2020).

3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 52, ст. 561.

4. Council of Europe (2018). Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки [Stratehiia hendernoї rıvnosti Rady Yevropy na 2018-2023 roky] (59 p.). Retrieved from <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4> (дата звернення: 15.10.2020).

5. [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_18_1_ekon/stat_18_1/44.pdf

6. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100021878-diskriminatsiya-zhinok-u-sferi-pratsi-prikladi-ta-funktsiyi-robotodavtsya>

7. [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://vn.dsp.gov.ua/novini-upravlinnya/pratsya-zhinok-ta/>

Риндюк Інна Іванівна

викладач циклу поліцейського права та превентивної діяльності КЦППП «Академія поліції» ННІ № 1, ад'юнкт кафедри поліцейського права, Національна академія внутрішніх справ

Науковий керівник:

Варивода Василь Іванович

професор кафедри поліцейського права, кандидат юридичних наук, доцент, Національна академія внутрішніх справ

КЕРУВАННЯ ОСОБАМИ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ (АВТОПЛОТУ) З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ

Перша резонансна дорожньо – транспортна пригода з автопілотником, як відомо із світових інформаційних ресурсів, відбулася 7 травня 2016 року у Флориді (США), під час якої загинув Джошуа Браун водій – інструктор автомобіля «Tesla Model S». Керований автопілотом електромобіль на сухій трасі в ясну погоду врізався у фуру на перехресті. У блозі компанії Tesla повідомлялося, що «ні автопілот, ні водій не помітили білий кузов вантажівки в яскравому сонячному світлі, тому рухався зі швидкістю 110 не натиснули на гальмо» [4]. Також було підкреслено, що при активації системи автопілота водій – інструктор повинен постійно тримати руки на кермі, зберігати контроль над ситуацією. Компанією наголошено на незвичайності події, оскільки це перша аварія зі смертельним результатом за більш ніж 130 млн. миль випробувань, при цьому автомобілі «Tesla» проїхали 100 млн. миль в режимі автопілота [2].

Науково – технічний прогрес обумовив появу нового технологічного феномену – автопілотного автотранспорту, тобто транспортного засобу, обладнаного системою автоматичного керування, який здатний пересуватися без участі людини. Такі транспортні засоби мають спеціальне обладнання (камери,

сенсори, радары) та прилади, що забезпечують далекомірне оптичне розпізнавання, стереозір, позиціонування на місцевості (GPS), стабілізацію руху, відповідне комп'ютерне забезпечення. Отже в перспективі йдеться про створення автономної кібернетичної системи з елементами штучного інтелекту. Реальний прорив з цього напрямку розпочато найпотужнішими світовими автомобільними корпораціями Tesla, General Motors, Google, Apple (США), Nissan, Toyota (Японія), Volkswagen (ФРН), Volvo (Швеція) та іншими автовиробниками. Таким чином, провідним компонентом системи безпеки дорожнього руху, заміником водія, постає її матеріальний субстрат – «автопілотний транспортний засіб». Така трансформація, викликає чимало питань щодо реальних можливостей впровадження цієї новітньої технології та привертає пильне спостереження фахівців за процесом становлення автопілотного авто транспорту [2].

У Сінгапурі машини без водіїв можуть їздити по дорогах разом зі звичайними. Прийнятий закон, згідно з яким тестові автопілотні автомобілі допускаються до руху на дорогах загального користування. У місті – державі облаштована спеціальна зона, в якій жителі можуть ознайомитися з технологіями, пов'язаними з автопілотами. Громадяни Сінгапуру проявляють найбільшу готовність користуватися такими машинами. Інфраструктура не набагато поступається голландській, але за кількістю компаній, які займаються автопілотними проектами, азіатська країна поступається європейській і за рахунок цього займає другий рядок рейтингу.

У Нідерландах найкраща в світі інфраструктура для автопілотних автомобілів. Це, перш за все, якісні дороги, висока щільність зарядних станцій для електромобілів і більше 80% території країни покриті мережею 4G. Крім того, нормативна база Нідерландів забезпечує можливість для тестування автопілотних автомобілів, а уряд інвестує в створення на дорогах мережі світлофорів, які можуть комунікувати безпосередньо з автомобілем. Крім того, голландці прихильно ставляться до нових технологій. У 2016 році 6,7% проданих в цій країні нових автомобілів були електромобілями.

Швеція попереду за кількістю компаній і інвестицій в технології автопілотів на душу населення. Швеція відстає від США за кількістю компаній, які розробляють цю технологію,

якщо вважати в абсолютних числах, але в розрахунку на кількість жителів перевершує американців .

У США 163 американські компанії, які займаються розробками для машин без водіїв, знаходяться в Америці. Концентрація технологічних компаній, розвинений ринок інформаційних технологій, легкість залучення капіталу і безліч фахівців забезпечили Америці велику кількість компаній, які працюють в цій сфері. США відстають від лідерів рейтингу в сфері регулювання та інфраструктури – забезпечити у величезній країні щільність електрозарядок, порівняну з Сінгапуром, поки не вдалося.

Британський уряд планував увести авто без водіїв на дороги до 2021 року. Закони Великобританії є одними з найбільш дружніх у відношенні до штучного інтелекту, керуючому автомобілями – автопілотні автомобілі можуть переміщатися будь-якими автошляхами без отримання спеціальних дозволів та оформлення додаткової страховки. Це зробило Британію тестовим майданчиком для багатьох європейських компаній. Проте, країна зайняла лише 5 – е місце в рейтингу. Сполучене Королівство підвела інфраструктура – мала кількість зарядних станцій і низьке проникнення мережі 4G [1].

При цьому слід зауважити, що відповідно до підписаної Україною у 2000 році Угоди ООН 1958 року «Про прийняття єдиних технічних приписів для колісних транспортних засобів, предметів обладнання та частин, які можуть бути встановлені та/або використані на колісних транспортних засобах, і про умови взаємного визнання офіційних затверджень, виданих на основі цих приписів» на ринок України допускаються транспортні засоби, конструкція яких була офіційно затверджена та сертифікована в інших країнах – учасницях цієї угоди. Наразі учасниками цієї угоди є 53 країни [3].

В нашій державі, існує ряд проблемних питань, зокрема кваліфікації діянь водія транспортного засобу, який увімкнув функцію «автопілотника» та настання шкідливих наслідків у разі дорожньо-транспортної пригоди, недостатня надійність програмного забезпечення, відповідальність за нанесення шкоди, та інші.

На відміну від зарубіжних країн в Україні правовий статус автопілотних авто, ще не визначено, також не спостерігається впровадження правових механізмів щодо їх експлуатації. Зокрема

відсутні окремі закони чи підзаконні акти, які визначають рух автошляхами автопілотних автомобілів, або їх придбання. За допомогою державних програм, розвитку автопілотної індустрії, теж не спостерігається. У зв'язку з цим, Україна не включена до переліку держав, в яких незабаром з'являться машини без водіїв. Хоча, розробками продуктів для таких авто, українські компанії займаються.

Список використаних джерел

1. 5 країн, в яких швидше за все з'являться безпілотні автомобілі. URL: <https://fra.org.ua/uk/an/publikatsii/novosti/5-krayin-v-iakikh-shvidshie-za-vsie-z-iaвлиat-sia-biezpilotni-avtomobili>.

2. Мисливий В. А Розслідування дорожньо-транспортних пригод, вчинених безпілотним автотранспортом. *Безпека на дорозі: матеріали круглого столу* (в авторській редакції). (м. Кривий Ріг, 24 трав. 2018 р.). Кривий Ріг, 2018. С. 109-112.

3. Павликівський В. І., Юртаєва К. В. Етико-правові проблеми встановлення кримінальної відповідальності за шкоду, спричинену автономними транспортними засобами. *Вісник кримінологічної асоціації України: Спецвипуск*. 2019. С. 13-23.

4. Первая жертва автопилота. URL: https://www.gazeta.ru/auto/2016/07/01_a_8351963.shtml.

Романів Роман Романович,
курсант 3 курсу факультету № 4
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Хань Олександр Олександрович,
старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

СУБ'ЄКТИВНІ ПРАВА НА КОМПІЛЯЦІЮ ДАНИХ (БАЗУ ДАНИХ)

База даних (компіляція даних) - сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі - електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.

Змістом права інтелектуальної власності на базу даних є особисті (немайнові) та майнові права. Ст. 14, 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначає, які права авторів є особистими, а які майновими [1].

Право авторства це основне право автора, оскільки саме на визнання особи автором базуються всі інші авторські права. Досить поставити під сумнів авторство особи – і сумнівними виявляться всі інші авторські права. Право є підставою виникнення майнових прав. Авторство виникає в силу створення твору, автору не потрібно вчинювати будь-яких дій для того, щоб набути його, воно дає йому можливість вимагати від будь-якої особи визнання існування такого зв'язку. При цьому автор не може заборонити будь-кому сумніватися в його авторстві. Доки не буде встановлено інше, будь-яка особа, що використовує твір, зобов'язана вказувати таку особу у якості автора.

Право на оприлюднення полягає в юридично забезпеченій можливості автора публічно сповістити свій твір [2, с. 145]. Тільки авторові належить юридично забезпечена можливість

визначати міру та ступінь готовності свого твору та бути доступним для публіки шляхом його опублікування, публічного показу, публічного виконання, публічного сповіщення тощо. Якщо твір оприлюднено без дозволу автора, то такий твір вважається неоприлюдненим. Автору належить право перешкодити вільному використанню твору, та забороняти таке використання. Оприлюднення твору без згоди автора є неправомірною дією, що порушує його особисті немайнові права на цей твір.

Виключне майнове авторське право на базу даних, виходячи з ст. ст. 440-441 Цивільного кодексу України, ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права», полягає в праві використовувати базу даних на свій розсуд у будь-якій формі, а також надавати або забороняти таке використання іншим особам [3; 1]. Слід зазначити, що перелік можливих форм використання бази даних є відкритим у законодавстві та розглядається як єдине право, а не як комплекс окремих можливостей.

Зазначимо форми використання бази даних:

- відтворення (виготовлення одного або більше примірників бази даних в будь-якій матеріальній формі);
- розповсюдження (за допомогою якої база даних безпосередньо чи опосередковано доводиться до загального відома);
- імпорт оригіналу або примірників бази даних (ввезення примірників баз даних на митну територію України без зобов'язання про зворотне вивезення);
- публічне сповіщення (доведення до загального відома, тобто передача за згодою автора в ефір за допомогою радіохвиль);
- переробка (будь-яка її зміна, в тому числі переклад бази даних з однієї мови на іншу, за винятком адаптації);
- адаптації (внесення змін, які реалізуються виключно з метою функціонування бази даних на технічних засобах користувача або під управлінням комп'ютерних програм користувача);
- інші зміни в тому числі і переклад бази даних.

Відповідно до європейського законодавства (Директива ЄС 96/9 ЄС) [3] встановлено перелік тільки майнових прав упорядника (виробника), тоді як особисті немайнові права

залишаються за межами розгляду. Право *sui generis* є самостійним, тому воно може поширюватися при дотриманні певних умов як на оригінальні, так і на неоригінальні бази даних.

Директива ЄС 96/9/ЄС наділяє упорядника (виробника) бази даних правом перешкоджати вилученню і (або) повторному використанню всієї бази даних або її значної частини. Директива ЄС 96/9/ЄС розрізняє «вилучення» матеріалів з бази даних, під яке підпадає будь-який акт копіювання її змісту, і «повторне використання», яке означає поширення вилучених матеріалів.

Отже, ми можемо зробити висновки, що у міжнародному співтоваристві і в Україні виникнення і становлення правової охорони бази даних формувалося на основі концепції авторсько-правової охорони збірок творів (складених творів), що є результатом творчої праці за добором, розташуванням або упорядкуванням її складових частин. В подальшому для неоригінальних баз даних, у створення яких вкладалися значні інвестиції (внески), було створено спеціальний (особливий, своєрідний) правовий режим *sui generis*. Даний механізм дозволяє забезпечити правову охорону бази даних, яка є результатом фінансових та інших інвестицій.

Авторсько-правова охорона бази даних і *sui generis* можуть бути встановлені на одну й ту ж базу даних, але кожна з них має самостійний і незалежний характер.

Список використаних джерел

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ // *База даних (БД) «Законодавство України»* / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення 08.04.2021).

2. Сергеев А.П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации: [учеб.]. Москва: ТК Велби Проспект, 2006. 752 с.

3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV // *База даних (БД) «Законодавство України»* / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення 08.04.2021)

4. Про правовий захист баз даних: Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради // URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_241.

Романюк Анастасія Михайлівна
слухач магістратури 102 навчальної групи
Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Шаповал Леся Іванівна
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції

ГЕНЕЗИС ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Шлюбний договір в наші дні звична справа для подружжя, і не викликає жодних здивувань у суспільства при його укладанні. Про такий вид збереження свого майна та розподіл ми дуже часто чуємо від відомих людей, які мають справді цілі статки. До прикладу, відома пара Вільям і Кейтлін Кембриджські уклали шлюбний договір. Умови договору невідомі нікому, так як найперший пункт угоди зобов'язує всіх її учасників нікому не розголошувати ні слова. Майкл Дуглас і Кетрін Зета-Джонс уклали контракт, у якому Кетрін внесла пункт про те, що всі весільні подарунки, вартість яких становить 12 тисяч доларів, в разі розлучення залишаються у чоловіка.

Історія шлюбних договорів сягає своїм корінням у давнину – в часи Давнього Єгипту, Стародавньої Греції та Риму. Перші згадки про шлюб датовані III тисячоліттям до н.е. «Настанови Птахотепа» були створені в Єгипті. В ті часи передбачалося роздільне володіння майном кожним з подружжя, при цьому жінка мала право на 1/3 спільно нажитого майна. Шлюбні контракти затверджувалися намісником фараона – джаті, який також виконував роль судді. Він стежив, щоб були описані

обов'язки чоловіка щодо утримання дружини та детально фіксував її придане на випадок можливого розлучення [12].

Постійний розвиток сімейних відносин започатковував у ті роки, що чоловік і жінка, перш ніж створити сім'ю, оформляли «угоду», де описували свої майнові відносини, відразу обговорюючи також і питання розподілу в майбутньому спільно нажитого майна. В стародавньому Римі було чітко зазначено про шлюбний договір у одному з найдавніших законодавчих кодексів стародавнього Вавилону – Зведенні законів Хаммурапі. Так, параграф 128 визначає, що: «Якщо чоловік узяв жінку і не заключив з нею договір, то ця особа – не жінка» [10].

Шлюбний договір заключали у свій час Наполеон Бонапарт і Вольфганг Амадей Моцарт. Цікавим моментом є те, що у тексті договору Бонапарта та Жозефіни Богарне зазначено відсутність між ними «спільної власності» і кожен буде володіти тільки своєю частиною. Також подружжя, як підкреслено в контракті, не стануть «ні в якому разі відповідати за можливі борги один одного». Рівноправний підхід до шлюбу позначений і в тому пункті договору, де йдеться про внесок кожного з подружжя в сімейний бюджет [11].

В нашій державі по-різному називають документ, який дозволяє подружжю розподілити майно. Головною причиною різних понять одного документу є те, що в Україні в нормативно-правових актах зазначався спочатку «шлюбний контракт», пізніше змінився на «шлюбний договір».

Термін шлюбного контракту посіло своє місце у вітчизняному законодавстві у 1992 р. шляхом його внесення до Кодексу про шлюб та сім'ю. Але у той час це була лише одна стаття, присвячена угоді. Відповідно до статті, особи, які беруть шлюб, мають право за власним бажанням укласти угоду щодо вирішення питань життя сім'ї (шлюбний контракт), в якій передбачити майнові права і обов'язки подружжя. Також умови шлюбного контракту не можуть погіршувати становище будь-кого з подружжя порівняно з законодавством України [5].

Ситуація змінилась зі вступом у силу у січні 2002 р. Сімейного кодексу України (далі – СКУ), де порядку укладання, форми, змісту шлюбного контракту вже присвячено окрему главу, а термін змінено на оновлене - «шлюбний договір» [1]. Відмінністю СКУ від попереднього кодексу також є те, що у Кодексі про шлюб та сім'ю порядок укладання шлюбного

контракту визначався окремим нормативним актом – постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 1993 р. №457 [6].

Поняття «контракту» зафіксоване в Кодексі законів про працю України і визначається як особлива форма трудового договору, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення та організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін [2]. А відповідно до Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [3]. Простіше кажучи, визначення «контракт» в нашій державі застосовується більше до трудового аспекту життя, а термін «договір» більш тісніше пов'язаний з сімейною сферою, і у випадку неможливості врегулювання особистих немайнових та майнових відносин між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами СКУ, вони регулюються відповідними нормами ЦКУ, якщо це не суперечить суті сімейних відносин. Тому на нашу думку, законодавець доцільно змінив поняття «шлюбний контракт» на «договір».

Зміст шлюбного договору – це усі необхідні умови, що визначаються сторонами при укладанні. У СКУ відсутні умови щодо змісту, які були б обов'язковими, тобто вони визначаються на розсуд сторін і у випадку згоди, укладається договір та нотаріально засвідчується. Тобто, єдина форма для документа відсутня, документ може складатися як з одного пункту, так і з кількох сторінок, із детальним, вичерпним і розгорнутим описом умов. Зміст «подружньої угоди» визначається не лише СКУ, а й наказом № 296/5 від 22.02.2012 «Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» [4]. Головна вимога до такого документу є письмова форма та нотаріальне засвідчення. Хоча, розглядаючи спори, які виникають із сімейних правовідносин, є випадки відповідно до ч.2 статті 220 ЦКУ, коли сторони домовилися щодо усіх істотних умов договору, що підтверджується письмовими доказами, і відбулося повне або часткове виконання договору, але одна із сторін ухилилася від його нотаріального посвідчення. У цій та подібній ситуації все ж суд визнає такий договір дійсним. У цьому разі наступне нотаріальне посвідчення договору не вимагається. Такий приклад

є рішення у судовій справі № 0519/8064/2012 від 07.09.2012 р. та № 2-395/11 від 10.06.2011 р [8,9].

В Україні посвідчити шлюбний договір може як державний, так і приватний нотаріус. Відповідно до звітів міністерства юстиції України про роботу державних та приватних нотаріусів за 2016-2020 рік по областях, варто помітити тенденцію зростання укладення шлюбних договорів з кожним роком. У 2016 році у державних та приватних нотаріусах по всій Україні було укладено 1915 договорів, у 2017 – 2095; 2018 році укладено 2544; за 2019 рік - 2709 пар скористались даною послугою та за 2020 рік 2796 шлюбних договорів [7]. Підраховуючи кількість укладень таких договорів, також можливо зазначити, що найбільшою популярністю шлюбні договори користуються у м. Києві. Також хочеться звернути увагу на те, що особи, які прийняли рішення про укладення шлюбного договору, звертались, як правило до приватних нотаріальних контор.

Отже, шлюбний договір існував ще з-давна, і з розвитком самого суспільства також постійно удосконалювався. Сучасна юридична практика свідчить, що договори все більше і більше набирають популярності, як в Україні, так і інших країнах. І варто пам'ятати, що прожити без шлюбного договору можна, але не всі сімейні правовідносини позбавлені проблем, і краще їх передбачити, ніж доводити майбутнє спільне життя до постійних конфліктів.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України - [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

2. Кодекс законів про працю України - [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

3. Цивільний кодекс України - [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4. Наказ № 296/5 від 22.02.2012 «Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» - [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

5. Кодекс про шлюб та сім'ю - [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2006-07#Text>

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 червня 1993 р. №457 «Про порядок укладання шлюбного контракту» - [Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-93-%D0%BF#Text>

7. Звіт про роботу державних та приватних нотаріусів- [Електронний ресурс] // офіційний сайт міністерства юстиції України – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/zvit-pro-robotu-derjavnih-ta-privatnih-notariusiv>

8. Судове рішення Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області стосовно цивільної справи № 0519/8064/2012- [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/26661214>

9. Судове рішення Новоазовського районного суду Донецької області стосовно цивільної справи № 2-395/11 - [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/16416313>

10. Закони Хаммурапі «The Code of Hammurabi» - [Електронний ресурс] // Сайт Єльської правової школи. Розділ юридичної бібліотеки, створеної на честь американського розробника нерухомості Соль Гольдмана – Режим доступу: <https://avalon.law.yale.edu/ancient/hamframe.asp>

11. Шлюбний контракт між Наполеоном и Жозефіною. - [Електронний ресурс] // Інформаційний телевізійний канал Франції РТБФ – Режим доступу: https://www.rtb.be/culture/arts/detail_le-contrat-de-mariage-entre-napoleon-et-josephine-s-envole-a-437-500-euros?id=8360929

12. Акимов В. Божественная воля в изменчивой жизни человека: «Поучение Птахотепа» и Книга Экклезиаста / В. Акимов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://luhot.ru/uploads/акимов/akimov_boz_volia_ekkl_i_ptahhotep.pdf.

Рукоманова Дар'я Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Петровський Андрій Володимирович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Національної академії
внутрішніх справ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА ВІДПУСТКИ ПОЛЩЕЙСЬКИХ В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ЄС

Україна перебуває у процесі становлення справді демократичної країни, саме тому зростає необхідність запровадження у сферу трудових відносин гнучких та ефективних механізмів регулювання правових відносин між працівниками та роботодавцями, які мають змінити ринок праці в Україні та переосмислити застаріле законодавство. Законодавча урегульованість трудових відносин у державі є не тільки показником правової культури країни, але й важливим індикатором економічного розвитку суспільства загалом.

Право на відпочинок в Україні гарантується передусім нормами Конституції України. Відносини, пов'язані з наданням відпустки, регулюються главою 5 Кодексу законів про працю України, Законом України «Про відпустки» від 15.11.1996 р., іншими законами та нормативно-правовими актами [1].

В країнах ЄС тривалість щорічної оплачуваної відпустки коливається від 20 робочих днів (4 тижні) (в Ірландії, Бельгії, Болгарії, Кіпрі, Греції, Румунії, Словаччині, Німеччині, Угорщині, Італії тощо) до 28 робочих днів (у Великобританії), 30 днів (у Франції, Іспанії). В Україні щорічна основна відпустка, яка надається працівникам, становить не менше 24 календарних днів за відпрацьований робочий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору (частина 1 статті 6 Закону про відпустки). В новій редакції Трудового кодексу тривалість

щорічної відпустки складе 28 календарних днів. Збільшення щорічної основної відпустки відбулося з метою адаптації українського трудового законодавства до Європейської соціальної хартії та інших міжнародно-правових актів.

У Франції питання часу відпочинку визначені гл. 3 прийнятого у 2008 р. Кодексу про працю, який консолідував попереднє законодавство. Що стосується режиму відпусток у Франції, то відповідно до Ордонансу від 16 січня 1982 р. за один місяць безперервної роботи працівник отримує 2,5 дня відпустки, при цьому загальна тривалість відпустки не може перевищити 30 робочих днів. Відсутність на роботі з неповажної причини (з особистих мотивів, через простій з вини працівника, у зв'язку з незаконним страйком і т.ін.) веде до пропорційного скорочення відпустки. Таким чином, тільки безперервна, як правило, робота протягом календарного року дає право на 5-тижневу оплачувану відпустку. Молодь до 21 року і учні виробничого навчання мають право на відпустку у 30 робочих днів незалежно від попередньої роботи, але оплачується відпустка пропорційно фактично відпрацьованим місяцям.

Федеральний закон Німеччини «Про відпустки» від 08.01.1963 р. проголошує право на щорічну оплачувану відпустку для всіх робітників і службовців, а також учнів виробничого навчання. Право на відпустку виникає через 6 місяців роботи, що цілком відповідає нормі, яка закріплена в п. 2 ст. 5 Конвенції МОП про оплачувані відпустки № 132 [2]. Трудове законодавство Німеччини визначає відпустки залежно від числа робочих днів у тижні: 24 робочих дні – для працюючих із шестиденним робочим тижнем і відповідно 20 робочих днів – для працюючих з п'ятиденним робочим тижнем. Щоденний робочий час при цьому не відіграє істотної ролі. Також аналіз трудового права Німеччини виявляє таку особливість тамтешньої системи гарантій прав на відпустку, яка передбачає, що у випадках, коли працівник має право на відпустку за станом здоров'я з метою медичної профілактики або реабілітації, роботодавець зобов'язаний надати таку відпустку в необхідний час [3, с. 134]. Звернемося також до такого аспекту системи гарантій права на відпустку як її оплачуваність. Зокрема у Німеччині оплата відпустки розраховується із середнього заробітку працівника протягом останніх 13 тижнів (3 місяці) перед початком відпустки.

Крім оплати відпустки, більшість роботодавців надають своїм працівникам так звані відпускні (Urlaubsgeld). Urlaubsgeld – це додаткові добровільні доплати роботодавця, що виражають похвалу й подяку працівникові за виконану роботу, а також заохочення на майбутнє. По своїй суті Urlaubsgeld можна порівняти з так званою 13-ю зарплатою.

Право на Urlaubsgeld визначається на рівні угод із профспілками.

При припиненні трудових правовідносин можлива грошова компенсація за невикористану відпустку. Хвороба під час відпустки, підтверджена медичною довідкою, не включається у тривалість відпустки. Під час відпустки працівник не має права працювати за наймом [3, с. 129].

Таким чином, у певних аспектах регулювання часу відпочинку Україна дещо відстає від Франції та Німеччини, в інших питаннях вітчизняне законодавство є більш сприятливим для працівника. Не зважаючи на особливості правової регламентації часу відпочинку, можна виявити деякі загальні риси й тенденції з національним законодавством, а саме: збільшення кількості відпусток спеціального цільового призначення, які оплачуються; збільшення загальної тривалості соціальних відпусток; поширення навчальних відпусток, у тому числі з метою підвищення кваліфікації працівників.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про відпустки» від 15.11.2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80/print>
2. Конвенція МОП № 132 «Про оплачувані відпустки» (переглянута 24.06.1970 р.). URL: www.zakon1.rada.gov.ua.
3. Штелер-Травень А. Введение в трудовое право ФРН / А. Штелер-Травень. М.: Институт международного права и экономики, 1999. 321 с.

Семенович Анна,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Вакулик Ольга, доцент кафедри
криміналістики та судової
медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОВІДКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Успіх будь-якого виду людської діяльності, у тому числі й з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, залежить від рівня його забезпечення достовірною інформацією в достатній для вирішення певних завдань кількості. Саме кваліфікований аналіз та синтез інформації про об'єкти, що були причетними до події кримінального правопорушення, отриманої з різноманітних джерел, її інтерпретація та вміле використання лежать в основі діяльності з розкриття та розслідування злочинів. Останніми роками під впливом науково-технічного прогресу відбувся якісний стрибок у розвитку інформаційних технологій. Сучасні інформаційні технології ставлять облікову діяльність на якісно новий рівень розвитку. Завдяки інтеграції різних за змістом та формою відображення інформаційних масивів створюються інформаційні системи, що включають величезну кількість розподілених баз даних, з можливістю доступу до інформації з будь-якої віддаленої точки через одну адресу - ядро інтегрованого банку даних.

Спеціалізовані програми, призначені для роботи з базами даних, перетворюють їх на автоматизовані керуючі системи. Вони самостійно, в автоматичному режимі, здійснюють аналіз інформації всієї кількості розподілених баз даних, що дозволяє виявляти зв'язки між окремими об'єктами та системами. При цьому вони здатні самостійно за функціями, що в них реалізовані, формувати відповіді на запити і видавати користувачеві

інформацію в зручній для сприйняття формі - у вигляді таблиць, наочних схематичних зображень зі встановленими зв'язками між елементами схеми, топографічної карти чи плану з позначеними на них об'єктами обліку та ін. У процесі розслідування слідчому, експерту чи оперативному працівникові доводиться звертатись за інформацією до різних інформаційних систем. Причому суттєвий вплив на хід розслідування чи встановлення певного об'єкта або факту можуть здійснити дані не тільки спеціалізованих криміналістичних, але й будь-яких інших інформаційних систем незалежно від їх прямого цільового призначення та відомчої належності [1, с. 664]. Доволі часто працівники правоохоронних органів користуються обліками адресного бюро, обліком автомобілів, зброї та ін.

Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів - це діяльність суб'єктів розслідування, спрямована на пошук та одержання, а в необхідних випадках - оновлення та корегування інформації, що міститься в інформаційних системах, незалежно від їх відомчої належності, з метою використання її в процесі розслідування злочинів [2, с. 112].

При цьому слід сказати, що поняття інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів включає в себе поняття «криміналістична реєстрація» та «криміналістичні обліки». Криміналістична реєстрація являє собою сукупність відомостей щодо організації та функціонування криміналістичних обліків, а також діяльність з використання інформації, що в них міститься, у процесі розкриття й розслідування кримінальних правопорушень.

Криміналістичні обліки складають значну частину інформаційних систем, що використовуються у розслідуванні кримінальних правопорушень. Залежно від цільового призначення та специфіки інформації кожен конкретний облік займає своє місце в інформаційній системі певного правоохоронного органу, в певному підрозділі (ДТАЗ, експертній службі та ін.), на певному рівні (міжнародні, центральні, регіональні, місцеві) [3, с. 136].

Наукову основу криміналістичної реєстрації складають положення щодо індивідуальності об'єктів, їх відносної стійкості, об'єктивної можливості виявлення, фіксації, дослідження та оцінка ознак об'єктів, що базується на теорії криміналістичної ідентифікації, наукових положеннях дактилоскопії, вчення про

зовнішні ознаки людини, судово-оперативній фотографії, балістики та інших галузей криміналістичної техніки.

До об'єктів криміналістичного обліку належать: 1) особи певних категорій, наприклад затримані за підозрою у вчиненні злочину; обвинувачені; засуджені; особи, які втекли з місця скоєння злочинів; безвісті зникли; особи яких не встановлено; 2) трупи громадян, особи яких не встановлено; 3) деякі види тварин, викрадені чи приблудні; 4) злочини: розкриті і нерозкриті (з характерними ознаками вчинення); 5) предмети: викрадені об'єкти; зброя, що застосовувалось при вчиненні злочинів, - вогнепальна зброя, відмички, інструменти; предмети антикваріату; культурні цінності тощо; 6) різного роду сліди - рук, ніг, транспортних засобів, знарядь злочину та інструментів, вогнепальної зброї [4, с. 315].

Криміналістичні обліки створюються з метою найбільш повного використання при проведенні оперативних та слідчих дій слідів і речових доказів, вилучених з місць нерозкритих злочинів, а також з метою підвищення рівня інформаційного забезпечення проведення експертиз і досліджень. З використанням реєстраційних даних здійснюється розшук та ідентифікація об'єктів порівнянням матеріалів реєстрації з ознаками об'єкта, що перевіряється. Кожен вид криміналістичного обліку - це фактично інформаційно-пошукова система, тому ведення і використання криміналістичних обліків передбачає широке застосування інформаційних технологій. З використанням реєстраційних даних вдається вирішувати такі завдання розслідування, як встановлення факту притягнення особи раніше до кримінальної відповідальності; виявлення невідомої особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, яка зникла з місця події, або особи, яка вчинила втечу з місця позбавлення волі; ідентифікацію особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за його слідами; встановлення особи невідомого трупа та ін.

Криміналістичні обліки можуть бути представлені у таких формах: 1) журнальна (журнали, фотоальбоми, книги обліку, каталоги); 2) картотечна (картотеки, частіше з паперовими картками); 3) відеокартотечна (кіно-, відеофільми, відеотеки осіб); 4) колекційна (колекції різних об'єктів, грошей, документів, куль та гільз тощо); 5) банки даних (в сучасних автоматизованих інформаційних та інформаційно-пошукових системах) [5, с. 372].

Сьогодні найбільш розповсюдженою є комбінована форма - сполучення різних форм. Наприклад, низка обліків здійснюється у вигляді звичайних картотек чи колекцій і паралельно - у вигляді автоматизованої інформаційної системи (АІС). Працівники підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення здійснюють інформаційне забезпечення роботи з розкриття кримінальних правопорушень із використанням наявних інформаційних ресурсів, сучасних комп'ютерних технологій та передових методів аналізу для встановлення за їх використанням осіб, які вчинили правопорушення; цілодобово забезпечують авторизований доступ працівників оперативних підрозділів до інформаційних банків даних: стосовно осіб, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень, розшуковуються чи зникли безвісти; про нерозкриті злочини, вчинені аналогічним способом; розшукувані або вилучені предмети, за допомогою яких учинено злочинні посягання; про викрадений автотранспорт; про ідентифікацію за дактилоскопічними обліками трупів невпізнаних громадян.

Поряд із розслідуванням результати аналізу, що здійснюють інформаційні системи, дозволяють вести поступову цілеспрямовану діяльність із профілактики та попередження кримінальних правопорушень. Так, постійний аналіз інформації, що надходить, дає можливість виявляти осіб, що скоїли кримінальні правопорушення. Сьогодні це стає можливим завдяки використанню інформаційно-аналітичних систем. Це ще раз підтверджує те, що в процесі розслідування, залежно від ситуації, кримінального значення може набути інформація, наявна в будь-якій за призначенням і відомчою належністю інформаційній системі.

Список використаних джерел

1. Бірюков В. В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів : монограф. / В. В. Бірюков. - Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Дідоренка, 2009. - 664 с.

2. Бірюков В. В. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів : навч. посібник / МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка / В. В. Бірюков. - Луганськ, 2009. - 112 с.

3. Белов О. А. Информационное обеспечение раскрытия и расследования преступлений : монография / О. А. Белов. - М. : Юрлитинформ, 2009. - 136 с.

4. Денісова О. О. Інформаційні системи і технології в юридичній діяльності : навч. посіб. / О. О. Денісова. - К. : КНЕУ, 2003. - 315 с.

5. Захаров В. П. Проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних структур : навч.- практич. посібник / В. П. Захаров, В. І. Рудешко. - Львів : ЛьвДУВС, 2007. - 372 с.

Скуйбіда Катерина Вікторівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ПРАВОВІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Новітні технології та методики лікування у сфері репродуктивної медицини потребують зосередження уваги на правових аспектах використання програм допоміжних репродуктивних технологій при лікуванні безпліддя. Можливості впровадження та застосування даних технологій в ряді зарубіжних країн врегульовані на законодавчому рівні. Широке використання сучасних методів втручання в репродуктивну функцію людини потребує введення регулюючих заходів, обов'язкових для всіх учасників цього процесу. В незалежності від наявності певних нормативно-правових актів регулюючих використання репродуктивних технологій, виходячи з сучасних реалій і у зв'язку з відсутністю конкретизації і впорядкування законодавства у даній сфері, положення чоловіків і жінок зокрема тих, що не перебувають в офіційно зареєстрованому шлюбі є нестійким з правової точки зору, так як питання про

врегулювання юридичного оформлення і наділення статусом законних батьків залишається на науково-дослідницькій стадії. Безпосереднього законодавчого закріплення вимагають також цивільно-правові аспекти взаємин між подружжям і сурогатною матір'ю, а саме угода про сурогатне материнство.

Як наслідок, для захисту однієї з основних складових держави, демографічного зростання населення, а також права кожного з її громадян, в незалежності від їх сімейного стану, на батьківство, Україні як державі прагнення якої спрямовані в бік європейських стандартів необхідне прийняття закону, що регулює використання допоміжних репродуктивних технологій (далі – ДРТ).

Підтвердженням вищевказаного є аналіз окремих положень Сімейного кодексу України, що безпосередньо у ст.123 визначає походження дитини при застосуванні ДРТ тільки для подружжя, не враховуючи при цьому застосування ДРТ для осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах, або для незаміжньої жінки чи неодруженого чоловіка. Тобто, батьками дитини, народженої із застосуванням ДРТ, за чинним законодавством України може бути визнано лише подружжя. Дане положення чинного законодавства обмежує осіб у реалізації їх репродуктивних прав за ознакою сімейного стану [2, с. 55].

Окремої уваги потребує питання щодо наявності у осіб, які не перебувають у шлюбі між собою, але знаходяться при цьому у фактичних шлюбних відносинах, можливості бути потенційними батьками та є одним з дискусійних аспектів у сфері застосування ДРТ. Відповідно до Сімейного кодексу України дружина та чоловік наділені взаємопов'язаним правом на батьківство та материнство. Тож, особи, які перебувають у зареєстрованому шлюбі мають закріплене на законодавчому рівні право на материнство і батьківство, у тому числі – і за допомогою ДРТ. Незважаючи на зміст статті 3 СК України, а саме, що сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, у ч. 2 ст. 21 СК України зауважено, що проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя. У той же час ч. 1 ст. 74 СК України визначає режим регулювання майна, набутого чоловіком та жінкою, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у

шлюбі. Відповідно до аналізу вищевикладених норм чинного сімейного законодавства України, можна зробити висновок, що ті особи, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах, не входять до кола можливих суб'єктів правовідносин у сфері застосування ДРТ.

Виходячи із передбаченого ч. 4 ст 211 СК України, вважаємо, слід звернути увагу на той факт, що законодавець забезпечує осіб, перебуваючих у фактичних шлюбних відносинах, правом на усиновлення, проте не надає їм права скористатися ДРТ задля народження власної дитини. Окремого регулювання у правовому аспекті потребує питання щодо встановлення походження дітей, народжених з впровадженням методів допоміжних репродуктивних технологій, оскільки розглянувши нормативну базу, яка регулює дану сферу, необхідно зауважити на утиску в праві на батьківство і продовження свого роду та безпосередньо упередженість щодо осіб відповідно до їх сімейного статусу. Зокрема, ст. 125 СК України регулює визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою. Виходячи з цього, у разі народження дитини природним способом то законодавство містить механізм реєстрації такої дитини та визнання вищезазначених осіб її батьками. Однак законодавство не передбачає можливості для осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах, бути зареєстрованими як батьки дитини, народженої із застосуванням ДРТ. Досліджуючи дане питання, погоджуємось з слушною думку А.П. Головашук щодо усунення подібних прогалин впровадивши певне доповнення до ст. 123 СК України :

«Жінка і чоловік, які не перебувають у шлюбі між собою, але знаходяться у фактичних шлюбних відносинах: проживають однією сім'єю та пов'язані спільним побутом, визнаються і записуються батьками дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, здійснених за їх письмової згоди. Такі особи можуть скористатися репродуктивними технологіями за наявності у них медичних показань до проведення допоміжних репродуктивних технологій» [2, с. 99-100].

Таким чином, правова доступність ДРТ визначається законодавчим регулюванням, яке не тільки істотно відстає від темпів вирішення проблеми медициною, але і в певних обставинах створює ефект штучної зупинки розвитку,

порушуючи репродуктивні права людини. Незважаючи на значний прогрес проблема безпліддя продовжує залишатися актуальною в правовому полі. Діючі норми, що регулюють праввідносини при використанні ДРТ, зачіпають лише окремі аспекти проблем, що виникають. Ускладнює ситуацію ряд немедичних чинників, що виникають в процесі демографічного розвитку та пов'язаних з економічною, соціальними, правовими і етичними аспектами проблеми. Підсумовуючи викладене, з метою доцільного та всебічного законодавчого контролю у сфері застосування ДРТ необхідні певні модернізаційні процеси та корективи в нормативній базі, що регулює дану галузь.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21–22. Ст. 135.

2. Головащук А. П. Цивільно-правове регулювання відносин, пов'язаних із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій. Дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ. 2017. 258 с.

3. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 р. № 787.

4. Аналітична записка «Щодо напрямків соціальної підтримки сім'ї в контексті реалізації демографічної політики в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/940/>

5. Коренга Ю. В. Аналіз основних понять сурогатного материнства. Часопис Академії адвокатури України. 2012. № 2 (15).

Слепко Богдана Валеріївна

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Крутевич Микола Миколайович

старший викладач кафедри
кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, майор
поліції

ПРОБЛЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЇ КАТУВАННЯ ТА СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я

Статистичні дані вказують, що на території України за останній рік у загальній кількості злочинів становили: 60,9% - злочини проти власності, 9,1% – злочини проти життя та здоров'я особи, 5,5% – злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення, 4,9% – злочини проти авторитету органів державної влади тощо.

Згідно Єдиного звіту про кримінальні правопорушення (2020) на офіційному сайті Генерального прокурора в Україні було обліковано 37 328 кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я, найбільший відсоток правопорушень припадає на умисні легкі тілесні ушкодження, а саме 21 741 випадків, а на катування власне 129 випадків. Ці дані опубліковані на офіційному сайті генеральної прокуратури України.[1]

Досить часто виникають труднощі щодо правильної кваліфікації дії винного, у зв'язку з схожим складом злочину і некоректного розмежування мети та об'єктивної сторони правопорушення, тому потрібно відмежувати катування (стаття 127 КК України) від деяких суміжних складів злочинів, які містить чинне кримінальне законодавство (передбачених статтями 126, 121, 122, 125, 206, 355, 373 частиною 3 статті 189 КК України).

Катування (Стаття 127 ККУ) міститься в розділі другому Особливої частини КК України «Злочини проти життя та здоров'я особи», передбачає відповідальність за умисне

заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом заподіяння побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їхній волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи в скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб .[3]

Так, ч. 1 ст. 126 та ч. 1 ст. 127 КК України містять певні загальні ознаки складу злочину, а саме: дії, які полягають у заподіянні побоїв або вчиненні інших насильницьких дій; наслідок у вигляді заподіяння сильного фізичного болю (варто вказати, що диспозиція статті 126 не вказує, фізичний біль має бути сильним чи ні); загальний суб'єкт злочину; умисна форма вини. Проте розмежувати можна за спеціальною метою, яка в «залякуванні» міститься в диспозиції частини 2 статті 126 КК України, а мета катування - у диспозиції частини 1 статті 127 КК України, а саме спонукати потерпілого або іншу особу вчинити дії, що суперечать їхній волі, в тому числі отримати від нього або іншої особи інформацію, свідчення або визнання, покарати за його дії, які він скоїв або у скоєнні яких підозрюється, або залякування його чи інших осіб.

Певні особливості має частина 3 статті 189 КК України, що передбачає кримінальну відповідальність за вимагання, яке поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я особи. Насильство тлумачиться як заподіяння побоїв, що мали характер мордування, катування, заподіяння особі легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості тілесного ушкодження або інших насильницьких дій (тобто діяння, передбачене об'єктивною стороною складу катування), мета - незаконно одержати чуже майно, право на майно або домогтися вчинення потерпілим дій майнового характеру. Тобто завдяки меті можна розмежувати ці два кримінальні правопорушення.

Стаття 206 КК України передбачає кримінальну відповідальність за протидію законній господарській діяльності, кваліфікуючою та особливо кваліфікуючою ознакою цього злочину є, відповідно, насильство, що не є небезпечним для життя і здоров'я (частина 2 статті 206), і насильство, небезпечне

для життя і здоров'я (частина 3 статті 206). Спеціальною метою є примусити особу перестати займатись господарською діяльністю, чи обмежити її, або укласти угоду, або не виконувати укладену угоду, виконання (невиконання) якої може обмежити законні права чи інтереси потерпілого, що не охоплюється характерним для катування спонуканням учинити дії, які суперечать волі потерпілого або іншої особи, відповідно до якої буде кваліфікуватись вищевказане правопорушення[6, с.626].

Суміжні з катуванням ознаки має злочин, передбачений статтею 355 та статтею 373 КК України. Для відмежування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань від катування доцільно також ураховувати, що суб'єктом злочину, передбаченого статтею 355 КК України, може виступати лише кредитор, законний представник кредитора або будь-яка особа, яка діє незалежно від мотиву в інтересах кредитора, а також службова особа. Відмінністю з частиною 2 статті 373 ККУ є те, що суб'єкт злочину спеціальний. Ним є особа, яка провадить дізнання (начальник органу дізнання, дізнавач), або досудове слідство (слідчий, начальник слідчого підрозділу, прокурор). [7]

Отже, для відмежування катування від інших суміжних злочинів потрібно враховувати наявність спеціальної мети, характерної для вказаних складів злочину, а також суб'єктів правопорушень.

Список використаних джерел

- 1.Офіс Генерального прокурор. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.gp.gov.ua/ua/1stat>
- 2.Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
- 3.Кримінальний кодекс України // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131)
- 4.Кримінально процесуальний кодекс // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88)
- 5.Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання від 10 грудня 1984 р.

6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Дакор, 2008. – 1428 с.

7. Кримінальний кодекс України (науково-практичний коментар) // ред. Стрельцов Є.Л. ТОВ"Одісей", 2014р

Сокирко Марія Ігорівна,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту №1 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Скриник Ліна Миколаївна,

старший викладач кафедри
правничої лінгвістики Національної
академії внутрішніх справ

STRATEGIES FOR COMBATING CRIME IN AFRICA: THE GHANAINA EXPERIENCE

Crime has become an important issue in Africa and in many ways contributes to the underdevelopment of many countries in Africa. The researchers focused on describing the usefulness of strategies to combat crime in Africa, the problems encountered and the recommendations for improvement. 2009-2013, statistical data on cross-border organized crime were used by the Police Service of the Ghanaian Department of Criminal Investigations, reviews of documents and extracts from radio and television interviews with officials and other experts, to collect data for the study. The study found that one of the most important cross-border crimes in Africa is drug trafficking and human trafficking. The Ghana Police Service (GPS) has launched an innovative strategy to combat crime, which includes public support. The study shows that crime related to drug trafficking increased by 6, 7 % between January and August 2013 [1].

The threat of crime has led many scientists and criminal officers to engage in dialogue and develop more effective strategies, techniques and weapons to counter the threat of criminals, involved in transnational organized crime.

Many nations have taken steps to counter the threat of drug trafficking by introducing ruthless measures against drug trafficking

organizations around the world, but the industry continues to grow with combative responses, involving the killing of innocent citizens. For example, in Mexico in 2006, the president took steps to declare war on the drug cartels and banned many of the drug traffickers. Since the war was declared 40,000 Mexicans were murdered, but the industry continues to grow with messages from corpses. Ghana is a Republican country in West Africa bordering Burkina Faso [3].

Serious crimes in Ghana include murder, fraud, human trafficking, theft, smuggling, rape, counterfeiting and illegal possession of firearms. There is a perception that "Ghana lacks the institutional capacity and the necessary framework to respond to organized crime". The Ghana Police Service (GPS) recently launched the police information hotline with the support of mobile phone companies in Ghana and other donors to combat crime. Other strategies adopted include visibility monitoring, motorcycle patrol, and new ways to deal with cybercrime [1].

Trafficking in human beings has become a transnational crime that Ghana is currently dealing with. In connection with cross-border organized crime against trafficking in human beings, the CID's GPS office set up nine anti-trafficking units in various parts of Ghana and began rescuing and prosecuting cases.

Combating the Drug Menace in Ghana-Strategies.

In developing strategies to combat cross-border crime, Ghana has resorted to many strategies that include collaborative connections and public support. As a result of a high rate of drug abuse in Ghana and the dangerous threat of illegal drugs in 1990 Ghana created the Narcotics Control Board (NACOB), an agency under its Ministry of the Interior, which was created under the PNDC Act the responsibility to reduce drugs. The Council is responsible for implementing and monitoring government policies to combat the drug threat in Ghana, with the aim of taking multidisciplinary action against growers, drug traffickers, street vendors and drug users. The Council cooperates with governmental and non-governmental organizations and maintains various forms of international cooperation to address the problem of illicit drug trafficking and other psychotropic substances. According to the Ministry of the Interior, Ghana is a signatory to many UN conventions on drugs [4].

Internally, NACOB performs coordination functions with law enforcement and control authorities, including: Ghana Police Service, Defense Intelligence, National Security Council, Ghana Airport

Company Ltd, Bureau of National Investigation and Ghana Immigration Service. All authorities are working with NACOB to counter the drug threat in Ghana.

Another strategy initiated by Ghana in dealing with organized crime is the creation of the Office of Organized and Economic Crime (EOCO) under the Office of Organized and Economic Crime Act. The Act established EOCO as a specialized agency entrusted with the power to detect, monitor, investigate and prevent organized crime. It aims to cooperate with international organizations in their treatment of cross-border organized crime. The law empowers officers to exercise police powers to request information, search and remove documents, and obstruct employees in the treatment of organized crime.

Список використаних джерел

1. Strategies for Combatting Transnational Organized Crime in Africa: The Ghanaian Experience [Electronic resource]: – Mode of access: <https://iniciativatpa.org/wp-content/uploads/2014/10/Article-on-Strategies-for-Combatting-Crime-in-Africa-Abstract.pdf>. - Title from the screen.

2. igerians involve in cocaine business in Ghana on the rise [Electronic resource]: December 13, 2013. – Mode of access: www.spyghana.com/Nigerians-involved-in-cocaine-business-inghana-on-the-rise. - Title from the screen.

3. exico's Drug Trafficking Organizations [Electronic resource]: – Mode of access: <https://www.refworld.org/pdfid/519cb92b4.pdf>. - Title from the screen.

4. arcotics control commission [Electronic resource]: – Mode of access: <https://www.mint.gov.gh/agencies/narcotic-control-board/>. - Title from the screen.

Сокол Тетяна Володимирівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Антощук Андрій Олександрович,
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ

Обрання європейського шляху розбудови держави зумовлює потребу втілення реформ у різні сфери життя суспільства, а також перегляду усталених поглядів, зокрема на сутність і структуру криміналістичної науки. Сьогодні один з її розділів, покликаний розробляти й удосконалювати техніко-криміналістичні засоби і методи протидії злочинності, рівнем розвитку дещо поступається іншим – криміналістичній тактиці та криміналістичній методиці [1, с. 6]. Проте, у зв'язку з науково-технічним прогресом суспільства криміналістична техніка значно удосконалюється та набирає обертів розвитку.

Так, актуальним у галузі криміналістичної техніки є дослідження та вилучення слідів у пам'яті людини за допомогою техніко-криміналістичних засобів. Такими засобами та прийомами є: комп'ютерні програми типу «Фоторобот», використання звуко- і відеозапису, поліграфа, спектрографо-сонографа тощо. Новітнім також є поповнення криміналістичних обліків такими новими видами, як фіксація райдужної сітківки ока, відеокomp'ютерне розпізнавання людини за зображенням, рентгенограма тулуба, геномні портрети [2, с. 26].

Ефективним під час розслідування злочинів є використання під час проведення огляду місця події систем глобального супутникового позиціонування. Наприклад, під час проведення огляду місця події на відкритій місцевості, коли немає надійних орієнтирів, можуть використовувати прилади JPS, що надають можливість оперативно фіксувати географічні координати будь-

якої точки, розташування об'єктів на місці події, відстані між ними. Крім того, науково-технічним засобом, що забезпечує комплексну фіксацію обстановки на місці події з точним відображенням зовнішнього вигляду, форми, вимірювань відстані між об'єктами, кутів їх взаємного розташування та розмірів є лазерні 3D сканери з відповідним програмним забезпеченням [3, с. 164].

Слід звернути увагу на деякі закордонні новітні галузі застосування техніко-криміналістичних засобів і методів, які на сьогодні поки що не знайшли належного розвитку в Україні:

1. Масс-спектрометрія з лазерною абляцією та індуктивно-пов'язаною плазмою, яка дозволяє досліджувати виявлені на місці події частки скла практично будь-якого розміру на рівні його атомарної структури, що дає змогу встановити походження мікроскопічних часток скла на одязі злочинця від зразків, вилучених з місця події.

2. Спеціальна камера з використанням синього світла та помаранчевих фільтрів, яка чітко вказує на підшкірні ушкодження, не видимі неозброєним оком на тілі потерпілого ще до того, як вони проявляться.

3. Цифрове дослідження Xbox, що надає можливість правоохоронцям отримати візуальний доступ до прихованих файлів на жорсткому диску Xbox. Ця технологія також дозволяє записувати сеанси доступу, які можуть програватися в режимі реального часу під час судових слухань.

4. Криміналістична 3D-реконструкція обличчя, яка дозволяє встановити зовнішність особи за знайденими останками. Наразі тривають дослідження з можливостей використання тривимірного друкування для реконструкції обличчя за кістками черепа.

5. Секвенсер ДНК, що дозволяє досліджувати біологічні зразки високого ступеня деградації. Це дозволяє аналізувати старі кістки або зуби, щоб генерувати унікальний зразок ДНК, що може допомогти визначити особу.

6. Магнітне дактилоскопіювання й автоматична дактилоскопічна ідентифікація. Використання безконтактного дактилоскопіювання дозволяє отримати на місці злочину відбитки пальців високої якості, без забруднення, а також швидко й легко порівняти відбитки пальців на місці злочину з розширеною віртуальною базою даних.

7. Аналітичні програмні інструменти для виявлення підозрілої фінансової активності, за допомогою яких здійснюється спостереження за незвичайними цифровими фінансовими операціями, профілювання клієнтів та аналіз статистичних даних для визначення ймовірності правопорушень.

8. Сучасні засоби здійснення дактилоскопічних досліджень. Люміцин, винайдений у Парижі, завдяки флуоресцентному барвнику, що входить до його складу, ця дозволяє «підсвічувати» відбитки пальців і залишає сліди придатними до подальшого дослідження ДНК. Куркумін-поліфенол, який міститься у корені куркуми, може допомогти у здійсненні аналізу молекулярних складових відбитків пальців, що сприяє отриманні таких даних, як стать особи та наявності на сліді залишків наркотичних засобів.

10. Рентгено-фотоелектронна спектроскопія (XPS) – технологія, яка перебуває на завершальній стадії розробки й дозволить ідентифікувати одяг злочинця за найменшими мікроволоконками, залишеними на місці події.

11. Дослідження змішаних зразків ДНК. Донедавна часу змішані зразки ДНК кількох осіб вважалися непридатними до дослідження, але група дослідників із Нової Зеландії розробила програмне забезпечення, відоме як STRmix, яке на сьогодні дозволяє виокремлювати ДНК до чотирьох осіб [4 с. 97–98].

Крім цього, значного попиту у всьому світі починає набувати технології розумного будинку (Smart House), як один з методів попередження злочинності, де в єдиний комплекс об'єднано відеокамери, фотоелементи, що реагують на рух, контактні сенсори на поверхнях тощо, за допомогою яких здійснюється автоматична ідентифікація з використанням чіпів, аналізаторів голосу, відбитків пальців рук чи райдужної оболонки ока [5, с. 139].

Процеси інтеграції дають змогу більш виважено підходити до розроблення науково-технічних засобів і впровадження їх у діяльність із протидії злочинності. Удосконалюючи структуру криміналістичної техніки, першочергову увагу слід приділяти розвитку нових напрямів дослідження, насамперед криміналістичному дослідженню об'єктів на наявність ДНК, криміналістичному дослідженню наркотичних засобів, електронних носіїв інформації тощо. Вирішення окреслених завдань потребує ґрунтовних теоретичних досліджень із метою

розроблення прикладних рекомендацій щодо розвитку криміналістичної техніки.

Список використаних джерел

1. Степанюк Р.Л., Перлін С.І. Напрями розвитку структури і змісту криміналістичної техніки в Україні. *Криміналістичний вісник*. 2020. С. 6–14.

2. окуренко В.В. Сучасні тенденції розвитку кримінального процесу та криміналістики. *Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи* : матеріали міжвід. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 листоп. 2017 р.) / МВС України, Нац. поліція України, Нац. акад. внутр. справ, Консульт. місія ЄС в Україні. Київ, 2017. Ч. 1. С. 25–27.

3. супов В.В. Сучасні напрями розвитку криміналістики в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3 (265). С. 163–166.

4. тепанюк Р. Л., Лапта С. П. Новітні зарубіжні розробки та перспективні дослідження у галузі техніко-криміналістичного забезпечення протидії злочинності. *Право і безпека*. 2017. № 2. С. 96–101.

5. Лібко В.М. Криміналістика: Підручник для студентів юрид. спец., вищих закладів освіти. – кол. авторів В.М. Глібко, А.Л. Дудніков, В.А. Журавель та ін. / За ред. В.Ю. Шепітька. К.: Видавничий Дім «Ін Юре».2001. 684 с.

Сокол Тетяна Володимирівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Білик Вадим Миколайович,
доцент кафедри поліцейського
права, Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

COMMUNITY POLICING ЯК МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

Пріоритетом у діяльності поліції має бути не тільки реагування на правопорушення, а й участь у вирішенні всього комплексу проблем, які має населення конкретної місцевості у сфері дотримання закону. Від поліції очікується прояв цікавості до потреб громадян, їх проблем, ускладнення стосунків, які становлять підґрунтя для загострення криміногенної ситуації. Основою побудови партнерської взаємодії між поліцейським та громадянином і наслідком оцінювання населенням ефективності її роботи є довіра населення до поліції.

Видатні юристи та законодавці зарубіжних країн виділили 2 аспекти спільної діяльності поліції з населенням. Перший – психологічний, який полягає в тому, що населення повністю довіряє правоохоронним органам, та за будь-яких проблемних питань громадяни можуть звертатися до територіальних підрозділів поліції особисто, або за допомогою засобів мобільного та Інтернет зв'язку, та бути впевненими, що їм буде надана відповідна правнича допомога, згідно компетенції поліції тієї чи іншої країни. Другий аспект – фізичний, його особливість в тому, що громадяни не лише можуть звернутися за допомогою, але і самим допомагати працівникам поліції. Але ж, для об'єднання цих двох аспектів необхідна якісна модель, такою моделлю стала «Community Policing» [1, с. 20].

Основними завданнями моделі Community Policing є: запобігання і обмеження злочинності; викорінення негативних соціальних явищ (споживання алкогольних, слабоалкогольних

напоїв та тютюнових виробів у публічних місцях, проституція, жебрацтво, графіті, засмічення вулиць); підвищення почуття безпеки та якості життя громади; ініціювання активності мешканців і створення коаліції із метою підтримання публічної безпеки та порядку; покращання ставлення громади до поліції; підвищення комфорту життя в громадах (як кінцевий результат) [2, с. 16].

Якщо, запитати у 10 людей з різних країн, що таке «Community Policing», отримаємо 10 різних відповідей. Проте, спільне бачення буде полягати у тому, що поліція може ефективно здійснювати свою правоохоронну функцію, лише за умови постійної взаємодії і комунікації з населенням. Розуміння необхідності співпраці поліції та громади існує уже давно в усіх розвинутих державах. Втім, модель такої співпраці різна, вона змінюється з плином часу та підлаштовується під актуальні вимоги суспільства.

Зазвичай, виділяють 6 основних моделей реалізації ідеї «Community Policing» на практиці:

1. Поліцейське обслуговування, на територіальному принципі (Area-based Policing).

2. Товариство багатьох агенцій (Multi – agency Policing).

3. Попередження злочинів силами громади (Community Crime Prevention).

4. Стратегії поліцейсько-громадського контакту (Police – public Contact Strategies).

5. Територіально базовані піші патрулі (Area – based Foots Patrols).

6. Залучення громади та консультування з ними (Community Involvement and Consultation) [3, с. 63].

Слід зазначити, що вчені вбачають деякі перешкоди, які можуть вплинути на досягнення мети охорони громадського порядку, заснованої на даній концепції:

- проблеми певної громади інколи неможливо вирішити силами спільної діяльності поліції та населення;

- між поліцією та деякими верствами населення історично сформувалися відносини недовіри;

- невизначені критерії ефективності такої діяльності;

- не приділяється увага навчанню офіцерів поліції основам партнерських відносин з населенням;

- інколи громади досить неоднорідні за своїм складом, тому можуть мати різні цінності та очікування від партнерства з поліцією;

- проблеми певної території визначаються не громадою, а поліцією;

- опір працівників поліції, які говорять про неприпустимість «м'якості» у роботі поліції;

- органи поліції закриті для обміну інформацією із суспільством [4, с. 4]

Україна поступово долучається до ініціативи з реалізації концепції Community. Наприклад, у Вінниці ГО “Паросток” започаткувало для поліцейських курси мови жестів з метою забезпечення їх спроможності спілкуватись з людьми з вадами слуху; організація “Спеціальна олімпіада” разом з поліцією навчає дітей з аутизмом правилам безпеки та надає їм інструкції у разі виникнення надзвичайних ситуацій. У Кривому Розі працівники патрульної поліції разом з військовими АТО реалізують фотопроєкт про дітей з аутизмом, що постраждали внаслідок конфлікту на Сході України. У Черкасах та Дніпрі проводяться курси самооборони для жінок, де тренерами виступають поліцейські. У Полтаві в рамках проекту “Кава з поліцейськими” громадяни мають можливість у неформальній атмосфері поспілкуватись з представниками Національної поліції, а також дізнатися про особливості їхньої роботи та про безпеку в місті. У Тернополі активно функціонує проєкт “Вікенд з поліцією”, у рамках якого місцеві жителі грають з правоохоронцями у футбол, влаштовують квести й дитячі змагання. Також у багатьох містах України патрульні Національної поліції здійснюють просвітницьку та роз'яснювальну роботу в дитячих будинках та будинках-інтернатах.

У зв'язку з необхідністю надання безпечних умов проживання громадян у багатьох містах та областях України з'являються стратегії безпеки, які є складовими стратегії розвитку міст, зокрема: у Вінниці до 2020 р., в Одесі до 2022 р., а в Києві до 2025 р. Крім цього поліція реалізовує проєкти, що спрямовані на спільну роботу громад та поліції для створення безпечного середовища, такі як “Сусідська варта”, “ПОЛІС”, “ Безпечне місто” та ін. [5, с. 82].

Отже, в Україні створено законодавче підґрунтя для розвитку стратегії взаємодії поліції з населенням в місцевих громадах. Зокрема, Законом «Про Національну поліцію» вперше на державному рівні визначено, що поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. За умови врахування позитивного закордонного досвіду країн, в яких діє модель «Community Policing», Україні вдасться налагодити взаємодію поліції з населенням, а також підвищити рівень довіри до правоохоронної структури.

Список використаних джерел

1. Підготовка поліцейських в умовах реформування МВС України. *Збірник наукових праць V Міжнародної науково-практичної конференції*. 2020 р. С. 333.

2. Костюшко О.П. Поняття та історичний аспект виникнення філософії поліцейської діяльності орієнтованої на громаду. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Спецвипуск*. Т.2. 2019. С. 51-56.

3. Голуб М. В. COMMUNITY POLICING: сутність та складові елементи. *Право і Безпека*. 2012. No 1. С. 62-67.

4. Coquilhat J. Community Policing An International Literature Review / J. Coquilhat. – Wellington : New Zealand Police Association Inc, 2018. – P. 52.

5. С.О.Шайхет, Ю.В.Карпенко. Концепція community policing як інструмент ефективної взаємодії національної поліції, місцевих органів влади та громад: український та зарубіжний досвід упровадження. *Вісник НАДУ*. Т.4. 2018. С. 171.

Срібна Аліна Юрївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Білик Вадим Миколайович,
доцент кафедри поліцейського
права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Сучасний світ практично неможливо уявити без прав і обов'язків людини. Давнє римське прислів'я говорить: "Там де право, там і захист". Права та обов'язки виконують для суспільства безліч функцій. Серед них можна виділити стабільність суспільства, забезпечення справедливості і безліч інших. На мою думку, пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. Бо людина є найціннішим скарбом своєї нації. В основному документі, а саме Конституції України присвячений окремий розділ правам та свободам і громадянина і людини. Відповідно до статті 21 Конституції України, усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчутними та непорушними. Права будь-якої людини є універсальними, тобто вони належать усім людям в будь-яких ситуаціях незалежно від соціального становища, вродженими, тобто вони вже належать кожній людині лише за фактом народження та невід'ємними неможливо позбавити цих прав чи добровільно відмовитися від них [2]. Людина, що не розуміється в законодавстві, не знає про свої права та обов'язки, не уявляє, що потрібно робити, якщо виникне складна ситуація, і є беззахисною перед усілякими негараздами. Таку людину можна змусити робити те, чого вона не повинна робити, або позбавити того, на що вона має право. Сьогодні в нашій державі, на превеликий жаль, відсутня повага до прав та свобод людини. Візьмемо за приклад правоохоронні органи в

нашій державі, за останні роки ситуація по забезпеченню належного дотримання прав та свобод людини є до сих пір проблемною в Україні. Діяльність правоохоронних органів пов'язана з постійними конфліктами та стресовими ситуаціями, вони потребують вчасного оперативного реагування. Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, основним завданням якої забезпечення охорони прав та свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку [1].

Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катувань ,нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини ,має бути негайно припинене ,якщо мети таких заходів досягнена або немає необхідності для подальшого її застосування. Отже, маю намір детальніше описати актуальне питання, щодо дотримання прав та свобод людини під час адміністративного затримання.

Права та свободи людини ,які визначають зміст та спрямованість держави закріпленні у чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

На рівні Організації Об'єднаних Націй програмним документом, який закріплює права та свободи людини, є Загальна Декларація прав людини, яка була прийнята 1948 році [4]. Вона закріплює соціально-економічне та культурні права: право на працю, право на відпочинок, право на освіту, право на медичне і соціальне обслуговування. Декларація закликає усі народи і усі уряди поважати і прагнути до виконання прав людини, в статті першій і другій, декларації визначено принципи рівності, гідності, свободи і братерства. Деякі громадяни звертаються до Європейського суд з прав людини, який функціонує на постійній основі. Суд приймає індивідуальні заяви від будь-якої особи, які вважають себе потерпілими від допущеного державою порушення прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї [5].

Адміністративне правопорушення являє собою протиправну дію або бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян і за яку передбачено адміністративну відповідальність (ст.9 КУпАП) [3]. Не підлягає

адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була у стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії, або керувати ними у наслідок душевної хвороби, слабоумства та іншого хворобливого правопорушення. Візьмемо за приклад такі адміністративні правопорушення: дівчинка протягом шести місяців не подавала документи для отримання паспорта громадянки України, група юнаків голосно співали непристойні пісні, порушуючи громадський спокій.

Які права мають затримуючі під час адміністративного правопорушення.

Кожному громадянину слід пам'ятати, що він має право:

1) Якщо ж Ви і є правопорушником, то пам'ятайте, що Ви зобов'язані виконувати лише законні вимоги працівників поліції. Підозра у скоєнні правопорушення є підставою для перевірки документів, здійснення поверхневої перевірки чи особистого огляду та огляду речей, а у певних випадках – доставлення та затримання, в порядку, установленому законодавством;

2) Ви маєте право вимагати довести протиправність вчинення своїх дій з посилання на закони України, або інші нормативно-правові акти. Відповідно, якщо це адміністративне правопорушення, то це буде КУпАП;

3) Ви маєте право вимагати у поліцейського ввічливо з Вами спілкуватися, переконливо та зрозумілою для Вас мовою, посилаючись на відповідні вимоги;

4) Слід пам'ятати, що ви не зобов'язані доводити свою невинуватість

5) **Пам'ятайте!** Ви маєте право на захисника з моменту затримання! Якщо за браком коштів, або за інших особистих причин не в змозі цього зробити, посадові особи зобов'язані призначити захисника за рахунок держави.

6) Право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги повинно бути роз'яснено затриманій особі, про що остання повинна поставити свій підпис в протоколі;

7) **Знайте!** Відповідно до статті 29 Конституції України, Ви маєте право на свободу та особисту недоторканість. Правоохоронні особи не мають права Вас заарештувати або тримати під вартою без рішення суду;

8) Відповідно до ст. 263 КУпАП загальний строк адміністративного затримання особи, яка вчинила

адміністративне правопорушення, становить не більш як 3 години.

Але, наприклад, в необхідних випадках для встановлення особи або з'ясування обставин правопорушення, строк затримання може становити до трьох діб;

9) Особа, яка вчинила адміністративне правопорушення має право на екземпляр протоколу, який їй вручається під розписку (ст. 254 КУпАП).

10) Якщо у звільненої особи виникли скарги до посадових осіб, то вона повинна обов'язково засвідчити факт у протоколі за наявності або відсутності зауважень та скарг власним підписом у протоколі. Тому що поліцейські можуть перевищувати свої службові повноваження неправильність дотримання строків затримання, безпідставне застосування адміністративного затримання, неповідомлення родичів про затримання, неправильність проведення поверхневої перевірки, тощо [6].

Особисто я вважаю, що кожен з нас має сам стежити, чи не порушуються його права та свободи. Спілкування з поліцією – це справа, що трапляється з нами частіше, ніж ми могли б подумати, тому вкрай важливо знати Ваші права. Кожна особа ні в якому разі не повинна провокувати, тікати та ображати поліцейського. Поліцейський, як посадова особа має поводитися ввічливо, має представитися, і просто так вимагати в людини документи не повинен. Поліцейський має право зупинити людину та вимагати від неї документи, проведення поверхневої перевірки чи будь-якої іншої дії лише в тому випадку, якщо поліцейський має відповіді підстави. Головна функція поліцейського – забезпечення публічної безпеки та громадського порядку. Ви повинні усвідомлювати, що без причин поліцейський не має право від вас нічого вимагати.

Можливість людині реалізувати свої потреби дають права, гарантовані нам міжнародними та іншими законодавчими актами. Просто мати права недостатньо, необхідно знати та розуміти свої права.

Отже, людина, яка знає свої права і поважає права інших, впевнено крокує по життю. Давнє римське прислів'я говорить: "Там де право, там і захист. На мою думку, коли людина знає свої права, вона відчуває себе впевненіше та може бути спокійною за своє майбутнє.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.
2. Конституція України від 28.06.1996 р.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Редакція від 17.03.2021 р.
4. Загальна декларація прав людини (рос/укр), прийнята від 10.12.1948 р.
5. Європейський суд з прав людини <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>
6. Практичний посібник Національної академії внутрішніх справ «Права людини в діяльності поліції», серпень 2016 р.

Стужук Катерина Віталіївна,

слухач магістратури навчально-наукового інституту № 3 факультету № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Скриник Ліна Миколаївна,

старший викладач кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ

THEFT AS A CRIME

The theme chosen by me, "Theft", is currently relevant. Since property crimes, including theft, constitute one of the most widespread and most dangerous groups of criminal acts, as they encroach upon one of the most valuable social benefits - the property right.

Theft is the most common crime committed in Ukraine. In this case, the detection rate of thefts is quite low.

Theft is defined as the secret theft of another's property. Crimes against property should be understood as intentional or reckless acts associated with a violation of the right of ownership or with other means of causing property damage to the owner or creating a threat of causing such damage.

A person who has attained the age of 14 may be the subject of a crime.

Theft crimes are crimes that involve the unauthorized taking of the property of another with the intent to deprive them of it permanently.

In general, the crime occurs when someone takes and carries away someone else's property without permission and with the intent to permanently deprive the owner of it.

The term "theft crime" is used to represent different types of property crimes, including larceny, robbery, burglary, shoplifting and auto theft.

The most basic distinction between types of theft has to do with petty theft and grand theft.

Theft can be categorized as grand theft and therefore deemed a more serious offense for a variety of reasons. Depending on the jurisdiction, the crime might be called "first degree" theft.

Responsibility for petty theft is unlikely to be called harsh, since administrative liability does not actually contain really "severe" punishments, unlike the criminal one.

For petty theft provides for liability in the form - fine, correctional works, administrative arrest.

The main sign of theft is a secret way of committing it. Secretly - it means imperceptibly:

1) for the owner, possessor or guardian - in their absence, even in their presence, but when they do not notice or do not realize the fact of theft (due to different special circumstances);

2) for third parties (outsiders) who do not notice abduction or do not realize the essence of what is happening;

3) theft is considered to be secret even when it is observed and perceived by the attendants and persons involved in this crime.

Список використаних джерел

1. Definition of a theft crime [Electronic resource]: Sevens Legal, APC. – Mode of access: <https://www.sevenslegal.com/criminal-attorney/definition-theft-crime/273/>. – Title from the screen.

2. Theft crimes: a survey under the Common Law and Modern Codes [Electronic resource]: A Project of National Paralegal College. – Mode of access: <https://lawshelf.com/shortvideoscontentview/theft-crimes-a-survey-under-the-common-law-and-modern-codes/>. – Title from the screen.

Томма Роман Павлович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ (ВИКРИВАЧІВ), ЯКІ НАДАЮТЬ ДОПОМОГУ В ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

При виявленні та припиненні конкретного корупційного правопорушення державні та особисті інтереси часто не збігаються. Обов'язок держави полягає у застосуванні встановлених і регламентованих законом засобів з метою встановлення винуватого у вчиненні правопорушення та притягнення його до відповідальності.

Викривач - особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог антикорупційного законодавства іншою особою (ст.53 Закону України «Про запобігання корупції») [3].

При аналізі нормативно-нормативно-правових актів, які передбачають правовий статус та заходи щодо забезпечення безпеки викривачів нами було проаналізовано ряд нормативно-правових актів:

1. Закон України «Про запобігання корупції» ст.53. Особи, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, перебувають під захистом держави. За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, або їх близьких осіб, у зв'язку із здійсненим повідомленням про порушення вимог цього Закону, правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [3].

2. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» ст. 2. передбачає право на забезпечення безпеки у кримінальному провадженні, за наявності відповідних підстав, окрім інших учасників кримінального судочинства: осіб, які заявили до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, запобіганню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень; підозрюваному, обвинуваченому (як недолік відмічаємо, що така категорія, як викривач в переліку відсутня – формально така особа може виступати у кримінальному провадженні свідком обвинувачення, а категорія свідок в переліку відсутня; що стосується категорії осіб, які заявили до правоохоронних органів про кримінальне правопорушення, то тут в переліку відсутня категорія «викриття», а така особа (викривач) співпрацює саме у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (ч.1 ст. 472 КПК України)) [4]; [2].

Аналіз зазначеного закону дозволив визначити ряд заходів, які застосовуються під час забезпечення безпеки осіб, які уклали угоду про визнання винуватості, умовою якої є обов'язок щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою, а саме:

- особиста охорона, охорона житла і майна (житло і майно цих осіб можуть бути обладнані засобами протипожежної та охоронної сигналізації, можуть бути замінені номери їх квартирних телефонів і державні номерні знаки транспортних засобів, що їм належать (ст. 8 Закону);

- видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку (ст. 9);

- використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів (за письмовою заявою цих осіб або за їх письмовою згодою може проводитися прослуховування телефонних та інших переговорів, у ході прослуховування яких може застосовуватися звукозапис), візуальне спостереження (ст. 10);

- заміна документів та зміна зовнішності (ст. 11);

- зміна місця роботи або навчання (час вимушеного прогулу особи, взятої під захист, включається до трудового стажу, а за вказаний період виплачується компенсація, при більш низькому заробітку на новому місці роботи виплачується різниця у

заробітній платі відповідно до чинного законодавства і в порядку, встановленому КМУ) (ст. 12);

- закритий судовий розгляд (за мотивованою ухвалою суду) а також проведення допиту учасника кримінального провадження з використанням відеоконференції при трансляції з іншого приміщення, в тому числі у спосіб, що унеможлиблює ідентифікацію особи, яка дає показання, то що [4].

3. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції (стаття 53 Державний захист викривачів) передбачає, що:

- викривачі, їх близькі особи перебувають під захистом держави.

- за наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб у зв'язку із здійсненим повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

- для захисту прав та представництва своїх інтересів викривач може користуватися всіма видами правової допомоги, передбаченої Законом України «Про безоплатну правову допомогу», або залучити адвоката самостійно [6].

Висновки. Підсумовуючи, необхідно зазначити, що ряд заходів щодо забезпечення безпеки такої особи також передбачено у КПК України, але без прив'язки до категорії осіб, які нами розглядаються. Тобто викривачі як особи, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції можуть виступати у якості свідка по справі кримінального провадження, чи особи, яка співпрацює зі слідством (уклала угоду про визнання винуватості).

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141;

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р.// Відомості Верховної Ради України, 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13. - Ст.88;

3. Про запобігання корупції від 14 жовтня 2014 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 46, ст.2047 від 14 жовтня 2014року № 1700-VII;

4. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 11, ст.51);

5. Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації роботи із повідомленнями про корупцію. Рішення НАЗК України №286 від 06.07.2017 року;

6. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції від 17.10.2019 року: офіц. сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/198-IX>.

Устимчук Владислава Петрівна,
здобувач ступеня вищої освіти
магістр за спеціальністю «Право»
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх
справ, старший лейтенант поліції
Науковий керівник:

Бурак Марія Василівна,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності навчально-
наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

БЛОКУВАННЯ ТА/АБО ВИДАЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ, ЩО ЗОБРАЖУЮТЬ СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Дитяча порнографія – це зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, задіяної у реальній або змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях [1]. Власне, це той тип контенту в Інтернеті, заборона якого не підлягає сумніву, так само як і кримінальна відповідальність за її поширення.

Контент з дитячою порнографією відноситься до електронних доказів, які отримують з електронних пристроїв, таких як комп'ютери та периферійні пристрої, що підключені до них, комп'ютерні мережі, мобільні телефони, цифрові камери та інше портативне обладнання (включаючи пристрої зберігання даних), а також з Інтернету. Інформація, яку вона містить, не має самостійної фізичної форми.

Багато в чому електронні докази нічим не відрізняються від традиційних доказів – зокрема тим, що сторона, яка долучає їх до судового провадження, повинна бути здатна продемонструвати, що вони відображають ту саму сукупність обставин та фактичну інформацію, що й у момент вчинення злочину. Іншими словами, вони повинні бути в змозі довести, що жодних змін, вилучень, доповнень чи інших змін не відбулося (або й не могло відбутися).

Нематеріальна природа будь-яких даних та інформації, що зберігаються в електронному вигляді, значно полегшує маніпуляції та є більш схильною до змін, ніж традиційні форми доказів. Це створює особливі виклики для системи правосуддя, яка вимагає, щоб такі дані оброблялися певним чином, щоб забезпечити цілісність доказів, які надаються в межах проваджень [2, с.12].

Разом з тим, особливість сексуального насильства щодо дітей в Інтернеті полягає в тому, що матеріали із насиллям залишаються в цій мережі та транслюються по всьому світу, а кожен новий перегляд таких матеріалів – це нове згвалтування для дитини. Масове використання цифрових медіа та Інтернету надало злочинцям нові можливості для вчинення злочинів. Вони розвинули нові стратегії традиційних злочинів, використовуючи ці нові канали комунікації, тим самим створивши нові категорії злочинів. Тому усім, хто залучений до правової системи, необхідно ознайомитись з різними формами електронних доказів та знати, як з ними поводитися.

Практично будь-який злочин в наші дні швидше за все пов'язаний з електронним пристроєм, який має пам'ять або якусь форму програмування. Навіть якщо такий пристрій не використовувався безпосередньо в контексті злочину, дії особи, що вчинила злочин, цілком ймовірно могли бути зафіксовані або записані на камеру відеоспостереження або за допомогою пристрою глобальної системи позиціонування (GPS), що встановлений на мобільному пристрої або в транспортному

засобі. Забезпечення отримання електронних доказів за допомогою цифрової криміналістичної експертизи та слідства стало основним інструментом притягнення злочинців до відповідальності.

Поширення Інтернету та його застосування призвело до того, що докази можна знайти не лише на персональних комп'ютерних пристроях, але й на веб-сайтах, у соціальних мережах, електронних листах та месенджерах. Розвиток «хмарних» обчислень (де програми та дані зберігаються віддалено, за межами країни та в невизначених місцях) означає, що обробка потенційних електронних доказів відповідно до перевірених принципів та практики стає важливішою, ніж будь-коли.

В Україні щороку зростає кількість дітей, які отримують доступ до мережі Інтернет. Разом із цим збільшується кількість злочинів сексуального характеру щодо дітей в онлайн-просторі. Наразі, незважаючи на застосовані заходи, в Україні протидію сексуальному насильству в мережі Інтернет не можна визнати достатньою й такою, що відповідає міжнародним стандартам та стандартам Ради Європи.

Так, за даними ЮНІСЕФ близько 2 млн. дітей використовують в секс індустрії щороку. В Інтернеті розміщено більше 1 млн. зображень дітей, над якими вчинене сексуальне насильство. Кожні 5 хвилин Internet Watch Foundation знаходить в Інтернеті фото чи відео з дитячої порнографії, 40 % з них містять зображення дітей молодше десяти років. Орієнтовна вартість онлайн-трансляції сексуального насильства над дитиною складає 10-20 євро [3].

У свою чергу, Уповноважений Президента України з прав дитини Микола Кулеба зазначив: «За офіційними даними, щоденно близько 3000 осіб на території України здійснюють розповсюдження порнографічних матеріалів із зображенням сексуальної експлуатації дітей. Україна входить до п'ятірки найбільших виробників дитячої порнографії в світі, а також – до десятки країн за рівнем поширення дитячої порнографії» [4].

Відтак ефективна боротьба із сексуальним насиллям над дітьми потребує чіткого передбачуваного законодавства для Інтернет-сервіс провайдерів. Співробітництво з правоохоронними органами має стати обов'язковим, співпраця повинна бути у формі блокування доступу до веб-сайту та видалення матеріалів, якщо сервери знаходяться на території України. Водночас, для

вирішення даної проблеми необхідно звернутися до міжнародного досвіду. Крім того, необхідно внести зміни до чинного Кримінального кодексу України та низки інших законодавчих актів з метою імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської Конвенції).

Головна складність в обмеженні контенту полягає у тому, щоб боротьба зі справді незаконним вмістом не перетворилась на цензуру та необґрунтоване закриття сайтів. Інтернет-сервіс провайдери побоюються, що об'єктом блокування можуть стати й інші сайти, які не містять шкідливого контенту. Тому важливо, щоб законодавчі норми були прописані максимально чітко.

Власне, узагальнюючи результати дослідження, переконані, що в Україні є необхідне підґрунтя для запровадження Національної стратегії з блокування та/або видалення матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми в мережі Інтернет на території України на основі аналізу позитивного міжнародного досвіду. Відтак на законодавчому рівні слід закріпити новітні системи блокування або обмеження доступу до інформаційних платформ, які містять сексуальний чи насильницький контент. Більш того, необхідно налагодити систему комунікації та взаємодії правоохоронних органів, зокрема, підрозділів кіберполіції з інтернет-сервіс провайдерами. Потребують удосконалення методики виявлення, розслідування та запобігання кримінальним правопорушенням сексуального характеру щодо дітей в цифровому середовищі.

Переконані, що взаємодія кіберполіції з питань кібербезпеки та боротьби з сексуальною експлуатацією дітей в Інтернеті з державними органами, науковими установами, навчальними закладами, громадськими об'єднаннями, приватними установами забезпечить значне скорочення розповсюдження дитячої порнографії і запобігатиме багаторазовій травматизації дітей.

Список використаних джерел

1. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20 листоп. 2003р. 1296-IV.
URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TM038077>
2. Посібник РС з питань електронних доказів від 06.03.2020 р.
URL:

file:///C:/Users/User/Downloads/CPROC_Electronic%20Evidence%20Guide%202.1_UA_June%202020_web.pdf

3. Про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: Конвенція Ради Європи від 2007 р. URL: <https://www.rm.coe.int/1680471b54>

4. Торік майже півтори сотні неповнолітніх в Україні стали жертвами зґвалтування – ОГП. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nasyllia-dity-zgvaltuvannia-prokuratura/30408729.html>

Франчук Юлія,

здобувач вищої освіти бакалавівра
навчально-наукового інституту
№ 1 Національної академії
внутрішніх справ, рядовий поліції
Науковий керівник:

Вакулик Ольга, доцент кафедри
криміналістики та судової
медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ ТРУПА ПРИ ПОВІШЕННІ

Однією з найважливіших, першочерговою та невідкладних слідчих (розшукових) дій є огляд місця події, який проводиться з метою виявлення, фіксації та вилучення слідів кримінального правопорушення та інших речових доказів, – з'ясування механізму події та інших обставин, що мають значення для провадження [1, с. 416].

Проведення огляду трупа регламентоване у ч. 1 ст. 238 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) де зазначається, що огляд трупа слідчим, прокурором проводиться за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта. [2].

Особливого значення, під час огляду трупа виявленого у петлі, набуває взаємодія слідчого, прокурора із судово-медичним експертом чи лікарем, оскільки встановлення факту

самоповішання чи інсценування самогубства на стадії огляду місця події є достатньо складним.

Безумовно, ще до детального огляду трупа, судово-медичний експерт, повинен пересвідчитися, що перед ним людина без ознак життя. Після чого з'ясувати, чи є ознаки, які дозволяють встановити, де настала смерть: на місці його виявлення чи в іншому місці.

Огляд трупа починається із фіксації часу початку огляду, температури навколишнього середовища і тіла трупа (зазначається частина тіла, у якій вимірювалася температура). Також, не змінюючи пози трупа і без контакту з ним встановлюють стать, приблизний вік та довжину тіла, вказують його положення щодо оточуючої обстановки, фіксація відбувається шляхом відео-, кіно- чи фотозйомки. При повішенні трупа Особлива увага приділяється положенню тіла, а також наявності і розташуванню предметів і виступів, що могли бути використані як опора, підставка для ніг, їх висоту, сліди на них [3, с. 103]. Наступним етапом є визначення розташування та пози трупа відносно землі (підлоги). При огляді одягу обов'язково фіксуються: з чого складається й чи у порядку він; наявність на ньому слідів крові та інших виділень, сторонні плями та їх локалізація, наявність пошкоджень; форма і випинання країв пошкоджень; вміст кишень. Також фіксують негативні обставини, такі як забруднення одягу або взуття, яке не є характерним для ґрунту на місці виявлення трупа, або відсутність слідів ґрунту з місця, де знайдений труп, на його взутті [4, с.372].

Також обов'язковим є вимірювання відстаней: від місця прикріплення петлі до опори, від підшовів ніг до підлоги (ґрунту), від місця кріплення петлі на опорі до вузла на шії, при повному висінні – від підшовної поверхні взуття або стоп до підлоги, від місця кріплення петлі до поверхні підлоги (землі); від підшовів ніг до поверхні підставки (пень, стілець тощо); висоти підставки від поверхні підлоги (землі).

Особливе значення надається вивченню оточуючих предметів і місця фіксації петлі. Описуючи підставку, вимірюють її висоту, вказують наявність або відсутність на ній слідів нашарувань і відбитків підшви взуття (обов'язково фіксуються). Відзначаються сліди, залишені підставкою на ґрунті, перелічуються предмети, які оточують труп, і вимірюється їх відстань до трупа. При підозрі на інсценування самоповішання

відмічають розстановку меблів, сліди можливого безладу в оточуючих предметах, перебування іншої особи. Обов'язковим є зняття на липку стрічку волокон з шиї та пальців рук трупа. Огляд і описування петлі та странгуляційної борозни проводять після зняття трупа, шляхом перерізання кінця петлі вище вузла або іншого з'єднання, утримуючи труп таким чином, щоб уникнути його падіння [3, с. 105].

На місці події не слід поспішати знімати з шиї трупа добре зафіксовану петлю, оскільки це може ускладнити подальше дослідження тіла в морзі. Також забороняється розв'язувати вузол, а коли знімають петлю з трупа, мотузку розрізають, не пошкоджуючи вузол [5]. Для уникнення втрати петлі, знімати її рекомендується лише при слабкій фіксації, після чого кладеться в чистий паперовий пакет, опечатується і направляється судово-медичному експерту для порівняння її структури зі структурою странгуляційної борозни на тілі трупа.

При виникненні сумнівів, що потерпілий у силу своїх фізичних властивостей міг у даній обстановці вчинити самогубство, проводиться слідчий експеримент. Також, доцільно вилучити на прозору липку стрічку мікрочастинки зі шкіри шиї трупа по ходу странгуляційної борозни та з долонь трупа [6, с. 103–104]. Особливо уважними треба бути при можливому розриві петлі через її недостатню міцність при виявленні трупа, що лежить або сидить на якій-небудь поверхні з петлею на шиї, але ні до чого не закріпленою. У таких випадках необхідно вивчити вільний кінець петлі, чи має він витончення, кошлатість ниток, чи має кінець ознаки рівного перерізування його гострим предметом тощо.

Отже, під час огляду особливу увагу приділяють таким обставинам, як: характер висіння тіла (повне, неповне з торканням підлоги або землі ногами); наявність трупних плям на кистях, ногах, передпліччях; наявність самовільних виділень; стан рук і підшов трупа (характер забруднення); наявність пошкоджень на одязі; присутність слідів боротьби та самооборони.

Після того як петлю сфотографовано, встановлюються й фіксуються такі дані: місце кріплення петлі; матеріал петлі, наявність і товщина вузлів, їх особливості; довжина кола петлі; тип петлі; характер і особливості решток петлі; характер і особливості вузла, його місцезташування стосовно шиї

потерпілого; особливості кріплення петлі на опорі; характер і розташування ворсинок на матеріалі петлі й опорі, до якої вона прив'язана; особливості опори, до якої прив'язана петля (забрудненість, наявність удавлень від підтягування трупа, сторонніх речовин тощо).

При знятті петлі з шні на місці події, странгуляційна борозна фотографується, а в протоколі зазначаються такі дані: зовнішній вигляд та наявність відгалуження, слідів від вузла, відображення матеріалів петлі; колір і щільність борозни; напрям борозни – висхідна або горизонтальна; наявність на странгуляційній борозні сторонніх речовин (наприклад, крові, ворсинок тощо) [3, с. 104].

Варто відзначити особливу важливість дослідження странгуляційної борозни, мотузки, петлі та матеріалу зашморгу. Так, особливості зашморгу, спосіб в'язання вузла може не лише підтвердити хибність версії про самогубство, але й вказати на професійні навички злочинця. Як зазначає Н. І. Клименко потрібно звертати увагу на спосіб і місце кріплення петлі, сліди потертостей, які можуть вказувати на те, що труп підтягувався сторонньою особою [8, с. 24].

З огляду на викладене, слід зробити висновок, що одним із основних правил огляду трупа при повішанні, це фіксація трупа та слідів, які можуть бути знищені з часом або при транспортуванні трупа.

Список використаних джерел

1. Криміналістика: підручник / В.В. Арешонков, Ю.М. Чорноус, А.В. Самодін та ін.; за заг. ред. В.В. Пясковського. Київ: Право. 2020. 752 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України; Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : збірник наукових праць. Вип. 14 / ред. кол. : М. Л. Цимбал, В. Ю. Шепітько, Л. М. Головченко та ін. — Х. : Право, 2014. — 488 с.

4. Тищенко К.С. Інсценування самогубства через підвищення: виявлення ознак, особливості окремих слідчих (розшукових) дій. «Young Scientist». – 2019. - № 12 (76). С. 371 – 373.

5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та

призначення судових експертиз та експертних досліджень. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

6. Купріянова Л.С., Гусєва В.О., Савчук Т.І. Особливості огляду місця події при виявленні трупа, що висить у петлі. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2014. Вип. 14. С. 100–106.

7. Аксьонов В.В., Кожевніков В.В. До питання встановлення факту інсценування злочинів. Криміналістичний вісник. - 2017. - № 1(27). С. 117–123.

8. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів : наук.-практ. посіб. / за ред. Н.І. Клименко. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 216 с.

Франчук Юлія Олександрівна,
здобувач вищої освіти
бакалавіра навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ,
рядовий поліції
Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

Протягом усього періоду існування людства відбувалися міграційні процеси, проте раніше переміщення людей не мало такого значного впливу як зараз. На даному етапі розвитку збільшення кількості іноземців, які приїжджають в Україну, обумовлено, перш за все межами, в які поставила їх держава – свобода зовнішньоекономічної діяльності, відкритість національної економіки для іноземних інвестицій, розвиток партнерських ділових стосунків, також зняття багатьох заборон та обмежень на в'їзд і перебування іноземців у країні.

Деякі питання, що стосуються певних особливостей працевлаштування іноземців в Україні досліджували Н. Болотіна, Н. Лата, Н. Пасічник, Є. Петров, А. Слюсар, О. Тимошек, В. Швайковська та інші науковці, хоч вони і внесли значний внесок у дослідження, та у їхніх працях не враховані положення наступних Законів України : «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [1], «Про зайнятість населення» [2].

Іноземці, які працюють в Україні, є особливими суб'єктами трудового права України. У сучасній правовій літературі немає єдиного визначення іноземця. Наприклад, О. Гамалій вважає, що іноземці – це іноземні громадяни, а В. Лісовський зазначає, що іноземці – це особи, які перебували на території іноземної держави і не були її громадянами.

В. Собольников зазначає, що поняття «іноземець» та «особа без громадянства» не слід змішувати. Іноземцем, на його думку, є фізична особа, яка не є громадянином певної держави та має документальне підтвердження своєї належності до іншої держави. Проте у п. 6 ст. 1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» зазначено, що іноземець – це особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав, а відповідно до пункту 15 цієї ж статті, особа без громадянства - особа, яка не розглядається як громадянин будь-якою державою в силу дії її закону.

Загальний порядок працевлаштування іноземців та осіб без громадянства в Україні регулюється розділом VII Закону України «Про зайнятість населення». Відповідно до ч. 4 ст. 4 цього ж закону, іноземці та особи без громадянства, які відповідно до закону прибули в Україну для працевлаштування та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період роботи в Україні.

Роботодавці мають право на застосування праці іноземців та осіб без громадянства на території України на підставі дозволу, що видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади [2] Працевлаштування іноземців та осіб без громадянства – допускається, а категорія таких осіб зазначена у ч. 6 ЗУ «Про зайнятість населення». Іноземний найманий працівник може суміщати роботу на посаді, визначену дозволом, з роботою на посаді тимчасово відсутнього працівника, та лише за умови, що суміщення триває не більше 60 календарних днів

протягом календарного року. Особливими категоріями іноземців та осіб без громадянства є: іноземні високооплачувані професіонали; засновники та/або учасники, та/або бенефіціари (контролери) юридичної особи, створеної в Україні; випускники університетів, що входять до першої сотні у світових рейтингах університетів; іноземні працівники творчих професій; іноземні ІТ-професіонали. Для отримання дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства роботодавцю слід подати до територіального органу центрального органу виконавчої влади визначені документи (ч. 1 ст. 42²). Для працевлаштування окремих категорій - роботодавець додатково подає певні документи, які зазначені у ч. 2 статті 42²).

Строк дії дозволу на застосування праці регламентується статтею 42³ ЗУ «Про зайнятість населення», а за наявності підстав - може продовжуватися необмежену кількість разів. Строк розгляду заяв про видачу або продовження дії дозволу зазначено у ст. 42⁶, а відмова у видачі, продовженні дії та внесенні змін - у ст. 42⁹ вищезазначеного Закону України.

Законодавством зазначається, що дозвіл на застосування праці скасовується, якщо: трудовий договір (контракт) припинено; припинено виконання договору (контракту), укладеного між українським та іноземним суб'єктами господарювання, у зв'язку з яким був направлений іноземець або особа без громадянства; центральний орган виконавчої влади прийняв рішення про визнання іноземця або особи без громадянства біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або особою без громадянства [2].

Іноземні працівники мають право на відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, професійним захворюванням або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним із виконанням ними трудових обов'язків, а також на медичне обслуговування. Закон України «Про відпустки» [3] (ст. 2) поширює право на відпустки на іноземців та осіб без громадянства, які проживають в Україні. Відповідно до законодавства України іноземці та особи без громадянства не можуть призначатися на окремі посади або займатися певною трудовою діяльністю, якщо призначення на ці посади або заняття такою діяльністю пов'язане з належністю до громадянства України [4]. Тобто вони не можуть бути: нотаріусами (ст. 3 Закону України «Про нотаріат» [5]; суддями

Конституційного Суду України (ст. 148 Конституції України [6]); судьями (ст. 69 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» [7]).

Необхідно також згадати ЗУ «Про державну таємницю» [8], ст. 27 якого передбачає, що іноземцям та особам без громадянства доступ до державної таємниці надається у виняткових випадках. Їм може бути надано доступ, якщо вони мають спеціальні знання чи навички для виконання робіт, пов'язаних із державною таємницею, або існують виняткові об'єктивні обставини для надання такого доступу.

Зважаючи на вищевикладене слід сказати, що пошук вигідніших умов праці – це рушійний мотив міграції. Об'єктивною основою міграції праці виступають національні ввідмінності у заробітній платі. Іноземці та особи без громадянства можуть набувати правовий статус працівника і займатися трудовою діяльністю, проте лише на підставі дозволу. Тому слід створювати політику в державі, яка могла б подолати недоліки в економічному розвитку нашої держави з одночасним дотриманням рівноправності та інтересів громадян України, іноземців та осіб без громадянства як найманих працівників.

Список використаних джерел

1. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 р. № 3773–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. ст. 179.

2. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067–VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 24. ст. 243.

3. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 1997. № 2. ст. 4.

4. Паньонко І. М. Працівники-іноземці як особливі суб'єкти трудових правовідносин. І. М. Паньонко, В. А. Коваль Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». 2016. № 850. С. 413-421.

5. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. ст.383.

6. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141.

7. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. ст. 545.

8. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. ст. 93.

Франчук Юлія Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Білик Вадим Миколайович,
доцент кафедри поліцейського
права, Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

В умовах становлення України як демократичної правової держави закономірно виникає інтерес до проблематики функціонування та організації правоохоронних органів. Розуміння проблеми регулювання та забезпечення поліцейської діяльності обумовлює розробку ефективної стратегії організації та діяльності поліцейських органів. Тому перед Україною постає важливе завдання правової держави – створення дієвої системи функціонування правоохоронних органів. Аналіз процесу формування правових засад співробітництва в діяльності поліції в провідних країнах світу, їх сутнісних перетворень та змін дозволить виокремити напрями, які є важливими для визначення концептуальних засад удосконалення адміністративно-правового регулювання міжнародного співробітництва органів та підрозділів Національної поліції України.

Дану проблематику досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені у галузі теорії держави і права та адміністративного права, а саме : М. І. Ануфрієв, Є. В. Додін, О. Г. Мурашин, С. Г. Стеценко, О. П. Шергін, О. М. Якуба та інші.

Деякі питання вивчення та використання світового досвіду організації діяльності поліції висвітлювалися у працях таких українських та іноземних учених як О. М. Бандурка, Б. С. Крилов, А. В. Сергєєв, О. С. Юнін та інші.

Умовно процес запозичення зарубіжного досвіду можна розподілити на кілька етапів: 1) збирання інформації щодо

досвіду окремої держави або групи держав; 2) аналіз з метою виявлення позитивних і негативних сторін певної моделі, розповсюджені в іншій країні (країнах); 3) встановлення ступеню прийнятності такої моделі для України; 4) вироблення наукових засад, методичних рекомендацій щодо запровадження такого досвіду; 5) реалізація моделі на практиці із постійним науковим супроводженням, спостереженням за станом «приживлення» інновацій на вітчизняній ниві; 6) коригування намічених планів і програм. [1, с. 203]

Складність процесу полягає у багатофакторності умов застосування досвіду інших держав, тому необхідно враховувати низку різноманітних чинників, зокрема: правові, соціально-економічні, психологічні, педагогічні тощо [2, с. 48]. Майже у всіх зарубіжних поліцейських системах статус поліцейської служби - цивільний; службовці можуть виконувати обов'язки в форменому або в цивільному одязі, мають найсучасніше озброєння [1, с. 207].

Вивчаючи зарубіжний досвід забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку, необхідно виходити з можливості розподілу іноземних держав на три основні групи: 1) країни Європейського Союзу (далі – країни ЄС); 2) країни пострадянського простору; 3) США та інші зарубіжні країни [3, с. 234].

Охарактеризуємо законодавство такої країни як Франція, що відноситься до першої групи. Якщо вести мову про здійснення поліцейських функцій, то вони покладаються на Національну поліцію і Національну жандармерію. Оскільки міжнародне співробітництво поліції у Франції на досить високому нормативно-правовому рівні, в структурі Національної поліції діє служба міжнародної технічної співпраці. За призначенням поліція поділяється на дві системи: адміністративну поліцію і кримінальну (судову) поліцію. Цей поділ схожий на поділ, який є в Національній поліції України, де також є кримінальна поліція і підрозділи превентивної діяльності та патрульна поліція, основними функціями якої є забезпечення публічної безпеки [4, с. 327]. Законодавство Франції досить детально регламентує діяльність поліції у сфері боротьби зі злочинністю та охорони публічного порядку [3, с. 146].

Говорячи про структуру поліції Великобританії, слід зазначити, що вона є досить розгалуженою та ефективною. Наприклад, у Лондоні за публічним порядком на вулицях, у

будівлях, на транспорті ведуть спостереження більше 500 тис. відеокамер, тобто у місцях зосередження камер відеоспостереження за публічним порядком локалізація сил та засобів патрульної поліції зменшується [5, с. 218]. Поліція ФРН входить до складу Міністерства внутрішніх справ, яке має значно ширшу компетенцію, ніж МВС інших країн. Фактично МВС ФРН контролює всі основні сфери внутрішнього життя країни. У Королівстві Бельгія, як і в більшості країн ЄС, утворюється спеціальний відділ поліції – адміністративна поліція, до основних завдань якої належить забезпечення та підтримання публічної безпеки і порядку [3, с. 148]. Поліція Іспанії веде цілеспрямовану боротьбу з тероризмом і контрабандою, велика увага приділяється забезпеченню громадського порядку. Середньостатистичне число жителів із розрахунку на одного працівника поліції – 205 чоловік, що є найвищим показником в Європі [4, с. 327]. Отже, в більшості країн ЄС для виконання функцій охорони публічної безпеки і порядку створюється спеціальний поліцейський орган – адміністративна поліція (ФРН, Французька Республіка та ін.), поліція публічної безпеки (Португальська Республіка); виключенням є поліція Великобританії, де повноваження в даній сфері виконують всі відділи та органи поліції [6, с. 110]. Законодавство цих держав детально регламентує питання повноваження поліцейських органів у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, планування діяльності поліції, її структуру, співпрацю з іншими державними, порядок взаємодії між різними поліцейськими силами.

Наступна група – держави пострадянського простору. У Республіці Казахстан основну частину функцій щодо забезпечення громадської безпеки і порядку виконує адміністративна поліція, а поліцейське законодавство Російської Федерації дуже близьке за змістом до відповідного законодавства України. Однак, в ньому більш детально регламентуються питання взаємодії поліції з іншими правоохоронними органами, державними органами, а також питання державного контролю за діяльністю поліції. Зміст обов'язків поліцейського в Республіці Молдова мало чим відрізняється від тих, що визначені законодавством України. Серед типових заборон та обмежень щодо поліцейського у Молдові встановлені такі як заборона приєднуватися до релігійних культів, які не зареєстровані

відповідно до законодавства, а також зловживати своїм офіційним становищем і компрометувати своєю приватною або громадською діяльністю престиж посади або органу, до складу якого він входить [3, с. 151].

Тобто слід зробити висновок, що особливостями регулювання діяльності поліції в даних пострадянських державах є те, що поліція визначається як орган, покликаний передусім забезпечувати громадський порядок та безпеку, а також взаємодію з іншими органами, громадськими формуваннями, тощо.

Переходячи до аналізу досвіду зарубіжних країн третьої групи, передусім звернемось до розгляду системи організації діяльності поліції США. Американська модель сил забезпечення внутрішньої безпеки складається з двох самостійних підсистем: основної (федеральної) і базової (суб'єктів федерації) [6, с. 110]. Федеральна поліція як орган охорони публічного порядку в США не функціонує. Поліцейські органи місцевого самоврядування беруть на себе основний тягар виконання правоохоронних функцій - саме на цьому рівні реалізується найбільший обсяг роботи органів охорони правопорядку. Основною формою діяльності місцевої поліції в сфері забезпечення публічної безпеки і порядку є патрулювання та охорона об'єктів [7, с. 117].

Особливий досвід поліція зарубіжних країн отримує при розслідуванні міждержавних злочинів в сфері наркобізнесу, «відмивання» грошей, укриття доходів і ухилення від сплати податків, екологічних та інших злочинів [1, с. 207].

Зарубіжний досвід правоохоронних органів є досить актуальним для України, оскільки сьогодні країна стоїть на порозі реформування правоохоронної системи. На нашу думку, потрібно використовувати досвід реформування тих країн, де це дало максимальний результат, тому на основі проведеного аналізу зазначимо пропозиції щодо того, які заходи слід провести нашій державі :

1) налагоджувати тісні партнерські міжнародні взаємовідносини у сфері експертно-криміналістичного забезпечення між науково-дослідними експертно-криміналістичними центрами МВС України;

2) проводити низку організаційних заходів, спрямованих на перебудову служб та підрозділів правоохоронних органів;

3) формувати комунікативну компетентність майбутніх поліцейських, яка включає вироблення нових освітніх стратегій й розробку нових методик навчання;

4) провести реформацію всіх служб, особовий склад яких потребує професійного навчання;

6) розглянути можливість застосування зарубіжного досвіду у сфері формування механізму взаємодії різних поліцейських органів та поліції з іншими правоохоронними органами (як у США, Франції);

7) приділити більше уваги перевірці психологічних та особистісних якостей кандидатів;

8) поєднувати та враховувати передовий досвід практичної діяльності і новітні науково-методичні розробки.

Отже, визначаючи шляхи удосконалення адміністративного законодавства необхідно враховувати міжнародний досвід, оскільки це дозволить не тільки комплексно підійти до вирішення цього завдання, але і передбачити можливі результати від впровадження тих чи інших конкретних заходів, зокрема, уникнути практичних помилок та обрати найбільш оптимальний варіант організації діяльності Національної поліції. Адже європейський вектор розвитку України вимагає запровадження європейської системи організації професійної підготовки правоохоронних кадрів, розрахованої не на «швидкість» навчання, а на якість кінцевого результату.

Список використаних джерел

1. Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія / О. Ф. Кобзар. - Харків; Дніпропетровськ : Панов, 2015. – 316 с.

2. Кобзар О. Ф. Використання досвіду поліцейської діяльності провідних країн світу у діяльності правоохоронних органів України / О. Ф. Кобзар // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 3. – С. 46–50.

3. Батраченко, О.В. Адміністративно-правові засади діяльності НПУ щодо забезпечення публічної безпеки і порядку : дисертація канд. юрид. наук, спец.: 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / О.В. Батраченко; наук. керівник А.М. Куліш. - Суми: СумДУ, 2017. – 218 с.

4. Козирін А. Н. Адміністративне право зарубіжних країн : навчальний посібник / А. Н. Козирін. – М. : Вид-во «СПАРК», 1996. – 229 с.

5. Доценко О. С. Основні напрями діяльності поліції зарубіжних країн, основним завданням яких виступає забезпечення громадської безпеки / О. С. Доценко // Митна справа. – 2014. – №2 (92). – Ч. 2. – Кн. 2. – С. 217–220.

6. Яковлев К. Л. Государственно-правовые основы организации правоохранительных органов зарубежных стран : монография / К. Л. Яковлев, Е. И. Яковлева, О. Н. Яковлева. – М. : ИНФРА, 2011. – 160с.

7. Калайда А. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання міжнародного співробітництва в діяльності поліції / А. Калайда // Підприємництво, господарство і право : наук.-практ. господ.-прав. журн. - 2020. - № 11. - С. 115-119.

Харченко Аліна Юрївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра, 2KM-2A курсу навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сухомлин Юлія Володимирівна,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРОЦЕСУАЛЬНІ І ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО

Допит є найпоширенішою гласною слідчою (розшуковою) дією під час досудового розслідування. Більш складним з тактико-психологічних позицій є допит неповнолітнього, що зумовлено процесуальним положенням особи, особливостями її психіки, а також обсягом важливої для доказування інформації. Від того, наскільки грамотно слідчий проведе допит, багато в

чому залежить успіх розслідування в цілому. При цьому інформаційний обмін між допитуючим і допитуваним не безмежний, а зумовлюється й конкретизується предметом допиту.

В основному думки науковців щодо визначення місця допиту неповнолітнього залежить від його статусу переважно та психологічного стану. Відповідно до проведених досліджень І.А. Макаренко зазначає, що на практиці слідчі допитують неповнолітніх або у своїх кабінетах, або в окремих кабінетах, які вмісне призначені для цього та вважає, що місце проведення допиту впливає на ефективність слідчої дії [2, с. 617].

Загалом, неповнолітні володіють підвищеною вразливістю, навіюваністю та самонавіюванням, схильністю до фантазування, високою емоційністю, нестійкістю поведінки. У ході допиту неповнолітніх необхідно враховувати їх швидку втомлюваність і нездатність довгий час зосереджувати увагу на одному об'єкті. На думку Л.Л. Каневського, Е.Е. Кулікова, Н.І. Порубова тривалість допиту дітей старшого шкільного віку не повинна перевищувати години, а у випадках, коли його необхідно продовжити, потрібно зробити перерву. Є.В. Міщенко вважає, що допит неповнолітнього не може проводитися без перерви більше 40 хвилин, а загалом – не більше чотирьох годин удень, так як неповнолітній не може бути зосереджений більше 40-45 хвилин. Є.Б. Мельникова і Г.Н. Ветрова вважають, що необхідно встановити різну тривалість допиту для різних вікових груп неповнолітніх. І.А. Макаренко зазначає, що тривалі допити неповнолітніх взагалі недопустимі, оскільки вони можуть викликати стресові стани та стани байдужості до того, що відбувається, а це, у свою чергу, призведе до замкнутості неповнолітнього допитуваного та само обмови. Крапку в цьому дискусійному питанні поставив закон, саме тому Кримінальним процесуальним кодексом передбачено, що допит неповнолітнього може тривати не більше двох годин на день, а безперервно не більше години.

Чим обумовлені такі обмеження? А.Н. Попов вважає, що для психологічної розрядки цілком достатньо перерви між допитами, однак потрібно враховувати вікові та індивідуальні психологічні особливості кожного окремого неповнолітнього допитуваного і на початку допиту, за клопотанням захисника, визначати розумні часові межі такого допиту. Стан втоми, як стан тимчасового

зниження працездатності, як і розсіяність та апатія є одними з видів тимчасової дезорганізації свідомості. Відомо ж, що людина найбільш працездатна у стані бадьорості, а не втоми, тим більше неповнолітні. У зв'язку з цим дуже важливо вчасно перервати допит, щоб дати неповнолітньому і його організму можливість відпочити, відновитися та настроїтися на продовження розмови. Важливе значення має також тривалість таких перерв у ході проведення допиту, проте таке питання у кримінальному процесуальному законодавстві України не обумовлено. Категорично визначити часові рамки перерв під час проведення допиту було б некоректно, оскільки за таких умов не враховуватимуться індивідуальні особливості кожного неповнолітнього допитуваного зокрема, а підстави встановлення таких рамок будуть виходити зі загальних характеристик особистості неповнолітніх [3, с. 190].

На початку допиту необхідно в зрозумілій формі пояснити права й обов'язки допитуваного, звернути увагу на моральний обов'язок говорити правду, а також розповісти, хто та для чого присутній під час допиту. Таке пояснення - перший крок до завоювання довіри з боку допитуваного. Наступний крок - ввідна частина допиту, у ході якої слідчий дає можливість неповнолітньому освоїтися в невизначеній обстановці, водночас продовжуючи вивчення особистості підлітка на основі питань анкетної частини протоколу допиту, немовби «промацуючи» позиції допитуваного, коло його інтересів, ставлення до оточуючих тощо. З метою подолати скутість і напруження допитуваного необхідно провести тривалу бесіду, щоб неповнолітній відчув небайдужість слідчого до його долі.

Тактика допиту неповнолітньої особи залежить від ситуації допиту, яка визначає використання певних тактичних прийомів для ефективного його проведення.

Виділяють чотири основні ситуації допиту: 1) правдивість допитуваного; 2) добросовісна помилка; 3) дача неправдивих показань; 4) відмова від дачі показань.

У першому випадку допит неповнолітнього проходить у безконфліктній ситуації й починається зі встановлення психологічного контакту.

Якщо неповнолітній зізнається в скоєному злочині й готовий докладно розповісти про нього, то треба запропонувати йому

вільну розповідь, при цьому постійно аналізуючи його показання, допитати за кожною з обставин.

У другій ситуації є два основні варіанти:

- 1) допитуваний не пам'ятає те, що цікавить слідчого;
- 2) повідомлене ним викликає сумніви в силу логічного або фактичного протиріччя або невідповідності інформації, яка вже існує за справою.

У першому варіанті постає необхідність застосування таких тактичних прийомів: звернення до обставин провадження; використання різних наочних предметів (доказів тощо), що допомагають відновити в пам'яті події; допит на місці події; постановка запитань, що допомагають допитуваному згадати певні події, забуті ним, заповнити прогалини в показаннях.

У другому варіанті головне - розібратися в причинах, якими може бути пояснено невідповідність показань: наявність об'єктивних (умови прийняття) або суб'єктивних (стан організму та ставлення до події) факторів, що вплинули на це [1, с. 73].

У третій ситуації допиту необхідно виявити причини, які змушують неповнолітнього давати неправдиві показання. У низці випадків неправдиві показання можуть бути пов'язані з обмовлянням або самообмовою [44, с. 428].

До тактичних прийомів можна віднести такі: деталізація показань; демонстрування слідчим своєї поінформованості про обставини вчиненого злочину; психологічний вплив на позитивні якості допитуваного; допущення легенди; відвернення уваги; постановлення уточнюючих, контрольних запитань; використання стану емоціональної напруженості; демонстрація намірів і можливостей слідства зі збирання, дослідження й використання доказової бази.

У четвертій ситуації допиту, коли неповнолітній відмовляється взагалі давати показання, необхідно з'ясувати причини такої позиції.

У цій ситуації можуть застосовуватись такі тактичні прийоми: роз'яснення й переконання; переведення розмови на абстрактну тему; втягування допитуваного в спір; демонстрація намірів і можливостей слідства зі збирання, дослідження й використання доказової бази; психологічний вплив на позитивні якості допитуваного; відтворення слідчим обставин вчинення злочину; роз'яснення неповнолітньому справжнього смислу почуття

дружби й товариства, які не мають нічого спільного з круговою порукою [2, с. 390].

Таким чином, допит неповнолітніх є однією з найбільш інформаційноємних слідчих (розшукових) дій в кримінальному провадженні. У ході допитів розглядуваної категорії осіб слідчими з'ясовуються обставини події злочину, характер дій, що мають значення для подальшого розслідування. Застосування тактичних прийомів є обов'язковим для найбільш ефективного проведення досліджуваної слідчої (розшукової) дії.

Список використаних джерел

1. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх в Україні : наук.-практ. посіб. І. Г. Кучеріна, Г. В. Попов, Я. М. Шевченко та ін. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2014. 232 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / За загальною редакцією: А.В. Столітнього. Автор: Туркот М.С., Столітній А.В., Шмаленя С.В., Снігар М.І.. К.: Норма права, 2020. 1504 с.

3. Павлюк Н. В. До питання про застосування науково-технічних засобів під час фіксування показань неповнолітніх. Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. Харків. : Право, 2013. Вип. 26. С. 201-209.

4. Павлюк Н. В. Проблеми підготовки до допиту неповнолітніх під час досудового розслідування. Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. Харків: Право, 2013. Вип. 25. С. 186-196.

5. Пилипенко І. Окремі проблеми застосування законодавства щодо участі неповнолітніх у кримінальному провадженні. Публічне право. 2013. № 3 (11). С. 110–118.

Хорошковська Вікторія Сергіївна,
Здобувач вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Крутевич Микола Миколайович
старший викладач кафедри
кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, майор
поліції

НЕОБХІДНА ОБОРОНА ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ

Актуальність теми дослідження: Не є дивним, що в наш розвинений вік, досить часто виникають ситуації, коли законслухняний громадянин або просто пересічна людина порушує закон. В наш час існує безліч причин та підстав, які спонукають особу вчинити правопорушення. В той самий час стаття 27 Конституції України передбачає, що кожна людина має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Враховуючи природне походження права на необхідну оборону, водночас не можна не визнавати визначальну роль Конституції в забезпеченні цього права у нормах кримінального та іншого галузевого законодавства.

Право на необхідну оборону – найдавніше право людини. Про нього йде мова у «Руській правді», в інших, більш пізніх законодавчих актах.

Право на необхідну оборону - це один із найважливіших юридичних інститутів - без права захистити себе, чи свою оселю, майно - не може бути у людини спокою, впевненості в безпеці свого життя, недоторканості житла.

Згідно із ч. 1 ст. 36 кримінального кодексу України необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншій особі, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в

даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Дії що спричинили шкоду у стані необхідної оборони визнаються прийнятними. Якщо наприклад людина завдала тяжких тілесних уразень людині, яка хотіла підірвати бомбу, безпосередньо перед вибухом і таким чином не дала йому статися то звичайно такі дії є корисними та правомірними. Більше того в такому випадку людина може бути нагороджена за відвагу.

Людину не можна позбавити цього права, воно являється її абсолютним правом разом з іншими тому суд має враховувати цю обставину при винесенні рішення.

Кримінально-правове значення полягає в тому, що під час розгляду справи в суді про необхідну оборону, якщо особа діяла згідно з законом і у відповідності то закону, то вона зробила все правильно, захищаючи свої інтереси, суспільства або держави. В такому разі не може бути мови про покарання особи за здійснення нею права на життя для прикладу.

Профілактичне значення ґрунтується на тому, що всі люди повинні розуміти, що при зазіханні на чуже життя чи здоров'я, «жертва» в праві захищати себе і навіть в певних випадках і при можливості вбити вас.

Проблематика: Людина вчинила злочин передбачений кримінальним кодексом України, і за законом має нести покарання за певне посягання на суспільні відносини, а замість цього державні органи її відпускають та ще й кажуть що вона все правильно зробила.

Метою необхідної оборони, є захист прав та інтересів людини, яка захищається, і звісно інтересів суспільства та держави від злочинного посягання.

Спрямованість (об'єкт) заподіяння шкоди. Тут мається на увазі що особа яка обороняється може завдати шкоду тільки нападнику або нападникам, і ні в якому разі не може певним чином нашкодити іншим особам, звісно якщо це відповідало ситуації.

Зрозуміло що стан необхідної оборони не може бути вічним. Він, як і будь яка дія має свій початок і кінець. Тому дії особи яка обороняється є правомірними лише в цей проміжок часу.

До перевищення меж необхідної оборони законодавець відносить спричинення саме тяжкої шкоди. Такою за чинним

законодавством визнається заподіяння смерті або тяжкого тілесного ушкодження. Отже, заподіяння в стані необхідної оборони будь-якої іншої шкоди (середньої тяжкості чи легкого тілесного ушкодження, морально, а тим більше й матеріальної шкоди незалежно від її розміру) особі, яка посягає, згідно сучасного чинного законодавства, завжди перебуває в межах необхідної оборони і не повинно визнаватися її перевищенням.

Особливу увагу для повного розуміння суті необхідної оборони необхідно приділити постанові пленуму Верховного суду України «Про судову практику у справах про необхідну оборону», де зокрема ми можемо зробити наступні висновки. Щоб установити наявність або відсутність ознак перевищення меж необхідної оборони, суди повинні враховувати не лише відповідність чи невідповідність знярядь захисту і нападу, а й характер небезпеки, що загрожувала особі, яка захищалася, та обставини, що могли вплинути на реальне співвідношення сил, зокрема: місце і час нападу, його раптовість, неготовність до його відбиття, кількість нападників і тих, хто захищався, їхні фізичні дані (вік, стать, стан здоров'я) та інші обставини.

На практиці необхідна оборона є достатньо складним за процедурою здійснення правомірним вчинком і розглядається правоохоронними та судовими органами індивідуально у кожному конкретному випадку її застосування. Тому визначення загальних (основних) критеріїв правомірності захисних дій особи при необхідній обороні є важливим для науки кримінального права України питанням.

Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених статтями 118 та 124 КК України (ч. 3 ст. 36 КК України): ст. 118 КК – умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони; ст. 124 КК – умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони.

Проаналізувавши кримінально-правові норми, що регулюють необхідну оборону, слід виділити наступні види її меж:

- 1) часові;
- 2) вчинення оборонних дій (заподіяння шкоди).

Часові межі необхідної оборони пов'язані із початком і закінченням права на необхідну оборону і залежать, відповідно, від початку і закінчення суспільно небезпечного посягання або реальної загрози його здійснення. Перевищення часових меж

необхідної оборони тягне за собою відсутність права на необхідну оборону і, кримінальну відповідальність на загальних підставах.

Межі вчинення оборонних дій (заподіяння шкоди) пов'язані із можливістю особи здійснювати певні захисні дії і заподіювати ними відповідну шкоду тому, хто посягає, в залежності від конкретних ознак посягання і захисту. Вони законодавчо закріплені в частинах 3 та 5 ст. 36 КК України.

Право на самозахист як природне право людини визнано та закріплено в Конституції України, а також кримінальним та іншими галузями законодавства. Право на самозахист є поняттям, якому властиве право людини на захист від протиправних посягань власними силами не лише свого чи інших людей життя, здоров'я, прав і свобод, але й інтересів суспільства чи держави. Структура права самозахисту має такі складові кримінально-правові елементи, як право на: необхідну оборону, затримання особи, яка вчинила злочин, заподіяння шкоди в стані крайньої необхідності, під впливом фізичного чи психічного примусу; відмову від виконання злочинних наказів (розпоряджень); вчинення ризикованого діяння.

Постанова Верховного Суду від 26.04.2018 у справі № 342/538/14-к (закон передбачає винятки із загального правила про те, що при необхідній обороні особа, що захищається, повинна додержуватися визначеної межі, завдаючи шкоду посягаючому. Цими винятками є – напад озброєної особи, напад групи осіб або протиправне насильницьке вторгнення у житло чи інше приміщення. У таких випадках шкода, заподіяна особі, яка посягає, не обмежена ніякими межами, аж до позбавлення посягаючого життя).

Отримані висновки: Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення

посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. Редакція від 01.01.2020
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III/ Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. Редакція від 28.03.2021
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / А. М. Бойко, Л. П. Брич, В. К. Гришук, О. О. Дудоров та ін.; За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. - [9-те вид., перероб. та доповн.] К.: Юридична думка, 2012. 1316 с.
4. Постанова Верховного Суду від 26.04.2018 у справі № 342/538/14-к

Ціглес Богдан Володимирович,
слухач магістратури навчально-
наукового інституту № 3
факультету № 1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Скриник Ліна Миколаївна,
старший викладач кафедри
правничої лінгвістики Національної
академії внутрішніх справ

TERRORISM — SIGNIFICANT, COMPLEX AND VERY UNPREDICTABLE

Having attempted a definition of an organized criminal entity, it is instructive to compare it with a terrorist organization, because it is in their willingness to kill or resort to serious acts of violence that the organized criminal enterprise and the terrorist cell begin to become indistinguishable, one from the other. Kill one, frighten ten thousand, the adage of Sun Tzu, the Chinese philosopher of war has been enthusiastically adopted by both groups, with the same consequences. One has only to apply the definition of a mafia group given above to the actions of the paramilitary organizations on the streets of Belfast

or Londonderry to have a perfect description of the activities of the Provisional I.R.A. or the Ulster Defence Association (UDA).

In much academic terrorist literature, the authors seek to make a clear distinction between acts of true terrorism and those of organized crime, by asserting the political purity of the actions of the terrorist. Thus Gearty states:

Acts of violence which we consider unambiguously terrorist have certain characteristics in common. They uniformly involve the deliberate infliction or (in the case of hijacking and kidnapping) the threatened infliction of severe physical violence; killing and maiming are the trademark of the true terrorists... The genuine political terrorist differs from the criminal because of his or her motive. The purpose is not personal gain, but political advantage. Its perpetrators believe that their actions are part of a long-term struggle... This political dimension is an essential part of true terrorism and is what separates its exponents from the gangland hoodlum and the drug baron, both of whose terror is but a brutal side effect of what is in each case little more than a selfish and extreme form of criminality.

While there may be some academic validity in attempts to distinguish between the motivational characteristics of the two activities, in this book we are concerned with the financial consequences of both criminal and terrorist behaviour and how they impact upon the business of legitimate financial practitioners. The authors doubt therefore whether the subtle, intellectual distinctions between motives prompted by political advantage as opposed to a selfish and extreme form of criminality, would find many adherents outside the cloistered calm of an academic common room. One has only to examine the necessarily theoretical but realistically researched cash-flow projections and the operating profit and loss account of an organization such as the Provisional IRA to appreciate the similarities between an active terrorist movement and an organized criminal enterprise.

The most important aspect of the Northern Irish terrorist phenomenon for financial practitioners in Great Britain however is the degree to which the ways in which they might handle the proceeds of terrorist organizations are prescribed. In one sense, British banks and financial professionals could justifiably consider themselves to be extremely unlucky in having one of the world's most complex terrorist campaigns being waged on their own doorstep, because of the additional legal risks it poses. The Northern Irish terrorist

organizations represent some of the most sophisticated terrorist groups in the world:

And they have shown themselves to be remarkably adept at survival. Politicians and security analysts have predicted that they were almost defeated, only to see their predicitions swiftly invalidated by some spectacular atrocity... Playing down the popular support of the terrorist is a useful tactic in the propaganda war against such groups, however, many governments have been guilty of self-deception from believing their own propaganda.

Among them, the Provisional IRA (PIRA), who despite its claims to an unbroken heritage of Republican tradition dating back to 1916, can more realistically date its support from the summer of 1970, is recognized as possessing the greatest degree of experience, resources, political sophistication and propaganda skills. PIRA have now established a highly sophisticated, mafia type infrastructure to administer their financing and exploit their financial scams and frauds, and they are increasingly represented in their operations by sympathetic businessmen, accountants, lawyers and financial advisers.

Among the Protestant groups, the Ulster Volunteer Force (UVF) was formed in 1966, although it remained little more than a violent street gang until 1971 when it helped to coordinate the activities of a large number of loosely unaligned vigilante groups in the Greater Belfast area; while the Ulster Defence Association (UDA) grew out of the vigilante movement prominent in working-class protestant areas after the summer of sectarian unrest in 1969.

All groups draw their institutionalized financing from registered clubs, the legalized form of the earlier shebeens or drinking clubs; taxi companies; gaming machine operations; video piracy; extortion; smuggling; commercial fraud; construction industry fraud; misuse of Government grants; contributions from overseas supporters; charities; cheque and credit card frauds; draws, raffles and collections; sales of newspapers and propaganda instruments; social events; counterfeiting; illegal animal drugs; armed robbery and increasingly, minor drug dealing, although this last aspect of fund raising was traditionally denounced by the older godfathers. Cases are beginning to come to light which show a greater number of links between PIRA activists with both mafia and Colombian drug traffickers, while convictions of loyalist terrorists for drug dealing have been achieved in Liverpool

and Glasgow. What such cases suggest is that people operating on the fringes of terrorist organizations are prepared to enter the drugs business as a means of acquiring personal finance or money for their ideological cause (Maguire, 1993). C. 13, the Royal Ulster Constabulary's anti-racketeering branch has reported a growing incidence of cases of extortion carried out by PIRA members and targeted on drug traffickers, in return for allowing them to continue operating in specific areas.

Recognizing that traditional terrorist organizations can readily adapt the methods and techniques of organized crime; at the same time, it is only necessary to examine the sophisticated methods with which the mafia carried out the assassinations of the Sicilian magistrates Falcone and Borsellino in Palermo in 1992 to appreciate how difficult, and frankly irrelevant it has become to continue the making of academic distinctions between the activities of organizations which have traditionally been associated with crime and those of a committed terrorist cell. Such arguments become marginalized in the face of the empirical historical and narcotic-related evidence.

Список використаних джерел

1 Counter – Terrorism [Electronic resource]. – Mode of access: https://eeas.europa.eu/topics/counter-terrorism/411/counter-terrorism_en. – Title from the screen.

2. Report into the London Terrorist Attacks on 7 July 2005 [Electronic resource]: Intelligence and Security Committee – Mode of access: <https://assets.publishing.service.gov.uk/>. – Title from the screen.

Чабаненко Юлія Владиславівна
здобувач вищої освіти 2 курсу
факультету підготовки фахівців для
підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кисельов Андрій Олександрович
доцент кафедри оперативно-
розшукової діяльності факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
майор поліції

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СХЕМ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

У наш час рівень злочинності постійно зростає, що зумовлює необхідність застосування правоохоронними органами нових засобів і методів щодо їх розкриття. Способи вчинення та приховування злочинів постійно вдосконалюються, а злочинна система – постійно розширюється. Саме тому виявлення та розслідування злочинів має йти на крок попереду і працівники Національної поліції повинні постійно засвоювати нові способи та методи аналізу інформації, зокрема, великих масивів інформації.

У зв'язку із зазначеним, надважливим завданням є застосування інструментів, які б надали можливість опрацьовувати велику кількість наявних даних. Одним із таких інструментів є кримінальний аналіз [1, с. 9].

У країнах Європейського Союзу, США та інших розвинених країнах світу використання можливостей кримінального аналізу є обов'язковим для всіх правоохоронних органів. Його зміст, правила та процедури чітко визначено та врегульовано у правовому відношенні. Це, зокрема, стосується ведення

оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування та розгляду кримінальних проваджень у суді [2, с. 2].

Кримінальний аналіз є специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності, яка полягає в ідентифікації та якомога більш точному визначенні внутрішніх зв'язків між інформаціями (відомостями, даними), що стосуються злочину, і будь-якими іншими даними, отриманими з різних джерел, їх використанню в інтересах ведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності, їх аналітичної підтримки [3, с. 82].

Загальнонаукове визначення поняття аналізу дає розуміння його як одного із методів наукового, дискурсивного пізнання об'єктивної дійсності, сутність якого полягає в поділенні складного об'єкта пізнання на вже відомі елементарні складові, судження про зв'язки та сукупність яких відповідно до законів формальної та діалектичної логіки дозволяє за синтезуючої інтеграції інформації пізнати сутність досліджуваного об'єкта та явища.

У процесі кримінального аналізу забезпечується планомірний пошук, виявлення, фіксація, вилучення, упорядкування, аналіз та оцінка кримінальної інформації, її візуалізація, передача та реалізація.

Один із сучасних методів аналізу великої кількості інформації, який в даний час бере активну участь у діяльності різних підрозділів Національної поліції України, є метод ANACAPA – система структурування інформації. Використання у розслідуванні злочинів, зокрема, багатоепізодних, зазначеної методології дозволяє зменшити плутанину інформації та зробити її чіткою та зрозумілою. Для більш видимої візуалізації отриманих результатів у кримінальному аналізі використовуються, зазвичай, схема зв'язків, схема потоків, схема активності, схема подій, схема частот, схема дзвінків, Excel схеми, мапи GIS. Кожна із зазначених схем має свої переваги.

Схема зв'язків придатна для визначення організаційної структури групи, оточення конкретної особи, її контактів, а також для пізнання механізмів керування певною групою. Зв'язки між особами, як і між організаціями, полегшують розуміння і аналіз подій, а також встановлення фактичної діяльності осіб і організацій. На підставі зазначеної схеми можна робити висновок про осіб і організації, які виконують керівні, трансферні і виконавчі функції.

Схема потоків поліпшує розуміння кримінальної операції чи організації шляхом розуміння потоків або залежності товарів, грошей, викрадених речей тощо. Вказана схема концентрується на суб'єктах: особи, території, адреси, організації. Вона дає можливість розуміти особливості кримінальної діяльності, канали постачання, визначити головних осіб та наявних осіб. Крім того, можна одночасно генерувати GIS-мапу доріг, якими йдуть потоки.

Схема подій є засобом для відтворення змісту з визначеного набору подій. Вона показує послідовність подій таким чином, щоб інформація про вчинені події та відношення між цими подіями стали більш чіткими та зрозумілими, тому аналіз складних справ варто починати з розроблення саме схеми подій.

Схема активності підходить для ілюстрації та аналізу процесу чи послідовності дій, спрямованих на досягнення певної мети. З огляду на те, що шаблон діяльності виникає з дій, які періодично або постійно повторюються, схема потоків активності може бути опрацьована з двох або більше схем подій, щоб зобразити спосіб вчинення злочину або встановити схему (зразок) злочинної поведінки. Схема активності дає можливість відображувати шаблони діяльності, що дозволяє створити схему-передбачення.

Таким чином, обираючи якою зі схем варто скористатися слід враховувати особливості кожної з них та враховувати очікуваний результат.

Отож, вивчення різноманітних концепцій застосування кримінального аналізу дає підстави для визначення пріоритетних кроків для подальшого розвитку цієї галузі протидії кримінальним правопорушенням: необхідність подальшої розробки нормативно-правової бази у сфері використання кримінального аналізу в органах Національної поліції України; активізація рівня використання кримінального аналізу в органах Національної поліції України; вдосконалення забезпечення оперативних і слідчих підрозділів сучасною оргтехнікою, комп'ютерним програмним забезпеченням; формування на постійній основі відповідних інформаційних банків. Узагальнення досвіду працівників оперативних підрозділів є фундаментальною частиною оперативно-розшукової тактики, оскільки воно автоматично виділяє найбільш ефективні дії щодо припинення та розкриття злочинів. Особливе значення у професійному розвитку майбутнього спеціаліста оперативного

підрозділу мають знання кримінального аналізу, спеціальних тактик та методичних рекомендацій, що визначають порядок дій оперативного працівника в конкретній оперативно-розшуковій ситуації.

Список використаних джерел

1. Користін О.Є., Албул С.В., Холостенко А.В., Заєць О.М. та ін. Основи кримінального аналізу: посібник з елементами тренінгу – Одеса: ОДУВС, 2016–112 с.

2. Албул С.В. Кримінальна розвідка як функція оперативно-розшукової діяльності: Європейський досвід та Українські перспективи / Албул С.В. *European Reforms Bulletin: international scientific peer-reviewed journal: Grand Duchy of Luxembourg.* – 2015. – № 2. – Р. 2–6.

3. Власюк О.В. Роль і місце кримінального аналізу у розкритті та розслідуванні злочинів на державному кордоні України / Власюк О.В. Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару – Х.: Інститут підготовки юрид. кадрів для СБУ Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2011. – Вип. 3. – Ч. 1. – С. 82–85.

Чекотун Ольга Олександрівна,
слухач магістратури навчально-наукового інституту № 3 факультету № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Скриник Ліна Миколаївна,
старший викладач кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ

ORGANIZED CRIME: THE COMMERCIAL DIMENSION

Organized crime brings a significant danger to society, its economy and business. In modern world many countries are developing and transient process which take place in them are usually accompanied by a worsening of the criminal situation in the country. Also increases a number of organized crime groups and communities, their activities

may not be visible to the general public, but they have a huge impact on different spheres of life, such as political environment, economy and on the whole society. In this situation it is necessary to combat these activities and in order to do so we need to understand better the strategies of organized crime and analyze the organized crime from different aspects. In this paper we will observe organized crime from the commercial outlook.

In accordance with the recent publications the problem of organized crime was investigated by many scientists but not completed due to the fact that with the changes of the society this kind of crime also changes, gets new characteristics and new ways of organization.

So the main objectives of the given paper are to characterize the notion “organized crime” and to analyze this notion in terms of the commercial dimension.

In modern conditions there are a lot of definitions of the notion “organized crime”. In defining the concept of organized crime, some of the researchers concentrate on the economic and entrepreneurial orientation of organized crime, while organized crime is not part of economic crime. Organized crime needs to be viewed as a broader phenomenon that includes crimes in the economic sphere, drug trafficking, illegal circulation of weapons and natural resources, banditry, extortion, human trafficking, support for convicts, corruption, etc. So we may say, that organized crime is an umbrella term for a host of criminal practices and it is a global phenomenon and many criminal organizations and networks operate transnational. In this paper we observe organized crime as the deliberate systematic criminal activity of associations of individuals using illegal or legal commercial structures, aimed at making profits and profits through methods such as corruption, and in some cases violence or intimidation of government officials, criminal justice, and ordinary citizens.

Due to the definition of the organized crime, it is important to notice, that the main purpose of the activity of organized criminal groups is the extraction of profit and super-profits. Material benefits are obtained both by providing illegal services and goods, and by providing legal services and goods in an illegal manner. So, in terms of the commercial dimension organized crime has a great influence on the economy of any state, obtaining significant economic benefits and

huge incomes, the proceeds of organized crime can be compared with the gross national product of many countries.

Criminal groups, as a rule, try to take control of banking and other financial institutions. With their participation are committed the largest number of crimes, including detection of illegal conversion of funds, their further introduction abroad, as well as delegation and cancellation of criminal proceeds, the use of fixed firms and "conversion centers".

It is known that organized criminal groups commit not only criminally punishable acts, but also other actions carried out in order to ensure the functioning of a criminal group, for example, the creation of firms, commercial enterprises. In this regard, it is necessary to say about such a sign modern organized crime as "formalization", which means that criminal groups have their own commercial structures. Some leaders of organized criminal gangs have up to a dozen of their own firms, which allow them to use the rights of legal entities, to enter the international arena. Such firms usually control export and import flows. Criminal nature of operations consists of smuggling and non-equivalent import-export of goods, concealment of part of profits, tax evasion, illegal opening and use of foreign currency accounts abroad, etc. Practice shows that the largest scope of the criminal component in the activities of commercial structures is associated with involvement of this corporation in the implementation of certain programs financed from the state budget (providing certain areas or organizations with food, medicine, equipment; mediation in the sale of raw materials, fuel, weapons, etc.).

In conclusion, it is worth mentioning that organized crime is the group activity, characterized by hierarchical ties or personal relationships that enable their leaders to profit or control territories and markets, internal and external, through violence, intimidation or corruption as a continuation of criminal activity, and to penetrate the legal economy. In terms of the commercial dimension organized crime has a great influence on the economy of any state, obtaining significant economic benefits and huge incomes, the proceeds of organized crime can be compared with the gross national product of many countries.

Список використаних джерел

1 Preventive legal measures against organized crime [Electronic resource]: Organized crime - Best Practice Survey n°9. – Mode of access:

<https://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/economiccrime/organisedcrime/BestPractice9E.pdf>. – Title from the screen.

2. Understanding the EU response to organized crime [Electronic resource]. – Mode of access:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652043/PRS_BRI\(2020\)652043_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652043/PRS_BRI(2020)652043_EN.pdf). – Title from the screen.

Чекотун Ольга Олександрівна,
слухач магістратури навчально-наукового інституту № 3 факультету № 1 Національної академії внутрішніх справ

Ціглес Богдан Володимирович,
слухач магістратури навчально-наукового інституту № 3 факультету № 1 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Скриник Ліна Миколаївна,
старший викладач кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ

MISSION OF THE ALTERNATIVE FORMS TO INCARCERATION

Probation and parole are both alternatives to incarceration. However, probation occurs prior to and often instead of jail or prison time, while parole is an early release from prison. In both probation and parole, the party is supervised and expected to follow certain rules and guidelines. These guidelines are called conditions of parole, or probation conditions, and in both circumstances, the party is expected to submit to warrantless searches, without probable cause.

Probation refers to a period of time before a person is actually sent to prison or jail. When defendants receive probation, instead of

pronouncing the sentence and sending them straight to prison or jail, the judge gives them an opportunity to show that they want to rehabilitate themselves. In this case, either the party is given probation without a pre-determined sentence, or the judge will find the defendant guilty, and temporarily suspend the sentence while the defendant is on probation. If defendants do everything the judge instructs them to do, then they will not be sent to prison to finish their sentence or given a new sentence based on the probation violation and initial crime.

Conditions of Probation. Even though the person is not in jail, they may be subject to many of the same conditions of serving time in jail including curfew rules, requirements to participate in rehab programs, and monthly or more frequent drug testing by urinalysis. While on probation, a defendant can be ordered to pay a fine, court costs, restitution, and any court appointed attorney fees.

The length of time that a person is on probation can range from one year to up to ten years. Many states will cap the length of time that a person can remain on probation.

Probation is managed by a probation officer. The probation officer monitors a defendant's progress and file reports with the judge, advising them of any failure to abide by probation terms or conditions. If the judge is not happy with a defendant's performance, the judge can order a *capias* to be issued and require a defendant to be returned to his court for final sentencing. After sentencing, a defendant is ordered to serve actual time in prison. If the defendant had a suspended prison term, he is usually sent straight to prison to serve his time.

Parole refers to the period of time after a defendant is released from prison. A defendant on parole will face many of the same controls or safeguards as probation. Conditions of parole may include requiring a defendant to stay in a halfway house and continuing with payments on fines and other financial obligations.

Instead of a probation officer, a defendant on parole usually reports to a parole officer. The parole officer explains the rules of parole and expectations of a party on parole to the defendant and monitors his progress. As with a regular probation, if a defendant fails to comply with his parole conditions, then the parole officer could file a report with the parole board. The parole board may, based on the defendant's behavior while on parole, order the defendant returned to prison to finish the balance of his sentence.

Probation and Parole Differences. The functions of the probation and parole process tend to be very similar. Both are concerned with a defendant breaking the bad habits or behaviors that caused them to break the law. Even though both probation and parole have a strong rehabilitation component, each process has the additional goal of protecting the community.

Parole has the additional function of trying to reintegrate a defendant into society. Depending on the nature of a defendant's offense, a defendant's conditions of probation or parole can be amended or changed. For example, if a defendant is convicted of molesting a child, a defendant may be ordered to stay away from parks and playgrounds where children frequent.

The conditions of both parole and probation must somehow relate to a defendant's rehabilitation or underlying offense. How conditions are set depend on whether a defendant is on probation or parole. A defendant on probation is usually still subject to the jurisdiction of the court. This means the judge has the right to amend or modify a defendant's conditions of probation. Any changes usually come in the form of an order that modifies a defendant's conditions.

Parole changes are not usually the result of a court order. Instead, parole conditions are usually set by the parole board, and they are for all defendants. For example, all defendants are banned from committing new offenses. Changes in conditions or procedures related to those conditions do not come from the original judge, but instead come from the parole officer or parole board. Instead of criminal proceeding, these changes are referred to as administrative proceedings. This is an important distinction, because a defendant is afforded more state and constitutional protections in a criminal case than an administrative hearing.

Список використаних джерел

1. Mair G. The use and impact of the Community Order and the Suspended Sentence Order / G. Mair, N. Cross, S. Taylor. – London: Centre for Crime and Justice Studies, 2007. – 204 p.

2. Mair G. The Community Order and the Suspended Order: The Views and Attitudes of Sentencers / G. Mair, N. Cross, S. Taylor. – London: Centre for Crime and Justice Studies, 2008. – 213 p.

3 Morgan R. Thinking about the demand for probation services. – Probation Journal, 2003. – № 50 (1). – P. 7 – 19.

Черних Тетяна Олександрівна
здобувач вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Кирдан Богдан Васильович,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук,
лейтенант поліції

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ВІДПУСТОК ПО ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ ДО ДОСЯГНЕННЯ НЕЮ ТРИРІЧНОГО ВІКУ В ЗСУ

Загальна стратегія та пріоритетні напрями державної політики України в галузі гендерної рівності спрямовані на приведення законодавства країни у відповідність до норм міжнародного права, створення умов, необхідних для здійснення на практиці конституційного принципу рівних прав і рівних можливостей. Це повною мірою стосується служби жінок і чоловіків у Збройних Силах України.

Законодавство нашої держави гарантує всім громадянам України, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи право на відпустки. Одним із видів відпусток є соціальні відпустки, які поділяються на:

- відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;
- відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- відпустка у зв'язку з усиновленням дитини;
- додаткова відпустка працівникам, які мають дітей.

Згідно положень Закону України «Про відпустки», на підставі медичного висновку жінці надається оплачувана відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами, тривалість якої 70 календарних днів – до пологів та 56 календарних днів – після пологів. У разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнених пологів жінкам надається після пологів 70 календарних днів. Тривалість

такої відпустки обчислюється сумарно і становить 126 календарних днів, а у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів, тривалість такої відпустки сягає 140 календарних днів [1].

Після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами жінці надається відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, яка за її бажанням може бути використана повністю або частинами. Маємо відзначити, що право на таку відпустку має також й батько дитини, а також інші родичі, які фактично доглядають за дитиною. Що стосується осіб, які усиновили чи взяли під опіку дитину, то один із прийомних батьків має право взяти відпустку для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, в тому числі й прийомний батько [1].

Стаття 24 Конституції України передбачає, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень, зокрема, за ознакою статі.

8 вересня 2005 року парламентом було прийнято Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», відповідно до положень якого рівні права жінок і чоловіків – це відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі [2]. Метою цього Закону є досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

З 1 січня 2006 року пройшло вже п'ятнадцять років, як вступив в силу Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», але гендерну рівність й досі отожднюють лише із правами жінок, що докорінно невірно. Традиційно, коли обговорюється ця тема, мова йде про встановлення паритетності статусів обох статей, але якщо аналізувати українське законодавство, то на мою думку, насправді в деяких питаннях воно досі дискримінаційне і щодо жінок, і щодо чоловіків.

Раніше, на час знаходження жінок-військовослужбовців у відпустках для догляду за дитиною до досягнення трирічного віку за ними зберігалася посада, а також обраховувалася вислуга років, в тому числі й у званні. Тобто, перебуваючи в декреті, вона могла отримати чергове військово звання. Із початком війни ці норми, були дещо змінені і посаду за такою жінкою не зберігали, а виводили її у розпорядження командира. Вислуга

зараховувалась як і раніше, але не зараховувалася вислуга у військовому званні. Ці норми були чинні з 16 липня 2015 року, коли набрав чинності Указ Президента України від 14 липня 2015 року № 417 «Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України» [3].

Президент Володимир Зеленський, своїм Указом від 03 вересня 2020 року № 372, вніс зміни до положень про проходження військової служби у Службі зовнішньої розвідки, Управлінні державної охорони, Службі безпеки, Збройних Силах, Державній спеціальній службі транспорту, Державній прикордонній службі, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації. Відповідно до цих змін час перебування військовослужбовця у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустці по догляду за дитиною до досягнення трирічного віку, відпустці по догляду за дитиною, яка потребує домашнього догляду, тривалістю, визначеною в медичному висновку, зараховується до строку вислуги у військовому званні [4].

Війна на Сході України внесла свої жорстокі корективи в життя наших армійців. За даними Головного управління персоналу Генерального штабу Збройних Сил України, нині у ЗСУ проходить службу 29 760 жінок, з них, статус учасника бойових дій за участь в АТО/ООС надано 9136 військовослужбовцям-жінкам. На керівних посадах офіцерського складу нині служить 1090 жінок. Українські жінки-військовослужбовці проходять службу, воюють так само як й чоловіки, але що стосується питання трирічної відпустки для догляду за дитиною, це право однозначно надане жінкам-військовослужбовцям, але наразі не поширюється на чоловіків-військовослужбовців.

Такі законодавчі новели, як наприклад, законопроект № 3695, яким встановлюється такий новий вид відпустки, як одноразова відпустка при народженні дитини тривалістю до 14 календарних днів, а також надання права працівникам обох статей, які мають двох і більше дітей віком до 15 років, дитину з інвалідністю, матері і батьку особи з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, на додаткову відпустку 10 календарних днів, покликані посилити соціальні гарантії та гармонізувати українське законодавство щодо питань гендерної рівності.

Однак, у зв'язку із тим, що види відпусток і порядок їх надання військовослужбовцям визначено в Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» на цю категорію осіб ці новітні норми діяти не будуть [5]. Військовослужбовцям, які мають двоє або більше дітей віком до 15 років або дитину з інвалідністю, не надається додаткова відпустка. Також під час особливого періоду чоловіки-військовослужбовці обмежені у праві на відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а все, що їм дозволено, наприклад, у разі народження дитини, це скористатися лише відпусткою за сімейними обставинами тривалістю не більше 10 календарних днів.

Отже, питання гендерної рівності у секторі безпеки та оборони - це не просто розгляд системи взаємовідносин між чоловіками та жінками під час виконання ними службових обов'язків, це питання рівності і справедливості щодо всіх процесів, які відбуваються в силових структурах, і вирішення питання надання відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку не є виключенням.

Список використаних джерел

1. Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року № 504/96-ВР // Верховна рада України : офіц. веб-портал [Електронний ресурс.] Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення 04.04.2021);

2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року № 2866-IV // Верховна рада України : офіц. веб-портал [Електронний ресурс.] Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (Дата звернення 04.04.2021);

3. Указ Президента України від 14 липня 2015 року № 417 «Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України» // Верховна рада України : офіц. веб-портал [Електронний ресурс.] Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417/2015#Text> (Дата звернення 04.04.2021);

4. Указ Президента України від 03 вересня 2020 року № 372 «Про внесення змін до деяких указів Президента України» //

Верховна рада України : офіц. веб-портал [Електронний ресурс.]
Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2020#Text>
(Дата звернення 04.04.2021);

5. Закон України «Про соціальний і правовий захист
військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року
№ 2011-ХІІ // Верховна рада України : офіц. веб-портал
[Електронний ресурс.] Режим доступу :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (Дата звернення
04.04.2021).

Чичкало Марина Андріївна

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 3 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сокиран Федір Михайлович,

професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШОВИХ ЗНАКІВ

Як відомо, гроші є одним із атрибутів ідентифікації нації, символів державотворення і влади, головним об'єктом грошово-кредитної політики країни. Підrobка грошей завжди каралася законом, але, незважаючи на це, фальшивомонетники постійно намагаються підробити банкноти. У свою чергу, держави працюють над шляхами вдосконалення характеристик своїх банкнот проти підробки.

В даний час, коли кількість користувачів вільно конвертованої валюти перевищує мільйони, а через комерційні банки і інші структури щодня проходить мільйони доларів, євро, фунтів стерлінгів, завдання швидкого і надійного визначення можливих підроблених банкнот стає першочерговим.

Практично всі виявлені підроблені грошові знаки виготовлені поліграфічним способом або із застосуванням кольорового копіювально-розмножувальної техніки в виробничих умовах. Це

забезпечує досить високу їх якість, вимагає наявності у співробітників правоохоронних органів і банківської системи спеціальних знань для виявлення підробок, що вказує на необхідність оволодіння методикою дослідження грошових знаків на основі застосування новітніх технічних і програмних засобів.

Впровадження нових паперових банкнот, хоча і зменшує кількість підробок, але відсоток підробок, які майже не відрізнити від реальних грошей дуже великий. Сьогодні існує безліч способів підробки грошей і багато літератури про технологію виготовлення справжніх банкнот і, звичайно, сучасні високотехнологічні принтери та сканери. Тому дана тема є надзвичайно актуальна.

Елементи захисту валюти, та самі зображення, гарантують якість та захисту від підробок. Захист може створюватися за допомогою поліграфічних засобів та фізико-хімічних методів [1, с. 48].

Для надійного захисту від підробок валюти оформляють складними зображеннями, такими як візерунки, розетки та інші складні конструкції [2].

Техніко-криміналістичне дослідження грошових знаків забезпечується вивченням систем захисту грошових знаків, методики встановлення підробки грошових знаків та знанням сучасного обладнання, яке використовується при дослідженні грошових знаків.

Дане дослідження паперових грошових знаків можна поділити на три етапи. Перший етап дослідження: експерт-криміналіст встановлює справжність банкноти, тобто її відповідність встановленим зразкам. Від вирішення цього питання залежить послідовність подальшої роботи експерта. Якщо в результаті досліджень буде встановлено, що банкнота справжня, тоді експерт встановлює причини змін, які викликали сумніви у її справжності. Якщо визнано факт підробки, тоді експерт вирішує питання про спосіб виготовлення об'єкта, які матеріали та способи підробки застосовувалися [3, с. 344].

На другому етапі техніко-криміналістичного дослідження грошових знаків експерт вирішує ідентифікаційні питання.

На третьому етапі здійснюється аналіз матеріалів наданих банкнот та за наявності вилучених у ході слідчих дій матеріалів для виробництва підробок. Також досліджуються властивості

паперу (метричних, оптичних властивості, складу волокон, видом проклейки та ін.), фарби (фізико-хімічне та хімічне дослідження) та елементів захисту (виду матеріалів, з яких вони виготовлені).

При огляді грошових знаків, які викликали сумніви у своїй справжності, необхідно встановити ознаки, які вказують підробку, звернути увагу на матеріали з яких виготовлена банкнота, а також по можливості встановити пристосування, пристрої, технічні засоби, які могли при цьому використовуватися. Ця вся інформація потрібна слідчому, для встановлення джерела походження підроблених грошових знаків, а також при проведенні оглядів та обшуків.

Печерська І.О. зазначає, що важливим методичним правилом експертного дослідження грошових знаків України, виготовлених за допомогою сучасних засобів оргтехніки, повинен стати комплексний підхід до вирішення ідентифікаційного питання, яке виноситься щодо них [4, с. 187].

Важливе значення при розслідуванні злочинів даної категорії має судова комп'ютерно-технічна експертиза. Як відомо, при виготовленні підробних грошових знаків України використовується різноманітна комп'ютерна техніка, внаслідок чого перед слідчим виникає завдання пошуку на різних носіях файлів, які мають зображення грошових знаків України або окремі реквізити, програмного забезпечення, за допомогою якого можна обробляти зображення, інформації про підключенні принтерів та іншого.

Так, при проведенні судової комп'ютерно-технічної експертизи може бути встановлено, що на накопичувачі на жорсткому магнітному диску системного блоку персонального комп'ютера (або ноутбуку) в наявності файли, які містять зображення грошових знаків України, а також зображення елементів захисту грошових знаків.

Таким чином, експерт робить остаточний висновок тільки коли вивчений весь комплекс захисних елементів. Цікавим є факт, що зображення на більшості підроблених грошових знаків України виконано репрографічними способами друку: основне зображення банкнот – способом струменевого друку, окремі реквізити – способом електрофотографічного друку.

Перелік судових експертиз, які проводяться з метою отримання даних, які мають важливе доказове значення, не є вичерпним. Слідчі можуть призначати різні види судових

експертиз, такі як дактилоскопічні або біологічні експертизи, обумовлені можливою наявністю залишених потожирових слідів рук на підроблених грошових знаках України.

Список використаних джерел

1. Техніко-криміналістичне дослідження документів: навч. посіб. / авт. кол.: О. В. Воробей, А. В. Кофанов. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2011. 312 с.

2. Как изготавливают деньги в Украине: ТОП-5 интересных фактов с фото: БАНКИ E-COMMERCEFINTECH: URL: <https://lawbook.online/osnovyikriminalistiki/kriminalistichne-doslidjennya-sposobiv-70182.html>

3. Біленчук П.Д., Лисиченко В. К., Клименко Н. І. Криміналістика: підручник. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Атіка. 2001. 544 с.

4. Печерська І.О. Судово-технічна експертиза документів в розслідуванні злочинів пов'язаних з підробкою грошових знаків України *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*. Харків. 2020. С.187-192.

Чорний Микола Васильович,
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат медичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НАВС

Сучасне суспільство, яке пристосовується до проблем глобалізації, потребує чітких відповідей на чимало запитань і повною мірою розраховує на інноваційні наукові розробки. Вони в свою чергу залежать від активного запровадження у навчально-виховний процес вищої школи науково-технічних досягнень, новітніх технологій навчання, заснованих на нових методологічних засадах інтеграційного характеру. Послідовне впровадження інноваційної методики навчання має велике значення для постійної підтримки високої якості всіх складників навчального процесу, поєднання наукової та навчальної роботи,

налагодження взаємовідносин між навчальними закладами та роботодавцями і, нарешті, розширення міжнародних контактів. Широкого застосування в цьому руслі набули технології слайд-лекцій, комп'ютерного тестування, дистанційного навчання, електронні підручники і навчальні матеріали, міжнародні освітні програми[1, с. 19].

На міжнародних науково-практичних конференціях висвітлювалися основні напрями використання інноваційних технологій, що значною мірою сприяють підвищенню якості підготовки сучасних фахівців, піднесенню на якісно новий рівень самостійної роботи курсантів і студентів, оптимізації контролю за якістю освіти НАВС.

Сучасний рівень розвитку технічних засобів у повідомленні здобувачам вищої освіти навчальної інформації веде до помітного витіснення традиційних форм подання матеріалу мультимедійними технологіями. Активних форм набуло проведення різних занять за слайд технологією. Цьому значною мірою сприяли спеціальні семінари для професорсько-викладацького складу, на яких обговорювалися цікаві повідомлення з набутого досвіду як усередині академії, так і за його межами. Сьогодні практично всі кафедри академії мають сучасні інформаційні та технічні засоби для ведення занять за мультимедійною технологією, що дає змогу проводити заняття не тільки у спеціалізованих мультимедійних, а і в будь-яких аудиторіях академії. Всі навчальні дисципліни забезпечені електронними версіями лекцій і відповідними слайдами (мультимедійні презентації). В академії створено власне методичне забезпечення процесу підготовки та проведення лекцій з використанням сучасних мультимедійних технологій. Можливість отримання здобувачами вищої освіти електронних копій лекцій на сайті академії веде до інтенсифікації навчального процесу внаслідок вивільнення часу на конспектування під час проведення лекцій та використання його на спілкування з викладачами і з'ясування актуальних питань. Серед основних технологій, на яких базується створення інноваційно-освітніх ресурсів, значне місце належить мультимедійним технологіям, що широко використовуються під час дистанційного навчання.

Наш навчальний заклад розвиває дистанційні технології як у межах заочно-дистанційної форми навчання, так і для студентів, курсантів денної форми навчання, в зв'язку із запроваджуваними

протиепідемічними заходами. Застосування комп'ютерних технологій сприяє підвищенню рівня самоосвіти, мотивації навчальної діяльності і створює абсолютно нові перспективи для творчості, отримання й закріплення різних професійних навичок і відповідає соціальному замовленню, яке держава пред'являє до вищих навчальних закладів. Використання системи мультимедіа дає змогу об'єднати можливості комп'ютера і знання викладача для створення електронних підручників із мобільним доступом до інформації. Наявні в академії мультимедійні технології відкривають реальні можливості для викладачів відмовитися від властивих традиційному навчанню рутинних видів викладацької роботи та значно активізувати пізнавальну діяльність здобувачів освіти. НАВС має не тільки широкий доступ до зовнішніх інформаційних ресурсів завдяки Інтернету, а й власні бази даних та набір необхідних технологій роботи з ними. Широке використання засобів новітніх інформаційних технологій, розміщених на різних серверах у мережі Інтернет, істотно поглиблює зміст матеріалу, що вивчається в академії, а застосування нетрадиційних методик навчання здійснює помітний вплив на формування практичних умінь і навичок здобувачів знань.

Останніми роками у НАВС поширюється використання інтерактивних технологій для організації і втілення на практиці якісно нової взаємодії викладача зі здобувачами денної та заочної форм навчання. Це стосується, перш за все, планування й організації самостійної роботи здобувачів освіти, а також ефективного й прозорого контролю за їх поточною роботою над засвоєнням навчальної дисципліни. Першим кроком на цьому шляху стало використання інтерактивного освітнього середовища ZOOM а раніше Skype.

Протягом останніх років дедалі ширшого застосування набувають тестові технології оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з усіх дисциплін. Так, із 2010 року в НАВС активно впроваджуються технології комп'ютерного тестування. За останні роки ці технології стали невід'ємною частиною навчального процесу, вони поширюються на поточний, проміжний і підсумковий контроль успішності здобувачів вищої освіти. Тестування часто проходить у спеціалізованих тестових класах із використанням власної системи проведення цього виду роботи. Викладачами академії підготовлено велику кількість

тестових завдань із дисциплін, що вивчаються. Це дає змогу формувати тести за всіма видами контролю, в тому числі і для контролю залишкових знань, якому в НАВС приділяється особлива увага як одній із важливих частин системи комплексного контролю якості освіти. З цією метою створено методики розробки тестів залишкових знань, проведення тестувань та об'єктивного оцінювання їх результатів. Фахівцями відділення програмно-технічного забезпечення НАВС створюються умови для повноцінного використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі. Розробляються методики створення дистанційних курсів із різних дисциплін поряд із значною кількістю навчальних курсів а також вони сприяють розвитку міжнародного співробітництва в галузі новітніх технологій розробки та використання програмного забезпечення.

Сподіваємось, що інформаційні технології будуть і в подальшому розвиватись і знайдуть застосування у практичній роботі організаторів вищої школи, зокрема у вирішенні проблем:

- підвищення рівня і якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України, здатних професійно вирішувати проблеми, які стоять перед державою, та спроможних захищати її інтереси;
- розроблення нових освітніх стандартів інтегрування вищої школи України до європейського і світового простору;
- забезпечення інформаційних потреб державних органів, що безпосередньо беруть участь у реалізації програм інтегрування вищої школи України в європейський та світовий освітній простір;
- поповнення інформаційної бази МОН України з проблематики практичного впровадження інтеграційних технологій вищої школи [2, с. 263].

Список використаних джерел

1. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. – Ужгород: ЗакДУ, 2011. – 560 с. – (Серія «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 16).

2. Луговий В.І. Інтеграція в європейські простори вищої освіти і досліджень як складова геополітики України: успіхи і труднощі реалізації / В.І. Луговий // Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Вип.1. – Ужгород: Ліра, 2009. – 312 с. – С.263. 4 [Електронний ресурс].

Шаповаленко Євген Володимирович
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖЕВОГО ДОДАТКУ (SIENA) ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Одночасно з еволюцією і прогресом у всіх сферах життєдіяльності, світ, в якому ми живемо, стає дедалі тіснішим. Таке поняття як “кордон” вже не має колишнього значення. Міждержавні кордони нині не є непрохідними перешкодами, що відокремлюють народи один від одного. Таким чином, усе, що полегшує життя звичайних громадян, полегшує і діяльність злочинців.

У час, коли обмеження в міжнародних поїздках були спрощені, а засоби пересування та зв'язку – модернізовані, можливості міжнародної злочинності істотно зросли. Економічний і соціальний розвиток сучасного суспільства, впровадження нових складових елементів безупинно відкривають нові можливості для міжнародної злочинності.

Співпраця з Європолем заснована на принципах поваги національного суверенітету. Іншим, не менш важливим принципом, є те, що співпраця не повинна бути обмежена мовними або географічними бар'єрами, і всі країни-члени рівнозначно і рівноправно повинні мати доступ до наданих послуг. Усі державні служби, відповідальні за кримінальне поліцейське переслідування, мають можливість співпрацювати зі своїми колегами з інших країн за допомогою обміну інформацією.

Розбудова відношень нашої країни з Європолем починається з підписання першої редакції Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво [1], яке відбулося у 2009 році в м. Києві. Метою цієї Угоди було посилення співробітництва держав – членів Європейського Союзу, які діють через Європол, з Україною в запобіганні серйозним формам міжнародної злочинності, їхньому

виявленні, припиненні та розслідуванні, зокрема шляхом обміну кримінальної поліцією стратегічною й технічною інформацією.

Наступним нормативно-правовим документом підписаним в нашій державі став Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським поліцейським офісом щодо встановлення захищеної лінії зв'язку від 11.03.2015 року. Метою цього Меморандуму є врегулювання порядку встановлення, введення в дію та експлуатації захищеної лінії зв'язку для обміну інформацією між Міністерством внутрішніх справ України та Європолу [2].

Відповідно до ст. 2 Меморандуму обмін інформацією між МВС України та Європолем повинен здійснюватися тільки згідно з законодавством України, відповідними правовими актами Європолу та відповідними положеннями Угоди про співробітництво. Передача інформації з обмеженим доступом захищеною лінією зв'язку обмежена ступенем доступу до інформації.

Підписання другої редакції Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво відбулося 14.12.2016 року [3].

Метою підписання Угоди є встановлення відносин співробітництва між Україною та Європолем з метою підтримки України та держав-членів Європейського Союзу в запобіганні і боротьбі з організованою злочинністю, тероризмом та іншими формами міжнародної злочинності у сферах злочинності, зокрема шляхом обміну інформацією між правоохоронними підрозділами Україною та Агенцією Європейського союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європолем).

Національним контактним пунктом для України, який діє як центральний контактний пункт між іншими компетентними органами України та Європолем визначено відділ по взаємодії з Європолем Національної поліції України.

Компетентними органами в Україні, які згідно з національним законодавством відповідають за запобігання та боротьбу з кримінальними правопорушеннями, є: Національна поліція України; Міністерство внутрішніх справ України; Адміністрація Державної прикордонної служби України; Головний Департамент по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією Служби безпеки України; Державна фіскальна служба України; Державна служба фінансового моніторингу України; Національне

антикорупційне бюро України, Генеральна прокуратура України [3].

У Європолі, який сприяє та покладається на обмін інформацією між правоохоронними органами, важливою є безпечна та швидка передача конфіденційних та обмежених даних.

Обмін даними між правоохоронними підрозділами здійснюється за допомогою мережі безпечного обміну інформацією (Secure Information Exchange Network Application «SIENA») – це найсучасніша платформа, яка відповідає потребам комунікацій у правоохоронних органах.

Мережевий додаток «SIENA» дає можливість швидкого та зручного обміну оперативною та стратегічною інформацією щодо міжнаціональною злочинністю між:

- офіцерами зв'язку, аналітиками та експертами Європолу;
- державами, які є членами ЄС;
- третій стороні, з якими Європол має угоди про співпрацю (у тому числі Україна).

Система інформаційного обміну інформацією «SIENA» була запущена 1 липня 2009 року, її використовують наступні організації:

1. Правоохоронні органи ЄС (підрозділи поліції різних країн ЄС);
2. Співпрацюючі партнери (Євроюст, Інтерпол та інші);
3. Держави, що співпрацюють поза межами ЄС (Україна, Австралія, Канада, Норвегія, Швейцарія, США та інші) [4].

Мережевий додаток «SIENA» має ключове значення для створення Європолу інформаційним центром Євросоюзу. Це наближає Європол до одного з перших правоохоронного органу, особливо якщо мова йде про сприяння та посилення обміну оперативної інформацією у рамках міжнаціональної злочинності.

На підставі вищевикладеного, можна дійти висновку, що Україна доклала чимало зусиль для того, щоб співпрацювати з державами-членами Європейського Союзу та його правоохоронними органами (Європолом та Євроюстом) з метою подолання масштабної проблеми сучасності – транснаціональної організованої злочинності, а також підвищення рівня законності, безпеки та правопорядку в Україні.

Список використаних джерел

1. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво (Угоду ратифіковано Законом N 2576-VI (2576-17) від 05.10.2010). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_954#Text

2. Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європейським поліцейським офісом щодо встановлення захищеної лінії зв'язку (Меморандум ратифіковано Законом № 507-VIII від 04.06.2015) Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_a12#Text

3. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво (Угоду ратифіковано Законом № 2129-VIII від 12.07.2017).

4. Сайт Європолу. Режим доступу: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/services-support>

Шейда Олена Миколаївна,

здобувач вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Крутевич Микола Миколайович

старший викладач кафедри кримінального
права Національної академії внутрішніх
справ, майор поліції

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕННІСТЬ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА СУДОВА ПРАКТИКА

Домашнє насильство є одним з найрозповсюдженішим видом порушення прав та інтересів людини. Домашнє насильство полягає не лише у фізичних діях щодо якогось члена або членів родини, але й може полягати у вигляді агресії, жорстокої поведінки, приниження честі та гідності. Такі дії майже в кожному випадку призводять до негативних наслідків у вигляді погіршення психологічного, фізичного та соціального стану здоров'я постраждалого члена або постраждалих членів родини. Частіше всього від домашнього насильства страждають жінки, люди похилого віку та діти.

У нашому суспільстві склалась багаторічна негативна тенденція звинувачувати в домашньому насильстві не кривдника, а жертву, що призводить до того, що жертви домашнього насильства не звертаються за захистом. Тому так важливо нести у маси інформацію про те, що, з прийняттям з 2018 році Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та внесенням змін у Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України введена поряд з адміністративною, ще й кримінальна відповідальність за вчинення домашнього насильства, та жертви домашнього насильства отримують захист та необхідну підтримку. Крім цього, зазначений закон встановив перелік суб'єктів та їх повноваження у сфері протидії та запобіганні домашньому насильству. Одним з таких органів є Національна поліція України, адміністративно-правову діяльність щодо запобігання та протидії домашньому насильству якої присвячена дана робота. Саме Національна поліція повинна стати поштовхом та імпульсом, який повинен сформувати нульову толерантність до домашнього насильством, та на своєму прикладі покаже, що кожна людина нашої країна має право на гідне становлення та захист.

Варто зазначити, що Україна зосереджена на оновленні вітчизняного законодавства щодо протидії домашньому насильству відповідно до ключового документа, який є Конвенцією Ради Європи про запобігання та протидію насильству над жінками та домашньому насильству (Стамбульська конвенція). Його особливість полягає в тому, що вона містить не лише положення декларативного характеру, але й конкретні зобов'язання для країн-учасниць, які включають заходи щодо вдосконалення законодавства та практик правозастосування для запобігання та протидії домашньому насильству, захисту жертв та забезпечення відповідальності порушників.

Слід зазначити, що необхідність впровадження найкращих міжнародних практик у сфері домашнього насильства, пошуку шляхів вирішення проблем цього процесу зумовлена не лише зобов'язаннями України перед Радою Європи та необхідністю адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Це також спричинено суспільною небезпекою домашнього насильства, яке є дуже поширеним.

Так, з огляду на короткий термін дії статті Кримінального кодексу України про відповідальність за домашнє насильство, за даними Генеральної прокуратури України, за вісім місяців 2019 року зареєстровано 585 кримінальних правопорушень, з яких 315 особам повідомлено про підозру. Наведені дані також свідчать про появу слідчої та судової практики у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 126-1 Кримінального кодексу України. Належне виконання положень Стамбульської конвенції не може бути здійснене лише шляхом законодавчих змін. Важливе значення має формування системи підзаконних актів, а також навчально-методичного забезпечення суддів, прокурорів, працівників Національної поліції України та адвокатів з питань домашнього насильства.

У ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» таке насильство означає як насильство (дія чи бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства, вчиненого в сім'ї або за місцем проживання, або між родичами, або між колишніми чи нинішніми подружжям, або між іншими особами які спільно проживають (жили) однією сім'єю, але не перебувають у сімейних стосунках або одружуються один з одним, незалежно від того, чи є особа, яка вчинила домашнє насильство, на тому ж самому місці, що і потерпіла особа, та погрози вчинення таких дій [3].

Кваліфікація дій особи, яка систематично здійснює фізичне насильство, що виявляється у заподіянні побоїв чи легких тілесних ушкоджень, не може здійснюватися в поєднанні зі ст. 126-1 Кримінального кодексу України, оскільки він буде порушувати конституційний принцип, що забороняє подвійну інкримінацію. Подвійна інкримінація відбуватиметься тому, що побиття, заподіяння шкоди та легке тілесне ушкодження є способом вчинення насильства в сім'ї, який повністю охоплюється фізичним насильством, зазначеним у ст. 126-1 Кримінального кодексу України. Цей висновок свідчить про систематичне тлумачення закону про кримінальну відповідальність, а саме ст. 126-1 та 125, 126 Кримінального кодексу України. Так, стаття 126-1 Кримінального кодексу України, як ознака об'єктивної сторони злочину, передбачає фізичне насильство, яке виявляється не лише у завданні фізичного болю, а й у розладах здоров'я та травмах (це прямо

зазначена в самій нормі). Порівняння ст. 125–126-1 Кримінального кодексу України засвідчує, що санкція ст. 126-1 Кримінального кодексу України є більш суворою. Це дає можливість стверджувати, що фізичне насильство включає також побиття та невеликі травми. Не тільки дія, передбачена ч. 2 ст. 126 КК України, оскільки санкція цього положення набагато суворіша, ніж домашнє насильство. Тому у випадку фізичного насильства, що виявляється у заподіянні тяжких тілесних ушкоджень, середній тяжкості тілесних ушкоджень, винний потребує додаткової кваліфікації у сукупності злочинів, оскільки завдання такого фізичного насильства є одним із засобів вчинення домашнього насильства. Аналіз судової практики показав, що до насильства в сім'ї притягуються особи, які вчинили раніше адміністративне правопорушення, відповідальність за які встановлена ст. 173-2 Кодексу про адміністративні правопорушення України, а також осіб, які не підлягали адміністративній відповідальності. Слід зазначити, що є випадки неправильного застосування положень закону про кримінальну відповідальність в контексті обтяжуючих обставин. Так, вироком Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 24 липня 2019 року у справі № 133/1656/19 [2] особу засуджено за ст. 126-1 Кримінального кодексу України, оскільки вона (особа) систематично вчинила психологічне насильство над своєю матір'ю та сестрою. Суд назвав обтяжуючі обставини як вчинення злочину проти особи, з якою злочинець перебуває у родині та близьких стосунках. У наведеному вище прикладі одна і та ж особа була обвинувачена двічі, що порушує конституційний принцип неможливості подвійної інкримінації.

Список використаних джерел

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. Київ, 2019. 288 с.

2. Вирок Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 24.07.2019. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/83208141>

3 Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 01.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

Юріков Олександр Олександрович
викладач циклу загальних та
кримінально-правових дисциплін
Київського центру первинної
професійної підготовки «Академія
поліції» навчально-наукового інституту
№ 1 Національної академії внутрішніх
справ

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ЯК ПРЕДМЕТ УМИСНОГО ПОШКОДЖЕННЯ АБО РУЙНУВАННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ МЕРЕЖІ

Предмет кримінального правопорушення, який належить до сфери об'єкта кримінального правопорушення, вказує на зв'язок об'єкта з об'єктивною стороною та іншими обов'язковими елементами юридичного складу кримінального правопорушення, визначає ознаки, що їх характеризують [4, с. 98–107]. На думку П. С. Берзіна, вивчення предмета має важливе значення для правильної кваліфікації кримінальних правопорушень, відмежування кримінально протиправних діянь від інших правопорушень, індивідуалізації відповідальності тощо [1, с. 47]. З такою думкою автора важко не погодитися.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень, у науці кримінального права немає єдиної концепції щодо визначення предмету кримінального правопорушення.

Предмет кримінального правопорушення – це речі матеріального світу, які вказані у законодавчому визначенні конкретного кримінального правопорушення чи однозначно витікають з такого визначення [11, с. 15; 12, с. 5–86; 14, с. 222]. На думку В. М. Кудрявцева, предмет кримінального правопорушення – це люди як суб'єкти відносин, їх дії як матеріальний вираз цих відносин, а також матеріальні предмети (речі), що є передумовами або формами закріплення суспільних відносин [5, с. 56]. В. В. Кузнецов під предметом кримінального правопорушення розуміє речі матеріального світу та інші субстанції, наприклад, інформація, електрична, теплова та інші види енергії, людина у складі торгівлі людьми [6, с. 85–88].

На нашу думку, предметом кримінального правопорушення слід вважати факультативну ознаку об'єкта кримінального правопорушення, що проявляється в матеріальних цінностях (котрі людина може сприймати органами чуття чи фіксувати спеціальними технічними засобами), з приводу яких та шляхом безпосереднього впливу на які (або без такого впливу) вчиняється кримінально протиправне діяння [8, с. 167].

До предметних кримінальних правопорушень належить умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі (ст. 360 КК України). Одним із предметів цього кримінального правопорушення законодавець визначає технічні засоби телекомунікацій, до яких, відповідно до Закону України «Про телекомунікації», належать обладнання, станційні та лінійні споруди, призначені для утворення телекомунікаційних мереж [10]. Однак, на нашу думку, такий перелік є неповним.

Для того, щоб визначити, що належить до технічних засобів телекомунікацій, спочатку необхідно зрозуміти, що таке «технічні засоби». З етимологічної точки зору засіб – це те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі; механізми, пристрої тощо, необхідні для здійснення чого-небудь, для якоїсь діяльності [2]. Технічний – такий, що пов'язаний з технікою [13]. Таким чином, технічні засоби – це технічні (пов'язані з технікою) механізми, пристрої тощо, необхідні для здійснення конкретної діяльності чи процесу.

На теперішній час до технічних засобів телекомунікацій належать: 1) обладнання – сукупність механізмів, приладів, пристроїв тощо, необхідних для здійснення конкретних процесів [9]; 2) станційні споруди – споруди та комплекси споруд, що призначені для стаціонарного місцезнаходження певного спеціально призначеного обладнання для здійснення конкретних процесів; 3) лінійні споруди – споруди та комплекси споруд, інженерні мережі, колодязі, резервуари тощо, що призначені для забезпечення здійснення конкретних процесів; що призначені для утворення телекомунікаційних мереж. На нашу думку, в даному переліку не вистачає одного компонента – за допомогою чого усе обладнання з'єднується – кабелі.

Кабель – поєднання одного та більше ізольованих дротів (провідників) та оболонки, поверх якої залежно від умов середовища експлуатації можуть нашаровуватися різновиди захисного покриття, зокрема й броня, що застосовується для

передавання на віддаль і розподілу електричної енергії (силовий кабель) або електричних сигналів (кабель зв'язку) [3]. Існує багато видів кабелів, однак ми беремо до уваги лише ті, що входять до складу телекомунікаційної мережі, тобто електричний та оптичний кабелі зв'язку. Електричний кабель зв'язку – це кабельний виріб з металевими ізольованими струмопровідними жилами, призначений для передавання електричних сигналів інформації. Оптичний кабель зв'язку – це кабельний виріб з волоконно-оптичними жилами призначений для передавання інформації електромагнітними сигналами оптичного діапазону хвиль, що поширюється в оптично прозорих середовищах [7]. Оскільки станційні та лінійні споруди, обладнання, що призначені для утворення телекомунікаційних мереж у більшості випадків передають електрозв'язок по лініях зв'язку (оптичний та електричний кабелі зв'язку), то вони є частиною телекомунікаційної мережі. Враховуючи вищевказане, можна стверджувати, що електричний та оптичний кабелі зв'язку слід визнати технічними засобами телекомунікацій.

Враховуючи викладене вище, можна дійти висновку, що електричний та оптичний кабелі електрозв'язку – кабелі, що входять до складу телекомунікаційної мережі – слід віднести до предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 360 КК України. Така думка обґрунтовується тим, що: по-перше, електричний та оптичний кабелі електрозв'язку є невід'ємною частиною телекомунікаційної мережі та служать для передавання електроенергії, а також знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду інформації; по-друге, пошкодження таких кабелів (кабелю), що вже спричиняє шкоду потерпілому, також призведе (може призвести) до перебоїв у роботі усієї телекомунікаційної мережі, що своєю чергою спричиняє (може спричинити) більшу шкоду потерпілому (потерпілим).

З огляду на зазначене вище, пропонуємо доповнити визначення поняття «технічні засоби телекомунікацій» в ч. 1 ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» словами «електричні та оптичні кабелі» та викласти його в такій редакції: «технічні засоби телекомунікацій – обладнання, станційні та лінійні споруди, електричні та оптичні кабелі зв'язку, призначені для утворення телекомунікаційних мереж».

Список використаних джерел

1. Берзін П.С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину, передбаченого ст. 229 КК України : дис. . канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2004. 311 с.
2. Засіб. *Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980)*. URL: <http://sum.in.ua/s/zasib>.
3. Кабель. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%>.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, В. О. Беньківський та ін. ; [за ред. П. С. Матишевського, П. П. Андрушка, С. Д. Шапченка]. Київ : Юрінком Інтер, 1997. 512 с.
5. Кудрявцев В. Н. О соотношении предмета и объекта преступления по советскому уголовному праву. *Труды Военно-юридической академии*. 1951. Вып. 13. С. 51–60.
6. Кузнецов В. В. Комп'ютерна інформація як предмет крадіжки. *Право України*. 1999. № 7. С. 85–88.
7. Лінійно-кабельні споруди телекомунікацій. Проектування. ГБН В.2.2-34620942-002:2015. URL: <https://armis.com.ua/docs/gbn/GBN-V.2.2-34620942-002-2015-liniyno-kabelni-sporudy.pdf>.
8. Музика А. А. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання : монографія. Київ : Паливода А. В., 2011. 192 с.
9. Обладнання. *Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980)*. URL: <http://sum.in.ua/s/obladnannja>.
10. Про телекомунікації : Закон України від 18 листоп. 2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#n76>.
11. Смитиенко В. Н. Объект преступлений против здоровья населения. Омск : Омская высшая школа милиции, 1973. 187 с.
12. Сучасне кримінальне право України : курс лекцій / А. В. Савченко, В. В. Кузнецов, О. Ф. Штанько. Київ : Паливода А. В., 2005. 640 с.
13. Технічний. *Академічний тлумачний словник української мови (1970–1980)*. URL: <http://sum.in.ua/s/tekhnichnyj>.
14. Фролов Е. А. Спорные вопросы общего учения об объекте преступления. *Сборник научных трудов Свердловского юридического института*. 1969. Вып. 10. С. 184–225.

Янковська Ольга Юрївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту №1 Національної адемії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Крутевич Микола Миколайович,
старший викладач кафедри
кримінального права Національної
академії внутрішніх справ

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВООРУШЕННЯ І СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВООРУШЕННЯ, ЇХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВООРУШЕНЬ

Актуальність дослідження обраної теми обумовлена тим, що поняття та склад кримінального правопорушення є важливою частиною для кваліфікації правопорушень даного виду права, а також безпосередньо для загального розуміння кримінального права.

Поняття «кримінальне правопорушення» є центральним поняттям кримінального права у будь-якій сучасній правовій системі. Слід також зазначити, що поняття кримінального правопорушення у законодавстві України з'явилося з прийняттям Кримінально-процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року, у якому під даним поняттям об'єднали поняття «злочин» та «кримінальний проступок».

Потрібно також згадати, що не так давно, а саме згідно з набуттям чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» №2617-VIII від 01.07.2020 року, були внесені зміни до ст.12 Кримінального кодексу України і введено поняття «кримінальне правопорушення».

Згідно з ч. 1 ст. 11 Кримінального кодексу України «Кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.» Тобто,

кримінальному правопорушенню властиві такі ознаки: 1) діяння вчинене суб'єктом правопорушення; 2) є винним; 3) є суспільно небезпечним; 4) передбачене чинним Кримінальним кодексом; 5) кримінально каране.

Важливим досягненням вітчизняного кримінального права є встановлення єдиної та загальної структури всіх кримінальних правопорушень та побудова на даній основі складу кожного виду кримінального правопорушення, який можна розглядати як спрощену правову модель, необхідну для встановлення відповідності реального кримінального правопорушення нормі Кримінального кодексу та визнання вчиненого підставою для кримінальної відповідальності. [1]

Кожний склад кримінального правопорушення має основні та обов'язкові чотири елементи. Ними є: об'єкт, об'єктивна сторона (об'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення), суб'єкт, суб'єктивна сторона (суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення). Тільки за наявності усіх чотирьох елементів складу, дозволяє вважати правопорушення кримінально-протиправним.

Кожний з елементів складу кримінального правопорушення має певні особливі ознаки і незамінну роль у всьому складі.

Першим елементом є об'єкт кримінального правопорушення. Об'єкт кримінального правопорушення- це ті суспільні відносини, які охороняються кримінальним правом та яким кримінальне правопорушення спричиняє чи може спричинити шкоду, тобто це те, проти чого спрямоване кримінально протиправне покарання. Структуру об'єкта складає: суспільні відносини (обов'язкова), предмет та потерпілий(факультативні).

Другим елементом є об'єктивна сторона кримінального правопорушення. Це сукупність зовнішніх ознаки кримінального правопорушення, в яких проявляється процес вчинення суспільно небезпечного діяння. Тобто це сукупність ознак, головним питанням яких є: «чому або кому заподіюється шкода?». Структуру об'єктивної сторони складає: діяння, суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок(обов'язкові), а також спосіб, час, місце, обстановка та знаряддя та засоби вчинення(факультативні).

Третім елементом є суб'єкт кримінального правопорушення. згідно ч 1. С.18 Кримінального кодексу України, є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого

відповідно до Кримінального кодексу України може наставати кримінальна відповідальність.

Елементи суб'єкта: фізична особа, осудність, вік.

Четвертим елементом є суб'єктивна сторона кримінального правопорушення. Це внутрішня сторона кримінального правопорушення, яка визначає психічну діяльність особи в момент вчинення кримінального правопорушення. Елементами суб'єктивної сторони кримінального правопорушення є: вина (обов'язкова) та мотив, мета, емоційний стан (факультативні).

Поняття кримінального правопорушення та складу кримінального правопорушення є основоположними категоріями теорії кримінального права, які тісно пов'язані між собою.

Значення складу кримінального правопорушення полягає в тому, що він певною мірою конкретизує та наповнює правовим змістом поняття кримінального правопорушення. Поняття кримінального правопорушення та поняття складу кримінального правопорушення є тісно пов'язані, але не тотожні. Вони насамперед по різному відображають головні ознаки одних і тих самих кримінальних правопорушень. Щодо поняття кримінального правопорушення, то у ньому розкривається його зміст як суспільно небезпечного діяння, яке посягає на суспільні відносини, які в свою чергу охороняються Законом про кримінальну відповідальність. Воно охоплює виключно суттєві та характерні ознаки, що притаманні кожному кримінальному правопорушенню, вказує на найважливіші правові та соціальні властивості кримінально-протиправного діяння, за якими воно відрізняється від інших видів правопорушень. Поняття «кримінальне правопорушення» конкретизується в кримінальному праві у формі окремих складів протиправних діянь, що виступають як своєрідна міра, масштаб кримінального правопорушення. Насамперед поняття «кримінальне правопорушення» відповідає на питання: «Що є загальним для усіх кримінальних правопорушень?», а поняття складу кримінального правопорушення: «Чим відрізняється одне кримінальне правопорушення від іншого?» [3]

В свою чергу склад кримінального правопорушення є головною підставою для правильної кваліфікації протиправного діяння. Тобто, правильним у юридичній літературі є визнання підставою або основою кваліфікації певного діяння складу кримінального правопорушення. Підсумовуючи все вищесказане,

можна вказати, що кваліфікація діяння полягає у встановленні наявності складу кримінального правопорушення у вчиненому особою діянні, тобто, застосувати до вчиненого діяння певну кримінально-правову норму, яка закріплена у Законі про кримінальну відповідальність України.

Список використаних джерел

1. І.В. Борисов «Склад злочину як правова модель».- Вісник Академії адвокатури України, 2009
2. Курс лекцій «Кримінальне право».- Національна академія внутрішніх справ, 2015
3. Кримінальний кодекс України
[https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text)
4. Б.С. Галушко// Актуальні проблеми держави і права.- 2012.- №3.- с.591-597
5. Г.С. Крайник, А.С. Овчаренко «Поняття та ознаки злочину за кримінальним законодавством України», 2016
6. О.О. Дудоров, М.І. Хавронюк «Кримінальне право: Навчальний посібник»/ За заг. ред. М.І. Хавринюка.- К.: Ваїте, 2014.- 944 с.

Ященко Тетяна Олегівна,

слухач магістратури навчально-наукового інституту № 3 факультету № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Скриник Ліна Миколаївна,

старший викладач кафедри правничої лінгвістики Національної академії внутрішніх справ

THE LATIN AMERICAN DIMENTION ON DRUG TRAFFICKING

An Illegal drugs trafficking makes a threat to the entire world, and also upsets the balance between political forces. According to official data from the report of the United Nations Office on Drugs and Crime (UN), world production of cocaine reached its maximum value [1].

Terrorist groups have long recognized the fund-raising capabilities of drug trafficking and the money raised from such activities have been used by legitimate and underground political groups alike to fund arms purchases. Transnational crime remains a particularly serious problem in Latin America, affecting numerous states both in and beyond the region and having severe repercussions for political, economic, and human security.

Although a range of issues confront policymakers and decision makers, most are, in some way or another, connected with the drug trade. This particular threat has emerged as a prominent feature on the U.S. national security agenda, reflecting the emergence of new groups involved in production and trafficking, the development of more-sophisticated smuggling methods, and the sharp rise of inter cartel violence to the immediate south of the U.S. border.

Colombia currently accounts for the vast bulk of cocaine produced in Latin America and remains the principal supplier for both the United States (accounting for 90 percent of consumption) and the worldwide market (accounting for 80 percent of consumption). FARC currently represents the principal narco-player in Colombia. The group was established in 1966 under the leadership of Manuel Marulanda (alias «Sureshot») with the purported aim of seizing national power through a protracted people's war - although the bulk of its agenda has tended to focus on more pragmatic goals, such as land redistribution, reform of the security forces, and empowerment of the peasant classes. The organization is estimated to have around 9,000 combatants (2009 figure) and control of seven regional blocs that oversee an estimated 71 fronts across the country.

More than 80 percent of the cocaine that arrives in the United States, either directly or via Mexico, is shipped from Latin America by means of noncommercial maritime conveyance. Three main vessels currently predominate the eastern Pacific and Caribbean corridors that make up this route: fishing trawlers, go-fasts, and self-propelled semisubmersibles.

It should also be noted such an important aspect of this issue. The Latin American drug trade has had a pervasive and insidious impact that has affected a wide spectrum of national, regional, and even international security interests. In Colombia, revenue from the production and trafficking of heroin and cocaine has provided FARC with sufficient operational capital to maintain an active war footing in its ongoing conflict against Bogota.

It is through a close examination of the political influence on the development of the cocaine trade and the attendant money laundering systems which were designed to disguise its absurd profits, what we can begin to fully appreciate the dangers of the narco-influences on the delicate balance of even mature economies and the true extent of the risks.

Cocaine consumption is not limited only to advance capitalist markets such as those of the United States and Europe. Cocaine use in Latin America has also skyrocketed over the last decade. Indeed, Latin American consumers were in 2010 estimated to absorb some 200 metric tons of cocaine. Until 2009, Brazil was considered to be the world's second largest market for cocaine behind only the United States. In the 2011 World Drug Report, the United Nations reports that Brazil has replaced Argentina as the second biggest consumer of cocaine. The report estimates that Brazil has 900,000 cocaine users, which makes it the number one consumer in South America [2].

The 2011 UN Drug Report states that the area used for cultivating coca in Colombia decreased by an estimated 15% in 2010, leaving Colombia just a slightly ahead of Peru as the world's largest coca leaf producer. Currently, the area under cultivation in Colombia is estimated at 62,000 ha. In comparison, 2009 statistics report 73,000 ha in terms of area under cultivation. As an unintended consequence of the US-backed war on drugs in Colombia, the locus of organized criminal involvement in cocaine trafficking gradually shifted northwards from Colombia to Mexico.

Mexico's current drug-related bloodbath is, in part, directly attributable to the partial victory in the war on drugs achieved in Colombia in recent years via Plan Colombia. If the US-backed Mérida Initiative presently is being implemented in Mexico achieves results similar to those of Plan Colombia, it will not halt drug trafficking or end organized crime in Mexico or the region. The most likely outcome is that it will drive both further underground in Mexico while pushing many smuggling activities and criminal network operations into neighboring countries such as Guatemala and Honduras and back to Colombia and the Andes.

The CIA, encouraged by the perception, that the drug cartels in South America provided another layer of anti-communist protection, gave tacit support to the dope trade. In addition, they came to rely on the financing of a number of covert operations and for the provision of

arms to right-wing paramilitary groups, most of whom «moonlighted» in their off - duty time providing protection for the drug traffickers.

A key reason that some analysts do not accept the fragmentation of organized crime thesis in contemporary Mexico relates directly to the emergence of a new criminal network model - the Sinaloa cartel. Unlike its predecessors and current rivals in Mexico, the Sinaloa cartel is less hierarchical and more federative (hub and spokes) in its organizational structure. Its principal leader, Joaquin «El Chapo» Guzman Loera has forged a new type of «federation» that gives greater autonomy (and profits) to affiliated groups.

Washington has demanded that the countries of the region follow its lead in the war on drugs and, as in previous years, upheld a formal «certification» process that often sanctioned those nations that did not «fully cooperate». US insistence on such a policy approach has not only led to overall failure in the war on drugs over the last twenty-five years plus, it has been counterproductive for both US and individual Latin American country interests [3].

The price that Colombia has paid for its role in the war on drugs has been high in both blood and treasure. The price that Mexico is being asked to pay today is as high or higher. The high costs associated with failure have generated a reaction to the US strategy both at home and abroad and produced a new debate over alternatives to American prohibitionist approaches such as harm reduction, decriminalization, and legalization.

Whether one did or does favor marijuana legalization in California and beyond, there are many reasons to be skeptical of the real impact of marijuana legalization on drug trafficking and organized crime in California or anywhere else. First, even if such an initiative is ultimately approved in some American states, there are likely to be US federal government challenges that could delay implementation of any such new state laws for years. Second, legalization of marijuana, if and when it ever occurs, will not address the issues — production, processing, trafficking and distribution — raised by criminal activity, violence and corruption spawned by traffic in harder drugs such as cocaine, heroin, and methamphetamines among other.

The widespread distribution of drugs in the world is due to both the historical factor and the growing demand, especially from the United States.

The process of narcotics production substances is determined by natural and geographical conditions, political and social situation. At

the same time, drug dealers from countries with the most honest state institutions receive the largest income due to the high risks of this activity.

Список використаних джерел

1. World Drug Report 2015/UNODC [Electronic resource]: United Nations Office on Drugs and Crime. – Mode of access: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/World_Drug_Report_2015.pdf. – Title from the screen.

2. UNODC's Country Office in Bolivia presented the report on the destruction of drugs seized in Bolivia for 2019 [Electronic resource]: United Nations Office on Drugs and Crime. – Mode of access: <https://www.unodc.org/unodc/frontpage/2020/January/unodcs-country-office-in-bolivia>. – Title from the screen.

3. The evolution of drug trafficking and organized crime in latin america. – Mode of access: <https://journals.openedition.org/spp/1010?lang=en>. – Title from the screen.

Сфіменко Ігор Миколайович,
в.о.заступника директора навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, к.ю.н., капітан поліції

Стецька Христина Стецька,
завідувач відділення забезпечення освітнього процесу навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ, старший лейтенант поліції

ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 6 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА ДЕЯКИХ КРАЇН СКАНДИНАВСЬКОЇ ГРУПИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

риводячи порівняльний аналіз за кримінальним процесуальним законодавством щодо застосування правоохоронними органами, адвокатурою та судом України і

країн Скандинавської групи ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, можливо зробити наступні висновки:

1. У судочинстві скандинавських країн строго дотримується принцип змагальності, коли суд не здійснює допит обвинуваченого, потерпілого і свідків, а лише вислуховує сторони та задає питання у випадках коли потрібно уточнити надану відповідь учасника процесу.

Протягом тривалого часу в історії нашої держави культивувався, у тому числі і законодавчо, обвинувальний підхід суду. Таким чином, звинувачення звучить як би від імені суду. Лише в останні кілька років, в зв'язку з початком судової реформи, оголошення обвинувального акту стало доручатися лише прокурору, а допит учасників судового процесу став прерогативою сторін. Лише при таких обставинах суду можливо проявити неупередженість, спостерігаючи за роботою обвинувачення та захисту, і оцінюючи при прийнятті рішення результати цієї роботи.

2. Позитивною обставиною є практика, при якій прокуратурою деяких скандинавських країн здійснюється керівництво досудовим розслідуванням, що проводиться відповідними органами поліції. Прокурор, за рішенням якого починається досудове розслідування дає доручення поліції щодо проведення відповідних слідчих дій та підтримує обвинувачення в суді. Така обставина дає можливість прокурору більш детально орієнтуватися у справі під час судового провадження.

З цього приводу слід відмітити позитивні зміни у кримінальному процесуальному законодавстві, що стосуються здійснення прокурором процесуального керівництва досудового розслідування, а також початку досудового розслідування лише за згодою прокурора.

Можна сподіватися, що цим не обмежаться зміни, спрямовані на оптимізацію вітчизняного кримінального процесу і приведення його у відповідність з міжнародним законодавством. В даний час обговорюються процеси реформування прокуратури де пропонуються варіанти скорочення апарату прокуратури при одночасному посиленні нагляду за законністю судових рішень.

3. Слід зазначити, що в кримінальному процесуальному законодавстві скандинавських країн захисник до моменту судового розгляду має копію всіх матеріалів справи. Надання цих

матеріалів покладено на органи досудового розслідування. Вітчизняне законодавство передбачає право обвинуваченого і захисника знайомитися з матеріалами кримінального провадження і випускати необхідні для захисту відомості.

Таким чином, якщо визначити норму, яка б давала право захиснику і обвинуваченому по закінченню слідства отримувати необхідні матеріали в копіях, це суттєво скоротило б терміни перебування обвинуваченого під вартою та терміни розслідування кримінальних проваджень, особливо по великих багатоепізодних справах.

4. У Європейських судах підсудні, які перебувають під вартою, займають місце в залі поруч зі своїми захисниками, за столом, і мають можливість радитися із захисниками, не перериваючи засідання. Безумовно, це є реальною гарантією здійснення права підсудного на захист.

5. Паво на справедливий і неупереджений суд тісно пов'язане із засадою презумпції невинуватості. У 2012 році в нормах, що регулюють обрання запобіжного заходу були внесені зміни, які зобов'язують органи досудового розслідування та суд більш обережно підходити до обрання такого запобіжного заходу як взяття під варту. У зв'язку з цим, у новому кримінальному процесуальному законодавстві гарантії права підозрюваного були посилені.

Слід зазначити, що у судах скандинавських країн запобіжний захід у вигляді взяття під варту застосовується в крайніх випадках, коли мова йде про особливо небезпечні злочини, або виключної особистості особи, яка вчинила злочин. Навіть у разі засудження винного до позбавлення волі взяття під варту не застосовується до рішення апеляційної інстанції, і подальшої процедури виконання судового рішення, при якому засудженому сповіщається про необхідність з'явитися до відповідних інстанцій для арешту. Така обставина багато в чому пояснюється високою правовою культурою населення цих країн, їхньої поваги до виконання вимог закону та чіткої, організації роботи органів, які виконують вирок.

Правова свідомість громадян скандинавських країн зробила можливість здійснювати розгляд справи за відсутності підсудного, а допит свідків за допомогою телефонного зв'язку.

6. У судах скандинавських країн панує висока дисципліна і чітка організація судових процесів з технічної точки зору.

Свідку, який прибув до суду, в цей же день виплачується грошова компенсація за пропущений робочий час та вплачуються витрати на дорогу.

7. Цікавою є ініціатива волонтерських правозахисних організацій Швеції щодо створення і функціонування відповідних громадських організацій, до завдань яких входить здійснення психологічної та правопросвітницької допомоги свідкам та потерпілим щодо їхньої адаптування до судового процесу.

Боца Наталія Михайлівна,

викладач циклу поліцейського права та превентивної діяльності Навчально-наукового інституту № 1, ад'юнкт кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Варивода Василь Іванович, професор кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС УПОВНОВАЖЕНОГО З ГЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ В УКРАЇНІ

Загальною декларацією прав людини ООН 1948 року було закріплено принцип волі та рівності всіх людей у своїй гідності та правах та гарантовано кожній людині її права та свободи, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, соціального чи станового походження, майнового або іншого стану.

Відповідно до положень Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 09.09.2005 року, гендерною рівністю є рівний правовий статус жінок та чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства, при цьому рівність прав жінок та чоловіків означає відсутність для них обмежень чи привілеїв за ознакою статі.

Дискримінацією за ознакою статі є ситуація, за якої особа або група осіб за ознаками своєї статі зазнає обмеження у визнанні, реалізації або

користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі, встановленій Законом України "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні", крім випадків, коли такі обмеження або привілеї мають правомірну об'єктивно обґрунтовану мету.

Водночас, під гендерно зумовленим насильством розуміється насильство, яке вчиняється до осіб через їхню стать або стосується переважно осіб певної статі, тобто є крайнім виявом дискримінації за ознакою статі, жертвами якого найчастіше стають жінки.

По мірі втілення в життя положень гендерного законодавства в Україні набрало великої актуальності питання створення окремої державної інституції (органу виконавчої влади), основним завданням якої була б координація діяльності у сфері забезпечення гендерної політики та моніторинг дотримання гендерного законодавства. Виходячи з міжнародного досвіду, таким органом став гендерний омбудсмен, інститут якого було впроваджено під назвою Урядового уповноваженого з питань гендерної політики в 2017 році.

Постановою Кабінету міністрів України № 390 від 07.06.2017 року було затверджено положення про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики (надалі – Уповноважений), який є уповноваженою посадовою особою з організації здійснення урядом повноважень у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах суспільного життя, та визначено його правовий статус.

Основними завданнями уповноваженого відповідно до пункту 4 вказаного Положення є: сприяння забезпеченню реалізації єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства; участь відповідно до компетенції у координації роботи міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; проведення моніторингу щодо врахування Кабінетом Міністрів України принципу гендерної рівності під час прийняття нормативно-правових актів; участь у здійсненні Прем'єр-міністром України представництва Кабінету Міністрів України у міжнародних зустрічах і форумах, у тому числі з Комісією ООН із статусу жінок, Радою безпеки ООН на сесіях з порядку денного «Жінки, мир, безпека», Ради Європи, ОБСЄ; співпраця та взаємодія з громадянським суспільством з питань щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства.

Уповноважений відповідно до покладених на нього завдань за погодженням з віце-прем'єр-міністром України з питань європейської інтеграції: подає уряду пропозиції щодо забезпечення ефективної

реалізації державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, удосконалення механізму її реалізації», а також пропозиції щодо включення до програмних документів питань щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства.

Уповноважений та його офіс також здійснюють підготовку проєктів нормативно-правових актів та проводять фахову експертизу проєктів актів Кабінету Міністрів України з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі та наділені повноваженнями з контролю за виконанням актів уряду з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі.

Офіс уповноваженого також здійснює експертизу на предмет забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків усіх проєктів нормативно-правових актів, як надходять до секретаріату Кабінету міністрів України, за результатом експертизи надає відповідні пропозиції.

Важливою комунікаційною функцією уповноваженого є інформування громадськості через засоби масової інформації про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, а також про прийняття урядових рішень з таких питань.

Основними правами Уповноваженого, наданими йому з метою належного виконання ним своїх завдань та функцій, є право звернення із запитами до центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування з гендерних питань та одержання від них відповідної інформації, документів та матеріалів; ініціювання утворення експертних та робочих груп, залучення представників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, а також вчених та експертів, у тому числі іноземних, до вирішення гендерних питань ; участь (з правом дорадчого голосу) у засіданнях Кабінету міністрів України та колегій міністерств, інших органів виконавчої влади під час розгляду гендерних питань.

Таким чином, інститут Урядового уповноваженого з питань гендерної політики як нової державної інституції є достатньо ефективним інструментом для забезпечення координації державної гендерної політики та моніторингу виконання вимог гендерного законодавства в Україні, а його адміністративно-правовий статус надає відповідні повноваження для належного виконання своїх функцій.

Список використаних джерел

1. Конституція України. – К., 2006. – 62с.
2. Верховна Рада. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон № 2866 від 8 вересня 2005 р. // Урядовий кур'єр. - 2005. – 19 жовт.
3. Кабінет Міністрів України. Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики: Постанова № 390 від 07.06.2017 р.//Офіційний веб-сайт КМ України, www.kmu.gov.ua/pras/250049925.
4. Кабінет Міністрів України. Про проведення гендерно-правової експертизи: Постанова № 504 від 12.04.2006 р.// Офіційний вісник України. – 2006. - № 15.
5. Уварова О.О. Права жінок та гендерна рівність (навчальний посібник). К., ФОП Голембовська О.О., 2018. 204 с.

Башиста Дана Петрівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту №1 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Варивода Василь Іванович,
професор кафедри поліцейського
права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

СУЧАСНІ ТЕХНІЧНІ СИСТЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У сьогоднішні хоча і зменшились правопорушення на дорогах, але все таки вони присутні. І так як наука та технології не стоять на місці з'являються нові технічні системи виявлення і фіксації правопорушень. Вони полегшують роботу працівникам поліції та економлять час самих водіїв, так званих правопорушників на дорогах.

Робота системи автофіксації та розміщення приладів контролю Система фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі (далі – Система) на початковому етапі буде фіксувати лише такий вид порушень Правил дорожнього руху, як перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів.

Фіксувати зазначені правопорушення будуть комплекси

автоматичної фіксації – технічні засоби (прилади контролю) що дають змогу в автоматичному режимі здійснювати виявлення та фотозйомку або відеозапис подій, що містять ознаки адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Встановлення стаціонарних технічних засобів (приладів контролю) буде здійснюватись на аварійно-небезпечних місцях (ділянках) та місцях концентрації дорожньо-транспортних пригод автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення вулиць і доріг у містах та інших населених пунктах за погодженням із відповідним уповноваженим підрозділом Національної поліції.

Для здійснення оплати штрафу можна перейти за посиланням по QR-коду, який зазначено на лицьовому боці Постанови, скористатися платіжними інструментами в електронному кабінеті водія або в застосунку "Дія", а також платіжними системами та сервісами, які функціонують в Україні на законних підставах, в тому числі послугами банків України.

«Відеоконтроль-Рубіж» – апаратно-програмний комплекс цілодобового контролю стану дорожнього руху на вулицях населених пунктів та автодорогах.

Комплекс призначений для відеоспостереження та відеофіксації, автоматичного аналізу транспортного потоку та розпізнавання державних номерних знаків транспортних засобів у реальному часі, збереження отриманої інформації у власній базі даних та пошуку розпізнаного номера у підключених до системи реєстрах.

«Рубіж» також проводить моніторинг стану дорожнього руху у реальному часі та автоматично генерує статистичні звіти, необхідні для аналізу транспортних потоків.

При необхідності комплекс може керувати зовнішніми виконавчими пристроями – світлофорами, шлагбаумами, світловими та звуковими сигналами. Команди на зовнішні пристрої, наприклад, на перемикання стану світлофора, видаються при виявленні транспортного засобу, державний номер якого знаходиться у відповідній зовнішній базі даних

Висока ефективність роботи комплексів «Відеоконтроль-Рубіж» дає можливість виявляти транспортні засоби, що перебувають у розшуку.

Інформаційна підсистема «Гарпун» – це автоматичний мобільний прилад, за допомогою лазерного радару якого безпомилково фіксуються порушники і правоохоронцям видається картинка транспортного засобу.

«Гарпун» об'єднує інформацію про розшук транспортних засобів і номерних знаків в єдиний інформаційний простір, з використанням сучасних технологій, комп'ютерного та телекомунікаційного

обладнання.

Її основні завдання:

- фіксування номерних знаків – двійників та тих, які за даними ЄДР МВС знищено;
- забезпечення оперативного реагування посадовими особами органів поліції на розшук транспортних засобів і номерних знаків;
- забезпечення взаємодії з державними та приватними виконавцями під час розшуку транспортного засобу боржника у виконавчому провадженні.

З початку липня 2020 року можна говорити про такі результати: затримано 142 транспортних засобів, стягнуто на користь держави 699 427 грн, на користь фізичних осіб – 345 640 грн, на користь юридичних осіб – 360 602 грн.

Один із прикладів — боржник, транспортний засіб якого затримали, одразу сплатив заборгованість зі сплати аліментів на суму понад 100 тис. грн.

Патрульні «фантоми».

Головною відмінністю системи від інших пристроїв є те, що вона буде фіксувати порушення під час руху і без попередження.

Крім фіксації порушення швидкості руху автівок, які їдуть у попутному або зустрічному напрямках, комплекси зможуть автоматично перевіряти машини в пошукових реєстрах.

Зокрема, система зможе перевіряти номерні знаки-двійники і знищені знаки, виявляти авто, що перебувають у розшуку поліції та Державної виконавчої служби.

Список використаних джерел

1. <https://psjust.gov.ua/>
2. Відеоконтроль “Рубіж” // режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Система розшуку боржників «Гарпун» // режим доступу: <https://psjust.gov.ua/post>
4. Запуск системи автоматичної фіксації порушень Правил дорожнього руху // режим доступу: <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/avtomatichna-sistema-fotovideofiksaciyi-porusen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoyi-fiksaciyi-porusen-pravil-doroznyogo-guhu>

5. Камери – це ще не все. Як автофантоми будуть ловити порушників: // режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/12/14/669126/>

Криворотько Назар Олександрович,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту №1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Варивода Василь Іванович,
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ФАНТОМНІ ПАТРУЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Метою огляду громадської безпеки та цивільного захисту є здійснення оцінки сучасних і перспективних загроз громадській безпеці, населенню і території від надзвичайних ситуацій; розроблення ефективної моделі протидії злочинам проти громадської безпеки та іншим протиправним посяганням; визначення стану готовності центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, до забезпечення громадської безпеки, готовності єдиної державної системи цивільного захисту, сил цивільного захисту до реагування на можливі надзвичайні ситуації з урахуванням потенційних загроз. [1]

Проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту ґрунтується на принципах:

- верховенства права, підзвітності, законності, прозорості, дотримання засад демократичного цивільного контролю за проведенням огляду громадської безпеки та цивільного захисту;
- прозорості використання ресурсів у сфері громадської безпеки та цивільного захисту;
- об'єктивності;
- результативності;
- програмного підходу до планування проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту;
- демократичного цивільного контролю;
- гласності.

Практика зарубіжних країн, які мають передовий досвід у безпеці дорожнього руху, доводить, що підхід до контролю за правопорушеннями, особливо швидкісним режимом, має бути

комплексним. Задля якісного оцінювання стану захищеності життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина від протиправних посягань і готовності центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, до забезпечення громадської безпеки були створені «фантомні» патрулі Національної поліції України. [2]

Кросовери Skoda Kodiaq, які і стали фантомними патрулями пофарбовані в сірий колір. Спеціальна техніка, якою оснащені 4 автомобілі реєструє порушення в попутному і зустрічному напрямках. Правоохоронці відразу складають і роздруковують протоколи. Комплекс фіксації порушень «Фантом» отримав чотири камери, блок управління, принтер і планшет, оснащені червоними і синіми проблісковими маячками, а також сиреною.

У разі фіксації порушення, включаються спеціальні сигнали синього і червоного кольору і автомобіль порушника зупиняється. Поліцейські, які несуть службу в "фантомах", одягнені у формений одяг.

Це дає можливість поліцейському бути мобільним і забезпечує додатковий момент превенції порушень. Зараз закуповуються 4 тестові програми, тендер уже оголошений. А на майбутню програму 2021-2023 року закладено купівлю кілька таких приладів. [3]

Оскільки «фантоми» не мають спеціальних можливостей, тоді вони ніяк, окрім, як зовнішньо та у плані матеріального забезпечення, не відрізняються від звичайних патрульних екіпажів Нової поліції України, а значить їх мета - запобігти правопорушенню та можливим негативним наслідкам на дорозі.

Не притягувати до відповідальності як можна більшу кількість водіїв, а давати розуміння водіям, що такий автомобіль може так само рухатися в потоці транспорту, і відреагувати на правопорушення в разі виявлення, дисциплінує дотримуватися ПДР.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету міністрів від 22 травня 2019 р. № 507. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-2019-%D0%BF#Text>
2. Поліція показала, як авто-фантоми будуть ловити порушників швидкості. Режим доступу: <https://glavcom.ua/techno/auto/policiya-rokazala-yak-avto-fantomi-budut-loviti-porushnikiv-shvidkosti-video-738796.html>
3. Поліція розповіла, як працюватимуть "фантомні патрулі". Режим доступу: <https://www.autoconsulting.com.ua/article.php?sid=48325>

4. Рішення Ради національної безпеки та оборони України «Про організацію планування в секторі безпеки і оборони України» від 16 травня 2019 року. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-19#top>

Додатки:

Додаток А:

Додаток Б:

Додаток В:

Купренюк Єлизавета Віталіївна,
курсант 102 навчальної групи,
Навчально-наукового інституту
№ 1 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Варивода Василь Іванович,
професор кафедри поліцейського
права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ СУДНОВОДІЇВ НА СТАН АЛКОГОЛЬНОГО І НАРКОТИЧНОГО СП'ЯНІННЯ

3 липня 2017 року у Національній поліції України створено Управління організації діяльності поліції на воді та повітряної підтримки, яке поєднало діючі підрозділи у восьми регіонах України, а також у місті Києві. Поліція на воді є структурним підрозділом роти поліції особливого призначення, а до її повноважень входить забезпечення безпеки на морській ділянці та запобігання браконьєрству. Разом з вело-, мото- та кінними патрулями поліція на воді входить до складу курортної поліції.

Поліція часто стикається з випадками алкогольного та наркотичного сп'яніння у водіїв транспортних засобів, на відміну від, судноводіїв ,хоч це і трапляється.

Так відповідно до ст. 130 КУпАП, «Керування річковими або маломірними суднами судноводіями в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а так само передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а також відмова осіб, які керують річковими або маломірними суднами від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, -

тягнути за собою накладення штрафу в розмірі ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (17 000 грн.) або позбавлення права керування всіма видами плавучих засобів на строк від одного до трьох років, або громадські роботи на строк від сорока до

шістдесяті годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особами, які не мають права керування річковими, морськими або маломірними суднами, - тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян **(25 500 грн)** або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяті годин.

Уживання судноводієм після аварійної події за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як судно було зупинено на вимогу поліцейського або іншої уповноваженої законом посадової особи до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду, - тягне за собою накладення штрафу на судноводіїв у розмірі однієї тисячі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (20 400 грн) з позбавленням права керування всіма видами плавучих засобів на строк три роки».

ознаками алкогольного сп'яніння є:

- запах алкоголю з порожнини рота;
- порушення координації рухів;
- порушення мови;
- виражене тремтіння пальців рук;
- різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;
- поведінка, що не відповідає обстановці.

ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є:

- наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з порожнини рота);
- звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло;
- сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови;
- почервоніння обличчя або неприродна блідість.

Особливості огляд судноводіїв виражені у ст. 266 ЗУ «Про внесення змін до деяких законів щодо перевірки водіїв транспортних засобів на стан сп'яніння».

Особи, які керують річковими або маломірними суднами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або у випадку відмови від проходження перевірки на стан сп'яніння та/або підтвердження факту перебування в стані сп'яніння під час проходження перевірки підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляд водія (судноводія) на стан алкогольного сп'яніння проводиться з використанням спеціальних технічних засобів поліцейським у присутності двох свідків. За наявності технічної можливості поліцейський проводить огляд водія (судноводія) на стан наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції. У випадку відсутності технічної можливості, за наявності ознак наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування водія під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, такий огляд проводиться в закладах охорони здоров'я.

У разі незгоди водія (судноводія) з результатами огляду на стан алкогольного сп'яніння проведеного поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів, а також у разі незгоди водія (судноводія) на проведення огляду на стан наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, в інших закладах забороняється. У випадку проведення огляду особи на стан алкогольного сп'яніння в закладах охорони здоров'я результати огляду повинні передбачати цифровий показник проміле алколю в крові та/або повітрі, що видихається."

Наприклад, справи, передбачені ч. 5 і 6 ст. 130 КУПАП

(«Керування річковими або маломірними суднами судноводіями в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції тощо»), можуть розглядатися і керівником Укртрансбезпеки, і суддею. Аналіз санкції цієї статті показує, що вона водночас із накладанням штрафу передбачає ще й позбавлення права керування всіма видами плавучих засобів на строк від одного до трьох років або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб. Відповідно до законодавства у разі необхідності застосування серйозніших засобів стягнення з урахуванням обставин справи та поведінки особи порушника, ці санкції можуть накладатися лише судом (суддею). Незрозумілою була і залишається практика розгляду цього виду правопорушень керівниками Укртрансбезпеки, які повинні безальтернативно передаватись на розгляд суду.

Отже, користування водними об'єктами для плавання на маломірних суднах регламентується охороною людського життя на воді, безпекою судноплавства та охороною довкілля. Також і встановлюється порядок притягнення до відповідальності за порушення правил керування водним транспортом у стані алкогольного сп'яніння.

Списки використаних джерел

1. Поліція показала, як працює на небі і воді. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2305511-policia-pokazala-ak-rasue-na-nebi-i-vodi.html> (дата звернення 03.04.2021.)

2. Порядок і процедура медичного освідування на предмет керування транспортним засобом в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. URL: (дата звернення 03.04.2021.)

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 №8073-Х. із змінами та допов. К.: Алерта, 2021. 84 с.

4. ЗУ «Про внесення змін до деяких законів щодо перевірки водіїв транспортних засобів на стан алкогольного сп'яніння». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH55J00A?an=3> (дата звернення 03.04.2021.)

Малик Олександра Едуардівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту №1 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Варивода Василь Іванович,
професор кафедри поліцейського
права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ГАРАНТІЇ ПРЕЗУМПЦІЇ ПРАВОТИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Трагедія з загибеллю двох поліцейських у Дніпрі дала поштовх бурхливому обговоренню питання повноважень працівників поліції та їх узгодження з правами громадян. (Хотіла би зараз зупинитися на цій події буквально на декілька хвилин. 25 вересня 2016 року в м. Дніпрі сталася велика трагедія. Наших колег безжалісно вбили будучи при виконанні своїх обов'язків. Данна ситуація склалася таким чином: поліцейські зупинили автівку, яка проїхала на червоне світло і запропонували водієві перевірити його документи. Він почав чинити опір, але поліцейські продовжили перевірку. Зловмисник, застрелив патрульного, вийшовши з машини. Після цього він застрелив його напарницю. Давайте зараз вшануємо пам'ять усім поліцейським, які загинули під час виконання своїх службових обов'язків. – хвилина мовчання).

Відправною точкою дискусії стала заява міністра внутрішніх справ стосовно намірів внесення до парламенту законодавчих ініціатив, що передбачають презумпцію правоти поліцейського (ППП).

Презумпція правоти поліцейського означає, що при виконанні службового обов'язку поліцейський діє завідомо правомірно, у межах закону. Якщо громадянин вважає інакше – він все одно має підкоритися і лише потім може оскаржити або дії правоохоронця, або його бездіяльність.

За інформацією ЗМІ, посадовці прогнозують, що інструкції із застосування зброї стануть більш жорсткими, а патрульні також використовуватимуть електрошокери. Що ж до убезпечення прав громадян від зловживань поліцейським, то йдеться про обов'язкову кримінальну відповідальність за неправомірні дії правоохоронця.

«Спочатку підкорюйся – потім оскаржуй. Це ніяк не обмежує ваші

свободи та права. Це дає можливість приймати порядок і бачити дисципліну. Я думаю, що права поліцейських урівні з дуже високою відповідальністю та обов'язками – це те, куди ми маємо рухатися», – вважає міністр внутрішніх справ Арсен Аваков.

«Повага до правил, законності і процедур – лише розширює громадянські свободи. Презумпція правоти поліцейського – повинна працювати, як це відбувається в Німеччині, США, Великобританії, Франції, Італії, Канаді та багатьох інших країнах. Презумпція правоти поліцейського (спочатку підкоряйся – потім оскаржуй) – один з інструментів побудови системи колективної внутрішньої безпеки!», – наголосив міністр. «Поліцейський має право діяти рішуче, і його вимога є остаточною. Безумовно, при цьому він має величезні обов'язки, в тому числі і кримінальну відповідальність за незаконні дії».

Соціальні мережі заяву міністра зустріли обуренням, посилаючись на те, що це суперечить закріпленій у Конституції презумпції невинуватості особи та призведе до утворення в Україні поліцейської держави. Крім того, на думку дописувачів, запровадження презумпції правоти поліцейського може взагалі унеможливити захист прав людини, які й так дуже важко відстояти через фактичну відсутність верховенства права у нашій державі.

Насамперед, нам треба вбачити певні ризики у впровадженні ідеї презумпції правоти поліцейського. Не можна виключати того, що в такому випадку знайдуться правоохоронці, які зловживатимуть цим правом.

Так, згідно з Конституцією України, якщо людина вважає себе невинною, то вона може активно відстоювати свої права, але враховуючи все вище сказане, ми повинні розуміти: якщо кожен громадянин буде чинити опір, не виконувати вимоги поліцейського – відбудеться колапс. Багато людей навмисне провокують поліцейських, знімають відео, потім це відео викладають в ютуб і соцмережах, щоб було багато переглядів. Під час масових заходів люди, і навіть з посадами, перешкоджають поліції, не підкоряються поліції, тому що для них поліція на сьогоднішній день нічого не означає. Якщо поліцейський просить надати документи, які посвідчують особу – на те є підстави, бо нам доступна та інформація, яка не доступна іншим громадянам.

Наприклад, зловмисники, які здійснили, кримінальне, адміністративне, дисциплінарне правопорушення. Хіба це не є підставою надати документи?

Громадяни, які продивились одну чи дві статті чи то з Конституції, чи то з законів чи соціальних мереж, будучи тільки частково обізнаними, говорять, що ми їх обмежуємо в правах, чинять опір і

вважають це нормальним, що так має бути. Якщо всі будуть говорити, що думають, коли спілкуються з поліцією, так ми не побудуємо правової держави. І ці діяння відбуваються, нажаль, не тільки в нашій сфері. (Моя сестра працює лікарем швидкої допомоги в такий складний для нас час пандемії ковід-19. А тепер уявімо, що кожний пацієнт буде чинити опір в лікуванні, спираючись лише на протокол, або його відривки які доступні в мережі. Наскільки він повний по змісту з уточненнями, я не можу сказати. Але я розумію, що не я і не той пацієнт, а моя сестра навчалася 6 років в медичному вузі, 3 роки інтернатури, маючи досвід, хоч і не значний, вона повинна лікувати, її повинні поважати. Знаючи і враховуючи всі ризики призначає лікування, за яку несе відповідальність, не тільки словом.)

Кожна медаль має дві сторони. Поліцейські мають бути захищеними не лише фізично, а й законодавчо. Вони повинні мати відповідні повноваження, а громадяни зобов'язані їх розпорядження виконувати. Водночас такий підхід є виправданим і може діяти лише в тому випадку, коли суспільство матиме упевненість, що поліцейський, який перебуває на службі, діє виключно в межах повноважень та закону.

Понад це, держава повинна гарантувати справедливе судочинство – оперативний, всебічний та об'єктивний розгляд справ та надання оцінки законності дій поліцейського, якщо притягнена до адміністративної відповідальності особа висловлювала в цьому якісь сумніви.

Довіра населення – це те, до чого ми маємо прагнути в нашій діяльності. Дуже важливо, в наш складний час, щоб поліція взаємодіяла з населенням, допомагали один одному і не забували, що тільки разом ми побудуємо демократичну, правову країну.

Списки використаних джерел

1. Електронний ресурс]: <https://www.google.com/amp/s/www.5.ua/amp/suspilstvo/ubyvstvo-politseyskykh-u-dnipri-sud-vidkhylyv-apeliatsiiu-ekstornadivtsia-199415.html>
2. Про Європейський кодекс поліцейської етики [Електронний ресурс]: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

Щур Бодан Валерійович,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту №1 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Варивода Василь Іванович,
професор кафедри поліцейського
права, кандидат юридичних наук,
професор

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ЕЛЕКТРОШОКОВИХ ПРИСТРОЇВ

Враховуючи специфіку роботи поліцейських, а саме затримання особи, яка вчинила адміністративне або кримінальне правопорушення і чинить при цьому фізичну чи озброєну протидію поліцейському є доречним, як альтернативу застосуванню вогнепальної зброї - застосовувати електрошокові пристрої, як засіб попередження і стримування агресії.

11 листопада, міністр внутрішніх справ Арсен Аваков на засіданні уряду наголосив, що відповідно до закону про Нацполіцію, до спецзасобів, які поліція вповноважена застосовувати, відносяться електрошокові пристрої контактної та контактної - дистанційної дії.

Національна поліція отримала і почала освоєння та тренування із першими 200 спецзасобами електропровідної дії (електрошокерами) від відомого американського виробника електрошокових пристроїв «Taser». В даний час понад сім тисяч підрозділів поліції по всьому світу мають на озброєнні даний прилад.

"Тазери" представляють собою електрошокові пристрої дистанційного застосування, призначені для миттєвого знерухомилення шляхом пропускання крізь тіло електричного в 50 тисяч вольт. "Тазер" вистрілює двома зазубреними електродами, які вражають людину на відстані, проникають під шкіру на глибину до 5 сантиметрів і проводять електричний струм. Перевага електродів якраз в тому, що вони дозволяють вразити ціль на дистанції в кілька метрів. Загострені електроди пробивають одяг (за рідкісним винятком) і впроваджуються безпосередньо в м'язову тканину, дозволяючи ігнорувати шкірний опір. Використовувати тайзер можна як і контактний електрошокер, тобто без відстрілу електропровідних дротів. В такому разі особа відчуває лише біль, без знерухомилення м'язів. Цього ефекту достатньо, щоб при

безпосередньому контакті утихомирити дебошира. Використовувати ж будь-який інший електрошокер можна тільки на відстані витягнутої руки, що не скажеш про Тазер.

Керівник патрульної поліції України Євгеній Жуков випробував на собі дію електрошокера Тазео і за його словами м'язи максимально скоротилися – це є основний принцип дії пристрою - миттєва (0,3 с) деполаризація аксонів і сильні м'язові скорочення. Вони змушують втратити рівновагу і перешкоджають здійсненню усвідомлених рухів, але незважаючи на ці фактори - він весь час був притомний та міг вільно дихати. Коли Тазер вимкнувся, неприємні відчуття в нього минули.

Важливо, що електрошокер – це найбезпечніший поліцейський засіб примусу. Він знерухомлює людину, блокує її рухи на короткий період. За цей час поліцейський зможе вдягнути на правопорушника кайданки і вдасться уникнути загострення конфлікту. Таким чином використання тайзера зменшує ризик травмування не лише для правопорушника, а й для поліцейського та оточуючих.

Застосування тазерів призводить до меншої кількості смертей і меншому нанесення каліцтв в порівнянні з вогнепальною зброєю. Виробники цих пристроїв стверджують, що вони являють собою безпечну альтернативу більшості звичайних видів озброєння.

У 2002 році Taser International опублікувала аналіз 2050 випадків застосування "Тазер" в США. У звіті, зокрема, вказувалося, що ні в жодному випадку не була зареєстрована смерть ураженого "Тазер", тобто пристрій практично безпечний для людей, щодо яких вони застосовуються.

Взагалі електрошокери мають певну превентивну особливість. Адже людина ще з дитинства остереігається електричного струму. Це сформована психологічна реакція на розповіді батьків про жахливі наслідки пустоців із розеткою чи електропристроями. Сам звук струму викликає негативні асоціації, тож подекуди лише вигляд електрошокера та звук заряду може змусити правопорушника зупинитися та здатися в руки поліції.

На даний час існує нормативна перепона: в нинішньому законодавстві умови використання електрошокерів надто обмежені. Так, стаття 45 Закону України "Про Національну поліцію" передбачає, що працівник поліції може застосовувати такі спеціальні засоби як електрошочкові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії для відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною, а також для відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського. Кожної зміни правоохоронці затримують громадян за вчинення правопорушень, ті ж

часто проявляють непокору та опір, а це подекуди призводить до випадків застосування вогнепальної зброї із травматичними та навіть летальними наслідками.

Ось декілька прикладів:

- у 2016 році в Хмельницькій області під час затримання чоловіка, котрий металевою заточкою посеред вулиці поранив декількох громадян, патрульним довелося вистрілити у дебошира. На жаль, від отриманих травм той помер;

- у 2018 році на Львівщині під час оформлення адмінматеріалів за фактом ДТП водій кинувся тікати та при затриманні порізав ножом поліцейську. Її напарник змушений був застосувати табельну вогнепальну зброю, поранивши втікача. Тільки так вдалося затримати правопорушника.

Ці ситуації, котрих можна було б уникнути, якби поліцейські мали при собі та змогли б використати електрошокер замість летальної зброї.

Зважаючи на переважний позитивний досвід використання тайзерів у світі та їх головний "плюс" – мінімізацію нанесення травм правопорушнику під час виконання поліцейських функцій, на часі зараз – зміни у Законі "Про Національну поліцію". А конкретно необхідно розширити перелік підстав, за яких буде дозволено використовувати такий спецзасіб як електрошокер.

Зокрема, у випадках затримання особи, яка:

- вчинила тяжке або особливо тяжке правопорушення і намагається втекти або ж опирається поліцейському;

- чинить збройний опір або намагається втекти з-під варті;

- погрожує зброєю або будь-яким іншим предметом, який загрожує життю чи здоров'ю людей.

При цьому обов'язково визначити категорії осіб, до яких буде заборонено застосовувати електрошокер, це – малолітні та неповнолітні, вагітні жінки, особи з явними ознаками обмежених можливостей або старості.

Фактично підстави та умови застосування "Тайзерів" є аналогічні вогнепальній зброї. Маючи таку альтернативу, поліцейський зможе використати менш травматичний для особи спосіб затримання та зведе до мінімуму вірогідність отримання поранення правопорушником. І це безумовна перевага!

Тайзери є нововведенням – це ще один крок вперед у гуманізації діяльності поліції зокрема та дотриманні прав людини в цілому.

Шаповалова Катерина Іванівна,
ад'юнкт докторантури та
ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Варивода Василь Іванович,
професор кафедри поліцейського
права, кандидат юридичних наук,
професор

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРВ'Ю ІЗ ЗАТРИМАНОЮ ОСОБОЮ ЯК КЛЮЧОВОГО НОВОВВЕДЕННЯ СИСТЕМИ CUSTODE RECORDS

Цікавим для нас є те, що в сучасній юридичній науці та практиці сформувалось декілька видів «інтерв'ю», серед яких можна виділити: «юридичне інтерв'ю», «процесуальне інтерв'ю» та «інтерв'ю із затриманою особою» (первинне опитування, яке проводиться під час доставлення затриманої особи до ізолятора тимчасового тримання (далі – ІТТ)). Водночас, законодавчі акти не містять чітких дефініцій цих понять.

Сформульоване юристами Стародавнього Риму положення, відповідно до якого «право може і повинно бути визначеним» (Дигести Юстиніана), є актуальним для будь-якої правової системи. Із проблемою правової визначеності тісно пов'язано питання дотримання і захисту прав людини. В зазначеному аспекті питання юридико-технічної якості законодавства як однієї з гарантій правової визначеності є важливим та актуальним, оскільки саме закони встановлюють права, свободи та обов'язки особи, визначають межі та підстави обмеження прав і свобод державою. Тому спробуємо розглянути кожен із вищезгаданих форм «інтерв'ю» більш детально та виділити їх ключові особливості [3].

Поняття «юридичного інтерв'ю» є звичним та широкоживаним, оскільки ця форма ведення бесіди активно використовуються юристами з метою отримання повної та достовірної інформації, необхідної для вирішення конкретного питання клієнта.

«Інтерв'ю із затриманою особою» при доставці до ІТТ є одним з ключових нововведень системи Custody Records [2]. Як відомо, затримання правопорушників є невідемним елементом боротьби із злочинністю і застосовується поліцейськими органами всіх без виключення країн світу. Водночас, як свідчать звіти міжнародних та національних правозахисних організацій, саме на етапі затримання

відбувається чи не найбільша кількість порушень прав людини.

Custody Records — система забезпечення безпеки затриманих та персоналу ІТТ, яка має уможливлувати фіксацію усіх дій, які відбуваються із затриманими особами, в такій проміжок часу: з моменту фактичного затримання, до обрання судом запобіжного заходу і направлення особи до слідчого ізолятора або до звільнення особи з під варти [4].

Custody Records передбачає такі основні елементи: 1) інститут службових осіб, відповідальних за затриманих; 2) єдина електронна база всіх дій із затриманими; 3) система зовнішнього контролю [2].

Головним завданням Custody Records є покращення стандартів захисту прав затриманих осіб внаслідок запровадження:

- 1) обов'язкового «інтерв'ю» під час доставлення до органа поліції;
- 2) електронної фіксації всіх дій щодо затриманої особи, починаючи з моменту її фактичного затримання;
- 3) дистанційного зовнішнього контролю за затриманими з боку Управління забезпечення прав людини Національної поліції України [2].

Для роботи з електронною базою в ІТТ введено нові посади — інспекторів з дотримання прав людини (службові особи, відповідальні за затриманих). До основних обов'язків інспекторів входить:

- проведення «персонального інтерв'ю» з кожною собою, яка прибула до ІТТ. Кожне інтерв'ю проводиться під відеозапис. Перелік обов'язкових запитань включає: отримання відомостей щодо поведінки з особою під час затримання та у відділі поліції, забезпечення особи процесуальних прав та гарантій з моменту фактичного затримання тощо, часу та місця фактичного затримання особи, стану її здоров'я тощо.

- фіксація даних «інтерв'ю» та всіх обставин перебування особи в ІТТ в електронному досьє.

Інспектори пройшли конкурсний відбір та трьохетапне навчання у тому числі, із стандартів прав людини, роботи з базою даних та проведення індивідуального інтерв'ю [1].

Таке «інтерв'ю» проводиться інспектором з дотримання прав людини з метою зорієнтувати затриманого, де він знаходиться, що буде відбуватися з ним далі. Комунікація через «інтерв'ю» дозволяє знизити рівень тривожності затриманої особи. Окрім того, це дозволить виявити можливі порушення прав людини та забезпечити реалізацію кожного з прав. Особи, затримані правоохоронними органами повинні бути негайно повідомлені про свої права, передбачені законодавством, зокрема, про право повідомити про факт свого затримання третю особу, право на доступ до адвоката та право на доступ до лікаря. Права

затриманих осіб не можуть бути належним чином реалізовані, якщо такі особи про них не знають. Тому потрібно, щоб затриманим особам чітко повідомляли про їхні права, без зволікань і мовою, яку вони розуміють[4].

З даних, отриманих під час «інтерв'ю», інспектор вносить інформацію до електронної бази, що дозволяє електронній системі порівняти, якщо є невідповідності даних з документів, з якими доставляють особу. Наприклад, час затримання, зафіксований зі слів особи, відрізняється від часу затримання, зафіксованого у протоколі про затримання. Таку розбіжність відслідковує система Custody Records і автоматично формує звіт по невідповідності, який у подальшому може бути використаним для правильного встановлення процесуального строку затримання особи (у даному випадку) або для службового розслідування.

За даними Управління забезпечення прав людини Національної поліції України за перший квартал 2019 року із 404 внесених до електронних карток осіб, за триманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, підданих адміністративному арешту та затриманих з метою приводу, 101 анкета осіб містить невідповідності інформації, зазначеної в матеріалах на особу доставлену до ІТТ та повідомленої нею під час проведення інтерв'ювання. Із зазначених невідповідностей по анкеті, виявлено 325 фактів, які потребували негайного реагування, а саме: невідповідність часу фактичного затримання 69 випадків, порушення права на захист 132 випадки, застосування фізичної сили, зброї або спеціальних засобів 13 випадків, тілесних ушкоджень доставлених до ІТТ осіб 14 випадків, неповідомлення родичів про затримання особи 28 випадків, тривалий час недоставлення осіб до ІТТ від часу фактичного затримання 69 випадків.

Також запитання дозволяють виявити можливий вплив на стан здоров'я особи, що був здійснений до поміщення її в ІТТ, і цим убезпечити особу від погіршення стану її здоров'я в подальшому. Наприклад, якщо особа повідомляє про те, що до неї були застосовані сила чи спеціальні засоби працівниками поліції під час затримання, це дасть інспектору в ІТТ розуміння, що такій особі варто приділити особливу увагу під час спеціального блоку інтерв'ю, який безпосередньо стосується стану здоров'я особи. Окрім того, результати моніторингу діяльності ІТТ з системою Custody Records свідчать про ознаки зміни практики діяльності поліції в цілому.

Спеціальний блок запитань включає отримання ряду відомостей, зокрема, про те чи має людина захворювання, у тому числі хронічні, чи

хоче поговорити з лікарем, чи має приймати лікарські засоби на постійній основі.

Спеціальний блок запитань інспектор не ставить під час «відео-інтерв'ю», але задає у кімнаті для медичного огляду. Відповіді на ці питання можуть містити чутливі дані, які особа не хоче повідомляти на камеру під відеозапис.

Запитання спеціального блоку дозволяють виявити актуальні потреби особи в медичній допомозі та забезпечити реалізацію цих потреб, відповідно, суттєво зменшується ризик погіршення стану здоров'я чи смерті особи в ІТТ.

Отже, проведення «інтерв'ю із затриманою особою», в ході якого відбувається фіксація даних зі слів особи дозволяє суттєво підвищити гарантії безпеки для таких осіб [4].

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що вдосконалення навичок з проведення «інтерв'ювання», здійснення медіації є важливим фактором для юридичної практики. Кожен із досліджуваних видів «інтерв'ю» займає важливе значення в діяльності правника. Враховуючи, що нові форми «інтерв'ю», такі як: «процесуальне інтерв'ю» та «інтерв'ю із затриманою особою» найближчим часом можуть стати невід'ємною частиною діяльності правоохоронців, ці поняття мають стати юридично-визначеними, отже – закріпленими на рівні законодавства.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт за результатами дослідження «Оцінка ефективності функціонування інституту службових осіб, відповідальних за перебування затриманих, як механізму попередження неналежного поведіння в діяльності поліції»//Режим доступу: <https://ecpl.com.ua/news/custody-records-systema-scho-zapobihatyme-porushennyu-prav-lyudyny-v-izolyatorah-tymchasovoho-trymannya/>

2. Аналітичний звіт за результатами моніторингу і оцінки системи Custody Records в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції України//Режим доступу: <https://ecpl.com.ua/news/custody-records-systema-scho-zapobihatyme-porushennyu-prav-lyudyny-v-izolyatorah-tymchasovoho-trymannya/>

3. Імплементация міжнародних стандартів у сфері запобігання неналежному поведінню в діяльності органів кримінальної юстиції України//Режим доступу: <https://ecpl.com.ua/news/custody-records-systema-scho-zapobihatyme-porushennyu-prav-lyudyny-v-izolyatorah-tymchasovoho-trymannya/>

4. Технічне завдання із впровадження системи Custody Records у територіальних органах поліції//Режим доступу: <https://ecpl.com.ua/news/custody-records-systema-scho-zapobihatyme-porushennyu-prav-lyudyny-v-izolyatorah-tymchasovoho-trymannya/>

Кукос Марина Василівна,

здобувач ступеня вищої освіти доктора філософії відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Антощук Андрій Олександрович,

доцент кафедри криміналісти та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВТЯГНЕННЯМ НЕПОВНОЛІТНИХ У СФЕРІ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Незаконний обіг наркотиків – складне, багатогранне протиправне діяння яке в свою чергу являється суспільно небезпечним явищем у сучасному світі.

Відповідно до Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними» незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів - діяння з: культивування рослин, включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання, збуту, ввезення на територію України, вивезення з території України, транзиту через територію України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що здійснюються з порушенням законодавства про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори [1].

Крім того, правові та організаційні засади державної політики щодо обігу в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів визначено в Законі України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» а саме:

- визначено основні принципи та напрямки державного регулювання відносин у даній сфері;

- встановлено державний контроль за обігом в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та дотриманням законодавства про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори;

- здійснюється запобігання відтоку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів із законного (легального) обігу;

- здійснено координацію діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

- проводиться обмеження реклами наркотичних засобів і психотропних речовин;

- створення умов для проведення наукових досліджень, впровадження нових технологій у сфері розроблення, виробництва, виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

- розвиток міжнародного співробітництва у сфері контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [2].

В зв'язку з негативною тенденцією поширення наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів серед молоді на державному рівні реалізується Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року (далі План). Виконання даного Плану спрямовано на удосконалення чинного законодавства, яке регулює відносини даної сфері діяльності.

Відповідно до «Звіту щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2020 рік (за даними 2019 року)» частка підлітків, які вживали хоча б один раз в житті які - небудь наркотичні речовини склала 18%, а серед дівчат зросла в 1,5 рази у порівнянні з 2015 роком (з 12,7% у 2015 році до 18,1% у 2019 році). 8,7% підлітків вживали марихуану, а 9,2% вживали інгалянти, вживання двох і більше наркотичних речовин серед усіх опитаних склала 4,2%.

У 2019 році на замовлення Мінмолодьспорту проведено репрезентативне соціологічне дослідження «Молодь України» щодо системи цінностей та пріоритетів сучасної української молоді. У рамках дослідження вивчалася оцінка молоддю стану власного здоров'я. В опитуванні взяли участь 2000 осіб у віці 14-34 роки. За результатами дослідження, 79,9 % опитаної молоді узагалі жодного разу в житті не вживали наркотики; 0,6 % уживають регулярно; 11,6 % уживали один раз; 4,37 % не змогли дати відповідь на питання чи вживали вони наркотики.

Водночас основним пріоритетом в житті для більшості молодих людей є здоров'я (49,8 %), менш пріоритетними матеріальний добробут (35,2 %), відчуття захищеності та впевненість у майбутньому (27,6 %), особистий

розвиток (24,1 %), а також можливість бути корисним суспільству (20,0 %)» [3]:

Важливо зазначити, що прокурор, слідчий суддя, суддя які здійснюють провадження, щодо неповнолітніх повинні мати необхідні знання особливостей такого провадження, з тим, щоб, як і слідчий, здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим і психологічним особливостям, вживати всіх можливих заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього, зокрема:

- винесення розпорядження про роздільне тримання у місцях попереднього ув'язнення неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) і дорослих та інших співучасників вчинення кримінального правопорушення (ст. 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення»;

- винесення постанови (ухвали) про забезпечення безпеки неповнолітнього підозрюваного (обвинуваченого) (ст. 2 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»);

- обертання неповнолітнього від негативного впливу на нього з боку інших осіб під час здійснення слідчим одночасного допиту двох чи більше вже допитуваних осіб для з'ясування причин розбіжностей в їх показаннях (ч. 9 ст. 224 КПК України);

- забезпечення участі в допиті неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого законного представника, педагога чи психолога, а разі необхідності – лікаря (ст. 491 КПК України) [4].

Крім того, в разі вчинення неповнолітнім даної категорії злочинів участь захисника є обов'язковою.

В зв'язку з цим виникає необхідність дослідження проблем розслідування даної категорії злочинів. Так як неповнолітні являються менш захищеними перед кримінальними елементами, та їх легше втягнути в злочинну діяльність. Так як останні не мають чітко сформованої психології захисту від негативного впливу втягнення останніх в злочинну діяльність.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними» від 15 лютого 1995 року. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-вр#Text>

2. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15 лютого 1995 року. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-вр#Text>

3. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2020 рік (за даними 2019 року). [сайт]. URL : <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/13559/Zvit-shhodo-narkotyktiv-ta-alkogolyu-za-2020-rik.pdf>

4. Бугайчук К.Л. Особливості досудового розслідування незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів / К.Л. Бугайчук, О.О. Савченко, Н.О. Прібиткова. – Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2015. – 25 с.

Наукове видання

РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Матеріали
підсумкової науково-теоретичної конференції
здобувачів вищої освіти приуроченої до
Дня карного розшуку України
та з нагоди відзначення 100-річчя з Дня заснування
Національної академії внутрішніх справ
(Київ, 14 квітня 2021 року)

Відповідальні упорядник: Світлана Лісун

Підписано до друку 19.04.2021. Формат 60x84/16.
Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 9,75. Ум. друк. арк. 9,07.
Тираж 15 прим.
